

Onsdagen den 3 april

Kl. 09.00–19.26

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 13 mars justerades.

§ 2 Utökning av antalet suppleanter

Valberedningen hade, enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag, tillstyrkt att antalet suppleanter skulle utökas enligt följande:

från 27 till 28 i finansutskottet
från 25 till 26 i skatteutskottet
från 28 till 29 i justitieutskottet
från 29 till 30 i utrikesutskottet
från 26 till 27 i försvarsutskottet
från 29 till 30 i socialförsäkringsutskottet
från 26 till 28 i socialutskottet
från 28 till 30 i utbildningsutskottet
från 26 till 27 i trafikutskottet
från 27 till 29 i näringsutskottet
från 26 till 27 i arbetsmarknadsutskottet

Kammaren medgav dessa utökningar.

§ 3 Val av extra suppleanter

Val av extra suppleanter företogs.

Kammaren valde i enlighet med valberedningens förslag till

suppleant i finansutskottet
Sultan Kayhan (S)

suppleant i skatteutskottet
Ingemar Nilsson (S)

Prot. 2018/19:72
3 april

suppleant i justitieutskottet
Mattias Vepsä (S)

suppleant i utrikesutskottet
Carina Ohlsson (S)

suppleant i försvarsutskottet
Anders Österberg (S)

suppleant i socialförsäkringsutskottet
Roza Güclü Hedin (S)

suppleant i arbetsmarknadsutskottet
Roza Güclü Hedin (S)

suppleanter i socialutskottet
Marlene Burwick (S)
Thomas Hammarberg (S)

suppleant i trafikutskottet
Marlene Burwick (S)

suppleanter i utbildningsutskottet
Sanne Lennström (S)
Per Lodenius (C)

suppleanter i näringsutskottet
Ida Karkiainen (S)
Niels Paarup-Petersen (C)

§ 4 Anmälan om faktapromemoria

Talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott: 2018/19:FPM41 Rapport om genomförande av vattendirektivet och över-
svämningsdirektivet *COM(2019) 95* till miljö- och jordbruksutskottet

§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Propositioner
2018/19:69 till utrikesutskottet
2018/19:85 till socialutskottet
2018/19:86 till justitieutskottet
2018/19:91 till arbetsmarknadsutskottet
2018/19:93 till näringsutskottet

Skrivelser
2018/19:84 till arbetsmarknadsutskottet
2018/19:87 till miljö- och jordbruksutskottet

Prot. 2018/19:72
3 april

Motioner
2018/19:3051 till finansutskottet
2018/19:3050 och 3052 till utrikesutskottet

§ 6 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Finansutskottets betänkanden
2018/19:FiU17 Riksrevisionens rapport om tillämpningen av den kommunala finansieringsprincipen
2018/19:FiU25 Statlig förvaltning och statistikfrågor
2018/19:FiU34 Offentlig upphandling
2018/19:FiU41 Riksrevisionens rapporter om räkenskapssammandragets tillförlitlighet och räkenskapssammandraget som underlag för kommunjämförelser

Civilutskottets betänkanden
2018/19:CU9 Associationsrätt
2018/19:CU10 Konsumenträtt

Trafikutskottets betänkande
2018/19:TU5 Infrastrukturfrågor

§ 7 Ändringar i lagen om elektronisk kommunikation, toppdomänenlagen och radioutrustningslagen

Trafikutskottets betänkande 2018/19:TU10
Ändringar i lagen om elektronisk kommunikation, toppdomänenlagen och radioutrustningslagen (prop. 2018/19:41)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 17.)

§ 8 Återköpsprogram av aktier i Telia Company AB

Näringsutskottets betänkande 2018/19:NU9
Återköpsprogram av aktier i Telia Company AB (prop. 2018/19:40)
föredrogs.

*Återköpsprogram
av aktier i Telia
Company AB*

Anf. 1 MATHIAS TEGNÉR (S):

Herr talman! I dag debatterar vi näringsutskottets betänkande 9 och proposition 2018/19:40, som i grund och botten handlar om en teknikalitet

gällande statens procentuella ägande i Telia kopplat till bolagets aktieåterköpsprogram. Men den stora frågan, som har lyfts i en följdmotion från Moderaterna med flera, är huruvida staten över huvud taget ska äga aktier i Telia Company AB.

Frågan om Telia är knappast en teoretisk fråga, om stater kan och bör äga telekombolag, utan det är en konkret fråga: Hur ska svenska staten göra i april 2019? Hur ska staten hantera sina 37,3 procent av Telia Company AB i en tid då vi har konstaterat att de yttre hoten har blivit fler?

När exempelvis Finland inför ny lagstiftning som gör att staten kan ingripa vid fastighetsköp och tvångsinlösa fastigheter och när andra länder ser över möjligheten att skydda sig mot fientligt utländskt ägande, ja, då föreslår riksdagens samlade höger tvärtom att Sverige ska sälja sina aktier i ett bolag som äger känslig infrastruktur.

Tyvär har Moderaterna i hanteringen av detta ärende visat att de sätter ideologi före pragmatism, ideologi före vad som är ekonomisk rationellt och ideologi framför rikets säkerhet. Det syns tydligt i flera av de motioner här i riksdagen som handlar om statligt ägande att moderater principiellt inte tycker att staten ska äga ett bolag som Telia Company. Detta är ideologiskt betingat.

Det har också märkts i hanteringen av detta ärende. Under beredningen har skrivningarna skärpts till fördel för en ren försäljning. Det är enbart när vi socialdemokrater har pratat om de stora säkerhetspolitiska riskerna som tonerna har svängt något till förmån för en delning. Det är viktigt, det är riktigt och det är nödvändigt att motsätta sig den här typen av ideologiskt motiverade försäljningar.

Herr talman! Vi socialdemokrater är tydliga: Staten bör inte under överskådlig tid sälja sina aktier i Telia! För detta finns flera starka argument.

För det första är det en dålig affär. Telia ger en god utdelning till sina aktieägare och genererar miljarder till statskassan. Utgångspunkten för det statliga ägandet i Telia är att det är och måste vara pragmatiskt. Det gynnar skattebetalarna, det gynnar svenskarna, att staten kvarstår som ägare.

För det andra är tiden illa vald om man nu *vill* sälja. Till och med Moderaterna skriver i sina egna motioner att en försäljning bör ske i en högkonjunktur, men om regeringen i dag får ett tillkännagivande om att utreda en försäljning är risken uppenbar att vi kan komma att sälja i en kommande lågkonjunktur. Historien har tyvärr visat att en ideologisk höger här i Sverige är beredd att sälja statliga bolag även i lågkonjunktur, trots att våra medborgare är förlorarna. Det skulle vara både olyckligt och dyrt.

För det tredje är ett minskat statligt ägande i Telia en säkerhetspolitisk risk. Försvarsmakten skriver: "Ett eventuellt avyttrande av svenska statens ägarandel, helt eller delvis, kan däremot få allvarliga konsekvenser för verksamheter som är betydande för Sveriges säkerhet ... Den analys som gjordes 2008 påvisade omfattande risker med en försäljning av svenska statens ägarandel."

Jag repeterar: Allvarliga konsekvenser. Omfattande risker.

Varför vill Moderaterna, L, KD, C och SD riskera något som kan få allvarliga konsekvenser för svensk säkerhet? Varför vill Moderaterna, L, KD, C och SD utsätta Sverige för omfattande risker? Jag förstår det faktiskt inte, herr talman.

Men, kommer ni säkert att höra senare i debatten, regeringen ska ju bara utvärdera en försäljning.

Svaret på det är att det faktiskt är fel väg att gå. Just nu pågår ett antal utredningar som ska stärka Sveriges säkerhet. Varför vill då högern genomföra ideologiska försäljningar som hotar säkerheten?

Men, säger en annan, i Dagens industri skrev ju Telias bolagsledning att ägandet inte är nyckeln till säkerheten, utan lagar och regler.

Här är svaret att vi naturligtvis också ska se på lagar och regler. Men när Försvarsmakten säger att detta är en risk och deras ord står mot Telias bolagsledning chansar i alla fall inte jag. Vi socialdemokrater slarvar inte med rikets säkerhet.

De svenska medborgare som finns här uppe på läktaren eller hemma framför tv:n måste fråga sig: Ska verkligen politiker i Sveriges riksdag sätta ideologi framför rikets säkerhet? Nej, tror jag att de flesta kommer att svara. Det gör i alla fall jag.

Det finns som sagt minst tre mycket starka skäl till att rösta emot detta tillkännagivande. För det första är det en dålig affär, för det andra är det fel tidpunkt och för det tredje hotar det rikets säkerhet.

Herr talman! Ett motargument som också kan höras i debatten är att om det nu finns tillgångar som det är en säkerhetsrisk att sälja kan bolaget enkelt delas och därefter säljas. Gå inte på det, säger jag, för så enkelt är det inte. Det är långt ifrån uppenbart hur en sådan delning av tillgångar skulle se ut och vilken infrastruktur som är känslig, och framför allt är detta en rörlig materia över tid. Och även om vi visste är frågan: Hur skulle en delning gå till rent praktiskt? Det finns faktiskt bara två alternativ.

Det första alternativet innebär att Telia måste köpas ut från börsen, vilket en del investerare redan tagit position emot, vilket i sin tur innebär att det redan i dag är dyrare än vad det borde vara. Det skulle kosta 100, 150 eller kanske till och med 200 miljarder att köpa ut resterande ägare. Sedan ska man dela bolaget och sälja resterna och därmed riskera att endast få tillbaka en bråkdel av pengarna. Det inte småpengar vi pratar om; det är faktiskt en hel Nuonaffär.

Det andra alternativet innebär att staten som största ägare, i motsats till den strategi som bolagets ledning förespråkar, ska försöka tvinga igenom en försäljning och en delning trots att man bara är minoritetsägare. Det skulle gå emot resten av Telias ägare – tiotusentals svenskar. Utgången av en sådan strategi är fortfarande synnerligen oklar. För mig känns inget av de två alternativen särskilt attraktivt.

Sammanfattningsvis, herr talman, yrkar jag bifall till förslaget i propositionen och avslag på motionerna. Jag motsätter mig, å det starkaste, en försäljning av Telia då det är en dålig affär, fel tidpunkt och ett hot mot rikets säkerhet.

(Applåder)

Anf. 2 CHARLOTTE QUENSEL (SD):

Herr talman! Den 4 juli förra året gick Sverigedemokraterna ut i medierna och förklarade att vi var starkt kritiska till Telia Companys köp av Bonnier Broadcasting. Vi bedömer inte den affärsrättsliga aspekten av köpet utan vad staten har i sin aktieportfölj. Vår uppfattning är, och förblir, att Telia Companys telekomverksamhet inte är en kärnverksamhet som staten ska vara ägare till. Redan i dag har staten en indirekt kontroll över

public service, vilket resulterar i att staten riskerar att uppfattas som avsändare av i praktiken samtliga marksända kanaler.

Telia Company och köpet av Bonnier Broadcasting visar tydligt varför staten inte ska vara ägare till börsnoterade bolag. Det är svårt att förena statens speciella krav på bolaget med bolagets affärsstrategi och skyldighet att leverera enligt de ekonomiska målen till sina aktieägare. Telia Company är i första hand ett börsnoterat och affärsdrivet bolag.

Försvarsmakten har varit med och yttrat sig rörande propositionen. Där konstaterar man att så länge svenska statens ägarandel som minst fortsätter att vara på dagens nivå, det vill säga 37,3 procent, anser Försvarsmakten att svenska statens möjlighet till påverkan på bolaget bibehålls. Vad som exakt menas med påverkan eller bibehålls framgår inte, men Försvarsmakten hänvisar till en slutrapport som man gjorde i samband med proposition 2006/07:57. I den rapporten framgår det att säkerhetsskyddslagen kan tillämpas om anledning till detta finns. Men för att den lagen ska vara praktiskt gällande måste Telia Companys huvudkontor ligga i Sverige. Därför är det något förvånande att flera borgerliga partier under förra mandatperioden årligen motionerade om att sälja ut aktieinnehavet i Telia utan att ta hänsyn till detta faktum.

Vidare skriver Försvarsmakten i sin rapport: "Försvarsmakten bedömer att en förändring av ägarförhållandena för TeliaSonera AB – förutsatt att erforderliga åtgärder för att säkerställa Försvarsmaktens m fl myndigheters säkerhetsintressen vidtas – är genomförbar ur ett säkerhetsperspektiv." Detta är samma hållning som Sverigedemokraterna har.

Det är riksdagens uppdrag att ansvara för att demokrati och en sund konkurrens råder i Sverige. Därför är vår ingång att staten som storägare ska verka för att Telia Company delas upp utifrån den del som är säkerhetspolitiskt viktig respektive telekomverksamhet. Staten bör därefter ha full kontroll över den säkerhetspolitiskt viktiga delen och sälja ut sin del i telekomverksamheten.

Herr talman! Den senaste månaden har vi matats med kommentarer från såväl ledamöter i försvarsutskottet och näringsutskottet som från ministrar. Samtliga tar upp det faktum att Telia Company hanterar säkerhetspolitiskt känslig infrastruktur. Man kan verkligen undra hur staten, som ägde Televerket till 100 procent, har hamnat i denna situation. I juni är det 19 år sedan den dåvarande socialdemokratiska regeringen under pompa och ståt börsnoterade Telia. Tyvärr kan vi konstatera att den socialdemokratiska regeringen då gjorde ett stort misstag när man inte separerade och behöll den känsliga infrastrukturen innan börsnoteringen. Att nästan 500 000 aktieägare i Telia Company ska påverkas av statens eventuella ägarroll i Bonnier Broadcasting eller säkerhetspolitiska åtaganden är enligt oss allt annat än önskvärt.

Det är också svårt att förstå, för mig som har varit en del av riksdagen i mindre än sju månader, att Sveriges säkerhetspolitiskt känsliga infrastruktur ligger i ett börsnoterat, multinationellt bolag som till mer än 60 procent ägs av andra än staten. Detta vill Sverigedemokraterna ändra på genom den uppdelning jag tidigare nämnde. Det är glädjande att flera partier närmar sig vår linje och att försvarsutskottet i sitt yttrande också vill utreda olika lösningar som på lång sikt ger ökad säkerhet för den verk-

samhet som är samhällskänslig. Det är därför hög tid att vi politiker tillsammans tar ansvar på riktigt för den aktuella situationen för att stärka Sveriges kontroll över den säkerhetspolitiskt känsliga infrastrukturen.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag yrka bifall till reservation 2 i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 3 BIRGER LAHTI (V):

Herr talman! Vi debatterar betänkande NU9 som handlar om Telia. Vad gäller återköpsprogrammet av aktier i Telia Company AB har vi ett enhälligt förslag till beslut från utskottet.

Men nu till frågan om framtiden och hur statens ägande ska se ut gällande Telia. Jag har tidigare i denna kammare sagt att staten inte ska äga eller för den delen avyttra ägande av bolag eller delar av bolag av ideologiska skäl. Det ska även gälla Telia, hävdar jag.

Jag kan inte förstå borgarnas och Sverigedemokraternas argument för att det är så viktigt att komma med ett tillkännagivande om att sälja ut Telia nu när det verkligen händer mycket i digitaliseringen. Det finns ingenting som visar på att statens ägande skulle hämma utvecklingen av digitaliseringen.

Vad gäller det framtida förvärvet av Bonnier Broadcasting AB är det väl ingen som tycker att det är bra om staten får mer styrning över stora delar av medierna, framför allt tv-mediet. Men handen på hjärtat, det handlar om ett börsnoterat bolag i vilket staten är minoritetsägare. Köpet är dessutom ännu föremål för granskning ur ett konkurrenshänseende i EU-kommissionen.

Herr talman! Jag är övertygad om att ifall det hade kommit signaler om att Bonnier är på väg att sälja till något utländskt företag som har gott renommé, enligt Svensk Näringsliv, hade inte Sverigedemokraterna eller de borgerliga partierna sagt ett knyst. Men jag borde väl inte vara förvånad när det gäller borgarnas syn på statligt ägande, oavsett vad det skulle kunna bidra med till vårt gemensamma.

Borgarna har i decennier alltid hävdat att staten i princip inte bör äga bolag som verkar på den kommersiella marknaden med fungerande konkurrens. Men man ser alltid till att de privata kapitalisterna ska kunna sko sig hur mycket som helst, både när det gäller företag i välfärdssektorn och när det gäller sektorer där staten skulle kunna vara en stabilisator i svängningarna och i stället bidra till mer samhällsnytta.

Jag förstår helt enkelt inte varför det skulle vara farligt att staten är minoritetsägare i ett bolag som utvecklar morgondagens digitala värld och samtidigt bidrar till säkerhet i viktig infrastruktur.

Herr talman! Försvarsutskottet har varit tydligt gällande farorna med avyttringen. Det har kommit fram lite i den här debatten. Och kom ihåg att det var ett enigt utskott som kom med uppmaningen! Jag tänker inte läsa upp försvarsutskottets yttrande, men jag hoppas innerligt att deras syn på försäljningsivern tas på allvar.

Jag kan inte låta bli att göra en koppling till vad som händer när borgerliga politiker får chansen att sälja ut statlig egendom. Det börjar med någonting oskyldigt, men grundtanken är hela tiden att avyttra allt bara tillfälle ges. Vinsten kan gott delas ut som skattesänkningar till de mest välbärgade.

Prot. 2018/19:72

3 april

*Återköpsprogram
av aktier i Telia
Company AB*

Att man pekar på några bolag som inte ska säljas beror helt på samhällssynen; det kan bli känsligt att ta den debatten. Annars skulle man inte ha några som helst problem att avyttra all statlig egendom som någon annan kan göra vinst på.

Herr talman! Fungerande konkurrens brukar borgerliga politiker använda som ledord. Är det fungerande konkurrens när man säljer ut vinstgivande sträckor på en järnväg men låter samhället stå för de olönsamma? Tanken och praxis var i decennier att de lönsamma delarna skulle bekosta och hjälpa till med de olönsamma. Men de olönsamma kunde vara ack så viktiga för samhället.

Samma sak gäller apoteken. De lönsamma delarna borde bekosta de mindre lönsamma och de som ligger långt borta från penningstarka stadsdelar där skönhets salvorna ligger på apotekens hyllor i vart och vartannat kvarter.

Behöver jag ge fler exempel på fungerande konkurrens? Jag kan nämna skolor som etableras i välmående rikemansområden och där olönsamma elever väljs bort eftersom driften skulle bli för dyr med dessa. Då kan man inte dela ut tvåsiffriga utdelningar i procent åt ägarna som har etablerat sig i den så kallade fungerande konkurrensen. Att pengarna som bekostar det här borde räcka till skolan i glesbygden bryr man sig inte om.

Där det blir för dyrt för kommunen att ha kvar skolan tvingas eleverna att åka sex mil enkel väg till skolan. Våra gemensamma pengar fördelas på det sättet på grund av den fungerande konkurrensen och avreglerade marknaden – allt för att några ska kunna sko sig. Det är viktigare för Alliansen och Sverigedemokraterna.

Ännu ett exempel på fungerande konkurrens är riskkapitalbolag som till varje pris vill etablera sig i sjukvården. De måste väl vara intresserade av sjukvården och att det ska bli bättre för alla. Så måste det vara, eller? Ja, det har öppnats nya vårdcentraler. Men var? Kom i alla fall inte och säg att vården på landsbygden har blivit bättre i och med avregleringen och att vård ges till den som behöver det mest för tillfället. Nej, hör ni! Den som har försäkring och stor plånbok klarar sig bättre i systemet som skapades av marknaden.

Herr talman! Jag vet att detta inte är direkt kopplat till Telia. Men jag vill påstå att enkom fungerande marknad eller konkurrens inte alltid har varit tillräckligt för att ta beslut om avreglering eller avyttring. Det har inte alltid gynnat samhället, i alla fall inte i den breda kontexten. Att den fungerande marknaden aldrig eller mycket sällan har bidragit till mer jämlikhet mellan människor eller landsdelar är jag övertygad om.

Herr talman! Jag yrkar bifall till S, V:s och MP:s gemensamma reservation 1.

(Applåder)

Anf. 4 CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Herr talman! Mycket ska man behöva höra innan öronen trillar av, till exempel: "Vi socialdemokrater slarvar inte med rikets säkerhet." Jag är inte säker på att de svenskar som minns den föregående mandatperioden och det största säkerhetspolitiska haveriet i modern tid är beredda att helt skriva under på den verklighetsbeskrivningen. Och knappt hann den här

mandatperioden börja innan vi fick ett liknande problem på Svenska kraftnät. Det är helt enkelt ett påstående som inte håller för prövning mot verkligheten.

Vi ska i dag debattera en proposition om ett återköpsprogram. I den delen råder stor enighet. Det som jag tänker uppehålla mig vid i debatten är de följdmotioner som har lett till att vi föreslår ett tillkännagivande till regeringen.

För vår del handlar det här om att adressera två problem som regeringen mig veterligen bara fortsätter att ducka för. Det ena är problemet med att Telia i avsaknad av ägarstyrning från regeringen har försökt köpa Bonnier Broadcasting, vilket skulle göra Telia till ägare av TV4. Det skulle i sin tur medföra att staten får en mycket dominerande roll på mediemarknaden.

Under hela förra mandatperioden och så sent som i går i Dagens industri har regeringen ondgjort sig över att det vore en väldigt dålig affär. Men regeringen har inte gjort någonting, så som ägare av Telia, för att stoppa affären. Man använder inte det inflytande som Socialdemokraterna vill göra gällande att man har över Telia. Man tillsätter inte ens styrelserepresentanter. Regeringen vill gärna peka på att problemet finns. Men man är aldrig i akt och mening intresserad av att adressera problemet på riktigt.

Den första frågan till regeringspartierna här i kammaren är: Vad vill ni göra åt problemet med den förestående affären av Bonnier Broadcasting? Affären kommer sannolikt att gå igenom. Det enda vi väntar på är EU-kommissionens uttalande, det vill säga om de godkänner det ur ett konkurrensrättsligt hänseende. Och om så blir fallet, vad är det socialdemokratiska svaret på hur vi ska hantera frågan?

Det andra problemet är den säkerhetspolitiska aspekten. Då bör vi gå tillbaka och ta den historiektion som kan vara viktig i sammanhanget: att det faktiskt var Göran Persson och hans regering som från början sålde ut Telia. Jag undrar hur Socialdemokraterna kom fram till att just 37 ½ procent ska utgöra den totala garanten för att staten kan värna de här säkerhets känsliga systemen.

Staten är i dag minoritetsägare av Telia. Och det var den socialdemokratiska regeringen som slog in på den linjen i och med att man sålde ut Telia. Analysen av det säkerhetspolitiska hänseendet skulle naturligtvis ha gjorts då. Den gjordes inte. Den har vi anledning att göra nu.

Det som vi föreslår, och som kammaren kommer att besluta senare i dag, är helt enkelt att regeringen ska tvingas utreda förutsättningarna för att undersöka möjligheterna att avyttra den kommersiella delen. I gengäld får man kontroll över de säkerhets känsliga system som man i dag i kraft av minoritetsägare knappast kan sägas ha full rådighet över. Det är det andra och säkerhetspolitiska problemet. Inte heller i den delen har Socialdemokraterna levererat något svar på hur man avser att hantera situationen i stället.

Herr talman! Det refereras mycket till det yttrande som Försvarsmakten har gjort till försvarsutskottet och sedan det yttrande som försvarsutskottet har gjort till näringsutskottet. Där säger man att det *kan* utgöra en säkerhetsrisk. Ja, det är klart att det skulle kunna utgöra en säkerhetsrisk om man bara rakt upp och ned sålde Telia! Det är ju därför vi vill att regeringen ska få uppdraget att göra den genomlysning som inte har gjorts. Det man ofta väljer att hänvisa till är den utredning som Försvarsmakten gjorde

2008, men där var frågan vad som skulle hända om vi sålde Telia rakt av. Det är inte det som är föremål för dagens diskussion.

Som avslutning kan jag inte låta bli att dra lite grann på smilbanden när Mathias Tegnér refererar till Finland som ett föredöme i det här sammanhanget, herr talman. Finland sålde alltså sin andel av Telia utan att göra någon säkerhetspolitisk analys över huvud taget. Det exemplifierar väl möjligen att man i det här sammanhanget kanske inte är så betjänt av att göra en internationell utblick. I stället ska man faktiskt titta på de säkerhets känsliga system som finns i Sverige i dag. Det handlar både om infrastruktur och om systemtjänster.

Med det sagt, herr talman, skulle jag vilja yrka bifall till näringsutskottets förslag och samtidigt passa på att härifrån talarstolen skicka med en fråga till socialdemokratin. Hur avser man att adressera dessa två frågor som man hittills, mig veterligen, inte ens har berört?

(Applåder)

I detta anförande instämde Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Camilla Brodin (KD) och Arman Teimouri (L).

Anf. 5 BIRGER LAHTI (V) replik:

Herr talman! Jag tackar Carl-Oskar Bohlin för anförandet. Det var intressant och kraftfullt.

Carl-Oskar Bohlin hänvisar till att det var Göran Perssons regering som sålde ut Telia. Jag skulle vilja fråga honom, herr talman, hur Moderaterna ställde sig i den delen när statliga bolag började avyttras. Jag hoppas att man var emot det i och med att man nu pekar på att det var en socialdemokratisk regering som började med försäljningarna.

Jag har ytterligare en fråga till Carl-Oskar Bohlin, herr talman. När man har gjort fel en gång, ska man då fortsätta att göra fel? Är det kanske dags att titta på om det var så klokt att avyttra – eller börsnotera – först och främst Telia, eller ska man försöka göra det bästa av situationen?

Anf. 6 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik:

Herr talman! Jag har full respekt för att jag och Birger Lahti har olika utgångspunkter gällande vad som är rätt och fel i det här sammanhanget. Det är ju inte ett okänt faktum att Vänsterpartiet tycker att det är fel att sälja Telia, medan vår utgångspunkt helt enkelt är en annan.

Svaret på Birger Lahtis fråga är alltså: Nej, vi var inte emot att sälja ut Telia. Det jag försökte poängtera i mitt anförande var att analysen naturligtvis borde ha gjorts där och då. Då hade man kunnat separera eventuellt säkerhets känslig infrastruktur snarare än att försöka hävda att man med 37 procents ägande fortsatt har full rådighet över de här systemen. Att staten fortfarande har full kontroll över de här systemen är i min värld en argumentation från socialdemokratin som haltar betänkligt. Min poäng var alltså helt enkelt att analysen naturligtvis borde ha gjorts från början, när Telia bolagiserades och den här infrastrukturen – som då låg under Televerket – gick över i Telias ägo.

Den analysen gjordes uppenbarligen inte, och vi vill med den följdmedvetenhet vi har lämnat komma till rätta med den problematiken och ge regeringen utredningsuppdraget att se över hur vi kan få bättre kontroll över

säkerhetskänsliga system samtidigt som vi undviker att staten blir en dominant medieaktör. Det är utgångspunkten, det vill säga att vi ska lösa två problem på samma gång.

Anf. 7 BIRGER LAHTI (V) replik:

Herr talman! Tack för svaren, Carl-Oskar Bohlin! När det gäller den analys du pekar på undrar jag om Moderaterna som parti kom med en begäran om att detta skulle analyseras innan man sålde. Om jag får gissa är det vid försäljning av statlig egendom nämligen alltid viktigast för Moderaterna att man säljer.

När den det gäller den känsliga biten i Telia som Försvarsmakten pekar på handlar det inte om att man inte har kontroll över den i dag. Det Försvarsmakten pekar på är att det är känsligt och inte alls bra att sälja ut.

När det gäller medieföretaget Bonnier Broadcasting vill jag fråga om Moderaternas syn, herr talman. Skulle man ha reagerat alls om det hade varit ett utländskt företag med gott renommé hos Svenskt Näringsliv som tänkte köpa ett marksänt tv-sändningsbolag i Sverige?

Anf. 8 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik:

Herr talman! Birger Lahti och jag har helt olika utgångspunkter i den här frågan. Det får vi nog helt enkelt ha respekt för.

Vi menar att det bör krävas ett särskilt egenvärde för att staten ska vara en marknadsaktör. Det egenvärdet kan vara en säkerhetspolitisk aspekt eller att man har ett särskilt samhällsuppdrag. Vi menar dock att det inte finns något egenvärde i att staten blir en dominerande aktör på mediemarknaden. Det menar vi tvärtom vore mycket skadligt.

Det Försvarsmakten säger är ju att man vill ha fortsatt rådgivning över de här systemen, men Försvarsmakten har ju inte gjort någon ny analys sedan 2008. Då tittade man på frågeställningen vad som händer om vi säljer Telia rakt av till en okänd ägare, och det är klart att det finns farhågor kopplat till det. Det är därför vi vill ge regeringen ett nytt utredningsuppdrag.

Anf. 9 MATHIAS TEGNÉR (S) replik:

Herr talman! Jag tror att man med anledning av ledamoten Bohlins inlägg kan konstatera att tider förändras.

Jag tycker att Birger Lahti på ett mycket tydligt sätt framförde att två fel inte blir ett rätt. Jag lyfte upp Finland som exempel, vilket också visar på exakt det jag försöker föra fram – att tiderna förändras. Det är nog riktigt att Finland i dag önskar att man hade hanterat sin försäljning på ett annat sätt än man gjorde. Men i dag är i dag – det är inte för 19 eller 25 år sedan, utan vi befinner oss i april 2019 – och det Finland gör i april 2019 är att hantera sin lagstiftning och förändra den för att kunna skydda sig mot hot som finns i dag.

Det som ändå förvånar mig lite grann är hur Moderaterna har svängt under hanteringen av detta ärende. Det är förstås glädjande att man har insett det vi socialdemokrater har pekat på hela tiden, nämligen vilka otroligt stora säkerhetsrisker det innebär att bara sälja Telia Company AB. Man behöver bara titta på de moderata motionerna här i riksdagen för att se hur moderater ser på ägande i Telia. Man tänker sig att det vore enkelt att sälja Telia Company AB.

Carl-Oskar Bohlin säger att man inte tänker sig att Telia ska säljas rakt upp och ned, men är det verkligen sant? Är det verkligen så det står i Moderaternas motioner, och är det verkligen så man har argumenterat i utskottet? Det har ju till och med lett till att SD var på väg att hoppa av den gemensamma reservationen, just för att man var på väg att sälja Telia rakt upp och ned.

Anf. 10 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik:

Herr talman! Jag vet inte om jag uppfattade någon jättetydlig fråga i Mathias Tegnér's första replik, men låt mig börja med att säga så här: Nej, två fel gör inte ett rätt, men två fel är fortfarande två fel om man inte gör någonting åt det. Det var lite det som var poängen med mitt huvudanförande, herr talman, det vill säga att det finns två problem i detta.

Socialdemokraterna verkar erkänna åtminstone ett av problemen, nämligen statens dominerande inflytande på mediemarknaden och problemet med att köpa Bonnier Broadcasting. Då kvarstår ju frågan: Med tanke på att Socialdemokraterna inte vill göra någonting åt saken, vad är lösningen? Vad är lösningen på problemet med den dominerande roll på mediemarknaden som staten med all sannolikhet kommer att inta? Hur löser man det problemet?

Det andra jag vill säga är att det inte är fråga om att i morgon dag sälja Telia. Det här är ett utredningsuppdrag till regeringen. Om ledamoten Tegnér hade läst betänkandet hade han sett att betänkandet inte förändrar det tidigare riksdagsbeslut som kräver ett särskilt bemyndigande från riksdagen för avyttrande av Teliaaktier. Innan Telia blir sålt kommer alltså den här frågan att behöva debatteras och beslutas i denna kammare en gång till. Det ser jag fram emot att göra när regeringen har fullföljt sitt uppdrag, nämligen att utreda detta från A till Ö.

Men problemet kvarstår. Det finns två fel, för att använda Mathias Tegnér's analogi, och regeringen har inga förslag för att åtgärda de felen. Det har dock vi i och med detta betänkande.

Anf. 11 MATHIAS TEGNÉR (S) replik:

Herr talman! Hur avser vi att adressera frågan gällande Bonnier Broadcasting? Jag tror inte att det var särskilt många i regeringen som hoppade jämfota av lycka. I den socialdemokratiska riksdagsgruppen var det i alla fall inte det. Här kan vi absolut vara eniga; det är klart att detta är ett av problemen. Eftersom Telia Company är börsnoterat får man fundera lite grann på hur man hanterar den typen av situation. Därför tycker jag ändå att det är en rimlig ordning att man först ser om köpet går igenom och därefter agerar för att hantera problemet, vilket är precis vad regeringen har gjort.

Däremot tycker jag inte att det är uppenbart, trots att jag har läst betänkandet – tack så mycket för omtanken, ledamoten Bohlin – att det vi ska göra nu är att ge regeringen ett uppdrag att förbereda en försäljning av Telia. Det är positivt att Moderaterna har svängt under ärendets gång och gått från försäljning rakt upp och ned till utvärdering av effekterna av en försäljning. Men det skulle vara spännande att höra från ledamoten Bohlin vilken av de två vägarna det är ni tänker er. Är det idén om en utgift för staten på 100, 150 eller kanske 200 miljarder, eller är det lösningen där

man låter de aktieägare som i dag finns i Telia betala för kalaset? Där skulle jag gärna bara vilja höra en idé om hur Moderaterna ser på frågan.

För oss socialdemokrater är säkerhetspolitiken det absolut viktigaste. Därför tycker jag att det är anmärkningsvärt att rösta igenom tillkännagivandet när Försvarsmakten uttalar sig som man gör.

Anf. 12 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik:

Herr talman! Problemet med det socialdemokratiska resonemanget är att det inte hänger ihop. Man försöker driva två argumentationslinjer parallellt. Å ena sidan argumenterar man för att vi inte har någon kontroll över den här Bonnieraffären, då vi bara är en passiv ägare som inte har någon kontroll över ett börsnoterat bolag. Å andra sidan argumenterar man för att anledningen till att vi ska behålla nuvarande ordning är att vi ska ha kontroll över de säkerhetskänsliga system och den säkerhetskänsliga infrastruktur som finns i bolaget.

Man måste bestämma sig för en linje. Antingen har man kontroll över Telia, och då är det regeringen som i utväg av agerande har låtit den här Bonnier Broadcasting-affären ske. Man är kritisk mot den i medierna, men man har i ingen del försökt förhindra den i sin bolagsstyrning. Då har man kommit till korta i den delen. Eller så har man inte kontroll över bolaget, som man försöker göra gällande. Då har vi ett problem kopplat till den säkerhetspolitiska aspekten, det vill säga att staten inte utövar det inflytande man borde över den här infrastrukturen. Detta är så att säga pudelns kärna när det gäller det här problemet.

Vi försöker lösa båda dessa aspekter genom att ge regeringen det här uppdraget. Men Socialdemokraterna levererar inga som helst svar på vad man i stället vill göra för att komma ur den här prekära situationen.

Anf. 13 HELENA LINDAHL (C):

Herr talman! Nu känns det nästan som att förbandet kommer in efter att rockbandet har spelat.

Jag kan inte heller låta bli att citera Mathias Tegnér. Han får stå ut med att vara lite populär i kammaren i dag. Även jag reagerade starkt när Mathias Tegnér sa att Socialdemokraterna inte riskerar rikets säkerhet. Det är klart att jag känner att det är magstarkt. Visst, jag noterar att Socialdemokraterna oroar sig för att en försäljning av Telia skulle kunna utgöra en risk för rikets säkerhet. Det är givetvis rimligt att beakta de här aspekterna. Vi är dock många som önskar att Socialdemokraterna hade varit lika intresserade av säkerhet innan man delade ut Transportstyrelsens databas till personer med militär bakgrund hos främmande makt. Det tål också att tänkas på.

Herr talman! För att återgå till dagens ämne vill jag säga att Centerpartiet ställer sig bakom propositionen, där regeringen får möjlighet att förändra statens ägande i Telia inom ramen för det återköpsprogram av aktier som bolaget avser att genomföra. Jag delar åsikten hos styrelsen i Telia att återköpsprogrammet är bra för den långsiktiga värdeutvecklingen för aktieägarna.

Vi ställer oss även bakom utskottets tillkännagivande till regeringen om att den ska genomföra en översyn av möjligheterna för staten att på sikt avyttra sitt ägande i Telia. Precis som utskottet vill Centerpartiet understryka att en sådan översyn ska innefatta en noggrann analys av vilka

Prot. 2018/19:72

3 april

Återköpsprogram
av aktier i Telia
Company AB

åtgärder som kan och behöver vidtas när det gäller ägande och förvaltning av den samhällsviktiga infrastruktur som finns i bolaget – detta för att säkra en sund konkurrens samtidigt som rikets säkerhet värnas. Regeringen ska alltså därefter återkomma till riksdagen med en redogörelse för de slutsatser som kommit fram i översynen.

Herr talman! Det säkerhetspolitiska läget i världen har förändrats de senaste åren. Vi har sett att utländska bolag starkt kopplade till vissa stater har försökt köpa strategisk infrastruktur i andra länder och även i Sverige, vilket självklart äventyrar vår totalförsvarsförmåga.

Som kollegor tidigare anfört här i talarstolen har försvarsutskottet lämnat ett yttrande i frågan om en eventuell försäljning av statens andel i Telia Company. Man bekräftar hur viktigt det är att ta hänsyn till eventuella strategiska motiv som kan ligga bakom vissa utländska investeringar, till exempel i svensk infrastruktur. Man bedömer att en eventuell avyttring av statens andel i Telia eller ett minskat innehav måste föregås av en grundlig risk- och konsekvensanalys. Man säger alltså inte nej till en försäljning, men man gör bedömningen att det finns en säkerhetsrisk och att detta behöver föregås av en djupare analys.

Mathias Tegnér fick det i sitt anförande mer att framstå som att man säger nej och att det redan är klart – det var min upplevelse. Självklart finns risken, men det är inte klart. Och det är inte Socialdemokraterna som gör den analysen – den ska en expertgrupp göra.

Centerpartiet anser, precis som utskottet, att det är viktigt att ett avyttrande av statens andel i Telia Company ska ske först efter det att regeringen har genomfört den här noggranna analysen av vilka åtgärder som kan och behöver vidtas när det gäller ägande och förvaltning av den samhällsviktiga infrastruktur som finns i bolaget.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag säga att det är märkligt att Socialdemokraterna har ett så högt tonläge i frågan, när alla är överens om att den säkerhetspolitiska aspekten bör beaktas. När man påstår att de borgerliga partierna sätter ideologi före nationens säkerhet tycker jag att det är en aning överdrivet. Det är enligt min mening faktiskt nonsens och inte ett hederligt sätt att argumentera.

(Applåder)

Anf. 14 MATHIAS TEGNÉR (S) replik:

Herr talman! Det är inte alltid man får vara stjärna i kammaren. Jag får väl tacka för det.

Det är klart att man kan diskutera tonläget. Min uppfattning är att tonläget kommer sig av att frågan är väldigt viktig. Jag vidhåller min inställning till hela den här diskussionen, men får naturligtvis i framtiden vara beredd att ändra mig. Om man tittar på motioner från ledamöter i kammaren och den initiala debatten i utskottet var det en väldigt ideologisk diskussion om varför man ska sälja Telia.

När vi under frågans gång har diskuterat säkerhetsaspekterna har också de kommit mer på dagordningen. Det är bra. Jag är glad att flera borgerliga partier har svängt och nu talar om rikets säkerhet när de tidigare bara talat om en försäljning. Det är orsaken till det tonläge som ledamoten Lindahl tycker är högt.

När det gäller Försvarmakten och deras analys uppfattar jag ändå att den är väldigt tydlig. Jag citerar igen: ”Ett eventuellt avyttrande av svenska

statens ägarandel, helt eller delvis, kan däremot få allvarliga konsekvenser för verksamheter som är betydande för Sveriges säkerhet ... Den analys som gjordes 2008 påvisade omfattande risker med en försäljning av svenska statens ägarandel.”

Jag tror också – men där får ledamoten Lindahl rätta mig om jag har fel – att det var en av orsakerna till att den tidigare borgerliga regeringen ändrade uppfattning i frågan om Telia skulle säljas. Slutligen kan jag inte låta bli att reflektera över frågorna kopplade till Transportstyrelsen. Visst var det ändå så att hela den processen startades med en ideologisk utförsäljning av offentliga tillgångar.

Anf. 15 HELENA LINDAHL (C) replik:

Herr talman! Mathias Tegnér har helt rätt i att frågan är väldigt viktig och inte minst den säkerhetspolitiska aspekten. Det är vi alla överens om. Men det som slår mig är inte att det är en ideologisk diskussion. Det har det varit under alla år. Det är inte så att det är någon direkt hemlighet att borgerliga partier är intresserade av att sälja vissa statliga bolag.

Däremot tycker jag att det är märkligt att Mathias Tegnér får det att låta som att detta med säkerhetspolitiska aspekter är någonting som Socialdemokraterna har haft i bakfickan hela tiden när det gäller Telia, för det stämmer inte. Jag har nu suttit i näringsutskottet i två mandatperioder. Jag har haft förmånen att debattera med tidigare näringsminister Mikael Damberg i frågorna om statliga företag. Inte en enda gång har han i denna talerstol tagit upp den säkerhetspolitiska aspekten av Telia. Han har däremot fokuserat på den ideologiska delen.

Den här frågan om säkerhetspolitisk aspekt, Mathias Tegnér, kom upp i samma veva som Socialdemokraterna fick klart för sig att Sverigedemokraterna skulle stödja de borgerliga partierna. Då blev det fart under galoscherna, och då kom också detta argument fram. Det är väl bra att det kom fram och att vi sedan också fick ett yttrande från Försvarmakten. Men kom inte och påstå att det är någonting som Socialdemokraterna har hävdat hela tiden, för det är inte sant!

Anf. 16 MATHIAS TEGNÉR (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Lindahl! Ledamoten har den fördelen att kunna göra en exposé över hur debatten har varit i näringsutskottet under flera år. Den möjligheten har inte jag. Jag kan bara försöka mig på att göra en exposé över vad som har hänt under de senaste månaderna när den här diskussionen har förts i utskottet.

Det har varit precis på det sätt som ledamoten understryker. Debatten från den samlade borgerligheten har haft sin utgångspunkt i ideologiska försäljningar. När vi sedan på flera olika sätt har lyft upp de säkerhetspolitiska aspekterna har den frågan kommit upp på dagordningen.

Det är precis som ledamoten Lindahl själv bekräftar. Under de senaste åren har inte diskussionen rört säkerhetspolitik. Det är rimligt att när vi gör saker som Försvarmakten uttrycker är avgörande för vår säkerhetspolitik bör det finnas i det främsta rummet. Jag kan helt enkelt inte relatera till den debatt som har varit här under ett antal år. Jag kan bara konstatera att eftersom den här frågan har säkerhetspolitiska aspekter är det viktigt att vi diskuterar dem.

Prot. 2018/19:72

3 april

*Återköpsprogram
av aktier i Telia
Company AB*

Vad jag inte förstår är varför vi inte tar utgångspunkt i de säkerhetspolitiska aspekterna och funderar på: Hur kan vi göra Sverige så säkert som möjligt? Hur kan vi se till att Sverige är motståndskraftigt mot främmande makt? I stället tar vi utgångspunkt i en ideologisk föreställning från de borgerliga partierna där man konstaterar att staten inte bör äga ett bolag som Telia. Det är dumt, dyrt och farligt.

Anf. 17 HELENA LINDAHL (C) replik:

Herr talman! Jag skriver så pennan glöder. Jag har full respekt för att ledamoten Mathias Tegnér inte har varit en del av de debatter som vi i näringsutskottet tidigare har haft i kammaren. Däremot vet jag att Mathias Tegnér har varit en del av riksdagen och sin riksdagsgrupp. Ni torde väl ändå där ha fört diskussioner om statliga bolag och eventuella säkerhetspolitiska aspekter när det gäller Telia. Åtminstone borde Mikael Damberg ha informerat er riksdagsgrupp om det var så att han tyckte att det var väldigt aktuellt.

Ingen härinne har påstått något annat än att den säkerhetspolitiska aspekten ska gå före. Det är också därför som vi tar utgångspunkt i det och låter regeringen via experter analysera den säkerhetspolitiska situationen. Det är precis det som Försvarsmakten rekommenderar oss att göra. Skillnaden, Mathias Tegnér, är att vi låter experter göra det, inte att vi låter Socialdemokraterna göra det via anföranden i kammaren.

(Applåder)

Anf. 18 CAMILLA BRODIN (KD):

Herr talman! I detta ärende behandlas ett återköpsprogram för Telia Company AB om en möjlighet för regeringen att utöka statens ägande – tillfälligt – i Telia. Det förslaget yrkar vi bifall till. Samtidigt vill vi tillsammans med Moderaterna, Sverigedemokraterna, Centerpartiet och Liberalerna att regeringen bör utreda möjligheterna för staten att på sikt avyttra sitt ägande i Telia.

Företag som verkar på en konkurrensutsatt marknad bör drivas och ägas av privata aktörer så länge det inte finns särskilda samhällsintressen som måste värnas. Vi kristdemokrater har sedan länge varit för en försäljning av Telia. Men det förutsätter att staten analyserar konsekvenserna av att avsluta det statliga ägandet ur fler perspektiv. I och med att vissa bolag kontrollerar viktig infrastruktur som kan användas emot Sveriges intressen är ett säkerhetspolitiskt perspektiv viktigt i analysen. Telia är ett sådant bolag.

Herr talman! En försäljning av statens ägande i Telia bör därför ske efter en genomgripande analys som beaktar bland annat statens behov av kommunikationsinfrastruktur och andra säkerhetsaspekter. Här behöver staten säkerställa att känslig infrastruktur samlas och att staten har ett stabilt ägande i den för Sverige känsliga infrastrukturen.

I dag har staten 37,3 procents ägande i Telia och ingen representation i styrelsen. Det innebär att staten till stor del är passiv ägare utan något operativt inflytande över verksamheten. Staten kan som bäst lägga fram förslag på bolagstämmor och hoppas att få ett genomslag för sin vilja. Det innebär också att staten, trots sitt ägande, inte har någon större kontroll över den känsliga infrastrukturen. Ur det perspektivet är det märkligt att

regeringspartierna prompt säger nej till att utreda denna del. Är det verkligen optimalt ur ett säkerhetsperspektiv att sådan infrastruktur behålls i den struktur som den i dag befinner sig i?

Det här är ytterligare aspekter på varför vi kristdemokrater anser att ägandet och strukturen behöver ses över och för att – om det går – samla känslig och säkerhetsklassad infrastruktur i bolag och avyttra resterande ägande.

Herr talman! Summan av detta är alltså att vi kristdemokrater vill avyttra de delar i bolaget Telia som har ett ökat statligt inflytande på mediemarknaden om Telia slutför förvärvet av Bonnier Broadcasting och därmed även TV4. Därför uppmanar vi regeringen att se över möjligheterna att avyttra statens ägande i Telia. Men innan detta görs ska det säkerställas att viktig, känslig och säkerhetsklassad infrastruktur behålls i statens ägo. (Applåder)

Anf. 19 ARMAN TEIMOURI (L):

Herr talman! I dag ska vi bland annat debattera varför det är dags att avsluta skilsmässan mellan staten och Telia Company AB.

Motståndarna i denna fråga, Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet, vill påstå att vårt ställningstagande är ideologiskt. De vill påstå att vi inte tar ansvar för rikets säkerhet, och de vill påstå att det är en dålig affär att avyttra Telia Company AB.

Herr talman! Jag tänker slå hål på deras myter. I en väl fungerande marknadsekonomi stiftar staten lagar, fattar beslut om skatter och sysslar med myndighetsutövning. Om staten på samma gång konkurrerar med privata företag på marknaden blandas rollerna samman.

Vi kan konstatera att Telia verkar på en kommersiell konkurrensutsatt marknad, och de har inte heller något särskilt beslutat samhällsuppdrag. Dessutom kan jag, med utgångspunkt i Telias planerade förvärv av mediebolaget Bonnier Broadcasting AB, som bland annat äger TV4, konstatera att detta medför konsekvenser för staten på andra områden. Även Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet bör oroa sig för denna utveckling.

Är detta då ett ideologiskt beslut? Svaret på den frågan är nej. Det handlar om ett sunt och ansvarsfullt beslut.

Herr talman! Vi har i dag hört motståndarna antyda att vi inte tar ansvar för svensk säkerhetspolitik. När Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet nu använder detta kort borde det faktum att staten endast äger endast 37 procent av aktierna – vi är alltså minoritetsägare – vara den största orosfaktorn. Vem äger resten?

Nu vet varken vi, Försvarsmakten eller, för den delen, Telia vad eller vilka eventuella tillgångar som finns av strategiskt värde. Kunskapen finns, men vi har inte fått något svar på frågan. I vilket fall som helst borde denna fråga ha varit mer aktuell för nästan 20 år sedan, när Telia börsnoterades och staten sålde av merparten av sina aktier.

Skulle då dagens beslut om att avyttra statens ägande i Telia äventyra Sveriges säkerhet, som Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet påstår? Det är snarare genom regelverk och lagstiftning som nationella säkerhetsintressen tillvaratas, och inte genom ägande. Det säger till och med Telias ledning i en debattartikel i Dagens industri. Jag är beredd att hålla med. Jag vill också referera till ledamoten Mathias Tegnér när det

gäller rapporten från Försvarsmakten från 2008. Det stämmer att de lyfter upp de säkerhetspolitiska aspekterna, men de säger också i sin bedömning att en försäljning är möjlig givet vissa åtgärder.

Låt mig hur som helst vara mycket tydlig. Före ett avslut på skilsmässan mellan staten och Telia ska det göras en grundlig konsekvensanalys som beaktar även säkerhetspolitiska aspekter och som säkerställer att en försäljning inte får negativa säkerhetspolitiska konsekvenser. Vi är alltså alla helt överens.

Herr talman! Vi tar ansvar. Varje försäljning eller upplåtelse av samhällskritisk infrastruktur ska föregås av noggranna konsekvensanalyser. I medierna har vi hört näringsminister Ibrahim Baylan säga – och vi har även hört ledamoten Mathias Tegnér säga det här i kammaren – att försäljningen skulle innebära en förlustaffär för staten på omkring 3 miljarder årligen i form av utebliven utdelning. Vad näringsministern förmodligen glömmer bort är att en försäljning av innehavet är värt omkring 70 miljarder.

Med lite lätt matematik kan jag konstatera att om marknaden för det första skulle hålla i sig och avkastningstakten för det andra skulle fortsätta innebära värdet av statens innehav, det vill säga 70 miljarder, vad avkastningen kommer att ge de kommande 23 åren. Detta gäller alltså om marknaden håller i sig och om avkastningstakten fortsätter.

Låt mig därför påminna Socialdemokraterna och alla andra motståndare om att pengar i dag är bättre än pengar i morgon. Det är en mycket enkel grundregel. Dessutom ska inte staten vara en gambler med skattebetalarnas pengar. Det är ett oansvarigt beteende.

Herr talman! Är dagens beslut ideologiskt? Nej, det är ett ansvarsfullt beslut. Tar vi ansvar för svensk säkerhetspolitik? Ja, det gör vi i allra högsta grad. Är det en dålig affär? Nej, tvärtom. Jag säger det igen: Pengar i dag är bättre än pengar i morgon. Dessutom ska en avyttring genomföras vid en tidpunkt då den utifrån en samlad bedömning kan antas ge det mest affärsmässiga utfallet.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag om tillkännagivande och till propositionen om återköpsprogrammet. Jag yrkar även avslag på samtliga reservationer.

Det är dags att vi nu avslutar den utdragna skilsmässan mellan staten och Telia.

(Applåder)

Anf. 20 BIRGER LAHTI (V) replik:

Herr talman och Arman Teimouri! Jag är rädd för att du kanske måste stå till svars för hela din grupp, men eftersom du var sist måste jag ställa de här frågorna.

Ledamoten säger att det inte är en ideologisk fråga att man vill sälja all statlig inblandning i Telia. Jag skulle vilja fråga ledamoten Teimouri: Vad skulle du vilja se att de här 70 miljarderna som trillar in i statskassan användes till? Det som hände under er regeringstid var att ni sålde statlig egendom för 60 miljarder, och de var avsedda att användas till att betala av på statsskulden. Men det som hände i fortsättningen var att det blev en lågkonjunktur, och ni fortsatte att dela ut pengarna till de mest välbärgade svenskarna genom skattesänkningar. När ni slutade ert regeringsuppdrag var det ungefär 60 miljarder i skulder. Du talar om dessa 70 miljarder och

säger att det är bättre med pengar i dag än i morgon. Vad är din bild av vad pengarna ska användas till? Det var det första.

Herr talman! Jag har en fråga till. På vilket sätt ser ledamoten att det statliga ägandet av Telia skulle hämma utvecklingen i den digitala framtid som vi har? Ni i de borgerliga partierna brukar säga i era motioner att avkastningen ska spegla riskerna och det kapital som finns inbundet. Jag hävdar att staten får detta från Telia. Du säger att det inte är förbundet med ideologiska skäl att ni vill avyttra. Men på vilket sätt hämmar det utvecklingen att staten är en del av ägarna och att vi får en avkastning som gott och väl fyller det som man brukar säga ska täckas för risktagande och kapital som är inbundet?

Anf. 21 ARMAN TEIMOURI (L) replik:

Herr talman! Tack, Birger Lahti, för frågorna! Vi har helt skilda åsikter om vad staten ska äga och inte äga. Jag tror att vi båda två kan vara helt överens om att Telia inte har något särskilt samhällsuppdrag. De verkar på en kommersiellt utsatt marknad. Staten är dessutom minoritetsägare i Telia. Vi har ingen makt över vad de gör och inte gör. Vi har inte heller någon makt över vad som händer på börsen.

Med detta sagt kommer jag tillbaka till det jag har sagt om att pengar i dag är bättre än pengar i morgon. Vi ska inte gamble med skattebetalarnas pengar; det är surt förvärvade pengar som har kommit in till staten.

Vad vi sedan ska göra av pengarna från försäljningen återstår att se. Jag tror att även ledamoten Lahti instämmer i att det finns stora delar, exempelvis i vården, som skulle behöva ett tillskott. Vi har LSS-frågan, som vi har lyft och driver. Det finns mycket man kan göra med dessa pengar. Däremot ska de inte vara i ett bolag som vi inte kan styra över och som dessutom inte har något beslutat samhällsuppdrag.

Det är det vi tycker är fel, och det är därför vi tycker att vi borde avyttra Telia.

Anf. 22 BIRGER LAHTI (V) replik:

Herr talman! Tack, Arman Teimouri, för svaren så långt! Du säger att om dessa 70 miljarder skulle trilla in finns det säkert behov i vården. Jag skulle vara jätteglad om jag kunde lita på detta om det vore ditt parti, Arman Teimouri, som styrde landet. Men med facit i hand brukar vi se att ni delar ut pengar i skattesänkningar till de mest välbärgade.

Herr talman! Jag skulle känna mig tryggare om vi pratade om samhällsinvesteringar eller något i den stilen. Faktiskt, herr talman, får jag kalla kårar när jag tänker på hur pengarna används om de här partierna kommer till makten.

Som jag sa: På vilket sätt hämmar det utvecklingen i den digitala framtiden att vi är ägare? Du säger att vi inte ska gamble med våra pengar. Det håller jag med om. Jag är medveten om att Telia har utvecklats efter att man kommit bort från dåliga affärer utomlands. Jag tycker att man har bra koll på framtiden. När vi var och besökte Telia fick vi veta att det finns mycket i pipelinen som skulle vara jättebra för den digitala utvecklingen i vårt land Sverige.

På vilket sätt hämmar det utvecklingen att vi skulle vara med som ägare? Vi får utdelning för vårt risktagande och från det kapital som är bundet där.

Prot. 2018/19:72

3 april

*Återköpsprogram
av aktier i Telia
Company AB*

Du sa att det inte är av ideologiska skäl ni vill sälja. Jag hävdar dock fortfarande att det bara är av ideologiska skäl.

Anf. 23 ARMAN TEIMOURI (L) replik:

Herr talman! Tack igen, ledamoten Lahti! Så här är det: Det du säger om utdelning stämmer, men det är fortfarande så att pengar i dag är bättre än pengar i morgon. Jag anser att den summa som försäljningen skulle inbringa till staten är viktigare än eventuella avkastningar framöver, för vi vet ju inget om dem.

Du frågar om det skulle hämma utvecklingen om vi är ägare i Telia. Det kanske det inte gör, men vi är inte heller med och styr den. Telia är ett kommersiellt bolag där vi inte har någon styrning. Vi är minoritetsägare. Vi vet inte vilken inriktning bolaget kommer att ha framöver eller vilken inriktning man har i dag. Vi hade inte ens möjlighet att påverka huruvida man skulle köpa Bonnier Broadcasting AB eller inte. Vi kommer heller inte att kunna vara med i de utvecklingsfrågor som de kommer att driva framöver. Det är klart att det inte hämmar utvecklingen, men vi är inte med och styr den heller, för den delen.

Anf. 24 LORENA DELGADO VARAS (V):

Herr talman! Jag citerar: "Försvarsmakten har på uppdrag av regeringen redovisat sin bedömning av konsekvenserna av en försäljning av den svenska statens ägarandel i Telia Company AB. ... Försvarsmakten har i en öppen beskrivning av den tidigare redovisningen till regeringen i denna fråga framhållit att en avyttring av den svenska statens ägarandel, helt eller delvis, kan få allvarliga konsekvenser för verksamheter som är betydande för Sveriges säkerhet. Försvarsmakten menar att ett sådant beslut därför bör föregås av en djup konsekvensanalys av riskerna och konsekvenserna av en försäljning i vilken FRA, Säpo, MSB m.fl. myndigheter ges möjlighet att yttra sig i frågan. Enligt myndighetens beskrivning visade den analys som gjordes 2008 att det fanns omfattande risker med en försäljning av statens ägarandel. Försvarsmakten framhåller, i det ovan nämnda yttrandet, risker när det gäller statens fortsatta tillgång och skydd av samhällskritiska tjänster och Telias förmåga att skydda säkerhetsklassad information efter en försäljning. Försvarsmaktens bedömning är att riskerna inte har minskat och att en förnyad och fördjupad analys bör göras."

Detta är en av flera aspekter när det gäller varför vi inte bör sälja ut Telia. Det handlar om nationell säkerhet – en fråga som har blivit viktigare med åren inom den digitala världen. Vi har en pågående digitalisering av samhället där många av våra samhällsfunktioner i dag är digitala. Förstår ni makten som finns i det?

Vi har fler exempel, väldigt allvarliga sådana. Till exempel tog Moderaterna upp några. Det handlar om sådant som skett på grund av att man inte har tänkt igenom säkerhetsaspekterna ordentligt, och då handlar det enbart om upphandling.

Transportstyrelsen upphandlade it-driften, och känsliga uppgifter hamnade i servrar över halva Europa. Det är som sagt enbart upphandling. Telia är inte bara drift utan också infrastruktur och utveckling.

Tyvärr fortsätter högerns ideologiska utförsäljning av allt som staten heter. Man missar då att stora förändringar som når alla delar av samhället,

som digitalisering eller annan kommande teknik, inte kommer att bäras av mindre företag. Där behövs en större, pålitlig aktör.

När vi väl säljer ut Telia kommer det inte tillbaka i statens ägo, och precis som vid andra utförsäljningar av statliga bolag kommer vi att se att det kommer att ändra fokus. Apoteken började sälja kosmetik för att maxa vinsten, och man satsade såklart på tätort i stället för på glesbygd, för det finns inget samhällsintresse.

Jag håller med när högern säger att Telia är börsnoterat. Om vi vill att staten ska ha mer inflytande för att kunna möta säkerhetsuppdragen och driva fram digitaliseringsprocessen välkomnar jag det förslaget från högern.

Genom att sälja ut Telia vet vi inte om det kommer att styckas i fler företag eller vilket intresse ägarna har av Sverige. Ingen av de utförsäljningar som högern har genomfört har lett till någon förbättring av slutprodukten eller sluttjänsten. Det gäller apoteken, utförsäljningen av elnätet och konkurrensutsättningen av statens järnvägar. Högern vill nu lägga till Telia på den listan.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 17.)

§ 9 Processrättsliga frågor

Justitieutskottets betänkande 2018/19:JuU12
Processrättsliga frågor
föredrogs.

Anf. 25 GUSTAF LANTZ (S):

Herr talman! I dag debatterar vi processrättsliga frågor, och jag vill inledningsvis yrka bifall till reservationerna 13, 18 och 19.

De motioner som har kommit in till justitieutskottet handlar om allt från kameraövervakning till vittnesskydd. Det gläder mig att det har skrivits så många motioner i ämnet. Frågan hur vi bäst motverkar brottslighet förtjänar engagemang och hårt arbete eftersom det är en avgörande framtidsfråga för oss alla. Där våldet tillåts triumfera får brottsoffer ärr för livet och familjer slås i spillror.

Men brottsligheten drabbar så många fler än bara dem som juridiskt anses vara brottsoffer. Kanske tvingas närbutiken stänga efter rån och utpressning. Kanske går premien för bilförsäkringen upp efter upprepade bilbränder i området. Kanske slutar bussar att gå efter att de har attackerats med sten.

Det är en fruktansvärd orättvisa att de som bor i en viss del av en stad ska vara mer utsatta för brott än de som bor i en annan del av samma stad. De av oss som bor i särskilt utsatta områden förtjänar hela samhällets stöd. Detta om något är en rättvisefråga för oss socialdemokrater.

Och det går att göra något åt denna orättvisa. Med beslutsamhet kan vi pressa tillbaka brottsligheten. Se på Södertälje – en stad som för inte så länge sedan präglades av grov organiserad brottslighet. Nu vänder skolresultaten uppåt, och polisen har knäckt Södertäljenätverket. Nu skakar

Prot. 2018/19:72

3 april

Återköpsprogram
av aktier i Telia
Company AB

Processrättsliga frågor

gängets ledare galler. Nu är Södertälje på väg åt rätt håll. Invånarna upplever sig tryggare, och de kriminella påtryckningarna är svagare.

Södertälje visar att förebyggande insatser i kombination med kraftfulla tag från polis och rättsväsen mot de kriminella nätverken bär frukt. Vi arbetar hårt i justitieutskottet för att göra vad vi kan för att bidra till en positiv utveckling.

Regeringen har under denna och förra mandatperioden lagt fram långt över 100 propositioner på vårt område. Allt från vapenamnesti till skärpta straff för vapenbrott har klubbats igenom i riksdagen.

När vi nu satsar stort på polisen är det också viktigt att polisen kan arbeta så effektivt som möjligt. Vi bör därför inte försvåra för polisen att göra prioriteringar i sitt arbete. Möjligheten till förundersökningsbegränsning bör vi behålla, varför vi socialdemokrater valt att reservera oss mot förslaget om att se över och begränsa polisens möjligheter till nödvändiga prioriteringar.

Kameraövervakning är ett viktigt verktyg för att förebygga och klara upp brott. Den 1 augusti 2018 trädde den nya kameraövervakningslagen i kraft. Avsikten med den nya lagen var bland annat att förbättra möjligheten att använda kameraövervakning. Ett viktigt steg för oss att vässa verktygen mot brottsligheten tog vi då, men mer kan och måste göras. Polisen måste ges bättre, snabbare och enklare möjligheter att använda sig av kameraövervakning.

Men kameror i all ära, vi måste ha personer som vittnar och berättar om vad de har sett för att vi ska kunna ha en fungerande rättvisa. Det handlar om människor av kött och blod som ger sina berättelser, som ger domstolarna möjlighet att döma till ansvar. Även här har regeringen varit mycket aktiv. Så sent som den 14 mars i år lämnade regeringen propositionen *Stärkt ordning och säkerhet i domstol* till riksdagen. I propositionen finns förslag om större möjlighet att avlägga vittnesmål genom video och bättre möjlighet att avvisa åhörare till sidosal av ordnings- och säkerhetsskäl.

De kriminella gängen vill utmana Sverige. De vill skaka oss i grunden, men vi får inte frestas att ge efter. Rättssäkerheten är en central del i vår demokrati. Det är inte den rätta vägen att börja offra delar av rättssäkerheten i kampen mot brottsligheten. Motioner som stakar ut den vägen bör vi därför avslå.

Anonyma vittnen har förutom att de är en främmande fågel i svensk rätt en risk att bli verkningslösa eftersom frågetecken kan resas kring vilket värde de ska tillmätas i en rättegång. Efter att själv ha processat i domstol vet jag hur våra självständiga domstolar ser på vittnesattester, där vittnesmål avges skriftligt. Anonyma vittnen är fel fokus i debatten. Det ger falska förhoppningar och sker på rättssäkerhetens bekostnad.

Inte heller kronvittnen är en väg framåt. Det är alltså brottslingar som ges incitament, i form av lägre straff, att komma med uppgifter i domstol. Det är en kraftig åtgärd i lagstiftning och ord, men i praktiken riskerar den att bli helt tandlös när vittnesmålen ska värderas av domstol. Vad vi behöver nu är inte kraftiga uttryck och skrivningar utan smarta och verkningsfulla åtgärder som knäcker brottsligheten på riktigt. Vi ska ha rättvisa genom ett rättsväsen som kan ge brottsoffer upprättelse, vittnen fullgott skydd och brottslingar rättmätiga straff genom rättssäkra processer.

(Applåder)

Anf. 26 LOUISE MEIJER (M):

Herr talman! Otryggheten ligger på fortsatt höga nivåer i samhället. 28 procent uppger att de är mycket eller ganska otrygga vid utevistelse sent på kvällen i det egna bostadsområdet. Oron över brottsligheten har ökat över tid.

Det vi kallar skjutningar, som egentligen borde benämnas avrättningar, har ökat. Förra året avrättades 45 personer genom skjutningar. Det är fler än något annat år. Totalt skedde det 306 skjutningar i hela Sverige förra året. Man kan tillägga att Sverige sticker ut när det gäller dödsskjutningar och antalet använda handgranater – i ett europeiskt perspektiv.

Uppklaringsprocenten för gängmorden och skjutningarna är mycket låg. Polisen menar att det är svårt att få människor att prata med polisen eftersom de är rädda för repressalier. Att knäcka den grova och organiserade gängkriminaliteten är prioriterat för Moderaterna. Vi har drivit på för att få till stånd högre straff, bland annat för vapenbrott, så att fler personer ska sitta bakom lås och bom och hållas borta från våra gator.

Det är nu dags att ta nästa steg för att bekämpa den organiserade kriminaliteten. Vi vet att polisen har problem med att få människor att vittna och att uppklaringsprocenten är låg. Sverige behöver därför utreda möjligheten att införa ett kronvitnesssystem men också möjligheten till anonyma vittnesmål vid organiserad brottslighet.

Ett kronvitnesssystem innebär en möjlighet till ett lägre straff för en person som döms för ett brott, förutsatt att han eller hon medverkar vid en utredning av andra personers brottslighet. Det skulle kunna skapa incitament för personer som ingår i kriminella gäng att vittna mot ledargestalterna. På så sätt får man en möjlighet att komma åt personer högre upp i den kriminella hierarkin.

Moderaterna och majoriteten i justitieutskottet ser ett behov av att förutsättningslöst utreda en möjlighet till anonymitet i domstol vid allvarlig brottslighet. Exempel på personer som skulle kunna vara föremål för anonyma vittnesmål är polisspanare och den som av en tillfällighet blivit vittne till en kriminell uppgörelse. Man kan ställa frågan till sig själv: Skulle du vittna om du av en händelse skulle bli vittne till en kriminell uppgörelse? Det finns möjlighet till anonyma vittnesmål i bland annat Norge. Europadomstolen har också godkänt detta, förutsatt att det rör sig om speciella omständigheter.

Herr talman! Gängens kriminalitet drabbar dem som bor i Sveriges 61 utsatta områden extra hårt. Nära 70 procent av de boende i utanförskapsområdena uppger att det finns kriminella personer eller grupperingar som har en inverkan på området i något avseende. Att bekämpa gängen är därför en rättvisefråga. Skulle vi tolerera om 70 procent av de boende på Östermalm sa att de upplevde att kriminella gäng påverkade deras område?

Mot denna bakgrund är det mycket tråkigt att den socialdemokratiskt ledda regeringen inte ställer sig bakom kraftfulla åtgärder för att knäcka gängkriminaliteten.

Herr talman! Moderaterna och justitieutskottet har även ställt sig bakom ett stärkt vittnesskydd och att regelverket för förundersökningsbegränsning ska ses över. Moderaterna vill nämligen att så många brott som möjligt ska utredas och leda till fällande dom – utan utredning, ingen fällande dom. Därför är förslaget om att se över reglerna för förundersökningsbegränsning viktigt.

Prot. 2018/19:72

3 april

Processrättsliga frågor

Att riksdagen tillkännager något för regeringen är dock ingen garanti för att regeringen faktiskt genomför det som riksdagen vill. Riksdagen har två gånger riktat tillkännagivanden till regeringen om detta med att ta bort tillståndsplikten för polisen vid kameraövervakning – en gång i december 2017 och en gång i juni 2018. Nu kommer ytterligare ett. Det är allvarligt att regeringen ignorerar riksdagens vilja på detta sätt. Det är faktiskt dags att avskaffa polisens tillståndsplikt vid kameraövervakning.

Herr talman! Moderaterna har en del reservationer i ärendet. Vi vill till exempel sänka gränsen för obligatorisk häktning från minimistraffet två års fängelse till ett års fängelse. Då kommer fler grovt kriminella snabbt bort från våra gator.

Moderaterna tycker också att Säkerhetspolisen bör få tillgång till hemlig dataavläsning och att polisen ska kunna använda hemliga tvångsmedel i fler fall än vad som sker i dag.

Slutligen har vi en reservation angående svensk anslutning till den europeiska åklagarmyndigheten, Eppo. Sverige är ett av få länder som inte har anslutit sig till Eppo. Utöver Sverige är det bara Polen och Ungern som inte deltar.

Vissa typer av gränsöverskridande brottslighet kräver ett djupare och mer operativt brottsbekämpande samarbete än vad vi har haft tidigare. EU har stora problem med internationell terrorism och organiserad gränsöverskridande brottslighet. Det är hög tid att Sverige tar en mer aktiv roll för att återupprätta tryggheten i Europa.

Herr talman! Av motionsbetänkandet framgår att justitiekottet har flera förslag på åtgärder för att knäcka den grova och organiserade brottsligheten. Regeringen säger nej till samtliga förslag. Förslag som riksdagen redan bett regeringen att genomföra dröjer regeringen med att införa.

Det är tydligt att regeringen tappat initiativförmågan när det gäller att bekämpa brott. Det är givetvis positivt att Moderaterna och justitiekottet driver regeringen framför sig. Men regeringens oförmåga att leverera lagförslag för att knäcka grov organiserad brottslighet drabbar Sverige.

Herr talman! Vi i Moderaterna står självklart bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 23.

Anf. 27 HENRIK VINGE (SD):

Herr talman! Jag skulle vilja börja med att yrka bifall till reservation 8.

Vi lever i en tid när brottsligheten ökar i vårt land. Det grova våldet breder ut sig. Skottlossningar blir allt vanligare, och den organiserade brottsligheten har slagit sina klor i hela bostadsområden. Det är också en tid när otryggheten ökar hos folk i allmänhet. Allt fler uppger att de känner sig otrygga när de vistas i vissa delar av staden nattetid och när det är mörkt ute.

Utvecklingen på båda dessa områden är väldigt oroväckande och någonting som vi måste ta på mycket stort allvar. Flera åtgärder måste vidtas för att vända utvecklingen, och en av dem är naturligtvis att vi behöver fler poliser på gator och torg, något som de flesta här inne numera är överens om.

Vi behöver tillskjuta resurser till polisen men inte bara dit utan även till andra delar av rättsväsendet: Åklagarmyndigheten, domstolar och annat.

Vi behöver jobba med strängare straff i vissa fall för att kunna låsa in dem som har begått de här brotten och hålla människor som på olika sätt skadar andra borta från oskyldiga medborgare.

Vi behöver jobba förebyggande betydligt mer än vad vi gör och på olika sätt och på ett tidigare stadium försöka förhindra att unga människor hamnar i brottslighet.

Men vi måste också se över polisens och det övriga rättsväsendets befogenheter. Vi måste se till att rättsväsendet har fler effektiva verktyg för att på olika sätt beivra brottslighet.

I det betänkande vi diskuterar i dag finns ett antal sådana förslag som vi kommer att tillkänna för regeringen. Ett av dem är det slojade kravet på tillstånd för kameraövervakning. Man vill göra det lättare för polisen att använda sig av kameraövervakning. Det är någonting väldigt positivt, för det innebär ökad trygghet. Det kan vi se i ett antal olika undersökningar, där människor uppger att de känner sig tryggare om det finns en kamera på den allmänna plats där man ska vistas, framför allt kvälls- och nattetid.

Det är också någonting som många gånger underlättar för polisen när de ska utreda brott. Om det finns videomaterial som gör att man till exempel kan binda en gärningsman till ett brott är det någonting som underlättar utredningen och ökar chansen att ett straff ska kunna utdömas.

Det är också någonting som fungerar förebyggande i bemärkelsen att många brott kanske inte begås om gärningsmannen upptäcker att det finns en kamera på plats. Man vill helt enkelt inte bli filmad när man begår brott.

Det finns alltså många fördelar med det här, och vi tycker att det är positivt att vi nu tillkännager detta för regeringen.

Herr talman! Det tuffare klimatet avspeglar sig också i att det blir allt vanligare med hot och våld mot dem som vill vittna i domstol. Det här gäller inte minst i kölvattnet av den organiserade brottsligheten. Detta har föranlett oss att tro att det är rätt att nu gå fram och utreda möjligheten till anonyma vittnesmål. Det gäller framför allt i frågor som rör just organiserad brottslighet där människor kanske helt enkelt inte vågar berätta om det de sett eller hört om de inte kan få göra det anonymt.

Det finns naturligtvis en baksida och risker med anonyma vittnesmål, och det är någonting som man måste reda ut så att det blir en balanserad reglering kring detta och så att man försöker att undvika de problem som anonyma vittnesmål kan medföra. Men rätt använt är det nog ett verktyg som kan vara effektivt i kampen mot den organiserade brottsligheten.

Samma sak gäller kronvittnen, herr talman. Det är något som finns i många andra länder och som har visat sig effektivt när det gäller att på olika sätt komma åt den organiserade brottsligheten. Det innebär alltså att en person kan berätta om vad som har hänt och till exempel ange forna kumpaner eller andra som man på något sätt varit i lag med tidigare inom ramen för organiserad brottslighet. Genom att göra detta får man själv någon typ av fördel, som straffrabatt eller någonting annat.

Det här kan vara ett incitament som gör att man faktiskt kommer åt den organiserade brottsligheten. Rätt använt är det också, tror vi, herr talman, ett verktyg som rättsväsendet kommer att ha nytta av när man försöker vända den utveckling som innebär att den organiserade brottsligheten breder ut sig.

Herr talman! Det finns alltså ett antal förslag i detta betänkande som är positiva steg i rätt riktning. Det är vi nöjda med. Det handlar om förslag som Sverigedemokraterna har drivit under längre tid och som vi nu får gehör för på ett sätt som vi naturligtvis är nöjda med, även om vi hade velat gå ännu längre. Vi hade velat se ytterligare förslag och ge rättsväsendet ytterligare verktyg och befogenheter, inte minst när det gäller åtgärder mot terrorism och terrorbrott.

Detta är sådant som vi kommer att fortsätta att driva framöver. Vi kommer att fortsätta att verka för att på olika sätt stävja den organiserade brottsligheten och ökningen av brott överlag i Sverige. Vi kommer att vara det parti som ser till att ligga i framkant när det kommer till att ge rättsväsendet de verktyg som behövs för att beivra brottsligheten och för att öka tryggheten i Sverige.

Anf. 28 JONNY CATO HANSSON (C):

Herr talman! Tryggheten i vårt land är en ytterst aktuell fråga och utgör på många sätt och på många håll i landet en stor samhällsutmaning. I denna debatt handlar det om att kombinera nya kraftfulla åtgärder med en stor rättssäkerhet.

I förra veckan hade vi en diskussion om rättshjälpsdirektivet och vikten av att försvara kraftfulla åtgärder mot kriminalitet samtidigt som vi värnar rättssäkerheten och därmed förtroendet för rättsväsendet, som är avgörande i denna viktiga och svåra samhällsutmaning. För att den upplevda och faktiska tryggheten ska öka samtidigt som förtroendet för rättsväsendet stärks är det viktigt att samhället på ett bra sätt kan bemöta såväl den grova kriminaliteten som vardagsbrottsligheten.

Centerpartiet anser att det är viktigt att öka polisens förmåga och vilja att utreda och klara upp såväl mängdbrottslighet som vardagskriminalitet. Det finns tydliga indikationer på att åklagare i dag använder sig av förundersökningsbegränsning i en alltför stor omfattning. Man kan få intrycket att det på flera håll uppfattats som en skyldighet snarare än en möjlighet att begränsa förundersökningarna.

Därför är det viktigt att följa upp regelverket om förundersökningsbegränsning och dess tillämpning, som i dag leder till att brottsutredningar läggs ned i onödan. Centerpartiet vill därför att regelverket om förundersökningsbegränsning ska ses över för att fler brott ska utredas. Detta vore bra för att minska såväl mängdbrottsligheten som vardagskriminaliteten.

Att bekämpa den grova organiserade brottsligheten, som tyvärr finns runt om i hela vårt land, är en oerhört angelägen fråga. En avgörande del av detta är att kunna genomföra rättsprocesser på ett effektivt och rättssäkert sätt. Därför är satsningar på hela rättsväsendet helt avgörande för att vi ska kunna bemöta dagens brottslighet på ett bra och effektivt sätt.

En oerhört viktig del i bekämpningen av den grova organiserade brottsligheten är att vittnen vill och framför allt vågar medverka i rättsprocesserna. Därför är det väldigt bra att det finns en bred majoritet i utskottet för att titta vidare på ytterligare åtgärder för att stärka skyddet av vittnen. Det kommer förhoppningsvis att leda till fler uppklarade brott inom den grova organiserade brottsligheten.

Vi kan konstatera att det på flera håll alltjämt pågår arbete i syfte att förbättra säkerheten och tryggheten för vittnen och andra som framträder

inför domstol för att fler ska vilja och våga vittna. Ur ett rättssäkerhetsperspektiv tycker Centerpartiet däremot att anonyma vittnen är fel väg att gå.

Herr talman! Vi i Centerpartiet står givetvis bakom samtliga av våra reservationer. Jag yrkar bifall till reservationerna 18 och 19.

Prot. 2018/19:72

3 april

Processrättsliga frågor

Anf. 29 LINDA WESTERLUND SNECKER (V):

Herr talman! Det är ett stort problem att fler och fler vittnen inte vågar vittna i domstol. Från att i polisförhör ha vågat säga vad som har skett kan steget till att vittna framför en domstol, inför personer som har begått fruktansvärda brott, vara stort och skrämmande. Då är det förståeligt att inte alla vågar vittna. Det är förståeligt, men det är inte bra. Och det är ett problem som måste lösas.

Därför föreslår Vänsterpartiet att ett nytt och moderniserat vittnes- skyddsprogram ska tas fram. Programmet ska omhänderta rädda vittnen, och även tidigare kriminella, som genom att berätta avgörande uppgifter för polisen kan utsättas för hot. Även personer som arbetar inom exempelvis domstolsväsendet eller inom polisen kan ingå i programmet. Med hjälp av ett personsäkerhetsprogram kan så kallade bevispersoner få hjälp med bland annat sekretesskyddade fingerade personuppgifter och personskydd.

Vad som bekymrar mig är att borgerliga och konservativa partier vill utreda användandet av anonyma vittnen och kronvittnen. Jag är tveksam till utredningarna. Det är dels för att anonyma vittnen enligt Europakonventionen aldrig tillåts som huvudsaklig bevisning, dels ur ett rättssäkerhetsperspektiv.

Om ett vittne inte kan utfrågas av försvararen, och försvaret inte ens kan veta vem det är som vittnar, urholkas hela det svenska rättssystemet. Jag kan utifrån perspektivet den rädsla som ett vittne kan ge uttryck för mot att vittna, och även åklagarens perspektiv om att vilja åtala och fälla en person för brott, förstå viljan att införa anonyma vittnen. Men det är inte lösningen. Det finns problem som måste lösas för dessa vittnen, men jag tror inte på den här lösningen.

Det är just därför som Vänsterpartiet i stället föreslår att vi ska modernisera och utöka vittnesskyddet med hjälp av ett nytt vittnesskyddsprogram. Det finns oerhört många åtgärder som kan vidtas innan man tar till greppet med anonyma vittnen. Jag tycker att vi prövar de åtgärderna först.

Herr talman! Vad jag inte heller kan förstå är Moderaternas höga tonläge i den debatt om rättshjälpsdirektivet som vi hade i förra veckan. Enligt Moderaterna var det *helt* otänkbart att en åklagare skulle kunna förordna en offentlig försvarare, trots att det handlade om en häktad person som har rätt till en offentlig försvarare, och att om åklagaren inte kunde förordna en försvarare skulle den häktade över huvud taget inte få en offentlig försvarare på flera timmar. Där är å ena sidan rättssäkerheten mycket viktig för Moderaterna, men å andra sidan är rättssäkerheten angående anonyma vittnen och kronvittnen något som Moderaterna lätt viftar bort.

Hur ska ni ha det? Är rättssäkerheten viktig för Moderaterna, eller är det ännu viktigare att vara opposition gentemot regeringen och piska på regeringen? Tro mig! Jag piskar också på regeringen, men i mitt partis politik finns även en integritet och en prioritering av vad som är viktigt. Där kommer rättssäkerheten alltid först – och att en person som är misstänkt för ett brott ska få en offentlig försvarare oavsett tidpunkt på dygnet.

Herr talman! Personer som har sett brott vågar inte vittna. Det är ett stort problem som måste lösas. Det sker inte med hjälp av ogenomtänkta förslag om anonyma vittnen eller kronvittnen. Jag är rädd att detta inte kommer att lösa någonting över huvud taget eftersom den tänkta bevisbördan för dessa vittnen inte kommer att tas i lika stort beaktande i rättsprocessen och vid en eventuell fällande dom.

Detta är ett typiskt dåligt sätt att lagstifta på. Låt oss inte göra det. Jag yrkar bifall till reservation 20.

Anf. 30 LOUISE MEIJER (M) replik:

Herr talman! Jag är lite trött på angrepp från vänsterpartiernas håll på moderat politik som står upp för att vi ska sätta kriminella bakom lås och bom. Då säger vänsterpartierna att Moderaterna inte står upp för rättssäkerheten. Det är anmärkningsvärt att debattera på en nivå där man påstår att Sveriges andra största parti inte står upp för rättssäkerheten.

Linda Westerlund Snecker menar att förslaget om att utreda anonyma vittnen och kronvitnesssystem är ett ogenomtänkt lagstiftningsförslag. Hela poängen med förslaget är att det inte är ett lagstiftningsförslag, utan det är ett förslag om att utreda möjligheten att införa anonyma vittnen och kronvitnesssystem.

När man slänger sig med att rättssäkerheten är hotad, måste man som ett seriöst parti fråga sig om Norge inte är ett rättssäkert land. Vårt närliggande grannland Norge har alltså ingen rättssäkerhet eftersom de har systemet på plats. Då får man vara ärlig och säga att Norge inte är ett land som upprätthåller rättssäkerheten. Om man blir anklagad för brott i Norge kan man inte förvänta sig en rättvis rättegång på grund av reglerna som finns där. Det är ett ohederligt sätt att argumentera på.

Vad gäller att vi värnade rättssäkerheten i frågan om rättshjälpsdirektivet i det föregående betänkandet, det vill säga att åklagare *inte* ska få utse offentlig försvarare, blir frågan den omvända. Varför värnar ni inte rättssäkerheten där?

Anf. 31 LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik:

Herr talman! Tack, Louise Meijer, för din fråga!

Vad som bekymrar mig är att rättssäkerhet för Moderaterna de facto alltid är detsamma som att låsa in människor – punkt. Det är den definitionen av rättssäkerhet som Moderaterna mer och mer har lutat sig mot. Det bekymrar mig.

Rättssäkerhet är jätte viktigt, och jag påstår inte på något sätt att Norge inte är ett rättssäkert land. Men här finns många saker i Norge, och här vill jag verkligen lyfta ett varningens finger till Louise Meijer: Vi ska inte följa efter. Det gäller anonyma vittnen, kronvittnen, vilka högerpartier som släpps in i regeringen, att det är dumt att samarbeta med främlingsfientliga och rasistiska partier, så som Moderaterna om och om igen gör i tillkännagivanden i justitieutskottet. Det är ett dåligt sätt att arbeta på om man tror på rättssäkerhet.

Jag tänker att Moderaterna är inne i en förvirrad period just nu. Ni vet inte åt vilket håll ni ska luta er. Det är kanske därför som Louise Meijer, när hon pratar om utsatta områden och organiserad brottslighet, nämner Östermalm. Jag skulle vilja att ni pratade mer om Östermalm. Jag skulle vilja att ni pratade om den stora ekonomiska brottsligheten i områden där

ekonomin går riktigt bra och befolkningen har en hög levnadsnivå. Jag skulle vilja att Moderaterna pratar mer om den utbredda narkotikaanvändningen i andra områden som jag tror Louise Meijer känner till, nämligen Lidingö och Danderyd. De områdena borde vi prata mer om eftersom det även där finns en stor utmaning att knäcka, nämligen den organiserade ekonomiska brottsligheten. Men där är Moderaterna ofta tysta. Jag skulle vilja höra hur man knäcker den organiserade brottsligheten på Östermalm.

Anf. 32 LOUISE MEIJER (M) replik:

Herr talman! Jag tror att Linda Snecker gör rätt i att bekymra sig mindre om Moderaterna och mer om att hennes egen regering nu ska ta bort värnskatten.

Jag känner absolut till Lidingö och Östermalm, men jag känner också till Hermodsdal och Rosengård utanför Malmö.

Statistiken visar att där är 70 procent av invånarna bekymrade över kriminella personer eller kriminella grupperingar.

Varför vill vänsterpartierna då inte utreda frågan om anonyma vittnesmål och kronvitnesssystem? Det är förslag som skulle kunna leda till att vi knäcker den organiserade brottsligheten och får ned de oerhört allvarliga siffrorna som visar på att människor i särskilt utsatta områden inte känner sig trygga. Det är en oacceptabel politik.

Vad gäller Norge kan man givetvis plocka russin ur kakan och säga att det finns exempel på politik i Norge som man inte vill ha här. Samtidigt kan man konstatera att Norge till viss del står utanför EU, och att göra det är ju ett förslag som Vänsterpartiet i allra högsta grad delar. Från politiskt håll kan man alltså ta fram de exempel man vill. Men faktum kvarstår att Norge är ett rättssäkert land och har dessa system på plats.

Vi har också en Europadomstol som menar att detta är okej att införa. Varför säger då vänsterpartierna nej till att förutsättningslöst utreda anonyma vittnesmål och kronvitnesssystem som kan bidra till att knäcka den organiserade brottsligheten?

Anf. 33 LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik:

Herr talman! Jag ska svara på frågan. Vi är ju jättedåliga på att göra det i riksdagen.

Vänsterpartiet anser inte att vi behöver utreda detta eftersom utredningar ofta leder till lagförslag. En utredning är första steget mot att faktiskt införa något. Vi anser att anonyma vittnen och kronvittnen inte har den legala status i en rättsprocess som vi anser att de ska ha.

Jag tror inte heller att vi ska tro att bara för att vittnen får vara anonyma kommer vi att sätta dit huvudpersonen i gänget så som du beskrev i ditt anförande, Louise Meijer. Vi vet att den organiserade brottsligheten inte längre ser ut så. Det är inte mc-gäng med en ledare och några underhuggare. Just nu har vi en organiserad brottslighet som består av väldigt lösa nätverk. Lojaliteter byts från dag till dag, och det är svårt att ens se vem som är ledare och inte. Därför ska vi inte komma med utredningsförslag som inte kommer att hjälpa i rättsprocessen.

Det var en kort sammanfattning av allt jag sa under fem minuter i talarstolen.

Låt oss nu räcka ut handen till varandra, Louise Meijer! Låt oss få bort värnskatten! Våra partiledare fick inte till det när de hade sådana replikskiften som vi har nu om att regeringen ska ta bort värnskatten och håller på med en massa dumheter. Men det är ju varken din eller min regering. Vi har faktiskt möjlighet att avsätta regeringen, så låt oss i så fall göra det! Låt oss helt enkelt ta bort dumma borgerliga idéer om värnskatten genom att avsätta Löfven! Det vore väl en bra lösning på den här problematiken, som både du och jag ser?

Anf. 34 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Herr talman! Den kristdemokratiska rättspolitikerna bygger på insikten om människans ofullkomlighet. Brottslighet har alltid förekommit och kommer alltid att förekomma.

Ett fungerande rättssamhälle förutsätter att de som bryter mot lagen lagförs och straffas. Det är viktigt för att skydda laglydiga, ge brottsoffer upprättelse och upprätthålla ett signalsystem om vad som är rätt och fel men också för att ge förbrytaren möjlighet att sona sitt brott.

Människan är en moralisk varelse som hela tiden har ansvar att förhålla sig till vad som är rätt och fel. Rättvisa handlar om hur man handlar i relation till sina medmänniskor. Rättvisa är ett grundvärde, som i en samhällsgemenskap förutsätter en balans mellan alla människors intressen, rättigheter och skyldigheter.

Denna rättvisabalans rubbas när någon begår ett brott och handlar orätt. Det är då det offentliga uppgift att skipa rättvisa och återställa balansen så långt det är möjligt.

Herr talman! Inom området vi nu debatterar, processrättsliga frågor, har en majoritet i justitieutskottet ställt sig bakom fem tillkännagivanden om åtgärder för att ytterligare förstärka arbetet mot brottsligheten i Sverige.

Utskottet tillstyrker

- att tillståndsplikten för Polismyndighetens kamerabevakning ska tas bort
- att regelverket för förundersökningsbegränsning ska ses över
- att ett system med kronvittnen ska utredas
- att ett system där vittnen kan vara anonyma ska utredas
- att ytterligare åtgärder ska vidtas för att stärka skyddet av vittnen.

Dessa åtgärder och utredningar är i mina ögon förslag som understöder polisens och rättsväsendets arbete mot brottslighet och gängkriminalitet i Sverige.

Vi kristdemokrater ger vårt stöd till alla dessa föreslagna åtgärder, men jag vill i detta inlägg särskilt belysa förslagen gällande anonyma vittnen och kronvittnen.

Herr talman! I dag kan riksdagen följa utskottets majoritetsbeslut och besluta om att tillåta anonyma vittnen och kronvittnen. Det ser jag som ett viktigt steg för att intensifiera kampen mot den organiserade brottslig-

heten. Utöver de stora satsningar vi gör på polisen, där vi har politisk enighet om att det behövs fler poliser, behövs det fler verktyg för att bekämpa brott.

Att vittna är en samhällsplikt i Sverige, men allt fler väljer att aldrig ge sig till känna. När rädslan för att vittna sprider sig kan vi som politiker och vi som samhälle inte bara se på. Vi måste agera för att möjliggöra att fler brottslingar sätts dit. Vi måste återskapa tilltron till rättsväsendets förmåga att knäcka gängen.

En majoritet i justitieutskottet föreslår att ett system med anonyma vittnen och kronvittnen ska utredas. Kristdemokraterna, Moderaterna, Liberalerna och Sverigedemokraterna har gemensamt ställt sig bakom detta förslag. Mot förslaget står tyvärr Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Centerpartiet. På förhand ser det ut som att förslaget kommer att falla med någon enstaka röst i dagens omröstning, men om ytterligare en eller ett par ledamöter ställer sig på brottsoffrens sida kommer det att innebära att förslaget vinner majoritet också här i riksdagen.

Redan år 2000 skrev den dåvarande Rikspolisstyrelsen att ett system med anonyma vittnen bör komma i fråga med tanke på hur utvecklingen av den grova organiserade brottsligheten såg ut då. Efter nästan 20 år är det nog få som hävdar att utvecklingen gått åt rätt håll. Tvärtom har tiden sedan dess präglats av ökad otrygghet och allt grövre våld.

Enligt polisens rapport från 2017 om särskilt utsatta områden präglas dessa områden av systematiska hot och våldshandlingar mot vittnen. Detta gör det svårt eller näst intill omöjligt för polisen att genomföra sitt jobb.

Hot mot vittnen är ingen abstrakt företeelse utan en verklighet i dagens Sverige. Det finns tyvärr en lång rad exempel.

I februari 2018 detonerade en bomb utanför ett hus i Staffanstorps. Huset tillhörde en familj som vittnat mot en gängkriminell.

I januari 2017 mördades en man och hans hustru i sitt hem i Hallonbergen. Mannen hade vittnat i en rättegång där en man dömts för mord. Sex veckor efter domen skedde dubbelmordet. Två minderåriga barn blev föräldralösa för att deras pappa gjort sin samhällsliga plikt.

Vittnesplikten är en viktig grundbult i vårt rättssystem, men den utmanas av brottsliga element i samhället som vill etablera parallella rättsstrukturer och stoppa enskilda rättegångar.

Även Brottsförebyggande rådet har uppmärksammat fenomenet och att det är ett problem.

Det finns exempel på system med anonyma vittnen i länder i vår närhet. I Danmark, i Norge och i Nederländerna är det möjligt att i vissa exceptionella situationer ha anonyma vittnesmål. Möjligheten är också godkänd av Europadomstolen, givet att det rör sig om särskilda omständigheter. Hotet mot rättssäkerheten är därför inte av den vikt som tidigare anförts i debatten.

Möjligheten att vittna anonymt i vissa specifika typer av brottmål bör prövas i Sverige. Det kan exempelvis vara när det finns allvarliga hot från gäng – och hot från gäng är en verklighet i Sverige i dag.

Vi kristdemokrater har sedan lång tid tillbaka argumenterat för att utreda ett system med anonyma vittnen. Därför är det positivt att en majoritet i utskottet funnit enighet i förslagen att utreda system med anonyma vittnen och kronvittnen.

Herr talman! Jag är glad över beslutet i justitieutskottet. Därför hoppas jag att riksdagen senare i dag fastställer dessa viktiga steg för att utöka möjligheterna till att lagföra personer som utfört grova brott genom att personer kan våga vittna utan att uppleva hot eller utsättas för otillbörliga påtryckningar.

I omröstningen i riksdagen har alla partier möjlighet att visa sitt stöd för detta förslag. Jag hoppas att vi får riksdagsmajoritet om en utredning – inte ett genomförande – för att se hur system med anonyma vittnen och kronvittnen kan genomföras. Det ser jag som ett viktigt steg för att på ett bättre sätt möta dagens ökande grova och gängrelaterade brottslighet.

Anf. 35 JOHAN PEHRSON (L):

Herr talman! Frågan om kampen mot brottsligheten är viktig, för brottslighet förstör människors liv. Människors liv inskränks, och drömmar om frihet krossas. Det drabbar inte bara slumpmässigt, utan vi vet att de mest utsatta människorna drabbas allra hårdast. Därför brukar vi från Liberalernas sida framhålla att åtgärder för att minska och pressa tillbaka brottsligheten tillhör de viktigaste socialpolitiska reformer man kan göra, med en enormt stark träffsäkerhet.

Fru talman! Vi ska nu tala om processrätten – det regelverk och de spelregler som gäller för de rättsvårdande myndigheterna, inte minst polisen. Det handlar om vilka verktyg man får använda när man spanar och när man har misstänkta och vilka regler som gäller när människor ska gripas, anhållas och kanske senare häktas om det har kommit fram tillräckliga bevis för att en person är starkt misstänkt.

Men det handlar också om hur man går vidare med utredningen, vilka villkor som ska gälla för att man ska få storma in i någons hem och göra en husrannsakan, till exempel, om hur vi ska tillåta åtal och vad som ska få användas i domstolens process. Vilka vittnen ska få uppträda, och hur ska vi ta hand om vittnen?

Det är en kedja, kan man säga, av överväganden som vi gör. Det handlar om vilka verktyg vi har. Det hjälper inte att vi, vilket vi liberaler är väldigt glada över, nu har en väg framåt mot 10 000 nya polisanställda för att minska brottsligheten och öka tryggheten om de inte har några verk samma verktyg. De måste kunna komma åt verktygen, och det måste vara effektivt.

De överväganden som görs i justitieutskottet och i vår grundlag handlar om de verktyg som får användas och som kan inskränka vår frihet. Vem som helst här, eller uppe på läktaren, kan hämtas av polis om det finns misstanke. När det gäller sådana åtgärder måste det finnas ett behov och ett ändamål, och åtgärderna måste vara proportionella mot gärningens allvar. Är man misstänkt för att ägna sig åt massmord kan hårdare verktyg tas till än om man är misstänkt för ringa stöld.

Det finns, fru talman, ett antal saker som jag tycker är värda att nämna och som är viktiga för Liberalerna. Jag vill tillfoga något till bilden av att vi har ett tufft läge. Det finns människor som ägnar sig åt brottslighet av rent sociala skäl. Man kan ha hamnat i missbruk, eller man är ung, har hamnat på glid, ägnar sig åt en massa elände och skadar livet för sig själv och andra i rasande fart. Detta ska vi åtgärda.

Men den stora bilden handlar ändå om alla dessa grova brott som begås och om gäng som totalt vänder respekten för andra människor ryggen och

av rent ekonomiska skäl ägnar sig åt att rätt cyniskt begå mycket grova brott, inte sällan mord.

Därför är det viktigt att vi kommer vidare med kameraövervakning. Det är en spaningsmetod, och kameror kan aldrig ersätta polis. Men det kan vara ett bra verktyg, och därför välkomnar vi liberaler att vi nu snart får fram ett regelverk som gör att polisen utan tillstånd får använda kameror för att bekämpa brott. Här har vi de senaste 20 åren gjort en resa i denna kammare, och i dag inser vi kamerornas betydelse. Men det är inte okomplicerat. Det måste vägas mot integritet, och så här långt tycker vi liberaler att det har skett. Vi välkomnar detta.

När det gäller tvångsmedel är det de riktigt vassa och tuffa verktyg som används vid mycket grova brott. Vi ser fram emot att det snart på förslag från regeringen kommer lagstiftning som handlar om hemlig dataavläsning för att än mer effektivt kunna störa, spana på och slå ut de grova, inte sällan gränsöverskridande, nätverk i Europa som ägnar sig åt grov brottslighet.

Detsamma gäller regelverket om datalagring för att kunna ta fram de bevis som är nödvändiga för att fälla människor som begår brott. Vi har ett digitaliserat samhälle, som bekant, och en hel del av digitaliseringen har koppling till ganska obehaglig brottslighet som sker digitalt.

Vi vill från Liberalernas sida lyfta fram reservation nr 17, som jag för övrigt, fru talman, yrkar bifall till. Det handlar om våra nämndemän. När en människa åtalas och kommer till domstolen ska det sitta domare där. Det är extremt tveksamt att ha människor där – politiskt utsedda nämndemän som kanske har politiska uppdrag, det vill säga kompisar till oss här inne – som man till och från kommer på med att sitta och sova och som till och från pratar i nattmössan före rättegång så att rättegångar måste tas om.

Deras bidrag vad gäller juridiken är ytterst tveksamt. Vi har ju väldigt sällan lekmän i annan professionell verksamhet. Om jag till exempel ska operera foten hos en ortoped vill jag inte gärna att det är Johan Forssell från Moderaterna som står där med kniven, utan jag vill helst att det ska vara en läkare med utbildning. Där yrkar vi alltså bifall till reservation 17.

Vi välkomnar att vi har en majoritet när det gäller förundersökningsbegränsningar. Människor som drabbas av brott har svårt att förstå att brottet inte utreds och klarläggs. När någon har stulit min bil eller gjort inbrott i mitt hus eller min sommarstuga leder det inte till utredning och klarläggande. Jag går miste om min upprättelse, skulle man kunna säga.

Detta hänger ihop med straffrätten, som vi får diskutera i ett annat sammanhang. Det leder inte till några rimliga straff. Detta får vi återkomma till. För Liberalerna är det givet att man ska ha rabatt om man har skött sig, inte om man har begått många brott. Det är ett väldigt konstigt system.

Vi tycker att detta med kronvittnen och anonyma vittnen är rimligt att utreda. Vi har hört argument om att detta skulle vara rättsosäkert. Enligt Europarådets konvention om de mänskliga rättigheterna är detta tillåtet, och det finns en praxis som utarbetats av Europarådet för när det får användas som förstärkt och kompletterande bevisning vid grova brott.

Detta är inte lösningen på all brottslighet, men det är ett litet tillägg i verktygslådan som är nödvändigt och inte står i motsats till det som vi från utskottets och Liberalernas sida också välkomnar: ett starkt skydd för vittnen. Som Ingemar Kihlström före mig redogjorde för utgör det i dag en dödlig risk att vittna. När människor ser detta är det klart att de inte blir

särskilt sugna på att vittna om en skjutning de har sett, med risk att bli dödad. Då är det bättre om man kan använda anonyma vittnen, för alternativet är ofta tysta vittnen eller inga vittnen alls.

Slutligen, fru talman, vill vi liberaler gärna understryka frågan om det europeiska samarbetet. Vi står inför ett val till Europaparlamentet. Brottsligheten är gränslös. Vi måste se till att vi på europeisk nivå, inom Europeiska unionen, samarbetar mer effektivt mellan åklagare. Vi har ett samarbete på polisområdet genom Europol, där Sverige deltar med full kraft. Samma sak måste ske på åklagarsidan för att vi ska kunna slå ut de grova internationella brottsnätverk som också härjar i Sverige.

Fru talman! Vi från Liberalerna står bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservation nr 17.

Anf. 36 RASMUS LING (MP):

Fru talman! Vi har här under debatten hört lite olika ingångar i betänkandet om processrättsliga frågor. Det finns några intressanta spår. Jag tänker, i likhet med flera av de tidigare debattörerna, främst uppehålla mig vid de delar som rör kronvittnen och anonyma vittnen.

Den grova brottsligheten är ett utbrett samhällsproblem. Den förstör dels för unga pojkar som sugs in i kriminella gäng i stället för att gå i skolan, dels för människor som bara vill leva sina liv i fred med jobb, familj och vänner. Den förstör också för näringsidkare och i alltför stor utsträckning framtidstron. Den måste därför motarbetas på alla plan med förebyggande och sociala insatser men också med större kapacitet för polis och rättsväsendet. Att folk ska våga och vilja vittna är avgörande för att brottslingar ska kunna bli fällda.

Anonyma vittnen och kronvittnen är något som kan framstå som angeläget, som flera har lyft fram, för tanken är ju att fler ska våga vittna. Men, fru talman, det är ett förslag som det finns väldigt stora risker med. Det är i det här sammanhanget angeläget att också lyfta fram möjliga negativa konsekvenser.

Kronvittne innebär att någon som också är brottsling kan få straffrabatt om man samarbetar med polisen och får andra fällda. Det kan från rättsväsendets sida kännas att det tar emot att på det här sättet inleda förhandlingar med brottslingar, och det finns stora risker med det. Hur tillförlitliga blir egentligen vittnesmålen? Kommer brottslingens förhandlingsförmåga att få betydelse för vilket straff man sedan får, och vad innebär det i förlängningen för förtroendet för rättsväsendet?

I regeringsförklaringen ingick att ett system med kronvittnen ska utredas i en förutsättningslös utredning. Lika väl som möjliga fördelar ska ses över måste man tydligt se över vilka risker detta kan medföra.

Fru talman! Av tidigare debattörer framstår det som att de som står bakom tillkännagivandena ändå menar lite olika saker. Förvisso betonade Kristdemokraternas representant i slutet av anförandet att det var fråga om en utredning, men i början av anförandet menade han att vi i dag har chansen att genomföra detta. Moderaterna var också inne på att det här är något som ska genomföras.

Snarlik fråga som den om kronvittnena är frågan om anonyma vittnesmål. Det är fullt naturligt att människor som blir vittne till något kan känna stor olust inför att vittna; det är väldigt lätt att förstå det. Men rättssäkerheten kräver att om någon blir vittne till någonting ska man ha möjlighet

att fråga ut den för att få fram vilka omständigheter som ligger bakom och om det finns incitament för den som vittnar som man inte vet.

Fru talman! Det har vidtagits åtgärder för att stärka bland annat vittnernas utsatta position, och fler åtgärder behöver vidtas. Man kan fundera över straffen för övergrepp i rättsak men också möjligheten att vittna via videolänk och annat.

Slutligen, fru talman, måste vi ha till protokollet att Hermodsdal och Rosengård inte ligger utanför Malmö. Det är områden som ligger i Malmö.

Anf. 37 ADAM MARTTINEN (SD):

Fru talman! Jag känner mig något nödgad att förlänga debatten lite ytterligare, även om jag inte var uppsatt på talarlistan initialt.

I den här debatten, som jag tycker har varit väldigt bra, har det framkommit att Sverigedemokraterna har medverkat till tillkännagivanden när det gäller utredning av anonyma vittnen och utredning av kronvittnessystemet, bland annat. Det är frågor som Sverigedemokraterna ensamma har debatterat, motionerat och bildat opinion kring under den förra mandatperioden och som vi har fått flera partier med oss på under årens gång.

Det som förvånar mig något i den här debatten är att vår justitieminister Morgan Johansson i valrörelsen gick ut och talade om kronvittnen som en av de viktiga delarna i den brottsbekämpande verksamheten. Kronvittnen skulle utgöra en ny handlingskraft från regeringens sida för att bekämpa den grova organiserade brottsligheten. Det var dessutom en valfråga för Socialdemokraterna inför 2014 års val. Nu gjorde man ju ingenting från regeringens sida under hela den föregående mandatperioden när det gäller kronvittnen, trots att man gick till val på det 2014.

Nu frågar man sig varför vi skapar tillkännagivanden om sådant som finns med i regeringsförklaringen. Det kanske är för att Socialdemokraterna har lovat saker och ting inför valet och sedan inte gjort någonting under en hel mandatperiod när man haft regeringsmakten.

Nu går man till val igen på att införa kronvittnessystem i Sverige. Och nu får vi höra från regeringspartierna, Miljöpartiet och Socialdemokraterna genom Gustaf Lantz, att nackdelarna med ett kronvittnessystem överväger fördelarna. Man har till och med reserverat sig mot en utskottsmajoritet när det gäller kronvittnen, trots att man gick till val på det. Jag tycker att det är anmärkningsvärt och skulle nästan vilja ha ett replikskifte här med Gustaf Lantz, som säger att man i huvudsak är emot ett kronvittnessystem, trots att man har gått till val på och lovat väljarna det i regeringsförklaringen. Och det står följaktligen i reservationen att man förutsettningslöst kommer att utreda systemet med kronvittnen, men man säger i reservationen att nackdelarna överväger fördelarna. Hur ofta har det hänt, fru talman, att man har genomfört ett förslag om något där man på förhand berättar att nackdelarna överväger fördelarna?

Jag tycker att regeringen ska vara lite mer ödmjuk framgent när vi från oppositionens sida skapar tillkännagivanden om sådant som regeringen säger att man redan utreder.

Fru talman! Det finns fog för vår oro att sådant som socialdemokrater lovar i valrörelser sedan inte blir av.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 17.)

§ 10 Unga lagöverträdare

Justitieutskottets betänkande 2018/19:JuU15
Unga lagöverträdare
föredrogs.

Anf. 38 JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Åhörare! Vi ska nu diskutera problem med unga lagöverträdare. Det är inget roligt område egentligen, men det är ett desto viktigare område.

Vi har i Sverige i dag, tyvärr, inte bara omfattande utan också växande problem med både brottslighet och otrygghet. Otryggheten tror jag drabbar väldigt många i vårt land, kanske framför allt kvinnor. Häromdagen framkom det att 44 procent av alla kvinnor i Sverige år 2019 upplever sig otrygga på kvällarna i sitt eget bostadsområde, alltså där man bor. Till och med där ser vi nu att nästan varannan kvinna upplever otrygghet. Det är såklart inte bara ett problem för den enskilde, utan det eroderar förtroendet för hela rättsstaten i Sverige.

Vi ser tyvärr också en ökad otrygghet i det offentliga rummet. Det är inte längre så att problemen med hot, rån och våld bara drabbar människor i vissa områden, något som i sig är ack så illa, utan de sprider sig i vårt samhälle och finns i det offentliga rummet på ett helt annat sätt än tidigare. Problemen har ökat markant. Vi ser även, vilket det här betänkandet handlar om, hur problemet sprider sig allt längre ned i åldrarna.

I dagens Sverige är man inte ung om man begår brott när man är mellan 18 och 21 år, utan vi ser lagöverträdare som redan när de fyller 15 år är hårdhudade kriminella och har en lång brottskarriär bakom sig. När jag talar med personer inom socialtjänsten eller polisen vittnar de om att en brottskarriär i Sverige kan börja redan i 12–13-årsåldern, och sedan fortsätter den. Det är såklart mycket allvarligt.

Det är mycket som behöver ske för att hantera detta. Det handlar om tidiga och tydliga insatser för att förhindra att problemen skjuts på framtiden. När någon som inleder sin brottskarriär vid 12–13 år har hunnit fylla 15 år och ingen har satt stopp och man inte har fått det stöd och den hjälp man behöver eller fått ta de konsekvenser som behövs för att man ska kunna skapa sig en bättre framtid är det tyvärr, inte alltid men alltför många gånger, svårt att hantera problemen. Då är det lätt hänt att kriminaliteten fortsätter att rulla på.

Priset för detta betalas inte bara av brottsoffren utan också av dem som begår dessa gärningar och varken får det stöd eller får ta de konsekvenser de behöver för att kunna skapa sig en bättre framtid.

Jag vill göra gällande att den regering vi har i dag inte ser dessa problems omfattning och än mindre förmår hantera dem. Jag ser ett mönster på område efter område där man antingen säger något som man sedan inte gör – vilket vi hörde i den tidigare debatten och är nog så intressant – eller där det som faktiskt görs allt som oftast försenas och om det ens blir klart och presenteras är otillräckligt. Det är problematiskt.

Lyckligtvis har vi en annan situation i justitieutskottet. Vi har en majoritet som på område efter område driver på regeringen. Jag hoppas att det fortsätter så, för detta är akuta problem. Jag noterar att när svenska folket självt rangordnar vilken fråga man uppfattar som allra viktigast i

Sverige 2019 sätter man trygghetsfrågorna först, och det förpliktar för oss som är politiskt förtroendevalda.

Fru talman! Låt mig peka på två frågor i betänkandet som jag tycker är lite extra viktiga.

Den ena handlar om bevisstalan. Barn som är under 15 år ställs inte inför rätta på samma sätt som äldre personer. Det kan vara motiverat, men det finns också ett problem. Om dessa brott inte ens utreds förhindrar det både att ge brottsoffren den upprättelse de förtjänar och, vilket det finns bra skrivningar om i betänkandet, att rentvå en person som är utpekad och misstänkt och under 15 år. Det är alltså viktigt även ur den aspekten att se över systemet med bevisstalan, och därför har vi yrkat bifall till Liberalernas motioner. Det är bra att även, hör och häpna, regeringspartierna har valt att instämna i detta.

Nu hoppas vi att utredningen kan komma till skott snart så att vi kan få ett förslag till lagstiftning på riksdagens bord.

Fru talman! Det andra jag vill peka på handlar om straffrabatten för unga i åldern 15–20 år. I dag särbehandlas de. Den 18-åring som begår brott får regelmässigt ungefär halva påföljden av vad en 21-åring får. Vi har gjort ett tillkännagivande om detta tidigare, och eftersom vi tycker att det kan vara motiverat att se hur regeringen väljer att hantera det har vi valt att göra ett särskilt yttrande.

Detta är viktigt. Det handlar inte bara om att samhället markerar vad som är rätt och fel. Det handlar också om att ge upprättelse till brottsoffret. Det finns också en förebyggande aspekt. Till den som begår ett allvarligt brott och får en påföljd som inte står i relationen till det sänder samhället ut signalen att man kan fortsätta att begå dessa brott eftersom inget händer. Då rullar bollen vidare, vilket vi ser när det gäller många unga lagöverträdare: De begår brott på brott, men ingenting händer. Om vi vill lyckas vända utvecklingen är detta förödande.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 1.

Anf. 39 KATJA NYBERG (SD):

Fru talman! Vi sverigedemokrater har i flera år arbetat för att få bort ungdomsrabatten. En ung person som har fyllt 18 men inte 21 år får i dag automatiskt ett avdrag på sitt straff till 50 procent och en 20-åring till tre fjärdedelar – och det endast på grund av att personen är under 21 år.

Det är inte ovanligt att den unge sedan får ytterligare rabatt på grund av personliga omständigheter. Det finns exempel där en 18-åring döms för våldtäkt till två års fängelse, men på grund av rabattsystemet endast fått två månader. Det är orimligt att dagens lagstiftning ger ungdomar som begår allvarliga brott ungdomsrabatt när domstolar utdömer straff.

Det är drygt 40 år sedan vi sänkte myndighetsåldern från 21 till 18 år. Att vara myndig innebär flera rättigheter men också flera skyldigheter. Ibland tenderar vi i Sverige att glömma bort just den sistnämnda delen. Men att förbise skyldigheter är inte att bry sig om. Att vara rädd för att markera är inte att visa insikt, utan tvärtom.

Att ge ungdomsrabatter till myndiga personer är fel väg att gå. Det sänder helt fel signaler. Det finns en utredning som kom i december 2018 där delar går i linje med vårt förslag. Men det har fortfarande inte hänt något, och vi vet inte heller vilken väg regeringen kommer att ta.

Denna fråga har Sverigedemokraterna drivit länge, och samhället behöver tydligt markera att det inte finns någon prova-på-kriminalitet, vilket Liberalerna och Centern aktivt valt att ta strid för i en gemensam reservation. Är man myndig ska man dömas utifrån sina handlingar och det på en gång. Den som bryr sig om dessa ungdomar måste ha mod och kraft att också visa detta i praktisk handling.

Det är dags att ta bort straffrabatten för unga lagöverträdare. Unga som begår brott behöver få ta en omedelbar och tydlig konsekvens av sitt handlande.

Även ur brottsofferperspektiv är rimliga straff viktigt. Det är provocerande för brottsoffer som utsätts för allvarliga brott av 17–20-åringar att en del av dessa inte får något straff. Döms man till grov misshandel och är 17 år får man inte fängelse utan ungdomstjänst i 35–70 timmar. Personen är ute på gatan igen och fortsätter att begå nya brott.

Genom att ta bort den automatiska ungdomsrabatten får vi en inkapaciteringseffekt. Personen i fråga blir inlåst och kan inte under den tiden begå nya brott eller skada någon annan.

Fru talman! Det ska aldrig vara så att ett offer som blir nedsparkat, misshandlat och får ärr för livet ska tvingas möta gärningsmannen några dagar efter. Ett anständigt samhälle låter inte detta ske. Tyvärr är det exakt vad som händer i Sverige i dag, och det är något vi sverigedemokrater aldrig kommer att acceptera. Den som accepterar detta sviker inte bara offret och dess anhöriga. Man sviker dessutom alla de människor som riskerar att bli nästa offer.

Vi ser att kriminaliteten kryper allt längre ned i åldrarna. Flera av dagens unga kriminella har innan de fyllt 18 år redan hunnit bli yrkeskriminella. Yngre i utanförskapsområden används som hantlangare till äldre kriminella, och det är inte ovanligt att 15-, 16- och 17-åringar begår mycket grova brott som mord, misshandel och våldtäkt.

Den samhällsutveckling vi ser i dag kräver utökade möjligheter för samhället att ingripa mot de allt yngre individer som annars riskerar att involveras i kriminella miljöer. Många yrkeskriminella påbörjar sin kriminella bana långt innan de fyller 15 år. För att tidigt markera att kriminellt beteende inte är accepterat från samhällets sida och att det får konsekvenser föreslår Sverigedemokraterna sänkt straffmyndighetsålder från 15 till 13 år.

Med samma princip som att betyg i tidig ålder i skolan fungerar som ett viktigt signalsystem när något är fel ska vi möta och bekämpa brottslighet i ung ålder. Tidiga reaktioner ger utrymme för nödvändiga reflektioner. Den som snabbt får ta konsekvensen av sitt handlande tenderar att framgent förhålla sig till just denna konsekvens.

Eftersom vi inte har majoritet att få igenom en sänkt straffmyndighetsålder har vi valt att medverka i ett tillkännagivande om bevisstalan. Utifrån ett brottsofferperspektiv är det bra att man utreder skuldfrågan. Men vi anser ändå att man ska ta det ett steg längre för att samhället ska ha en möjlighet att i tidigt skede stoppa fortsatt kriminalitet.

Ungdomsrabatten behöver tas bort, men rättsväsendet behöver också se till att det blir en snabbare lagföring av ungdomar. I norra Stockholm pågår en försöksverksamhet med snabbare lagföring som har fallit väl ut.

Förhoppningsvis kommer metoden att spridas till fler områden. Samverkan mellan myndigheter och polis samt en fungerande skola är också avgörande för att minska nyrekrytering av unga kriminella.

Vi vill se rejäla konsekvenser på riktigt, snabb lagföring och ett aktivt arbete med samverkan mellan de aktörer som verkligen kan göra skillnad. Detta, fru talman, är nyckelfaktorer i arbetet med att skapa ett tryggare Sverige för alla.

Jag yrkar bifall till reservationerna 10 och 11.

Anf. 40 JONNY CATO HANSSON (C):

Fru talman! Jag har haft den stora förmånen att få syssla med politik på heltid i snart fem år. Under dessa år har jag gjort hundratals studiebesök hos företag, föreningar, förvaltningar och myndigheter. När man lämnar studiebesöken brukar det ofta vara med ny energi och nya politiska förslag eller problem som behöver åtgärdas.

För ett par veckor sedan besökte jag ett av Sveriges häkten som har en särskild ungdomsavdelning, Sollentuna. Av alla besök jag gjort genom åren gjorde detta utan tvekan starkast intryck. Det var med en klump i magen som jag satte mig på pendeln tillbaka till riksdagen. Varje ung person eller barn som hamnar på Sisboende, i häkte eller på anstalt är ett samhällsmisslyckande.

Jag tycker att det är viktigt att poängtera i debatten att det är barn och ungdomar vi pratar om. Självklart – utan tvekan – måste kriminella handlingar få hårda konsekvenser, men målet måste vara att dessa barn och ungdomar på sikt ska komma tillbaka in i samhället som goda samhällsmedborgare.

För att få bukt med att unga fastnar i kriminalitet måste samhället markera att brottets bana inte leder någonstans. Alldeles för få fälls för mindre brottslighet, vilket skickar en felaktig signal om att brott är såväl lätt som lönsamt. Centerpartiet vill, med start i vissa utsatta områden, ställa krav på snabba och precisa ingripanden även mot småbrott och vardagsbrottslighet för att på längre sikt stoppa och backa utvecklingen i dessa områden.

Unga vuxna över 18 år har samma rättigheter och skyldigheter som andra myndiga medborgare i Sverige. De måste ta ansvar för sina handlingar. Centerpartiet vill av denna anledning att straffrabatten för unga återfallsförbrytare och unga som har begått grova brott ska ses över, för brott måste få hårda och omedelbara konsekvenser, också ur ett brotts-offerperspektiv, för att man ska kunna få ett avslut och gå vidare men även för att underlätta möjligheten till skadestånd.

Fru talman! Det är bra att en majoritet i utskottet vill titta på frågan om bevistalan. Vid ett antal tillfällen de senaste åren har uppmärksammade fall tydligt visat på behovet av att vid allvarigare brottsmisstankar genom rättslig prövning bringa klarhet i skuldfrågan, även för barn under 15 år, inte minst därför att den misstänkte kan komma att uppleva stigmatisering och stor frustration över att inte ha fått en allvarlig brottsmisstanke mot sig rättsligt prövad. En domstol kan i dag pröva skuldfrågan för barn under 15 år, men det måste ske på initiativ av socialnämnden, Socialstyrelsen eller barnets vårdnadshavare. Vi tycker att det är rimligt att även åklagare får möjlighet att väcka bevistalan.

Fru talman! Målet måste vara att unga brottslingar på sikt ska få en egen försörjning, bostad och kunna komma bort från sitt kriminella förflutna. I detta arbete har Kriminalvården en viktig roll i att stärka arbetet med att förebygga återfall. Detta gäller såklart såväl yngre som äldre brottslingar. Åtgärder för att stärka avhoppbarverksamheten, förstärka tidigare dömdas möjligheter på arbetsmarknaden, förhindra att skulder uppstår för den intagne under fängelsetiden och stärka samverkan mellan berörda myndigheter är oerhört viktigt.

För vissa av de ungdomar som ställer sig utanför samhällets spelregler räcker inte socialtjänstens insatser till. När det gäller denna grupp bör det därför ses över om staten bör ta över ansvaret. Grovt kriminella unga skulle i högre grad kunna bemötas med de rehabiliteringsåtgärder som används för kriminella generellt, inte främst för att straffa utan för att använda åtgärder som har bättre förutsättningar att lyckas än traditionell socialtjänst.

Jag yrkar bifall till Centerpartiets reservation nr 11.

Anf. 41 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Fru talman! En av samhällets viktigaste uppgifter är att medverka till en positiv uppväxt och utveckling för barn och ungdomar. Det område som vi nu behandlar, unga lagöverträdare, är en del av detta viktiga arbete för att hjälpa ungdomar att hitta rätt väg i livet.

En av statens viktigaste uppgifter är att genom ett väl fungerande rättssystem upprätthålla tryggheten. Polisens roll i det brottsförebyggande arbetet är central. Att förebygga brott och tidigt upptäcka barn och unga som löper risk att hamna i brottslighet är av största vikt. För att lyckas med detta behövs en politik med ett helhetsperspektiv på barn och ungdomar. Det behövs en stödjande familjepolitik, en bra skola, satsningar på ungas uppväxtmiljö, ett grundligt brottsförebyggande arbete från polisen och en offensiv kriminalpolitik.

Det är bra att utskottet har enats om att ställa sig bakom en översyn av systemet med bevistalan, men jag vill nu tala lite om vår motion om ett utökat samarbete mellan polis och skola.

Fru talman! Vi kristdemokrater anser att en viktig resurs för att förebygga och motverka brott är att främja ett mer strukturerat samarbete mellan polis och skola. Jag är medveten om att det redan i dag finns goda exempel som medborgarlöften eller samverkansöverenskommelser mellan kommun och polis. De innehåller förslag som visar på ett utökat samarbete, också i form av utpekade kontaktpoliser. Vi kristdemokrater vill se att det blir ett övergripande nationellt mål att ha ett utökat samarbete mellan skola och polis.

Skolan har stor betydelse då det gäller att förmedla värderingar och bygga en värdegrund. Där har vi kristdemokrater gång på gång betonat att skolan inte ska vara värdenneutral. Skolan har ett ansvar att föra etiska samtal och tidigt markera gränser för vad som är tillåtet och inte tillåtet och vad som är rätt och fel. Men skolan är ständigt föremål för debatt, och samhället kan inte kräva att en skola ensam ska förebygga och vända trenden.

För att förebygga och bekämpa brott är det viktigt att det finns ett förtroende mellan polis och ungdomar. Att samarbeta med lokala ungdomsorganisationer bör vara en stående del i polisens arbete. Polisens arbete

med att komma i kontakt med barn och ungdomar innan de börjar med kriminalitet är också av stor vikt. Att informera i skolor om polisens arbete är och bör vara en viktig del i polisens uppgifter. Polisen bör ha ett utvecklat samarbete med varje skola, gärna med en särskilt utnämnd polis knuten till skolan som kan lära känna elever och personal och som de kan vända sig till om de blir utsatta för brott.

Fru talman! Det behövs flera åtgärder för att öka förtroendet för polisen i många ungdomsgrupper, och en viktig del i detta arbete är att ungdomar förstår rättssystemet. Ungdomarna behöver redan i grundskolan komma i kontakt med polisen, samtidigt som man behöver betona kunskaper om lag och rätt i undervisningen.

Vi satsar mycket på svensk polis, och det ska vi. För att öka ungdomars förtroende behövs en lokalt förankrad polis som samarbetar med andra aktörer i samhället, med skolan, med civilsamhället och med socialtjänsten. Det kan handla om en särskild polis som är knuten till en specifik skola, så att man kan namnet på sin egen polis, och om att områdespoliser tillsätts för att genom relationsbyggande arbete förebygga social oro och problem som gängkriminalitet.

Jag yrkar därför bifall till reservation 3, som har sin grund i det förslag till utökat samarbete mellan polis och skola som finns beskrivet i Kristdemokraternas motion. Jag vill alltså att riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om polisens kontakt med skolan.

Fru talman! Vi kristdemokrater kommer tillsammans med alla partier som vill fortsätta att agera under denna mandatperiod med ytterligare förslag i det viktiga arbetet att skapa ett tryggare Sverige och också hitta vägar för att medverka till en positiv utveckling för alla barn och ungdomar.

Anf. 42 JOHAN PEHRSON (L):

Fru talman! Läget för våra ungdomar varierar. Det är fantastiskt vilka möjligheter unga människor har i dag, och det är fantastiskt att se hur duktiga och begåvade de kan vara. Och det är glädjande att allt färre ungdomar hamnar i brottslighet. Det var en helt annan sak när min generation var ung. Mycket bra arbete görs alltså för att se till att brottsligheten minskar och tryggheten ökar bland unga.

Samtidigt är det ett antal ungar som tidigare och kraftfullare går ned sig i kriminalitet. De dras in i gängen mer eller mindre som kanonmat, där de förstör sina liv och andras alldeles för fort. Detta är en verklighet som vi har ett ansvar att möta. Och vad ska vi då göra för att se till att dessa ungdomar inte fortsätter med brottslighet? Om ett första brott begås ska det helst vara det sista brottet.

Vi liberaler tror att det då ska ske något lite tidigare, väldigt mycket tydligare och ibland lite tuffare. Vi har sett år av missriktad välvilja som går ut på att man inte ska ingripa. Jag har som de flesta andra här inne olika erfarenheter i livet. Jag har bland annat jobbat i tingsrätt. När man vid förhandlingar med unga lagöverträdare som hade fyllt 15 år och skulle åtalas för första gången för sina gärningar gick igenom personalia var det sida upp och sida ned med uppgifter om vad dessa ungar hade varit med om. Man kan konstatera att väldigt lite hade hänt från samhället.

Det är en missriktad välvilja från samhället att inte gripa in. Det finns få saker som är så antisociala och farliga som att begå brott. Vi vet att detta leder till att unga människor kan skada andra. Vi vet till exempel att de

ungar som drabbas som brottsoffer rätt ofta riskerar att i nästa led bli gärningsmän. Sedan finns det en direkt koppling som gör att det är mycket angeläget, av dubbla orsaker, att minska brottsligheten bland unga kriminella.

När det gäller att lite görs vill jag ta upp en annan erfarenhet som jag har. Jag har inte besökt alla svenska fängelser, men jag har besökt ganska många och träffat enkelmördare, dubbelmördare och trippelmördare. Men det är ingen som har sagt till mig: Ja, Johan Pehrson, jag sitter här för att samhället ingrep för tidigt och för tydligt. Alla säger tvärtom: Det händer för lite. Här har vi verkligen en stor hemläxa att göra.

Jag tycker att tidigare talare här på ett förtjänstfullt sätt har lyft fram att det är nödvändigt att dessa saker sker tillsammans med de breda socialpolitiska penseldragen, det vill säga att skolan fungerar, att fler vuxna har förmåga att vara kapabla som föräldrar om de nu skaffar barn, att det finns en fungerande integrationspolitik och så vidare. Allt detta är jätte viktigt.

När det gäller detta måste vi vara beredda att med nuvarande läge agera tidigare. Men vi diskuterar inte detta i justitietskottet. Vi tar vid när barnen som begår brott har fyllt 15 år. Men innan de gör det händer det så mycket. Därför tycker jag att vi kanske skulle se till – det kan vi se till själva, för det är ju vi som är riksdagen – att ha ett sådant projekt som vi har haft tidigare med utskottsgemensamma insatser och att vi tillsammans med socialutskottet tittar på vad vi ska göra för att ha relevanta åtgärder när ungarna är 13–14 år, så att det händer någonting när de begår brott och så att det inte ska vara en missriktad välvilja att det ska hända så lite som möjligt.

Tvånget är ganska bristfälligt i svensk socialtjänstlag. Insatser bygger på frivillighet och samtycke, och det händer någonting först när ungarna har begått väldigt många brott och först när de är 15 år.

Om vi koncentrerar oss på detta betänkande om unga lagöverträdare är Liberalernas uppfattning att det är viktigt med sociala insatsgrupper. Det hjälper inte med de 10 000 nyanställda inom svensk polis som vi kommer att se kommande år. De kommer att göra stor nytta. De kommer att vara områdespoliser, de kommer att vara på skolor och de kommer att vara ute och träffa unga vid andra tillfällen än när de slår på blåljusen. De kommer att vara där, och de kommer att minska brottsligheten och öka tryggheten innan någonting har hänt. Den bästa polisiära insatsen är att se till att brott aldrig begås, även om det inte leder till att några brott klaras upp. Men det ökar tryggheten enormt mycket och minskar antalet brottsoffer.

De sociala insatsgrupperna handlar om att se till att man agerar i varje kommun. Jag är beredd att lagstifta om det, eftersom det är viktigt att inte bara polisen agerar. Skolan, socialtjänsten och andra måste agera tillsammans runt de unga, och då löser man sekretessfrågor och effektivitetsfrågor.

Utskottet har skickat med detta till regeringen tidigare. Nu är det uppe igen. Vi måste med större emfas understryka detta. Därför är det viktigt för Liberalerna att poängtera detta med sociala insatsgrupper. Jag yrkar därför bifall till reservation 2 i detta betänkande.

Jag tycker att det är intressant att läsa den reservation som finns om drogtester. Det var ett antal år sedan som vi möjliggjorde att det fanns förutsättningar att drogtesta unga människor med tvång med ett enda syfte, nämligen att få dem att sluta droga. Vi vet ju att det i drogernas spår väldigt

sällan följer någonting annat än misär, brottslighet, utslagning och en för tidig död. Finns det något mer angeläget än att avbryta detta?

Vi ser att detta inte används så ofta. Men de gånger det används tycker man från polisiär sida att det är till fyllest, och det är viktigt. Tyvärr finns det signaler om att drogandet fördjupas i vissa ungdomsgrupper.

Vi liberaler är mycket glada över att vi har fått en bred uppslutning och att det gör skillnad att motionera i riksdagen. Jag tänker på att hela utskottet ställer sig bakom tanken om bevistalan. I väntan på att det vidtas kraftfulla åtgärder för 13–14-åringar från socialtjänsten, det vill säga att det händer någonting när man begår brott, är det viktigt att vi kan klarlägga. Det är viktigt för att brottsoffret ska kunna få upprättelse, kunna få skadestånd och kunna få sina rättigheter tillgodosedda. Det är också viktigt för den unge gärningsmannen, eftersom socialtjänsten med en fastställd bevistalan lättare kan tvingas till att göra insatser för denna unga person. Det finns ett antal sådana rättsfall, och de blir tyvärr fler. Vi kan tyvärr i medierna se och läsa om ungdomar under 15 år som har begått vidriga gärningar mot personer. Det är viktigt att detta klarläggs och utreds rättsligt. Även om det inte finns ett straffansvar finns det då bevis för att det har skett. Och för att hjälpa inte minst gärningsmannen själv kan det sättas in tvingande socialpolitiska åtgärder från socialtjänsten.

Fru talman! Jag vill också ta upp frågan om straffmätning och frågan om automatiska rabatter beroende på ålder. Där är Liberalerna tydliga. Det är klart att man ska göra en straffmätning beroende på gärningspersonens mognad och annat. Men den automatik som i dag finns vill vi avskaffa, även om det finns en utredning som pekar mot detta. Detta står vi bakom. När man kommer till denna typ av gärningar i domstol och när det blir relevant med straffrabatter är det ofta för sent.

Slutligen har vi en uppgift att sluta att ha en missriktad välvilja mot unga människor som begår brott. Det ska vara tidigare, tydligare och lite tuffare åtgärder.

Anf. 43 PETER LÖBERG (S):

Fru talman! Inledningsvis vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet. I nästa skede vill jag anklaga Johan Pehrson för att ha stulit delar av mitt anförande. Jag ser att han är ganska nöjd med det.

Vad politiken för tillfället saknar mycket är balans. Det finns ett slitet uttryck – nästan med ett löjets skimmer över sig – som säger att man ska ha två bollar i huvudet samtidigt. Svensk rättspolitik präglas väldigt mycket av politiker som i Twitterflöden, vid utspel och presskonferenser eller på Facebook står med korslagda armar och tittar ut mot sina väljar- eller fokusgrupper. De pekar med ett finger mot utsatta människor där nere för att tala om för dem hur de ska leva sina liv. Detta är en sjuk hos svensk politik, och den finns inom många politikområden. Inom rättspolitik är det nästan värst.

Jag upplever däremot inte att detta tonläge finns när man talar med enskilda politiker i utskott eller när man är ute på resor och besöker verksamheter. Då finns i stället en problematisering och förståelse för att saker och ting är komplexa. Detta är kanske typiskt svenskt. Hela vårt remissförfarande handlar om att vi ska se förhållanden utifrån olika håll, och vi fattar beslut på rationella grunder.

När det gäller unga lagöverträdare är utvecklingen inte sådan att dessa ökar i antal, vilket en del företrädare i dagens debatt hävdar. Det sägs att detta är en dystopisk verklighet och att ungdomarna i större utsträckning än tidigare ägnar sig åt brott. I vissa brottskategorier förhåller det sig så, men den generella bilden är snarare totalt motsatt.

Under de senaste tio åren har både lagföringarna och antalet ungdomar i misstänktregistret dramatiskt minskat. Det beror på att ungdomar inte dricker lika mycket som tidigare. Det ska vi vara glada över, för det är en seger att hämta hem. Denna minskning kunde man redan se under den borgerliga regeringsperioden. Var stolta över det faktum att det förekommer mindre våld i offentliga miljöer än tidigare! I stället spelar ni upp människors rädsla så att folk till slut inte vågar leva de liv de skulle vilja.

Vilket ansvar tar politiker för att pensionärer sitter hemma och är rädda? De kunde i stället gå ut en fredagskväll och ta ett glas vin med sina väninnor på en uteservering någonstans på stan. Svaret är: Ingenting. Med detta slags retorik gör ni människor ofria, helt i onödan.

Med detta sagt är Socialdemokraterna och regeringen väldigt tydliga. Där det behövs lagskärpningar kommer det sådana. Det kunde man tydligt se när det gällde vapenlagstiftningen. Då såg vi till att få en verksam lagstiftning, och i dag är häktena överfulla av unga människor som gått omkring med vapen i olika miljöer. Nu sitter de inne under automatisk häktning.

Vad som krävs är ett hantverk. Ett beslut tas, och vi drar konsekvenserna av det och utvecklar politiken.

Kriminalvårdens ungdomssatsning är ett annat bra exempel på hantverk. Man satsar på att vara klientnära, ha hög personaltäthet och försöker hitta metoder för att få dessa ungdomar att lämna sin kriminella livsstil. Denna satsning är just nu något hotad med tanke på de budgetförutsättningar som finns för kriminalvård. Detta behöver vi ha ett speciellt fokus på. Denna satsning behöver naturligtvis också utvärderas visavi andra insatser.

Vi behöver också diskutera att rättspolitikens områden inte är autonoma i förhållande till andra politikområden. Allt hänger ihop. Om vi har ett samhälle med ökad bostadssegregation, en skola där vi inte längre möts över klassgränserna – ett totalsegregerat, marknadsorienterat haveri – ett samhälle där vi inte längre ens möts inom primärvården på grund av vårdval och annat som genomförts i valfrihetens namn minskar människors utblickar.

För de unga killarna och tjejerna i de socialt underprivilegerade områden som finns i detta land är förebilderna allt längre bort. Jag är redigt trött på dem som säger: Titta, nu satsar vi på spontanidrottsplatser – de kan bli en ny Zlatan!

Det är inte sådana förebilder ungdomarna vill ha eller behöver. De behöver ha förebilder som vill bli miljöingenjörer, forskollärare och poliser. Det är sådana förebilder det handlar om. Sådana personer ser man allt mindre av ute i dessa områden på grund av att samhället är så segregerat och att segregationen och ojämlikheten ökar. Detta vore annars den grundläggande brottsförebyggande insatsen, vilket sällan diskuteras.

Jag vill lyfta fram tre goda exempel. Jag tror inte att vi ska bygga politik på best practice, som vi alltid säger när vi är ute på studiebesök. Vi ska

bygga politik på Brås underbart tråkiga stapeldiagram, på våra remissinstansers kloka synpunkter och genom god politikutveckling hos oss politiker. Men lite best practice kan vi också ha.

Justitieutskottet var under den förra mandatperioden i Amerika för att titta på hur de hanterade gängbrottsligheten i några av den västliga hemisfärens värst utsatta städer. Det gäller inte minst Baltimore på den amerikanska östkusten. Där satt sådana poliser som man har sett i tv-serier: stora överkroppar och väldigt smala, spinkiga ben. Det var hårda typer. Vi var även i Chicago och besökte Cook County Jail, världens största fängelse med 10 000 intagna.

Vi besökte dessutom Elgin, en stad som ligger väster om Chicago. De flesta av oss som stappade ifrån studiebesöket i staden gjorde det med en fantastiskt go känsla i hjärtat. Det berodde dels på att de var goa människor, dels för att de hade hittat system och metoder som faktiskt fungerade. Det gjorde de inte med signalpolitik, inte med hårdare straff, inte med politiker som i sina Facebookflöden lade upp bilder där de stod med korslagda armar och tittade ut. De gjorde det i stället med poliser som arbetade ute i skolorna på ett brottsförebyggande, kontaktskapande och relationskapande sätt. Där var det till och med så att man inte kunde bli polischef om man inte hade jobbat brottsförebyggande i många år. Det var en merit att vara där ute.

I Baltimore och Chicago sa polisen enhälligt till ledamöterna från det svenska utskottet: Gå inte den väg som vi gör i USA! Tro inte att det är lösningen! Titta i stället på hur bra ni i Sverige egentligen har jobbat tidigare, och tänk framför allt brottsförebyggande och inte repressivt. Detta var mitt första exempel.

För två veckor sedan var justitieutskottets S-grupp på en enskild resa på Island för att titta på Reykjavikmodellen. Den bestod av några olika delar, som vi kan titta gemensamt på. En väldigt viktig sak var dock att man på Island och i synnerhet i Reykjavik hade satsat stort på aktiviteter för unga. Man fick ett riktat bidrag för att kunna ägna sig åt musik, teater eller idrott. Det funkade utmärkt, och man hade genom sådana aktiviteter dramatiskt fått ned brottsligheten och även droganvändningen på Island. Detta var mitt andra exempel.

Mitt tredje exempel är från Borås. För några veckor sedan hade vi besök därifrån av områdespoliser och tre poliser från enheten för grova brott. De beskrev lite av den verklighet som vi har sett. De sa till oss: Gör inte satsningarna på mellanstadiet när ungdomarna redan har fått fel fokus! Precis som Johan sa måste man gå ned och se riskbeteenden och problem på förskolenivå. Det är under de första åren i skolan och inte de sista som insatserna ska ske. Då är det oftast redan för sent.

Detta var tre medskick med konstruktiva förslag som jag hoppas att vi framöver kan ha en dialog om i utskottet. Vi vill ju faktiskt samma sak. (Applåder)

Anf. 44 LINDA WESTERLUND SNECKER (V):

Fru talman! Sedan 1734 har omyndiga lagöverträdare straffats lindrigare än myndiga. Sedan 1734 har man i Sverige ansett att unga personer som begår brott ska straffas lindrigare än vuxna personer som begår samma brott. Det är en fin svensk tradition, som nu håller på att förändras.

Det som förvånar mig mest är inte bristen på kunskap om hjärnans utveckling som en av många förklaringar till att unga är unga och därför inte ska behandlas som vuxna, utan det som förvånar mig mest är det som Moderaterna och Kristdemokraterna skriver i sin reservation. Där står att det finns en ny grupp unga män som sitter i fängelse. Jag ställer mig undrande: Vilken grupp är det de menar?

Jag gissar att det är unga män från socialt utsatta områden med lågt förtroende för samhället. Men det är väl inte en ny representation av anstaltsklienter? Det är ju samma som alltid har funnits – det har väl alltid varit unga män från socialt utsatta områden som svarat för en stor del av kriminaliteten.

Jag tror, fru talman, att detta kallas för klassblindhet. Det är en oförståelse att se vad ekonomisk ojämlikhet skapar. Om vi tittar på brottsstatistiken och anledningarna till att man dras in i en kriminell livsstil ser vi att det är faktorer som ekonomisk utsatthet, utbildningsnivå och psykisk ohälsa som skapar kriminalitet. Det kallas för klass. Det är arbetarklassens barn som blir kriminella, och det är arbetarklassens barn som drabbas av kriminaliteten. Så har det alltid varit, och det är tyvärr fortfarande så.

Skulle Moderaterna och KD på allvar vilja minska kriminaliteten skulle de satsa på ekonomisk trygghet för alla – på jämlikhet. Men i stället vill Moderaterna och KD utreda. De vill att man ska titta på andra länders erfarenheter av varför arbetarklass sitter på anstalt och därefter presentera brottsförebyggande åtgärder.

Det är väl i och för sig ett fint förslag, men låt mig komma med ett litet tips: Det behöver faktiskt inte utredas ett enda dugg. Det behöver satsas pengar på socialt utsatta områden. Det behöver satsas på ekonomisk jämlikhet och på att motverka unga grabbars psykiska ohälsa. Men det kan bli lite svårt för det konservativa blocket, för de sänker ju så mycket hellre skatten för de rika än satsar på grabbar för att dessa inte ska bli kriminella.

Fru talman! Det är i åldern 18–20 som de absolut högsta nivåerna av lagföring sker; detta är ett mönster som varit oförändrat under en längre tid. Den viktigaste lärdom som finns angående kriminalitet är att den minskar i takt med att personer blir äldre. Att ta bort olika former av straffrabatter kommer att göra att de unga grabbarna från utsatta områden cementeras i sin brottslighet.

Det finns i dag solid svensk och nordisk forskning som visar att ungdomar som döms till fängelse får svårare att upphöra med brott och därmed får längre brottskarriärer. År 2017 var det 10 000 unga myndiga som lagfördes för brott – 26 av dessa för dödligt våld. Resten var för narkotikabrott av mindre allvarlig karaktär, tillgreppsbrott, misshandel och trafikbrott.

Det finns många anledningar till att unga ska behandlas som just unga. Detta kom man på i Sverige redan 1734, och denna idé håller fortfarande.

Vi vet också att ekonomisk utsatthet och psykisk ohälsa kan leda till kriminalitet och att långa fängelsestraff i tidig ålder ökar risken för att en person ska bli livstidskriminell. Ändå är det just dessa förslag, som går helt mot all forskning, som Moderaterna och KD lutar sig mot.

Låt mig avsluta med att citera riksåklagare Petra Lundhs ungdomsreduktionsutredning – det passar bra i denna lite lätt bisarra samtidsdebatt. I utredningen står: ”Mot denna bakgrund drar vi slutsatsen att det inte finns något empiriskt, eller erfarenhetsbaserat, stöd för skärpta påföljder för unga lagöverträdare.”

Anf. 45 KATJA NYBERG (SD):

Fru talman! Jag skulle bara vilja göra en korrigerigering av mina yrkanden. Jag yrkar bifall till reservationerna 9 och 10 – inget annat. Jag yrkar alltså bifall till reservationerna om sänkt straffmyndighetsålder och borttagande av straffrabatten.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 17.)

Prot. 2018/19:72

3 april

Unga lagöverträdare

§ 11 Militära frågor

Militära frågor

Försvarsutskottets betänkande 2018/19:FöU9

Militära frågor

föredrogs.

Anf. 46 LARS PÜSS (M):

Fru talman! I dag debatterar vi försvarsutskottets betänkande 9 om militära frågor. Jag vill inledningsvis yrka bifall till reservationerna 5 och 13.

Det svenska försvaret befinner sig sedan några år tillbaka, som en konsekvens av det försämrade säkerhetsläget, i en tillväxtfas. Resurser har tillförts, och majoriteten av riksdagens partier har sagt sig vara villiga att skjuta till ytterligare medel under de kommande åren.

Utmaningen kommer att bli att omsätta de nya resurserna i reell försvarsförmåga. I dag är det tydligt att organisation, styrning och uppföljning inom Försvarsdepartementet och inom försvarsmyndigheterna inte fungerar optimalt.

En rad problem har lyfts fram från olika håll. Det gäller till exempel en asymmetrisk relation och bristande dialog såväl mellan departement och myndigheter som mellan myndigheter. Det gäller också alltför stor detaljstyrning av myndigheter i mindre viktiga frågor, bristande spårbarhet i beslut och i vissa fall undermåliga underlag.

Utifrån att försvaret kommer att växa och försvarsanslagen öka måste dessa brister åtgärdas. Moderaterna skulle vilja lyfta fram några aspekter där det finns en förbättringspotential.

När det gäller Försvarsdepartementet behöver resurser tillföras för att kunna hantera en större ekonomi. Man bör överväga att ha en extra statssekreterare med fokus på materiel- och exportfrågor. Man bör också skapa en tätare dialog, både formell och informell, mellan departement och försvarsmyndigheter samt myndigheter emellan.

Dessutom bör man lägga till extra kontaktpersoner på Finansdepartementet med fokus just på försvarsfrågor. En väl fungerande dialog mellan Försvarsdepartementet och Finansdepartementet är en förutsättning för en effektiv process som leder till ökad försvarsförmåga.

Just nu ökar ett antal europeiska länder sina försvarsutgifter. Man räknar med att 15 av Natos medlemsländer år 2024 kommer att ha uppnått Natos mål om att 2 procent av bnp ska gå till försvarsutgifter. Detta gör att det kommer att finnas ett antal länder som gör samma resa som Sverige och som står inför samma utmaning att förvandla resurser till försvarsförmåga.

Sverige bör lära av hur andra länder gör. Vi bör till exempel lära av Tyskland, som skapar processer för styrning, genomförande och uppföljning av försvarsreformerna.

Försvarsberedningen föreslår att den avdelning som nu finns på Justitiedepartementet och som har ansvar för civilt försvar bör föras över till Försvarsdepartementet och där bilda en egen avdelning som har samlat ansvar för totalförsvarsplaneringen.

Moderaterna anser att även Fortifikationsverket bör överföras till Försvarsdepartementet för att det verkligen ska bli ett totalförsvarsdepartement.

När det gäller Försvarsmakten finns det ett behov av att stärka generaldirektörens och den ekonomiska styrfunktionens roll. Försvarsberedningens förslag om en självständig myndighet för uppföljning och utvärdering av totalförsvaret är ett viktigt steg för att förbättra långsiktigt byggande av förmåga och kostnadskontroll.

Fru talman! Vi vill även peka på behovet av att vidta åtgärder som minskar politikens detaljstyrning av myndigheten samt på behovet av att på sikt decentralisera ansvar och beslutsfattande inom Försvarsmakten. En viktig del i detta är att öka det personliga ansvaret för den verksamhet man är satt att leda. Det ska finnas ett personligt ansvar hos den officer som är högsta chef för ett krigsförband att kunna redovisa statusen när det gäller uppfyllnad av personal och materiel och ytterst krigsduglighet. Dessutom ska personen i fråga kunna redogöra för hur arbetet att öka krigsdugligheten fortskrider, och dessa uppgifter ska vara tillgängliga för den högsta politiska ledningen på Försvarsdepartementet.

Slutligen behöver det göras en översyn av frågan om hur försvarsförmågan följs upp. I dag mäts krigsduglighet utifrån ett antal parametrar där saker som personal- och materieluppfyllnad, beredskap samt övning utgör måttstocken. Detta är bra. Det finns fasta parametrar som är direkt mätbara. Utöver detta bör det även göras årliga aggregerade avvägningar där den egna förmågan ställs mot den som motståndaren besitter och utvecklar för att man ska kunna avgöra om det behövs förändringar.

Den verksamhet som försvaret bedriver är på många sätt unik. Ytterst syftar den till att i ett krigsläge kunna försvara vårt land. Det betyder att myndigheten ofta behöver särlösningar för olika funktioner. Dessa är i de flesta fall av godo och syftar till att höja säkerheten, men ibland leder de till ökad onödig byråkrati. Moderaterna vill därför tillsätta en utredning som ser över hur byråkrati och regelkrångel kan minska i Försvarsmakten. Vi vill också att undantag från vissa standarder och regler ska kunna göras om det föreligger nationella säkerhetsskäl eller om en särskilt brådskande fråga behöver åtgärdas.

Fru talman! Hemvärnet, som i dag utgör drygt 40 procent av Försvarsmakten personellt, har de senaste åren genomgått en positiv utveckling mot en vassare organisation. Det är också en mycket kostnadseffektiv del av Försvarsmakten som skapar en värdefull folkförankring. Förbanden är mer välövade, och modern utrustning har tillförts hemvärnet. I takt med att säkerhetsläget har försämrats i Sveriges närområde har också försvaret av det egna territoriet blivit allt viktigare. För detta är hemvärnet en central aktör.

Det finns en stor potential att ytterligare stärka hemvärnet och på så sätt även stärka försvaret av Sverige. Vi vill därför att hemvärnet ska vara

en egen försvarsgren. Det skulle ge organisationen en större autonomi inom Försvarsmakten och bättre möjligheter att utvecklas. Med den nya, decentraliserade ledningsstrukturen är det också viktigt att tydliggöra hemvärnets centrala roll genom att synliggöra det som egen försvarsgren. Det faktum att hemvärdet styrs av ett annat regelverk än övriga Försvarsmakten understryker det behovet. Inte minst skulle hemvärdet kunna fylla en viktig roll för att skydda samhällsviktig infrastruktur.

Att göra hemvärdet till en egen försvarsgren kräver dock att frågan om vilken autonomi och roll hemvärdet ska ha i en krigssituation klargörs. Ett alternativ är att i händelse av krig låta hemvärnschefen underställas arméchefen och att låta hemvärnschefen få huvuduppgiften att leda den markterritoriella verksamheten i de bakre områdena. Hemvärnets uppgifter i krig bör dessutom inte begränsas till att skydda och bevaka, utan i hemvärnsförbandens instruktion ska det även vid väpnat angrepp ingå att kunna försvara och förstöra.

Numerären i hemvärdet bör utökas. Det skulle stärka försvaret av det svenska territoriet betydligt med fler lokala förband som inom några timmar kan vara på plats vid en kris. Under nästa inriktningsperiod bör hemvärdet fylla upp de 25 000 befattningar som redan finns. I dag är drygt 21 000 av dessa uppfyllda. På sikt ska målet vara att hemvärdet ska nå 30 000 soldater.

Det finns även ett flertal saker som bör övervägas för att ge hemvärdet mer kvalificerade uppgifter och modernare materiel. Sedan 2014 har hemvärdet tilldelats granatkastare, något som ger förmåga till indirekt eld, detta som ett resultat av försvarsuppgörelsen 2015. Försvarsberedningen har även tidigare föreslagit att hemvärdet skulle utbildas och utrustas med luftvärn av typen Robot 70. Utöver luftvärn finns även förslag på att hemvärdet skulle kunna bistå med att lägga reservbroar.

Från Moderaternas sida vill vi även lyfta möjligheten att utnyttja robot-systemen 55 och 56, vilka fortfarande finns i svenska militära förråd. På sikt skulle de flesta hemvärnsbataljoner kunna tillföras pansarvärnsförmåga genom användande av de system som redan finns hos försvaret. Hemvärdet torde också vara relevant inom skyddet av digital infrastruktur och kunna verka i cyberkrigssfären.

Den framtida personalförsörjningen av ett större hemvärn kommer att kräva åtgärder, särskilt i områden i Sverige med litet demografiskt rekryteringsunderlag. Moderaterna vill därför införa den modell med lokalförsvarsförband som föreslås i utredningen *En robust personalförsörjning av det militära försvaret*. Personalförsörjningen till lokalförsvarsförbanden ska kunna ske genom direktrekrytering av dem som redan genomgått värnplik.

Anf. 47 ROGER RICHTOFF (SD):

Fru talman! Jag ska börja med att säga någonting om budget. Vid förra mötet vi hade här i kammaren frågade jag samtliga partier om de hade förankrat detta med 1 ½ procent till 2025 i sina partiledningar. Samtliga utom Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet hade förankrat detta. Vi sitter nu i en försvarsberedning där vi har kommit väldigt långt. Vi enades tidigt om dessa 1 ½ procent till försvarsbudgeten. Min fråga är: Har ni nu pratat med era partiledningar? Eller kommer det på höstkanten

att starta ännu en debatt i kammaren om vilken budget man ska ha? Kom vänligen upp och tala om det!

Vad gäller budgeten för Försvarsmakten mer konkret tycker Sverigedemokraterna att vi bör ha en långsiktighet. Det tror jag att vi är överens om. Vi kommer också att föreslå att anslagen nu blir på tre år.

Som ett exempel kan jag nämna att Försvarsmakten före jul fick 18 miljarder. Då har de det på tre år, i stället för att ständigt behöva komma tillbaka i höstbudgetar och undra om de får dessa pengar eller inte. Den stora kapplöpningen om att göra av med pengar börjar i oktober november. Jag har själv varit med om detta många år som officer: Gör av med pengarna! Vi vill att man ska kunna flytta dem. Riksdagens utredningstjänst, RUT, svarade mig häromdagen att det är fullt möjligt med treåriga anslag. Detta kommer vi att återkomma till.

Sedan har vi ju en försvarsberedning som går på fem år. Det borde vara inriktningen även för pengarna.

Apropå budgeten vill jag ta upp en annan sak. Nu är ni väl riktigt glada allihop när ni har fått ert Patriotsystem. Jag stod här i kammaren och sa: Här kommer det inte att räcka med några 12 miljarder! Det är 15, 20, 25, 30 miljarder från skattebetalarna för att köpa ett system som kanske inte är kasst men i alla fall inte up-to-date. Vi har en radar som ser 120 grader. Vi sköt bort systemet på Auroraövningen. Det lägger ni skattebetalarnas pengar på. Det är ni som är ansvariga för att vi får det här systemet om tre fyra år. Det skulle vara intressant att höra om ni fortfarande tycker att det här var en lysande idé. Vi får ingenting på våra korvetter. Med vårt system hade vi haft ett bra luftvärnssystem på vartenda ett av våra ytstridsfartyg i Visbyklassen. Vi hade haft robotar med olika system och med svensk radar på fler ställen om vi hade gått på vår linje.

Nu får ni chansen igen, när vi kommer tillbaka till Visbyklassen, att sätta CAMM-robotar där. Nu är vi nämligen överens om vi behöver ett luftvärnssystem på våra Visbykorvetter. Då skulle jag vilja fråga: Kan ni inte tänka er att sätta er ned och fundera på vilka system vi ska ha, i stället för att lita på någon enstaka tjänsteman? Det är jättestora pengar som skattebetalarna lägger in i ett system som inte är up-to-date över huvud taget.

Vad vill vi med marinen? Vi har tidigare motionerat om det här, och här kommer nu en sammanfattning av de viktigaste delarna. Vi har skrivit betydligt mycket mer, fru talman, men här kommer en del av det.

Modifiering av Visbyklassen – det är en gammal motion – vill vi naturligtvis sätta igång med direkt. Sedan diskuterar vi om vi ska ta Göteborgsklassen, alltså Visbykorvetter som ligger i malpåse i stort sett, och uppgradera dem. Vi fick en prisuppgift på att det skulle kosta 3 ½ miljard att uppgradera dem till Visbyklassen. Det finns andra varianter på uppgraderingar. Ska vi göra detta, eller ska vi satsa på nya korvetter i stället för att lägga 3 ½ miljard för en halvtidsmodifiering? Vi förlänger livslängden på de här korvetterna till kanske 2035. Vi måste börja någonstans att bygga en ny version. Jag har börjat tveka när det gäller om det är så klokt att driva frågan om uppgraderingarna. Jag vet inte riktigt än. Vi från Sverigedemokraterna har inte landat i detta ännu, fru talman.

Antalet ytstridsfartyg behöver öka, och när vi passerar tio är det dags att upprätta en ytstridsflottilj till. Västerhavet, Göteborg, är också föremål för en placering av våra marina stridskrafter. Det har vi också skrivit om tidigare.

Sedan vill vi också ha ytterligare minröjningsresurser och minutläggningsresurser. Vi vill även etablera amfibieförband och öka antalet kraftigt. En naturlig bas är i Västerhavet, förutom en marinbas, och det ingår i så fall i den marinbasen. Det har vi också tidigare motionerat om. Det kan man säga skulle kunna vara en sammanfattning om marinen.

När det gäller armén har vi sagt att vi behöver gå upp till sju brigader för att kunna försvara hela landet, och därutöver behövs stadsskyttebataljoner i våra städer Göteborg, Malmö och Stockholm. Det vill vi ha, och vi vill också öka antalet amfibieförband, som jag sa.

Vi anser också, och vi är ensamma om detta, att armén bör upprätta ett rekryteringskontor i Luleå. Det tycker även chefen för norra regionen. Det tycker även chefen vid F 21 i Luleå. Det behöver inte finnas ett rekryteringskontor hela året utan kanske tre månader. Men vad vet de? Ni har ju röstat ned det här förslaget tidigare. Ni vet ju bättre.

När det gäller brigadluftvärn måste vi också ha ett bataljonsartilleri på Gotland. Den stridsgruppen är utan ett bataljonsartilleri. Det är en prioriterad fråga för stridsgruppen på Gotland. Det måste tillföras ett bataljonsartilleri där. På sikt vill vi ha ett raketartillerisystem. Det har vi också skrivit om för flera år sedan.

De sju brigaderna kommer att se olika ut, och det kommer ett antal av de andra förbanden också att göra. Sedan är det förstärkningsförbanden som ni vet – ingenjörsförband, artilleriförband och så vidare – som tidigare kallades fördelningsresurser. Vi vill behålla namnet fördelning. Det kan bli så att det blir ett annat ord för detta, men det är samma sak ändå. Därmed måste vi inrätta en taktisk ledningsresurs i de militära regionerna. De militära regionerna, som det ser ut i dag, kan inte leda brigader. Nu finns det ju inte så många brigader att leda, men i framtiden måste man tillföra brigader och taktiska ledningsresurser. Sedan kan de vara samgrupperade.

På samma sätt måste de militära regionerna jackas in med de civila områdena så att det blir fyra militärregioner och fyra civila regioner för enklare samordning och samverkan mellan dem. Det är också en viktig fråga som vi vill driva.

När det gäller flyget behöver vi på sikt 150 – vi har skrivit 200 – Jas Gripen Erik. Nu behåller vi C/D-versionen och utvecklar Gripen Erik, och på sikt utvecklar vi 150–200 sådana. Varför svävar vi lite grann när det gäller antalet? Det står 200 i papperen. Jo, frågan är om ett eventuellt samgående med Finland skulle kunna reducera antalet JAS Gripen Erik. Jag tror att det kan det.

Fru talman! Jag ser att talartiden är ute. Jag ber att få stödja våra reservationer 1 och 8.

Anf. 48 DANIEL BÄCKSTRÖM (C):

Fru talman! Tack för möjligheten att i dag få vara med och debattera de här viktiga och centrala militära frågorna!

Försvarsberedningen nämns i dagens betänkande, och det är ett oerhört viktigt arbete som görs just nu i vår breda, parlamentariska samtalsverksamhet, som man kan kalla det, där vi träffas ofta och har gjort så de senaste två åren. Vi har ett forum för konsultationer mellan regeringen och riksdagens partier. Det här samrådsforumet har pågått sedan 90-talet om försvars- och säkerhetsfrågor.

Vi kan väl säga att vi nu står inför slutfasen, slutspelet, där de verkliga förutsättningarna ska utformas när det gäller hur nästa försvarsbeslut ska dimensioneras. Den absolut största frågan handlar om vilken ekonomisk ram och vilka ekonomiska möjligheter som kommer att vägleda prioriteringarna i nästa steg.

Jag har i dag en oerhört viktig ambition, och det är att bidra till att vara med och förhandla fram en ram som håller över nästa försvarsinriktningsperiod. Det behövs, för vi har ett läge där Sverige behöver stärka totalförsvarsförmågan och det militära försvaret.

I en tid när den globala tyngdpunkten flyttas alltmer österut, världsordningen blir mer och mer baserad på icke-demokratiska värderingar och stormakterna utvecklas i en riktning som vi inte har sett tidigare påverkas vårt närområde men också det globala säkerhetsläget. Det motiverar verkligen att vi behöver tillföra mer resurser till försvaret.

Den 14 maj, om sex veckor, ska vi vara klara, och ännu har inte regeringspartierna deklarerat sina ambitioner rörande de ekonomiska ramarna för kommande försvarsberedningsrapport. Det är hög tid att nu öppet redovisa vad man har för ambitioner. Vi har påtalat detta i tidigare debatter i kammaren, och jag gör det igen. Utan det beskedet kan inte en praktisk och konstruktiv slutdialog om förutsättningarna föras på bästa sätt. Det är hög tid att komma vidare i den viktiga finansiella diskussionen.

Vi kan ha många olika ambitioner när det handlar om militär förmågeutveckling. Det har vi också, i respektive parti, men vi behöver få helheten att gå ihop.

Vårt mål, som också ska repeteras, är att vi ska nå minst det nordiska snittet för andel av bnp för nästa försvarsperiod. Det är drygt 1 ½ procent som det vandrar uppåt eftersom våra grannländer successivt tar steg nu för att öka anslagen för de militära utgifterna. Det är viktigt.

Eftersom dagens betänkande tar upp förbandsstruktur och organisation ser vi att krigsorganisationen som ska beslutas av riksdagen behöver utvecklas. Vi behöver fler brigader, och vi behöver ett hela-landet-perspektiv med en förankring lokalt som möjliggör arbetet med fler regementsplatser och bildningar på olika sätt så att det kan bli en ökad täckningsgrad på verksamhet runt om i det här landet. Vi ser både på öst- och på västkusten men även uppe i norr att det finns mycket att jobba med här för att få ännu fler verksamheter på plats och också utvecklas. Det vill vi vara med och bidra till.

Vi ser också, när det gäller hemvärdet, att det finns oerhört mycket att jobba vidare på där – denna frivilliga resurs och detta engagemang är så starkt. Förra sommaren kunde vi på många håll i landet se vilka ovärderliga insatser som gjordes av hemvärnsmän och hemvärnskvinnor som engagerade sig för att hjälpa till med att släcka bränderna som drabbade många olika skogsägare runt om i landet. Vi såg också hur uthålligheten och påfrestningarna påverkade över tid hur man kunde klara att upprätthålla beredskapen och också finnas på plats.

Hemvärdet är, som vi har hört i debatten, oerhört viktigt och är med sina 40 bataljoner en stor del av arméstridskrafterna. Det står också för 40 procent av försvarets personella resurser.

Att det behöver göras mycket här kan vi vara överens om. Några exempel på saker som jag ser som viktiga är

- att det ska vara säkerställt att det finns personellt materiel för var och en
- att vi kan öka antalet granatkastare
- att vi kan få mer samarbete med våra nordiska grannländer, inte minst Norge
- att vi utrustar fler bataljoner med ett system som möjliggör för bättre luftvärnsförmåga.

Det kan också sända signaler till eventuella motståndare att vi har en beredskap överallt i landet. Vi har nämligen väldigt god yttäckning och folkförankring via hemvärnet. Det är värdefullt när det handlar om att stärka totalförsvaret. När det gäller att stärka försvarsviljan hos befolkningen är hemvärnet också ovärderligt. Man når ut till många fler och kan attrahera fler att gå med i hemvärnet.

Vi står också bakom ambitionen att öka numerären till 30 000. Det är ett viktigt mål i de kommande slutförhandlingarna och i Försvarsberedningens arbete.

Hemvärnet behöver få en allt viktigare roll också när det handlar om värdlandsstöd, skydd och mobilisering av andra krigsförband och att skydda och försvara anläggningar, kritisk infrastruktur och olika områden. Här ser vi att det är begränsande utifrån vilka resurser som i dag finns. Mer behöver göras för att tillföra kapacitet.

Hemvärnet har hög tillgänglighet, stor numerär och är också ofta snabbt på plats. Det är centralt när vi pratar om militär förmågeutveckling.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till reservation 2 och 13.

Jag vill också tala om vikten av att ta till vara de skjutfält och övningsområden som finns runt om i landet. En för oss viktig fråga i arbetet med Försvarsberedningen är att ta till vara befintlig infrastruktur, befintliga miljötillstånd och tillstånd för verksamhet, så att man kan möjliggöra för ännu mer övning, året runt, i olika väderlekar och i olika klimatzoner, från norr till söder.

Det är också viktigt att säkerställa att de här anläggningarna kan finnas till förfogande på lång sikt. Och fokus ska ligga på att använda fler anläggningar än i dag. Flera är vilande. Det här är viktigt för hemvärnet men också för övrig militär verksamhet, på land men också till sjöss, i nästa försvarsinriktningsperiod.

I synen på det här behöver det finnas en samklang mellan olika myndigheter i totalförvarsplaneringen – mellan kommunal nivå, länsstyrelser och andra aktörer inom vår offentliga verksamhet – så att processerna som pågår också kan utvecklas.

Fru talman! Det nya säkerhetspolitiska läget ställer skärpta krav på vår försvarsförmåga. Centerpartiet har länge arbetat för att både stärka försvarsförmågan och öka anslagen. Vi är beredda att de närmaste veckorna bidra till att det blir ett ordentligt mål och att det så småningom kanske kan tas beslut här i kammaren som möjliggör för ökade resurser och tydliga målsättningar för krigsorganisationen de närmaste åren.

(Applåder)

Anf. 49 HANNA GUNNARSSON (V):

Fru talman! Ärade ledamöter! Hej till er som lyssnar och tittar!

I dag debatterar vi en stor mängd motioner på försvarspolitikens område under den väldigt breda titeln *Militära frågor*. I det blocket finns en motion som jag är väldigt stolt över att Vänsterpartiet har lämnat in. Den heter *Försvarsmakten, klimat och miljö*.

Jag vill redan nu meddela att jag yrkar bifall till Vänsterpartiets reservation nr 9.

Miljö- och klimatfrågorna är vår tids största ödesfrågor. Alla människor och hela samhället måste ta ett ansvar för en hållbar omställning. Alla myndigheter – också Försvarsmakten – ska göra sitt för att hindra klimatförändringarna och stoppa miljöförstörelsen.

Klimatförändringar och naturkatastrofer är allvarliga hot mot landets och invånarnas säkerhet. Vi har många exempel från den senaste tiden: bränder, översvämningar och torka. Runt om i världen är naturkatastrofer en av grundorsakerna till krig och konflikter. Att motverka klimatförändringarna är alltså att arbeta för en fredligare och säkrare värld.

Försvaret är en verksamhet som har ganska stor påverkan på miljön med stora fordon, flygplan, båtar och ammunition. Mark, vatten och luft rum tas i anspråk.

I Vänsterpartiets motion om Försvarsmakten och miljön sätter vi ned foten och slår fast att Försvarsmakten måste bli bättre på att ta sitt ansvar för en bättre miljö. Som ett led i detta arbete föreslår vi en fristående myndighet för tillsyn och kontroll på hälso- och miljöområdet inom försvaret. Vi menar också att Försvarsmakten måste ges nya instruktioner som går i linje med den ganska nya klimatlagen och det klimatpolitiska ramverket, så att miljö- och klimatarbetet verkligen får högsta prioritet i hela samhället.

Enligt miljöbalken ska mark- och vattenområden användas för de ändamål området är bäst lämpat för. Men samtidigt står det i miljöbalken att totalförsvarets intressen går före andra intressen. Att i dagens läge sätta försvarets intressen framför behovet av rent dricksvatten, biologisk mångfald, hållbar energiproduktion eller möjlighet till gröna näringar, till exempel renskötsel, är inte rimligt. Vi måste börja sätta miljön högst upp på dagordningen och ge den högsta prioritet i allt vi gör. Vi har verkligen inte råd att göra något annat.

Fru talman! I Vänsterpartiets motion om Försvarsmakten och miljön nämner vi flera områden i landet där Försvarsmaktens intressen och miljöarbetet står i motsättning till varandra. Ett av dessa områden är det som kallas Blekinge Offshore. Det är ett stort område med vindkraftverk utanför Blekinges kust.

Vindkraft är en viktig förnybar energikälla. Men i dag kan Försvarsmakten sätta stopp för planerade byggen av havsbaserad vindkraft om man upplever att de inkräktar på ett övningsområde. Det är precis det som har hänt vid Blekinges kust. Vi i Vänsterpartiet menar att det måste gå att kombinera flygövningar med att producera mer vindkraft i Sverige.

I Norrbotten finns stora övnings- och testområden som oroar oss i Vänsterpartiet, framför allt det som heter Vidsel. Det är ett väldigt stort fjällområde där både svenska och utländska trupper, bland annat Natotrupper, övar med flyg och drönare. Övningarna i detta område får stora konsekvenser för djurlivet, för turismen och för näringslivet, framför allt för

renskötsel. Här råder alltså mycket stor konkurrens mellan olika intressen, och gröna näringar tvingas stå tillbaka. Vänsterpartiet föreslår att en utredning görs för att klargöra effekterna av övningarna i Norrbotten på miljö och näringar.

Den viktigaste delen av Vänsterpartiets motion om Försvarsmakten och miljön är stycket om Vättern. Vättern är dricksvattentäkt för 280 000 personer. Det är ett antal som med stor sannolikhet kommer att öka framöver. Området runt Vättern är en unik miljö för djurliv och växtlighet och ett uppskattat turistmål.

Men Vättern är också ett stort övningsområde för Försvarsmakten som använder området runt och i Vättern för stora övningar. Det finns önskemål från Försvarsmakten om att utöka flygövningarna runt Vättern och att flyga och skjuta ännu mer. Detta får såklart konsekvenser för livet vid och i Vättern. Gammal ammunition ligger kvar på botten, och ny ammunition tillkommer varje år.

Det finns ett stort engagemang bland dem som bor omkring Vättern mot flygövningarna och föroreningen av vattnet. Vänsterpartiet föreslår därför att Försvarsmaktens övningar över Vättern ska upphöra helt för att säkra tillgången på rent dricksvatten. Dessutom måste Vättern saneras så att miljöproblemen inte ökar.

Försvarsmakten ska ges goda förutsättningar att öva. Men vi måste sätta miljö- och klimatfrågorna högst upp på dagordningen. Det finns ingen annan möjlighet om vi ska kunna stoppa de klimatförändringar vi ser i dag och lämna över en inte alltför förstörd miljö till kommande generationer.

Fru talman! Nu tänker jag byta ämne helt och hållet och säga några ord om den andra av Vänsterpartiets motioner i detta betänkande.

Vänsterpartiet föreslår i en motion att Sverige ska bli en republik. I den motionen har vi med att systemet med hovets adjutanter ska ses över. En adjutant är en officer, alltså en högt utbildad person inom Försvarsmakten, som en månad om året ägnar sig åt att hjälpa kungen och kronprinsessan under deras resor och studiebesök. Vänsterpartiet menar att det här systemet måste ses över. Officerarna behövs på sina arbetsplatser inom Försvarsmakten; de är inte till för att hjälpa kungen och kronprinsessan på deras resor.

Anf. 50 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru talman! I dag debatterar vi försvarsutskottets betänkande om militära frågor.

Låt mig på en gång yrka bifall till reservation 3 av Kristdemokraterna. Jag står självfallet bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till en.

Som redan har sagts här i dag befinner sig Sverige i ett skärpt säkerhetsläge. Det har också nämnts att vi är mitt uppe i avslutningen av en försvarsberedning, ett arbete som har pågått under två och ett halvt år. Tanken är att vi ska presentera vårt förslag i maj.

Fru talman! Några av oss var på en resa i österled. Jag ska inte dra hela resan här, men jag ska ta upp en sak som jag tog med mig från den. Vi var i Ukrainas huvudstad Kiev, som ligger på samma avstånd som Paris. Man kan flyga till Paris, och man kan flyga till Kiev; avståndet är lika långt. Vi flög till Kiev för att informera oss om läget där, fru talman, och vi besökte

ett militärsjukhus. Under den konflikt som har pågått sedan 2015 då Ryssland gick in och tog Krim har 14 000 människor dödats, och fortfarande dödas tio människor i veckan.

Det var väldigt skakande för mig och, tror jag, flera andra i gruppen att besöka det här sjukhuset, som under dessa fem år har hjälpt ungefär 10 000 svårt skadade. Till exempel träffade vi en soldat som för bara några veckor sedan hade gått på en mina och fått sitt ben förstört och amputerat. Jag vill bara ta upp detta, för vi har varit lyckligt lottade i Sverige – vi har varit utan krig i 200 år. Det är fantastiskt. Men låt oss inte glömma att vi inte är vaccinerade och att det i Europa pågår ett krig just nu.

Min slutsats, fru talman, är just hur viktiga de militära frågorna är. Vi måste förstärka vår försvarsmakt. Vi har en bra försvarsmakt, men den är alldeles för liten givet hur stort Sverige är och givet de hot vi ser framför oss. Under överskådlig framtid kommer det nämligen inte att bli bättre. Det vore trevligt, men sannolikt kommer det att bli tuffare.

Därför är det viktigt att vi lägger tid, kraft och energi – och även pengar – på den här delen, för det kommer att kosta pengar. Som Daniel Bäckström var inne på tidigare ligger vi definitivt under jämfört med andra länder. Norge ligger på 1,5 procent av bnp, och Finland kommer om några år att vara uppe i 2 procent. Sverige ligger på 1 procent. Det duger inte. Därför är det viktigt både att vi har en plan för hur vi under en tioårsperiod kan nå 2 procent och att vi ser vad som behöver göras långsiktigt. Jag ska inte ta upp allting, men jag vill nämna några saker som gäller för de olika områdena.

När det gäller armén har vi i dag två brigader, men egentligen är det bara en – den som övade i Aurora. Här ser vi att vi behöver gå upp, steg för steg, till sex brigader.

När det gäller marinen är den bra, men den är också för liten. Vi måste i framtiden kunna se till att vi kan försvara både ostkusten och västkusten samtidigt. Det är ingen avancerad prognos att man vill se till att förnödenheter kommer fram om något skulle hända. Förnödenheterna kommer ju via Göteborg, och vi måste därför se till att vi har stridsfartyg baserade även där. Det handlar om att vi ska kunna försvara oss.

Sverige är ett stort land, och flygvapnet har historiskt sett varit väldigt viktigt. Det kommer det att vara även framdeles. Den reservation jag yrkade bifall till tidigare rör särskilt Uppsala. Vi har i dag våra JAS-plan baserade i Ronneby, Sätenäs och Luleå, och vi behöver komplettera med Uppsala. Det behövs för att vi ska kunna försvara oss på det sätt som behövs, inte minst i Mälardalen. Vi behöver också se till att vi har reservflygbaser som gör att vi kan sprida ut flygplanen. I dag, när vi inte har detta tillgängligt, är det alldeles för lätt att slå ut oss. Det måste vi ändra på, och vi måste se till att utöka basorganisationen så att vi kan använda dessa sidobaser på ett effektivt sätt.

Det finns även mycket som behöver adresseras när det gäller det civila försvaret, till exempel cyberattacker.

Med detta sagt vill jag till sist bara ta upp att Nato fyller 70 år i morgon. Sverige är i dag en nära partner till Nato, vilket är jättebra, men vi borde i framtiden bli en fullvärdig medlem. Det skulle stärka skyddet både för Sverige och för våra grannar. Det är ju vad det ytterst handlar om när vi diskuterar detta – att svenska folket ska kunna känna sig trygga från yttre hot. Det är därför det är viktigt att vi nu satsar energi och lägger till de

pengar som krävs för att vi ska få ett försvar som fungerar även i tuffa tider.

Prot. 2018/19:72

3 april

Militära frågor

Anf. 51 ALLAN WIDMAN (L):

Fru talman! När man har hållit på med försvarspolitik i några år inser man hur sant det franska uttrycket "Vouloir et pouvoir sont deux" är – att vilja och att kunna är två helt olika saker. För fyra år sedan fattade riksdagen ett beslut om en krigsorganisation som bland annat, med hänvisning till tidigare talare, skulle innehålla två fullt utrustade, samövade armébri-gader. Nu berättade arméchefen strax före jul att det blir *en*, och detta trots att det har skett ekonomiska tillskott under i stort sett vartenda år av den innevarande försvarsbeslutsperioden.

Så sent som i förrgår kom också en intern revisionsrapport från Försvarets materielverk som utvisade avsevärda fördyringar i det materielprojekt som Roger Richtoff tidigare berörde, nämligen anskaffningen av den medelräckviddiga luftvärnsroboten Patriot. Jag har redan begärt av försvarsutskottets presidium att vi ska få veta omfattningen av denna fördyring, för även den kommer naturligtvis att påverka när Försvarsberedningen nu ska bygga vidare på en krigsorganisation som är i paritet med det säkerhetspolitiska omvärldsläge Sverige befinner sig i.

Fru talman! I försvarsbeslutet 2009 envisades vi i Folkpartiet, numera Liberalerna, med att ett stridsvagnskompani skulle placeras i ett garage på Gotland. Detta förslag förlöjligades både av våra politiska konkurrenter och av massmedierna. Den dåvarande insatschefen sa till mig att han kunde tänka sig hundra åtgärder, med högre operativ effekt, som behövde vidtas innan man gjorde detta, fru talman.

Vår tanke, eller rättare sagt Jan Björklunds tanke, med stridsvagnarna på Gotland var att de så småningom skulle bemannas när de väl hade placerats där – och att de endera dagen skulle öva på Tofta skjutfält. Så har nu skett, och vi tillför med några års mellanrum nya förbandsenheter till Gotland, som är vår ojämförligt mest strategiska landsända. Den som har bemäktigat sig Gotland har möjlighet att bestämma huruvida militär hjälp ska kunna föras från väster i östlig riktning vid en eventuell konflikt i Östersjön.

Skulle Gotland gå förlorat för Sverige skulle med dagens militära teknologi också det övriga svenska fastlandet bli oerhört svårt att försvara. Vi stöder utvecklingen med en remilitarisering av Gotland, men vi märker att den nuvarande planeringen inte fullt ut utnyttjar öns strategiska potential. Det är bra med granatkastare. Det är bra med luftvärnskanonvagnar. Det är bra med mekaniserade förband. Men vi behöver också resurser som innebär att vi kan verka mot en motståndare innan han stiger i land på ön. Får han väl göra det är det nästan för sent.

Därför, fru talman, behöver vi tillföra Gotland långräckviddiga robotvapen med hög precision. Sverige har den typen av vapen i sin arsenal redan i dag, och om de placeras på Gotland har de förutsättningar att ingripa mot allting som hotar oss på den egentliga Östersjön.

Fru talman! Med det yrkar jag bifall till reservation 4.

Anf. 52 MARIE AXELSSON (S):

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Just nu är, som vi har hört från flera ledamöter, Försvarsberedningen, som leds av den tidigare talmannen och försvarsministern Björn von Sydow, som för övrigt bor i min hemkommun, i full gång med att färdigställa den slutgiltiga rapporten. Den ska redovisas för Peter Hultqvist i maj. Naturligtvis måste en ekonomisk ram som håller förhandlas fram. Det är en utmaning. Önskelistan är lång. Det hör vi här i dag. Vi måste ta till vara den befintliga infrastrukturen, som Daniel Bäckström var inne på.

Flera av de ledamöter i försvarsutskottet som sitter här i kammaren ingår i Försvarsberedningen. Jag är inte en av dem. Försvarsberedningens uppgift är följa den säkerhetspolitiska utvecklingen i omvärlden och redovisa sin syn på viktigare långsiktiga försvars- och säkerhetspolitiska frågor inför regeringens förslag till riksdagen. Under första kvartalet 2020 ska ett nytt försvarsbeslut tas fram.

Riksdagen har i och med det gällande försvarsbeslutet beslutat att målen för det militära försvaret från och med 2016 ska vara att enskilt och tillsammans med andra, inom och utom landet, försvara Sverige och främja vår säkerhet.

Regeringen har också angett att Försvarsmakten bör bidra till målen för vår säkerhet och målen för det militära försvaret genom att enskilt och tillsammans med andra myndigheter, länder och organisationer lösa följande uppgifter:

- upprätthålla tillgänglighet i fred samt beredskap för intagande av höjd beredskap för att kunna förebygga och hantera konflikter och krig samt skydda handlingsfriheten
- främja säkerheten genom deltagande i operationer på vårt eget territorium, i närområdet och utanför närområdet
- upptäcka och avvisa kränkningar av det svenska territoriet och i enlighet med internationell rätt värna suveräna rättigheter och nationella intressen i områden utanför detta
- med befintlig förmåga och resurser bistå det övriga samhället och andra myndigheter vid behov.

Jag ska försöka visualisera nuläget inför den faktiska tillväxtperiod som försvaret står inför. Ja, ni hörde rätt: tillväxtperiod. Men för att kunna göra det måste vi titta i backspegeln.

Vi ska se det svenska försvaret framför oss som ett stort lastfartyg som lämnade hamnen för ett antal år sedan, fullastat med förmågor och material. Allt fanns med ombord: gott om personal, gott om befäl, vapen, specialistkunskaper, flygplan, ubåtar, ytstridsfartyg, helikoptrar, tekniker, kockar med mera. Vi hade ett starkt försvar.

Under den långa avmagringsresa som fartyget gjort har det lastats av lite material i någon hamn och lite förmågor i någon annan hamn. När nu fartyget åter ligger i land kan man tro att det är tomt, men det är det inte. Det finns en hel del försvar kvar. Det bästa av allt är att det finns lite kvar av nästan allt. Nu ska det här stora fartyget börja fyllas på igen, och då är

det viktigt att det lastas rätt. Kompetensen finns kvar inom de flesta områden. Men inom vissa områden är kompetensen smal, viktig och väldigt känslig.

Fru talman! Nu till poängen! Det gäller att lasta det här fartyget rätt nu. Logistik är inte alltid lätt, mina vänner. Om det inte lastas rätt kommer fartyget att få slagsida och kantra. Det finns en oro från expertisens håll. Nästa försvarsbeslut är viktigt. Det försvarsbeslut som ska läggas fram för beslut om ganska precis ett år här i kammaren avgör försvarets utveckling och tillväxtkurva framöver. Just därför är det så viktigt att invänta Försvarsberedningens rapport och att lyssna på expertisen inom Försvarsmakten innan några andra beslut, liksom förslagen i motionerna som finns redovisade i detta betänkande, går igenom. Sådana beslut kan nämligen göra att det här fartyget blir väldigt svårlastat, och då är det inte säkert att vi når verkan i målet, nämligen att få fram ett robust och uthålligt svenskt försvar.

Fru talman! I och med det senaste och fortfarande gällande försvarsbeslutet, som avsåg propositionen *Försvarspolitisk inriktning – Sveriges försvar 2016–2020*, godkände riksdagen regeringens förslag till mål för det militära respektive det civila försvaret och ett förslag om den huvudsakliga inriktningen för krigsförband i försvarsmaktsorganisationen 2016. Dessutom godkände riksdagen de krav på operativ förmåga som riksdagen tidigare hade beslutat skulle upphöra att gälla. Riksdagen fattade inga nya beslut om nya krav på operativ förmåga för perioden 2016–2020.

Den 9 januari 2017 beslutade försvarsminister Peter Hultqvist om nya anvisningar för Försvarsberedningens fortsatta arbete, som utgör en del av grunden för ett nytt försvarspolitiskt beslut. Återigen: I maj presenterar Försvarsberedningen sin slutrapport, vilken ligger till grund för det nya försvarsbeslut som ska läggas fram för riksdagen under första halvan av 2020.

Fru talman! Låt oss nu navigera fartyget rätt och fylla det med ett svårslaget innehåll! Jag vill härmed yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 53 ROGER RICHTOFF (SD) replik:

Fru talman! Vi pratar om 1 ½ procent i Försvarsberedningen. Det är klart att detta blir föremål för ett resonemang. Men min fråga är egentligen: Pratar inte de som sitter i Försvarsberedningen med partiledningen om de målsättningar som vi nu har lagt fast, som detta med 1 ½ procent? Om man inte gör detta, om man inte orienterar sig om vad som händer i en försvarsberedning, hamnar man lite grann på efterkälken, tycker jag.

Sedan är det också så att det inte bara handlar om budgeten när det gäller Försvarsberedningen, utan även om andra saker. Jag ska inte passa på att försöka ställa frågor som kan vara svåra att svara på. Jag begränsar mig till kommunikationen mellan dem av er som sitter i Försvarsberedningen och er partiledning.

Fru talman! Jag vill också passa på att säga att jag tycker att Björn von Sydow gör ett utmärkt arbete, så har jag sagt det också.

Anf. 54 MARIE AXELSSON (S) replik:

Fru talman! Jag hade hoppats på en replik från Roger Richtoff. Tack så mycket för den!

Självklart förs det diskuteras om budgeten. Men jag kan ju inte stå här och berätta om dem för dig, Roger Richtoff. Vi behöver inte redovisa

exakt vad vi pratar om, men naturligtvis förs det en diskussion om budgeten. Det är väldigt viktigt för framtiden. Vi hör här att önskelistan är lång och detaljerad – faktiskt väldigt detaljerad på sina håll.

Jag vill ändå säga någonting om dagens försvar. Det är nedbantat. Men vi har samtidigt ett kvalitativt modernare försvar med en förmågebredd men utan kvantitet och uthållighet. Det är någonting som vi bör sträva efter, och det är klart att det kostar pengar.

Jag fastnade för något som Roger Richtoff sa tidigare. Det var att han vill ha sju brigader. En brigad består av 4 500 soldater. Det är 31 500 soldater. Det är väldigt många soldater. I dag har vi två brigader.

Jag måste ställa en fråga tillbaka till Roger, eftersom ledamoten själv sitter i Försvarsberedningen. Ni diskuterar säkert sådana här saker. Hur ska man med den personalförsörjning som försvaret har i dag kunna nå sju brigader, och inom vilken tid ser du det framför dig? Det är en detaljerad fråga.

Anf. 55 ROGER RICHTOFF (SD) replik:

Fru talman! Jag börjar med den sista frågan. Vi talar i vår långtidsplan som vi i Sverigedemokraterna har lagt fram om 2033–2034. Vi närmar oss ca 22 000 värnpliktiga. På sikt måste man kalla in värnpliktiga. Men det går inte att göra det hur fort som helst. Därför har vi lagt fram en långsiktig planering för det. Vi måste bygga upp infrastruktur och flera garnisoner för de värnpliktiga. Vi måste utbilda officerare, som är en nyckel i det hela. Det tar tid. Men 2033 är ett mått.

Det har vi flyttar fram varje gång eftersom vår politik konstigt nog inte har fått genomslag här med en gemensam inriktning, fru talman. Men nu tycker jag att vi närmar oss det som vi har föreslagit. Vi har kämpat för att få till stånd en utökning av budgeten för det. Nu ligger vi på 1,5 procent. Även om inte ni tycker att det är intressant att prata med er partiledning är det förvånansvärt att ni sitter i Försvarsberedningen dag efter dag utan att tala om detta.

Ni har gett sken av att det är förankrat. Varför säger ni inte ifrån? Det handlar om de 1,5 procenten med uppräknings. Jag vill inte säga för mycket om vad som står. Men det är uppräknings, och hela den utvecklingen är prissatt. Ledamoten bör här också kunna svara på det. Varför gör ni inte detta? Varför signalerar ni inte: Vi ber att få återkomma till det i Försvarsberedningen? Det är först nu på senaste tiden det handlat om det.

En brigad består inte alltid av 4 500 man, utan det kan variera. Det är inte bara de förbanden, utan det är förstärkningsförbanden som vi över huvud taget inte har nämnt här. Det är tusentals man. Det är i den storleksordningen. Man får kanske kalla in 40 000 för att täcka det behovet på sikt på våra brigader.

Anf. 56 MARIE AXELSSON (S) replik:

Fru talman! Jag upprepar mig. Självklart förs det diskussioner om budget. När jag hör Roger Richtoff berätta om sakkunskaperna som han sitter på tänker jag så här. Jag har läst in mig på området. Roger Richtoff har suttit länge i försvarsutskottet och finns med i Försvarsberedningen. Jag är en ny ledamot, och jag förundras över detaljerna som kommer upp. Någonstans tycker jag att vi ska pyssla mer med vad vill uppnå. Det är förstågorna som räknas.

Jag vill avsluta replikskiftet med att säga så här. Större dimensioner kan vara smartare, ibland. Men rätt dimensionering vid varje givet tillfälle är det smartaste.

Prot. 2018/19:72

3 april

Militära frågor

Anf. 57 ELISABETH FALKHAVEN (MP):

Fru talman! I dag debatterar vi försvarsutskottets betänkande med namnet *Militära frågor*, som innefattar de motioner som inkommit under motionstiden i höstas och beskrivningar av hur de möter de överenskommelser vi har i Sveriges riksdag i dag om försvarspolitiken och de utredningar som är tillsatta och nu genomförs. Det sker i väntan på Försvarsberedningens slutrapport, som många har sagt här tidigare, som kommer att utgöra det viktigaste underlaget för utformningen av nästa försvarspolitiska inriktningsproposition.

Försvarsberedningens slutrapport med en samlad bedömning av den säkerhetspolitiska utvecklingen och dess konsekvenser för svensk försvars- och säkerhetspolitik ska redovisas nästa månad, i maj. Jag ser med stort intresse fram emot att ta del av det arbetet för att sedan tillsammans med övriga partier i Sveriges riksdag fatta kloka, långsiktiga beslut om Sveriges framtida försvarspolitiska inriktning. Jag har förhoppningen att vi fortsätter att göra så tillsammans.

Det moderna totalförsvarskonceptet med ett förnyat engagemang för det civila försvaret är mycket välkommet i dessa tider. Utskottet föreslår i detta betänkande att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden främst med hänvisning till att det inte finns skäl att föregripa det pågående arbetet med en ny försvarspolitisk inriktning. Det är klokt, och medan jag kommer ihåg det yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Det finns några motioner i betänkandet som mig veterligen inte kommer att behandlas inom Försvarsberedningens ramar, så att säga. En av dessa handlar om Vättern, en dricksvattentäkt som i dag försörjer en kvarts miljon människor med dricksvatten och tillsammans med det också är ett övningsfält för provskjutning med bombflyg. Jag tror att vi alla kan förstå att det är problematiskt att få ihop två så motstående intressen som vattenskyddsområde för dricksvattentäkt och bombningar med flyg, militär övningsverksamhet.

Vattenskyddsområden är normalt sett omgärdade med relativt kraftfulla restriktioner och ska så vara. Fast vi som lyssnade på P1-programmet *Kaliber* häromdagen blev oroade över att dricksvattnet egentligen inte är tillräckligt skyddat. Där har vi också ett jobb att göra.

Rent vatten är som vi alla vet livsavgörande, och är det något som driver konflikter och startar krig är det avsaknad av vatten. Ur ett totalförsvarsperspektiv ter det sig för mig underligt att fortsätta att öva i Vättern. Många människor, väldigt många människor, är beroende av det vattnet för att upprätthålla vardagen, och fler vill ansluta sig till Vätterns vatten. Örebro är på gång, och även Mälardalsregionen har visat intresse.

Jag vet också att vi har fattat beslut om att militären måste få en möjlighet att öva mer för att kunna vara fit for fight, så att säga. Frågan vi från vårt parti ställer oss är om dricksvattentäkten Vättern är det bästa stället att göra det på. Motionen som jag här i dag refererar till handlar om att utreda förutsättningar för att flytta försvarets verksamhet bort från sjön. Det är något som jag tycker vore klokt att överväga och utreda vidare.

Vi behöver ju också koppla ihop provskjutningarna i Vättern med det särskilda sektorsansvar för ekologisk hållbarhet som Försvarsmakten har utifrån våra överenskomna miljömål. Detta sektorsansvar är nu formaliserat till ett gemensamt försvarsmiljösamarbete. Det är mycket bra. Det ska bli intressant att följa det arbetet.

Regeringen har i Försvarsmaktens instruktion uppdragit åt myndigheten att ta miljöhänsyn i sin verksamhet i fredstid. Inom ramen för miljöarbetet ska Försvarsmakten bidra till att det generationsmål för miljöarbetet och de miljökvalitetsmål som riksdagen har fastställt nås samt vid behov föreslå åtgärder för miljöarbetets utveckling.

Detta jobbas det med nu. Jag har stora förhoppningar om att vi inom ramen för bland annat det arbetet kommer att fortsätta resonera kring om dricksvattentäkten Vättern verkligen är en lämplig plats att provskjuta i. Då kanske vi kommer fram till att så inte är fallet. Då får vi tillsammans hitta en lösning för att tryggt och säkert omhänderta båda dessa viktiga intressen, skyddet för dricksvattentäkter och övningsmöjligheterna för våra styrkor.

Vi har ett övergripande mål för detta arbete. Vi ska värna befolkningens liv och hälsa, värna samhällets funktionalitet och värna vår förmåga att upprätthålla våra grundläggande värden som demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter. Jag har stora förhoppningar om att vi, när vi tagit del av Försvarsberedningens slutrapport, ska komma överens om hur vi ska jobba framöver för att göra just det som står där.

Anf. 58 CAROLINE NORDENGRIP (SD):

Fru talman! Sverigedemokraterna har i flera år väckt frågan om att processen för miljöprövningar behöver bli mer tidseffektiv – detta för att inte i onödan lägga hinder i vägen för Försvarsmaktens behov av övningsområden. Riksdagen har riktat tillkännagivanden till regeringen om detta område specifikt, vilket även har påpekats i det aktuella betänkandet.

I dag prövas miljömål i en omfattande process, vilket vi givetvis inte har några invändningar mot. Vår ståndpunkt är dock att Försvarsmakten måste få ett undantag från de vanliga reglerna rörande miljöprövning med tanke på försvarets särställning som bevarare av rikets säkerhet. Trots detta är det fortfarande så att processen kan ta flera år från inkommen ansökan fram till det datum då frågan slutgiltigt är behandlad.

Detta är i sig självt anmärkningsvärt, då det inte finns några lagar som förhindrar en mer effektiv hantering. Om man ser till lagens utformning sägs det explicit såväl i miljöbalken som i den tidigare naturresurslagen att vid fall där riksintressen står mot varandra ska försvaret ha företräde. Miljöbalken innehåller dessutom en undantagsparagraf för just försvaret. Denna paragraf kan regeringen välja att nyttja sig av för att åsidosätta bestämmelserna i miljöbalken om detta anses nödvändigt av hänsyn till försvarets behov.

Framför allt ser vi behovet av att minska tidsåtgången för nya ansökningar om miljöprövning när Försvarsmakten ska bygga ny verksamhet. I princip ska alla tillståndsförfaranden vara avklarade när väl Försvarsmaktens personal är redo att påbörja den nya verksamheten. Men detta har inte skett. Det förefaller som att det grundläggande problemet är att vi har en regering som inte använder de möjligheter som lagstiftningen ger för

att Försvarsmakten ska kunna verka fullt ut. Problemet tycks alltså inte vara lagstiftningen i sig.

För Sverigedemokraternas del menar vi att det är ett måste att säkerställa försvarets tillgång till de övningsområden man har ansökt om så snart som möjligt.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till Sverigedemokraternas reservationer 1 och 8.

Anf. 59 ROGER RICHTOFF (SD):

Fru talman! Jag ska göra några kompletteringar med sådant som jag inte hann med i mitt första anförande.

Jag var inne på flyget. Jag vill ha med antalet basbataljoner i frågan, för det måste utökas. Klargörningstropparna måste öka kraftigt för att kunna få upp stridsflyget i luften. Det innebär, som jag sa, en utökning av antalet flygflottiljer. Vi har nämnt Söderhamn som ett exempel, och det finns också andra ställen.

Vi tycker att en attackrobot till JAS Gripen E vore på sin plats. En sådan är Taurus. Den kan appliceras på JAS Gripen E och är ett alldeles utmärkt vapen. Vi har kämpat för det, och vi kommer att kämpa för att införa detta. Vi har också jaktroboten Meteor – en av världens bästa jaktrobotar.

Jag vill även nämna miljön. Torpedverkstaden i Motala skjuter bland annat därifrån mot sina mål i Vättern. Det finns flera skäl till detta. Det ena är att materielen, torpederna, överlever betydligt längre i sötvatten än om man skulle skjuta dem i saltvatten. Nu tar man ett visst miljöansvar, nämligen genom att man skjuter torpeder som inte sjunker. De lägger sig i stället på ytan som en boj. Det viktiga är riktningen och funktionen på torpederna, men de sjunker alltså inte längre till botten. Man tar ett visst miljöansvar, och jag tycker att det är jätteviktigt att göra detta. Det finns flera skäl att se över detta, men det handlar nu om den torpedverkstad som finns vid Vättern. Jag har själv bott där en gång i tiden.

Förmågan är bra, javisst! Men detaljer är också viktiga, och sådana håller vi också på med i Försvarsberedningen. Det ska vara övergripande, och man ska ha en viss förmåga. Men sedan måste man växla ned och se efter hur vi får denna förmåga. Ja, vi får den med ytterligare ett antal brigader. Och hur ska denna brigad se ut, då? Då är vi nere på en annan detaljnivå.

Som avslutning säger jag: Subventionera inte vindkraften! Bygg ut den nya generationens kärnkraft!

Anf. 60 BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Jag vill börja med att instämma i Lars Püss yrkande.

Det är intressant att lyssna till debatten och de olika inläggen, för det finns många aspekter på försvarsfrågorna som vi behöver resonera om. Det som fick mig att begära ordet var att Marie Axelsson sa, och upprepade, att önskelistan är lång. Det där är inte riktigt sant, för det är inga önskelistor vi ägnar oss åt i Försvarsberedningen och på andra ställen. Det är åtgärdslistor för att hantera den sårbarhet Sverige har när det gäller kriser, krig och konflikter.

Försvarsberedningen har arbetat i snart två år. Vi har ägnat tiden åt att först under ett helt år analysera den civila delen av samhället och den sår-

barhet som vi upplever. För över ett år sedan lade vi fram mer än 70 konkreta förslag där vi var helt överens över partigränserna. Nästan inget av dessa har hamnat i verkstaden.

Vi pratar om osäkerhet när det gäller elförsörjningen, vi pratar om livsmedelsförsörjning, vi pratar om vattnet, vi pratar om cyberattacker och vi pratar om rader av sådana här saker. Det är sådant som vi läser om varje dag, och det är sådant där det krävs konkreta åtgärder. Det är sådant där det krävs ett försvar av vårt moderna samhälle och där väldigt mycket måste göras.

I den andra etappen ägnar sig Försvarsberedningen åt att analysera den säkerhetspolitiska situationen utifrån hur vårt militära försvar borde vara funtat. Det är inga önskelistor vi kommer med. Vi gör en bedömning av ett läge som innebär att osäkerheten i vår nära omgivning är sämre i dag än den var för ett antal år sedan. Det är också därför det svenska försvaret har övergått från en inriktning på att framför allt ägna sig åt internationella insatser till – och tillbaka till – att mer se om sitt eget hus. Hur försvarar vi Sveriges gränser? Hur säkrar vi att ingen kommer hit och försöker bestämman i vårt land?

Detta är otroligt viktigt och otroligt svårt. Just nu är Försvarsberedningen inne i en diskussion som naturligtvis rör olika delar, men det är fortfarande inga önskelistor. Vi försöker hitta formen för att stärka den svenska Försvarsmakten från en låg nivå.

Det handlar inte om några stora, fantastiska processer där vi kan lova guld och gröna skogar. Men vi vill att förmågan ska fungera, och det handlar i mångt och mycket om väldigt enkla praktiska saker. När vi nu tar in fler värnpliktiga och utbildar dem för att delta i strid vill vi att de ska ha kängor, skor, utrustning och en meningsfull uppgift. Det är där vi är, och ingen annanstans. Och där har vi just nu ett jätteproblem: Regeringen och regeringens partier vill inte berätta vilken nivå vi ska landa på.

När man ska försöka lägga fram ett förslag, som Försvarsberedningen ska göra, måste man ha en ram som säger på ungefär vilken nivå man kan räkna med att budgeten ligger de kommande åren. Det betyder nämligen väldigt mycket vilken nivå det handlar om. Prioriteringarna är ju helt olika beroende på vilket anslagstillskott man kan räkna med. Om vi inte kan komma överens om det – då blir det önskelistor. Då blir det ett plockepinn av något slag som inte leder någonstans.

Men ambitionen från oss som sitter i Försvarsberedningen är att lägga fram ett förslag som är långsiktigt och som säkrar att vi får en stabil förstärkning av det svenska försvaret. Några önskelistor ska vi inte ägna oss åt, så berätta vilka pengar ni är beredda att anslå!

(Applåder)

Anf. 61 MARIE AXELSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, Beatrice Ask, för ditt anförande! Jag vill börja med att berätta för er alla som lyssnar och tittar att jag har enormt stor respekt för det arbete som pågår i Försvarsberedningen. Det jag ser och hör tyder på ett fantastiskt arbete, och ni lägger ned väldigt mycket tid. Det är bra, för det behöver vi för att rätt kunna lasta detta fartyg, försvaret, precis som jag var inne på i mitt anförande.

Att prata om önskelistor är kanske något jag gör som ny ledamot, som faktiskt ibland hör de här förslagen för första gången. Men jag förstår att

alla kommer med sina inspel och analyser i Försvarsberedningen och att det nu är inne i slutfasen när allting ska bli ett resultat som ska presenteras.

Att föregripa beredningens rapport när det gäller ekonomiska anslag vore dumt av mig. Men jag vill backa till det jag sa förut: Självklart diskuteras ekonomin.

Prot. 2018/19:72

3 april

Militära frågor

Anf. 62 BEATRICE ASK (M) replik:

Fru talman! Tack för den förklaringen, Marie Axelsson! Jag förstår. Jag är själv inte heller så erfaren när det gäller försvarspolitik, för jag har inte hållit på med den så många år, åtminstone inte i nutid.

Det är klart att det är dumt att föregripa Försvarsberedningens rapport. Men det kanske inte kan bli någon rapport om vi inte vet vad vi ska samla oss kring. Syftet med Försvarsberedningen är ju att den ska lägga fram ett långsiktigt hållbart förslag som helst håller över val och som vi kan samlas kring. Det är så försvaret ska vara.

Det var detta jag ville framföra. Det nödvändiggör att vi samlar oss kring en ram eller en bottenplatta, så att vi vet var vi ska göra prioriteringarna. För det är skillnad mellan en låg nivå och en högre nivå, beroende på vad man kan göra.

Jag tillhör inte dem som anser att man ska fara land och rike kring och lova regementen här och där och det ena med det andra, för det håller inte. Dessutom anser jag att det är Försvarsmakten som ska bestämma i mycket av det som är detaljerna. Men som nationella politiker måste vi ta ansvar för en anständig ram och för huvudprioriteringarna. Dessutom måste Sveriges riksdag fatta besluten om krigsorganisationen. Det är ganska viktiga beslut. Vi är dock bakbundna just nu, och det är ett stort problem.

Jag tycker också att det är viktigt att få debatten att handla om det behov vi har av en förstärkning av det svenska försvaret. Under lång tid har många glömt bort varför man ska ha ett försvar och varför vi i dag har ett läge där det krävs en och annan ansträngning för att komma till en acceptabel nivå.

Anf. 63 MARIE AXELSSON (S) replik:

Fru talman! Jag vill återgå till detta med avmagringsresan som fartyget var ute på och som jag hänvisade till förut.

Försvaret krympte och krympte. Men vi är i ett läge där vi ändå har väldigt många förmågor kvar. Vi har specialistkompetenser. Det är skört, men det är viktigt att bevara och utveckla det vi har.

Vi ska ta ansvar för att fatta beslut om en rimlig ram. Den ska också hållas. Det går inte att hålla på med extraanslag hela tiden, utan det måste finnas en långsiktig plan och en ram som ska hållas. Där tror jag att Försvarsmakten, precis som du var inne på, Beatrice Ask, har experter och kan se var krutet ska läggas. Det är viktigt att väga in detta.

Jag har stor respekt för arbetet i Försvarsberedningen, som leds av Björn von Sydow, och jag tycker att det ska gå att komma överens om att vi ska ha en tillväxt i det svenska försvaret. Men precis i enlighet med betänkandet ska vi vänta på rapporten från Försvarsberedningen för att kunna fatta ett klokt beslut som ska gälla från 2020 och de närmaste fem åren.

Vi vet att ledtiderna i försvarsbesluten är långa. Beslut som fattas i dag kan vi se resultat av efter ganska många år. Det är också därför vi befinner

oss där vi är nu och är väldigt sårbara. Det finns försvarsbeslut som går tillbaka ända till 2004 som påverkar läget att vi i dag har så få officerare som kan utbilda de värnpliktiga. Det var beslut som togs tidigt, och vi är många olika regeringar som har fattat beslut. Men just här kan man se att det fattas officerare. Det kan hänföras till 2004 och andra försvarsbeslut.

Nu måste vi komma framåt. Vi måste bygga. Vi måste lasta Försvarsmakten rätt.

Anf. 64 BEATRICE ASK (M) replik:

Fru talman! Det var ju ingen avmagringsresa försvaret var ute på, utan det var faktiskt så här: När Berlinmuren föll fick i princip alla för sig att den eviga freden hade uppstått, och så drömde vi oss bort från den hårda och ibland otrygga verkligheten. Nu har vi insett att den eviga freden inte hade inträffat och får betala dyrt för det.

Försvarsberedningen har ägnat ganska mycket energi åt att gå igenom Statskontorets och ESV:s olika rapporter om analyser, prognoser, kostnader och så vidare eftersom vi i försvarsutskottet och på andra ställen ofta får brottas med svarta hål i budgeten. Det dyker upp kostnader som man inte har räknat med. Detta har vi tagit intryck av. Vi fick tilläggsdirektiv om att vi skulle göra det när det redan var gjort. Det var väl bra. Men en sak är alltså att man måste hålla hårt i pengarna och veta vad man gör.

Man måste också bestämma sig för en nivå om man ska lägga fram ett program eller ett förslag som ska rikta in sig på flera nivåer. Om man inte har en nivå kommer det bara att bli ett allmänt önskelistande från olika håll, och då kommer det att spreta åt alla håll. Kan man samlas kring en nivå kan alla också förhålla sig till den och göra vettiga prioriteringar inom den ramen.

Min förhoppning och ambition i det här arbetet är att vi ska landa där, så att vi långsiktigt kan förstärka det svenska försvaret från en alldeles för låg nivå. Det är en satsning för framtiden.

Jag vill att mina barn och barnbarn ska kunna leva i en fredlig värld. Jag vill att Sverige ska vara det fria landet som utvecklas och står stabilt. Då måste vi våga satsa på en ordentlig hemförsäkring. Försvarsmakten och satsningar på den civila beredskapen är delar av detta.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 17.)

§ 12 Gymnasieskolan

Utbildningsutskottets betänkande 2018/19:UbU11
Gymnasieskolan
föredrogs.

Anf. 65 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S):

Fru talman! Nu ska vi debattera betänkandet om gymnasieskolan, som bygger på 61 motionsyrkanden från i höstas från partier och ledamöter. I höstas vet ni att vi hade en övergångsregering som i stort sett inte kunde

ta några initiativ, och vi visste inte hur regeringssamarbetet skulle se ut. Då kom de här motionerna in.

Jag hävdar med en dåres envishet att vi måste hitta en samsyn och gemensamma mål för att höja resultaten och se till att fler blir behöriga till nationella program. Vi måste öka likvärdigheten och öka samhällets förtroende för skolan. Det behövs också en samsyn när det gäller att få trygghet och studiero i skolan, för att fler ska vilja bli lärare och för att fler lärare ska stanna i skolan.

Det finns förslag i det betänkande vi nu debatterar där det råder samsyn. Jag tänker framför allt på att ämnesbetyg ska införas i gymnasieskolan. Det står alla partier bakom.

Men det finns också andra förslag, som att planeringen och dimensioneringen av gymnasieutbildning behöver förbättras, att vi ska fortsätta att utveckla branschskolorna och att samverka mellan utbildningsanordnare och arbetsmarknadens parter ska förbättras. Det finns samsyn, men det finns lite annat också.

Jag tror på en skolpolitik som baseras på forskning, på beprövad erfarenhet och på samverka mellan professionen, arbetsmarknadens parter och hela det omgivandet samhället.

Jag tror också på ett lärande genom hela livet. Detta är min ingång till den här debatten.

Fru talman! För de flesta av oss är gymnasieskolan en avgörande del av den livsresa vi gör. En examen från gymnasieskolan är biljetten vidare till jobb, studier och vuxenlivet. Av 15 kap. 3 § skollagen framgår att utbildningen i gymnasieskolan ska utgöra en bas för den nationella och regionala kompetensförsörjningen i arbetslivet och en bas för rekrytering till högskoleskolan. Men gymnasieskolan behöver också rustas som en bildningsinstitution i samhället.

Kunskap och bildning har aldrig varit viktigare än nu. I en tid när demokratin utmanas av extremism och falsk propaganda utgör detta varje människas bästa försvar och vårt fria samhälles främsta värn.

I en orolig värld måste den som kommer till Sverige få lära sig svenska och ges goda möjligheter att snabbt skaffa sig den kunskap som behövs för att komma i arbete och bli en del av samhället. När klimatförändringarna riskerar att förändra allt behövs ökad kunskap för att begränsa uppvärmningen och förändra samhället.

Utbildning ska bidra till ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling. Kunskap är trygghet. Kunskap är styrka. Kunskap är makt, och den ska delas av oss alla.

Fru talman! Jag vill kommentera några av de förslag vi behandlar i dag som handlar om yrkesprogrammen, för det tycker jag är himla viktigt.

Till att börja med: Vi har akut brist på yrkesutbildad arbetskraft i dag – från alla yrkesprogram. Yrkesprogrammen måste bli mer attraktiva att söka. Vi måste se till att fler ungdomar ser en framtid i att bli barnskötare, bilmekaniker, bagare, behandlingsassistent, betongarbetare, brevbärare, bussförare och butiksbiträde – och alla andra yrken som inte börjar på B.

Det finns en bred samstämmighet om hur vi skulle kunna göra detta. Svenskt näringsliv, dess branschorganisationer och fackförbund samt eleverna själva, faktiskt, står bakom ett förslag som skulle öka attraktiviteten hos yrkesprogrammen. Det handlar om att införa allmän högskolebehörighet på yrkesprogrammen med möjligheten att välja bort den.

Det skulle kunna vara att vända på steken så att alla elever som söker, och deras föräldrar, kan känna en trygghet i att vägarna finns öppna i framtiden, mot jobb, mot yrkeshögskola och mot universitet, oavsett vilket program de väljer. Bli bagare! Bli vad du vill sedan. Det ska inte vara några påtvingade återvändsgränder.

Tyvärr har de borgerliga partierna skrivit en motion mot detta. Man pekar på att det är bra som det är och att det är rektorns ansvar att tillgodose rätten till högskolebehörighet. Det är inte ofta det väcks motioner i riksdagen där man yrkar på att vi ska ha det som vi har det.

Jag skulle vilja säga: Lyssna på verkligheten! Edvin, som just nu läser byggprogrammet, berättade för mig att han gärna vill läsa in högskolebehörigheten. Det gick bra i ettan. Nu i tvåan ställdes han inför valet mellan att läsa kursen tätskikt i våtrum eller att läsa mattekursen. I praktiken tvingades han alltså att välja mellan att bli behörig snickare eller att bli högskolebehörig. Edvin är en av många, som jag hör i alla fall.

Ska det vara så här? Nej, så får det naturligtvis inte gå till. Det finns många goda exempel, där det fungerar, men vi socialdemokrater vill att möjligheten ska gälla alla.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till reservation 6. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

S-V-MP-reservationen innebär ett avslag på förslaget från de borgerliga partierna och SD om att införa en tvåårig yrkesskola för dem som inte är behöriga till gymnasiets nationella program. Jag har tre skäl till att jag tycker att det ska avslås.

Det första skälet är: Vi ser också att det finns vissa grupper som har utmaningar. Det är för många som lämnar skolan utan behörighet – det sa jag redan tidigare. Det har ökat behoven av att anpassa gymnasieskolan till den enskilda elevens förutsättningar. Regeringen har därför låtit Skolverket, tillsammans med branscherna, ta fram 51 yrkespaket. De är påbyggbara, och de är nationella. Det är lite av cloun i det hela, skulle jag vilja säga.

Jag tycker att det är klokt att göra på det viset. Om du inte är behörig till vård- och omsorgsprogrammet och vill bli undersköterska, precis som jag, kan du först bli vårdbiträde och få jobb genom ett introduktionsprogram. Sedan kan du, om du vill gå vidare för att bli undersköterska och få den broschén, läsa på komvux. Undersköterska är ett av världens bästa yrken som börjar på U. Jag tycker att detta är bra. Jag tror på yrkestrappor. Jag tror att vi ska utveckla detta i stället för att ha en tvåårig yrkesskola.

Det andra skälet är: Det är för tidigt att utvärdera det här. Ytterligare en skolform är inte lösningen på gymnasieskolans problem. Vi ser med oro på detta med flexibiliteten. Det gäller elevens flexibilitet och anpassningen till behoven i respektive bransch. Det gäller även utbildningens längd. Detta saknas i förslaget.

Det tredje skälet är: Enligt förslaget ska den tvååriga yrkesskolan ha en hög relevans för arbetsmarknaden. Frågan är hur hög relevans förslaget har. Ingen har efterfrågat det. Teknikföretagen efterfrågar yrkesarbetare med minst treårig utbildning, gärna med utökade poäng, så som regeringen föreslog i juni; dessvärre blev förslaget nedröstat här i kammaren.

Transportföretagen och hotell- och restaurangföretagen gör också tummen ned. Byggbranschen mejlade mig i går. De sa: Gör vad du kan för att

låta det här förslaget hamna där det hör hemma, nämligen i papperskorgen!
Det är ett citat.

Jag vill veta om någon enda branschorganisation har efterfrågat detta. Kanske vet de borgerliga partierna och SD någonting som inte jag vet, men då får de gärna berätta det för mig här i kammaren i dag. Vi har ju en stund på oss. Kan vi hitta en samsyn är jag glad.

Fru talman! Ett val som du gör som 15–16-åring ska inte vara begränsande. Alla, även de som väljer yrkesvägen, har rätt att vara en del i det livslånga lärandet.

Jag kan konstatera att de borgerliga partierna fortsätter att hålla emot, men jag tror ändå att det blir tydligt att fler och fler kommer att behöva bygga på sin kompetens, omskola sig och kanske byta bana flera gånger under arbetslivet. Vi måste investera i kunskap för framtiden. Det handlar om frihet, trygghet och konkurrenskraft.

(Applåder)

I detta anförande instämde Pia Nilsson (S).

Anf. 66 NORIA MANOUCHI (M):

Fru talman! Vi i Moderaterna står självklart bakom alla våra reservationer i dag, men för tids vinnande väljer jag att yrka bifall endast till reservation nr 11.

Jag skulle vilja börja med att påminna församlingen om att det i höstas skulle ha börjat ca 100 000 elever på gymnasieskolor runt om i landet men att nästan 20 000 av dem aldrig blev behöriga. Så är det, fru talman, trots att vi vet att den enskilt största orsaken till att en ung människa blir kriminell är att den saknar gymnasiebehörighet och trots att vi vet att personer utan en fullständig grundskoleutbildning tillhör den grupp som hamnar absolut längst bort från arbetsmarknaden.

Att vi för dessa individer gör vad vi kan för att skapa så goda möjligheter som möjligt till utbildning och till arbete kommer att vara helt avgörande för att säkerställa att alla ska få lov att bidra.

Vi behöver skapa fler vägar in på arbetsmarknaden, och därför föreslår Moderaterna inrättandet av en tvåårig yrkesskola som kan leda antingen till jobb eller till vidare studier. Till skillnad från de kurser som finns under Arbetsförmedlingen blir yrkesskolan en tydlig del av det ordinarie utbildningssystemet. Utbildningen utformas i nära samverkan med näringslivet och ska innehålla arbetsplatsförlagt lärande.

En utvärdering från Skolverket 2016 visar nämligen att introduktionsprogrammen har stora problem med att lyckas ge eleverna gymnasiebehörighet. Endast 30 procent av eleverna går vidare till ett nationellt program efter tre år. Nästan hälften hoppade av helt. En yrkesskola skulle innebära rejält sänkta trösklar, och det behövs.

Fru talman! Någonting som ständigt slår mig är hur dåliga vi i Sverige är på att rusta våra barn och unga inför framtiden. Inte ens 30 procent av niondeklassarna har en klar bild av vilka gymnasieprogram som finns att välja bland, och 45 procent anser att de inte har en vuxen att vända sig till i frågor som handlar om gymnasiet och framtiden. Samtidigt blir vi förvånade när det hoppar av nästan 10 000 elever varje år. Dessutom finns det många som byter linje mitt under utbildningen, vilket kan leda till uppmot

två års extra studietid. Och då har vi ändå inte talat om de 2,3 miljoner kronor som det kostar per år.

Vi moderater vill att varje elev ska mötas av en god studie- och yrkesvägledning i kombination med en individuell studie- och utbildningsplan, att eleverna ska ha möjlighet till utbildningspraktik på olika gymnasieprogram och att vägen ut på arbetsmarknaden ska vara tydlig, oavsett om den går via studier på högre nivå eller inte.

När man som elev börjar gymnasiet har man i regel tre år på sig att ta studenten. På tre år bör varje elev ha fått ungefär 2 200 timmar undervisningstid. Så är det inte i dag, långt ifrån. Gymnasieutredningen visar nämligen att antalet timmar är lågt, och eleverna vittnar om lärlösa lektioner och långa och många håltimmar. Moderaterna föreslår därför en utredning för att säkerställa att alla elever får den undervisningstid som de har rätt till, för det är bara så vi kan förvänta oss högre resultat.

Mitt fokus har kommit att hamna just på anställbarheten, och jag vill därför nämna Moderaternas särskilda satsning på branschskolor. I Sverige behöver matchningen mellan utbildning och arbete bli betydligt bättre. Med nischade branschskolor som fokuserar på de yrkesområden där det råder stor brist på utbildad arbetskraft kan vi skapa betydligt kortare vägar till jobben. Med en utbyggd lärlingsutbildning och en utveckling av den gymnasiala lärlingsanställningsformen kan vi hamna i bättre balans när det gäller behov och efterfrågan.

(Applåder)

Anf. 67 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik:

Fru talman! Noria Manouchi pratade om sänkta trösklar och samarbete med branscher vad gällde yrkesskola. Då var jag tvungen att begära replik, för jag fick inte riktigt ihop det.

Jag talade om yrkespaketet som branscherna har tagit fram utifrån arbetsmarknadens behov, och dem tycker jag att vi ska utveckla. Jag förstår liksom inte själva grejen med en tvåårig yrkesskola. Vilken bransch ska ni samarbeta med i så fall? Det vill jag veta.

Och vad menar Noria Manouchi med att det behövs sänkta trösklar? Ni lägger ju fram en motion här i riksdagen om att höja yrkesprogrammets intagningskrav så att det ska vara samma behörighetskrav som till högskoleförberedande program.

Anf. 68 NORIA MANOUCHI (M) replik:

Fru talman! Det vi ser är att introduktionsprogrammen inte fungerar. De löser inte de utmaningar som vi möter i dag, och därför föreslår vi en kortare, intensiv yrkesskola för att helt enkelt sänka trösklarna och skapa möjligheter för att elever som krasst sett oftast hamnar utanför arbetsmarknaden enklare ska få en fot in.

När det gäller frågan om högskolebehörighet tycker jag att det är lite anmärkningsvärt när Socialdemokraterna står i talarstolen och hävdar att de borgerliga partierna och det system vi har i dag omöjliggör för elever att bli högskolebehöriga. Det stämmer helt enkelt inte. Den möjligheten finns, och den finns för alla.

Om det är så att kommuner och rektorer, utövare i skolverksamheten, på något sätt försvårar för elever att få den utbildning som de har rätt till har vi ett större problem. Men systemet är skapat för att varje elev ska ha rätt att välja. Valfriheten genomsyrar systemet. Det betyder inte att det blir svårare. Det betyder bara att man får göra fler val, och det är positivt, för det skapar fler möjligheter att individualisera sin utbildning.

Anf. 69 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik:

Fru talman! Det är uppenbart att Noria Manouchi och jag har ganska olika syn på valfrihet. Är det skolans och rektorns rätt att välja, eller är det elevens rätt att välja i det system som vi har i dag?

Jag vet att det finns jättemånga bra exempel. Många av de skolor och yrkesprogram som faktiskt rekryterar mest, bland annat Ellwyska skolan i Katrineholm, som rekryterar procentuellt flest vård- och omsorgselever i landet, lyckas med det. Men när det inte lyckas, är det då inte bättre att vända på kuttingen och göra det obligatoriskt, lägga till poäng och lägga till pengar, vilket vi tänkte göra förra året, så att det blir lättare både för elever och för rektorer att få ihop kalkylen?

Om vi återgår till den tvååriga yrkesskolan sås det att sänkta trösklar behövs in på arbetsmarknaden – var det så? Men arbetsmarknaden vill ju inte ha det här. De har klart och konkret talat om vad de behöver för arbetskraft.

Man kan faktiskt stycka upp det. Ska man äta en hel elefant kan det ibland vara bra att dela upp den i stycken och ta en bit i taget. Det är det som är grejen med det livslånga lärandet. Du kan bli vårdbiträde på introduktionsprogrammet, undersköterska i komvux och sjuksköterska på högskolan. Så tycker jag att det ska vara.

(Applåder)

Anf. 70 NORIA MANOUCHI (M) replik:

Fru talman! Om det är så att ledamoten Caroline Helmersson Olsson vill ha hårdare kontroll och bättre granskningar instämmer jag i det. Men det Socialdemokraterna behöver fråga sig själva är om det är viktigare att alla läser samma och därmed fräntas valfrihet och formas i samma socialdemokratiska idé än att varje elev har rätt att välja, och att de nästan 50 procent plus de 30 procent som inte går vidare från språkintrouktion eller introduktionsprogram förrän efter mer än tre år eller som hoppar av helt ska få möjlighet till en utbildning.

Man behöver fråga sig vilket som är viktigast: utbildning eller ingen utbildning. I dag är det nämligen i det läget många elever står. Man hoppar helt enkelt av. Ska vi då sänka trösklarna och göra det enklare behövs förslag som Moderaternas yrkesskola för att ge dessa elever en möjlighet att välja en kortare väg till arbetsmarknaden i stället för den långa vägen ut i utanförskap.

(Applåder)

Anf. 71 PATRICK RESLOW (SD):

Fru talman! Vi sverigedemokrater ställer oss givetvis bakom samtliga våra reservationer i detta ärende, men för tids vinnande yrkar vi bifall endast till reservationerna 2 och 7.

Eftersom Sverige är ett litet exportberoende land i norra Europa är det av synnerlig vikt att vi gör allt för att Sverige ska vara en världsledande kunskapsnation. När länder i Asien, till exempel Singapore, Taiwan och Korea, satsar hårt på utbildning, kopplad till bland annat teknologi, står det än mer klart att Sverige måste anstränga sig betydligt mer för att ha en skola i världsklass. En skola i världsklass kan tyckas vara en ambitiös målsättning, men allt annat skulle vara förödande för vårt land.

Precis som grundskolan brottas även gymnasieskolan i Sverige med allvarliga problem. Avhoppet från gymnasieprogrammen är alldeles för många. Genomströmningen tar alldeles för lång tid. Alltför många elever kommer inte in på gymnasietets teoretiska program över huvud taget.

Gymnasieskolan har dessutom i mångt och mycket blivit en reparationsverkstad för bristande förkunskaper från grundskolan. Detta sker i takt med att grundskolan inte lyckats klara av att hålla fast vid kunskapsmålen. Glädjebetyg har helt enkelt delats ut, och när eleverna kommer till gymnasiet är kunskaperna inte på den nivå som kan förväntas. Detta är såklart en generalisering, men den belyser ändå ett vanligt förekommande fenomen. När jag träffar lärare, inte minst i min hemstad Malmö, är detta något de alltid för fram, nämligen att grundskolan inte överlämnar eleverna med tillräckliga baskunskaper. Bristerna fortsätter under gymnasieåren.

Signalerna från universitet och högskolor har varit precis desamma. Inte minst gäller det kunskaperna i matematik och moderna språk. Där har man till och med fått införa rena nybörjarkurser så att eleverna kan klara universitetsstudierna.

Om Sverige vill vara just en världsledande kunskapsnation måste detta radikalt förändras. Med detta sagt får jag också säga att gymnasielärarna i Sverige generellt gör ett fantastiskt arbete. Med de förutsättningar de har och de ingångsvärden som finns är det bra att inte fler går ut med ofullständiga betyg. Det är ändå många som klarar att komma in på universitet och högskolor och sedan komma ut i arbetslivet med bra kompetens. Det är en eloge till alla lärarna.

Men från politiskt håll är det vår skyldighet att se till att lärarna redan från början kan arbeta utifrån den kunskapsnivå som eleverna förväntas ha, inte den de faktiskt har. Bildningsaspekten – bildningsuppdraget – måste åter in i svensk gymnasieskola.

I den politiska debatten har jag ofta fått höra att det ska finnas höga förväntningar på eleverna. Det är jättebra. Det är bra att det ska finnas höga förväntningar på eleverna. Problemet är att det oftast är mycket snack och lite verkstad. Det räcker inte att säga att det ska finnas höga förväntningar, utan ambitionsnivån måste höjas generellt. Det är inte tillräckligt att ha som mål att fler elever ska bli godkända eller att fler elever ska bli behöriga till universitet och högskolor. Det måste till mer.

Vilken position ska svensk gymnasieskola ha om 5 år, 10 år eller 25 år?

Hur ska vi få fram fler världsledande forskare?

Hur ska vi se till att arbetsmarknaden får kvalificerad arbetskraft?

Diskussionerna fullständigt lyser med sin frånvaro i den politiska debatten, inte minst från vänsterhåll. Dessa frågor borde vara de absolut viktigaste, men i stället har svensk skolpolitik länge präglats av andra målsättningar än just kunskapsuppdraget. Kopplingen till universitet, högskolor och arbetsmarknadens behov måste därför bli mycket tydligare.

Lika viktigt som det är att ge stöd åt elever som har det svårt i skolan, lika viktigt är det att pusha fram elever som är särbegåvade. Det räcker inte att som det i dag heter ”ge extra utmaningar”. Det måste till mer än så. Sverige borde ta fram en tydlig strategi för hur vi ska utbilda just särbegåvade elever, i syfte att få fram världsledande forskare och företagare i framtiden.

Gymnasieskolan måste stöpas om och den politiska retoriken förändras. Alltför länge har det i den politiska debatten framställts som mindre värt att inte få högskolekompetens. Alla elever ska helt enkelt helst fortsätta på högskolan. Detta är och har länge varit Socialdemokraternas linje, och när vi från andra partier har sagt något annat har protesterna från vänsterhåll också haglat. Protesterna har verkligen haglat. Ingen avvikelse från den uppfattningen är acceptabel i Socialdemokraternas värld. Vi sverigedemokrater håller inte med.

Det finns ingen anledning att tvinga in alla elever i utbildning som ger högskolebehörighet. Vi ser redan problem med att kommuner till varje pris utlovar elever att komma in på sina förstahandsval. Därför byggs fler klasser ut på det samhällsvetenskapliga programmet. Som en följd av detta kommer avhoppet och de misslyckade skolresultaten.

Alla elever har helt enkelt inte förmågan eller viljan att plugga teori. Det måste också Socialdemokraterna inse. I stället verkar det som att det är tiden i skolan som är viktigare än innehållet och att man faktiskt får ut något av utbildningen.

Sverigedemokraterna menar i stället att studie- och yrkesvägledningen måste bli betydligt vassare för att styra in elever på lämpliga utbildningar. Elevernas styrkor och svagheter måste tydliggöras för dem. Vi har ett stort behov av arbetskraft inom flera praktiska områden. Vår vision är att göra kraftfulla satsningar på yrkeshögskola och lärlingsutbildningar. Då måste gymnasieskolan, och även vuxenutbildningen, också organiseras därefter.

Vi vill också införa tvååriga gymnasieprogram för de elever som hellre läser praktiska utbildningar än teoretiska. Hellre kortare utbildning än ingen utbildning alls, och hellre kortare utbildning än avhopp från gymnasieskolan. För den som ändrar sig under gymnasietiden – de flesta 16-åringar vet inte riktigt vart de ska i livet; det är naturligt att de ändrar sig – ska dessa tvååriga utbildningar kunna byggas på med ett tredje år som ger högskolebehörighet, om eleven vill det. Här måste det byggas in en större flexibilitet i systemet. Men i den politiska debatten är det treåriga utbildningar som gäller, och man ser inte någon annan konstruktion som kan vara bra.

Vi vill hellre prata om ett två-plus-ett-system, det vill säga två år i skolan med en ettårig påbyggnadsmöjlighet för att läsa in högskolebehörigheten. Detta kan ske i omedelbar anslutning eller längre fram i tiden, till exempel inom vuxenutbildningen.

Det här förslaget borde inte gå stick i stäv med ambitionerna att göra Sverige till en världsledande kunskapsnation. Tvärtom!

Det tidigare individuella programmet var länge ett sorgebarn. Det var det snabbast växande gymnasieprogrammet, och resultaten var allt utom tillfredsställande. Endast en av fyra elever lyckades inom en femårsperiod ta sig igenom ett nationellt gymnasieprogram.

Det individuella programmet ersattes med introduktionsprogram, men den nya modellen har inte heller inneburit någon förändring. I praktiken ser vi samma resultat som tidigare.

Sämst av alla introduktionsprogram går programmet språkintrouktion. Programmet är till för ungdomar som nyss har anlänt till Sverige. Den havererade migrationspolitiken har givetvis påverkat programmet negativt. Förkunskaperna hos eleverna skiljer sig kraftigt åt. Det är alltifrån elever med grundskola bakom sig till dem som aldrig över huvud taget har satt sin fot i en skola. Det är givetvis ohållbart att bedriva konstruktiv undervisning med denna utgångspunkt. Vi menar därför att det måste till bättre gruppindelningar inom undervisningen för att skilja på dem som har grundskoleutbildning och dem som inte har det.

Men det är inte bara språkintrouktionen som vållar problem i detta avseende. Den politiska debatten har också i mångt och mycket handlat om att nyanlända så fort som möjligt ska in i vanliga klasser. Tiden i introduktionsprogrammen blir därmed kortare än vad den borde vara. När de nyanlända sedan hamnar i vanliga gymnasieklasser får lärarna lägga ned oerhört mycket tid på elever som för det mesta inte kan tillgodogöra sig utbildningen över huvud taget. Det finns dessutom en risk att lärarna tvingas anpassa undervisningsnivån och därmed sänka kunskapsnivån för att kunna inkludera alla. Det här är inte hållbart i längden. Gymnasieskolan måste vara just gymnasieskola, och kraven för att komma in måste skärpas.

Sverigedemokraterna vill också se en återgång till en gymnasieskola med renodlade ämnesbetyg. Jag har tidigare tolkat signalerna från Socialdemokraterna som att de har velat detsamma. Men när vi nu ser vad som diskuterats i samband med den så kallade januariöverenskommelsen kan jag konstatera att det förmodligen blir den vanliga svenska skolpolitiska lösningen, det vill säga ett helt nytt system, ett mischmasch, en blandning av det gamla och det nya – ännu en gång.

Sverigedemokraterna är djupt skeptiska till detta. Orsakerna till att kursbetygen och den kursutformade gymnasieskolan infördes var många, men vi kan konstatera att systemet inte minst medfört onödig stress för eleverna. Den elev som till exempel inte klarar av första gymnasiekursen i matematik hamnar direkt på efterkälken. Med renodlade ämnesbetyg i gymnasieskolan finns det större möjligheter att förbättra betyget. Vi tror också att andelen avhopp och omval kommer att minska radikalt om vi inför detta.

På fredag kommer vi att ha en aktuell debatt om hot mot lärare och rektorer i skolan. Det är en viktig fråga. En förutsättning för lärande är att det råder ordning och reda i klassrummen och att skolan ses som vilken arbetsplats som helst. Ingen annanstans i samhället skulle vi acceptera den arbetsmiljö som nu finns på flera skolor runt om i landet. Hot, våld, knivar – ja, ni har själva sett rubrikerna i tidningarna.

Vi sverigedemokrater vill gå till botten med detta. Alldeles för länge har det talats mycket om problemet, men få lösningar har presenterats. Vi menar att det är dags att agera, och det kraftfullt.

Flytta de elever som mobbar! Flytta de elever som hotar! Flytta de elever som utövar våld! Flytta de elever som har med sig knivar till skolan! De har inte i skolan att göra. De ska inte störa de andra eleverna. Det måste vara slut på detta här och nu.

Ge lärarna alla verktyg som är möjliga och som behövs för att hålla ordning! Finns det tveksamheter i skollagen? Se till att rätta till dem – snabbt!

Avslutningsvis, fru talman, kan det inte nog betonas hur viktigt det är att staten nu övertar huvudmannaskapet från kommunerna. En effekt av kommunaliseringen på 90-talet är att skolan blivit alltmer ojämlig och segregerad. Många kommuner har svårt att få ekonomin att gå ihop, och eftersom skolan är den enskilt största utgiftsposten för kommunerna är det också den som först känner av besparingar. Ett statligt huvudmannaskap skulle inte bara säkerställa likställigheten mellan gymnasieskolorna i landet utan även stärka läraryrkets attraktivitet.

(Applåder)

I detta anförande instämde Jörgen Grubb och Robert Stenkvist (båda SD).

Anf. 72 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik:

Fru talman! Jag noterade att Patrick Reslow har en del fördomar om socialdemokrater och måhända inte lyssnade på allt jag sa.

För oss socialdemokrater handlar detta om det livslånga lärandet, att utjämna skillnader och att låta folk få chanser.

Nu kan det vara så att jag också har en del fördomar och inte lyssnade tillräckligt noga jag heller. Därför vill jag fråga Patrick Reslow om han sa att syv ska förtydliga styrkor och svagheter. Menade han då att man ska sortera elever i begåvade och icke begåvade? På vilket sätt? Sa han också att alla inte har förmågan att läsa teori? Jag skulle vilja fråga Patrick Reslow detta.

Anf. 73 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar verkligen Caroline Helmersson Olsson för att hon ställer dessa frågor eftersom hon därmed symboliserar precis det jag sa, nämligen att Socialdemokraterna aldrig har förstått innebörden av skoltrötthet eller innebörden av att inte vara intresserad av att läsa vidare på högskola.

Alla elever har faktiskt inte kapaciteten när de är 16 år att bestämma sig för att de ska läsa på högskola eller universitet. Man kanske inte är intresserad av det. Helst av allt skulle man vilja sluta skolan.

Socialdemokraternas recept som svar på detta har varit: ”Ni ska tvingas in i en och samma form. Där ska ni stöpas. Kom inte här och säg någonting annat! Alla ska vara behöriga till högskolan.” Det har varit receptet.

Nu säger vi nej. Det är fel. När vi talar om att lyfta fram svagheter och styrkor handlar det om att syv ska säga: ”Vi tror att det här är bra för dig. Det här skulle vara en lösning. Se till att gå ett tvåårigt program med möjlighet att komplettera senare om du vill, för när du är 18 år kanske du har helt andra förutsättningar än när du är 16. Du kanske har en helt annan vilja när du är 18 än när du är 16.”

Det är vad det handlar om. Men, som vanligt, så fort man pratar om det pratar Socialdemokraterna om att sortera elever. Socialdemokraterna har inte förstått problemet med skoltrötthet, och jag tackar Caroline Helmersson Olsson för att hon synliggjort det i denna debatt.

Anf. 74 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik:

Fru talman! För att citera Patrick Reslow: "Kom inte här" och prata med mig som om jag inte vet vad det handlar om! Jag har själv hoppat av gymnasieskolan. Jag har varit skoltrött. Jag började på vård- och omsorgsprogrammet, och när jag slutat här ska jag faktiskt läsa in högskolebehörigheten och bli folkhögskolelärare.

Vår syn på det livslånga lärandet är inte bara att man ska in på högskolan. Jag talade om bildning, om vikten av kunskap och bildning i dagens samhälle. Chans på chans, trapporna, yrkestrapporna – *det* är socialdemokratisk politik!

(Applåder)

Anf. 75 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Livslångt lärande, ja. Jag vet inte vad det är som är svårt för Caroline Helmersson Olsson att förstå när jag talar om två-plus-ett-system. De personer som är skoltrötta och som när de är 16 år inte under några som helst omständigheter kan tänka sig att de vill läsa på universitet eller högskola men sedan ändrar sig ska då få en chans att komplettera. Det kan vara i omedelbar anslutning eller senare i livet på komvux, som Caroline Helmersson Olsson hade hört att jag sa om hon lyssnat. Det är väl livslångt lärande?

Upprördheten från Socialdemokraternas sida handlar om någonting helt annat. Ni vill stöpa alla i en och samma form. Alla ska ha högskolebehörighet, och då ska alla ha precis samma utbildning och grund. Man kan inte tänka sig någon flexibilitet. Detta har präglat socialdemokratisk utbildningspolitik under decennier. Det är tragiskt, fru talman, att socialdemokratin inte har kommit längre än så.

(Applåder)

Anf. 76 FREDRIK CHRISTENSSON (C):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 11. Centerpartiet står givetvis bakom samtliga av sina reservationer, men för tidsvinnande yrkar jag bifall endast till reservation 11.

Avslutade gymnasiestudier är en dörröppnare till jobb och vidare utbildning. Detta läsår går över 350 000 elever i gymnasieskolan. De allra flesta av dem får god undervisning och stimulerande utmaningar och har skickliga lärare och rektorer vid sin sida. Det är viktigt att komma ihåg när vi debatterar detta. Men alla elever går det inte bra för. Alltför många lämnar gymnasiet utan tillräckliga förutsättningar för vare sig arbete eller vidare studier. I dag är det så många som var fjärde gymnasieelev som antingen hoppar av skolan eller går ut utan fullständiga betyg.

Grunden för att fler ska lämna gymnasiet med fullständiga betyg läggs i grundskolan. Det handlar dels om att få fler elever att bli behöriga i grundskolan så att de kan söka till nationella program på gymnasiet, dels om att få fler elever att välja rätt utbildning från början.

I dag är felval ett stort problem. Många unga känner osäkerhet när de ska välja gymnasieutbildning. Priset för att välja fel och behöva byta utbildning är högt för individen, som kan få sin examen uppskjuten ett till två år. Det kostar också samhället stora resurser – en rapport från Skolverket visar att felvalen uppskattningsvis kostar 2 miljarder kronor per år.

Felvalen försämrar även matchningen på den svenska arbetsmarknaden. Därför behöver kopplingen till jobb och företagande stärkas genom hela gymnasieskolan. Eleverna behöver få bättre information så att de kan välja rätt från början, och det behövs bättre samverkan med arbetsmarknaden så att fler kan göra ett informerat val. Studie- och yrkesvägledningen behöver också stärkas.

Elever som inte har gymnasiebehörighet hamnar på gymnasiets introduktionsprogram. Detta läsår är det närmare 52 000 elever som går på introduktionsprogrammet. Det är en minskning jämfört med tidigare år, men det är fortfarande väldigt många elever.

Introduktionsprogrammets stora problem har varit att lyckas ge eleverna gymnasiebehörighet. En utvärdering från Skolverket från 2016 visade att endast 30 procent av eleverna hade gått vidare till ett nationellt gymnasieprogram tre år efter att de påbörjade språkintröduktion och att nästan hälften hade slutat gå på gymnasiet helt och hållet.

För de elever som i dag inte kommer in på gymnasieskolans nationella program bör det finnas en första väg in i ett yrke eller en brygga till vidare fördjupning. Det är därför bra att utbildningsutskottet i dag vill se över möjligheten att inrätta en ny tvåårig yrkesskola, som leder till jobb eller vidare studier, som en ordinarie del av utbildningssystemet. Utbildningarna måste självklart formos i nära samverkan med näringslivet och innehålla en stor del arbetsplatsförlagt lärande. De ska hålla hög kvalitet och ha hög relevans för arbetsmarknaden så att de blir en väg ut i arbetslivet.

Fru talman! Centerpartiet vill se fler förslag för att utbildning ska leda till jobb. Kopplingen mellan studier och arbetsmarknad måste bli bättre, oavsett om man läser ett teoretiskt program eller en praktisk utbildning. I dag står många branscher utan arbetskraft samtidigt som klassrummen på yrkesprogrammen står tomma.

För att locka fler elever till yrkesprogrammen vill Centerpartiet att det ska finnas flera olika inriktningar: dels fokus på stärkt yrkeskompetens, dels en inriktning kopplad till allmän eller särskild högskolebehörighet. På så sätt skapar man förutsättningar både för dem som vill fokusera på yrkesämnen och för dem som vill läsa vidare på högskolan.

Yrkesprogrammen måste givetvis vara av hög kvalitet och utformas tillsammans med företagen och de potentiella arbetsgivarna. Detta är det allra viktigaste för att kunna höja statusen och kvaliteten på yrkesutbildningen.

Gymnasiets lärlingsutbildningar måste också utökas och breddas. Det är glädjande att antalet elever som läser en lärlingsutbildning har ökat de senaste åren. De senaste tre åren har antalet elever på lärlingsutbildningar ökat med närmare 50 procent.

Men utvecklingen i det svenska lärlingssystemet och den svenska lärlingsutbildningen går alltför långsamt, och inverkan på den svenska arbetsmarknaden har varit alltför liten. Ett skäl är att mycket få lärlingar, bara 200–300, erbjuds anställning som lärlingar, till skillnad från i Tyskland, där det oftast är regel att lärlingar de facto blir anställda.

Centerpartiet vill därför se en satsning på fler lärlingsanställningar som innebär en rätt för företag att anställa lärlingar genom de gymnasiala lärlingsutbildningarna, med en timlön motsvarande studiemedel, samt en höjd ersättning till arbetsgivare som anställer gymnasielärlingar.

Fru talman! För Centerpartiet är det också viktigt att möjliggöra för fler elever att läsa entreprenörskap under sina gymnasiestudier. Entreprenörskap är viktigt för att utveckla nya idéer och utvecklas som individ och för att omsätta detta till något värdeskapande.

Ung Företagsamhet är tydligt förknippat just med kursen i entreprenörskap. De flesta i denna sal har nog träffat på något UF-företag som har sålt en vara eller en tjänst som man inte visste att man hade behov av förrän man de facto köpt den och löst ett vardagsproblem man stått inför.

Ung Företagsamhet har många positiva effekter, särskilt för individerna. Undersökningar och forskningsstudier visar att de som har drivit ett UF-företag har högre lön och lägre arbetslöshet och i större utsträckning driver företag senare i livet. Detta är imponerande resultat.

I år slås återigen nytt rekord för antalet elever som driver UF-företag. Detta är en fantastisk utveckling. Samtidigt ser vi stora skillnader när det gäller möjligheten att läsa entreprenörskap beroende på var i landet man bor, vilken skola man går i och vilket program man läser. För Centerpartiet är det därför en viktig fråga att möjliggöra för alla elever på alla skolor att läsa entreprenörskap och kunna ta del av den utbildningen.

Anf. 77 DANIEL RIAZAT (V):

Fru talman! Samhället och arbetsmarknaden förändras i allt snabbare takt, och kraven på kunskap och kompetens ökar. Fler människor kommer att behöva kompetensutvecklas i sitt yrke eller helt byta bana i arbetslivet när gamla jobb försvinner.

Skälet till att jag inledde med dessa meningar är det initiativ som den före detta Alliansen tillsammans med Sverigedemokraterna har tagit fram för att införa ett tvåårigt yrkesprogram. Jag tycker att denna fråga i grund och botten, som Caroline Helmersson sa tidigare, handlar dels om att ge alla människor chanser i livet, dels om att inte cementera klasskillnader i vårt samhälle.

Jag önskar att jag vore tio år gammal och naiv och trodde att alla partier i denna kammare tog upp denna fråga för att man verkligen vill gymnasieskolans bästa. Men efter att ha läst förslaget, och många andra tidigare förslag från högerpartierna, måste jag konstatera att syftet återigen är att skapa en sorteringskola. Det är ett förslag som har till syfte att cementera skillnaderna inte bara i vårt skolsystem utan också i det framtida arbetslivet, om man ens når dit.

Det är ett förslag som likt många andra, till exempel förslaget om att inte samtliga nationella program ska ge högskolebehörighet, har till syfte att skapa ett samhälle där man gör skillnad mellan dem som har det lätt i skolan och dem som behöver lite extra stöd. Därför kan jag som vänsterpartist aldrig ställa mig bakom detta förslag.

Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 20, men jag står självklart bakom även den reservation vi har tillsammans med S och MP när det gäller denna fråga.

Från Alliansens sida talar man om att inte skapa återvändsgränder i den svenska gymnasieskolan. Detta förslag är en återvändsgränd.

Jag ska ta upp ett exempel från den debatt vi har haft tidigare angående högskolebehörighet för gymnasieskolans samtliga program. Där var i princip samtliga branscher, näringslivet, fackföreningsrörelsen, skolpersonal och skolforskare överens om att det bästa system vi skulle kunna ha i

svensk skola är att samtliga program på gymnasiet ger behörighet för vidare studier. Det handlar inte om att vi vill ha ett samhälle där vi tvingar alla våra ungdomar till vidare studier utan om att skapa ett samhälle som ger den som vill möjligheten att studera vidare.

Vi vet att det på den alltmer föränderliga svenska arbetsmarknaden är ett minimikrav att man har dessa behörigheter för att kunna vidareutbilda sig och ta på sig nya arbetsuppgifter. Nu som då går Alliansen och Sverigedemokraterna i denna fråga emot den forskning som finns, och man går emot företagen och fackföreningarna.

Vi anser inte att en ytterligare skolform är lösningen på gymnasieskolans problem. Vi ser med oro på att förslag efter förslag läggs fram från Alliansen och Sverigedemokraterna, som riskerar att inte bara försämra vårt skolsystem utan också cementera klasskillnaderna, som jag nämnde tidigare.

Matematik är användbart inte bara för dem som ska bli ingenjörer eller läkare utan också för dem som ska bli byggnadsarbetare eller ska arbeta som undersköterskor. Det är viktigt för hela samhället. Det blir lite hyckleri när man från Alliansens håll å ena sidan vill ha mer matematik i grundskolan, å andra sidan vill sänka kraven när det gäller gymnasieskolan.

Vi vet tack vare nationell och internationell skolforskning att höga positiva förväntningar på våra barn och elever är ett av framgångsrecepten för att nå högre kunskapsnivåer i den svenska skolan. Detta är ett förslag som går precis tväremot det som forskningen säger.

Jag återkommer till exemplet med matematik. Det är, som jag sa, användbart inte bara för ingenjörer och läkare. Det kan också vara användbart för riksdagsledamöter när de ska redovisa sina kvitton, till exempel.

Jag skulle vilja gå vidare och tala om vår reservation 20 från Vänsterpartiet, som handlar om de nyanlända.

Flera studier och undersökningar pekar på en förenklad bild av asylsökandes och nyanländas baskunskaper och språkfärdigheter i den svenska skolan. Detta påverkar givetvis deras förutsättningar att lyckas med skolgången och tillägna sig de kunskaper som de behöver.

Skolan lyfts också ofta fram i forskningen som en viktig plats för nyanlända barns och ungdomars utveckling. Skolan är viktig därför att den skapar struktur i vardagen och ger barn och unga möjlighet att skapa sociala nätverk samt möjlighet att lära sig det svenska språket. En lång väntan på en skolplats riskerar därför att påverka asylsökande ungdomars välmående. Samtidigt är asylsökande och nyanlända barn och ungdomar och deras skolgång områden som vi tyvärr inte har tillräckligt mycket forskning kring, och situationen varierar runt om i landet.

En av bristerna i den svenska undervisningen av nyanlända är att många nya elever upplever svårigheter att bli inkluderade och att de står och stampar eller i värsta fall riskerar att gå baklänges på vägen från grundskolan till gymnasieskolans introduktionsprogram men även från introduktionsprogrammet vidare till nationella program.

Ett av problemen med skolans syn på de nyanländas språkinläring är att man i alltför hög grad fokuserar på det som eleverna saknar snarare än vad de har med sig. Skolan måste bli betydligt bättre på att ta vara på deras längtan att lära sig och vara mer flexibel.

I Fortes rapport, *Nyanlända barn och den svenska mottagningsstrukturen*, beskrivs problemet så här: Nyanlända elever blir en grupp som framställs utifrån brister och svårigheter i skolan, och de som klarar sig bra lyfts fram som individuella undantag.

Där skulle jag kunna säga att politiken har en del i den beskrivningen. Att vecka in och vecka ut stå i riksdagens talarstol och tala negativt om de nyanlända barnen och vilket problem de är för vår svenska skola är inte någonting som underlättar för det svenska skolsystemet.

Förberedelseklasserna och introduktionsprogrammen kan ibland också utgöra ett problem enligt flera forskare, dels på grund av den fysiska avskildheten i det större skolsammanhanget, dels för att många blir kvar alldeles för länge på introduktionsprogrammen.

Ett annat problem är synen på språket och att det är den enskilda läraren som får bestämma på vilket språk elever ska redovisa sina kunskaper. Där vet vi också genom forskningen att de språkkunskaper man redan har kan hjälpa en att lära sig nya språk. Mer satsningar på studiehjälpare i modersmålet och mer satsningar på att inkludera eleverna är vägarna framåt.

Avsaknad av gymnasiekompetens utgör i dag ett stort hinder för möjligheten att etablera sig på arbetsmarknaden. Den nyanlända gruppen har många år framför sig i arbetslivet. Att låsa in dem i dåligt betalda jobb med otrygga anställningar vore skadligt för både dem och samhället i stort.

Vänsterpartiet är övertygat om att vi måste höja utbildningsnivån hos alla som saknar tillräckliga kunskaper för de jobb som finns på arbetsmarknaden snarare än att skapa jobb med lägre kvalifikationer.

De stora problemen i dag handlar om att skolsystemet inte är anpassat för dem som har sökt asyl i Sverige. För att kvalificera sig för ett nationellt gymnasieprogram behöver en nyanländ elev eller asylsökande först gå igenom ett introduktionsprogram.

Elever på introduktionsprogrammen är i många fall, som jag nämnt tidigare, separerade från dem som läser på de nationella programmen. En möjlighet att lösa detta problem är att utöka möjligheten att läsa enstaka kurser under tiden som man går på introduktionsprogrammet, att förbättra inkluderingen och stärka känslan av utveckling och framsteg hos dessa elever. Därför menar vi från Vänsterpartiet att regeringen bör utreda detta och lägga fram ett förslag.

Med detta sagt, fru talman, vill jag bara säga att vi från Vänsterpartiets sida alltid kommer att stå på de svagas sida. Vi kommer aldrig att gå med på att separera och sortera eleverna på det sätt som Alliansen och Sverigedemokraterna vill göra.

Anf. 78 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Var det inte det jag sa, att när vi börjar diskutera en annan lösning än den som Socialdemokraterna och Vänstern alltid har talat om kommer Vänstern att skrika högt? Nu hör vi det här. Det är till och med så att de klassiska kommunistiska slagorden kommer fram: cementera klassskillnader, sorteringskola, sorteringspolitik.

Det är inte detta det handlar om, Daniel Riazat. Det handlar om att ge elever en chans, elever som annars hoppar av gymnasiet eller går ut gymnasiet med misslyckade betyg. Men Daniel Riazat kanske tycker att det är

bra. Det kanske är det som Daniel Riazat existerar på, att det finns människor som inte klarar sig i livet, som inte går ut skolan, som hamnar i djup arbetslöshet.

Vad är Daniel Riazats recept om man är skoltrött och inte vill gå i skolan, om man inte klarar av skolan? Det enda vi har sett rent praktiskt är den politik som ni alltid har stött, det vill säga ingen förändring alls – treåriga gymnasieprogram, inget annat. Och jag hör inte någonting i Daniel Riazats anförande som antyder någonting annat.

Vi vill se mindre utslagning i samhället. Det är därför vi föreslår de tvååriga programmen. Vi tror också att nyanlända till Sverige kan ha nytta av dem, eftersom man inte klarar av de flesta gymnasiestudierna i övrigt. Det ser vi på avhoppen och på de misslyckade studieresultaten. Men vad är Daniels Riazats och Vänsterpartiets alternativ?

Anf. 79 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Jag måste börja med att säga att det är väldigt typiskt att när argumentationen tar slut från högerkanten, och den extrema högerkanten i det här fallet, måste man helt enkelt tala om saker som man förmodligen inte har läst en enda bok om.

Lösningarna nämnde jag i ungefär tio minuter i talarstolen. Det visar på brist på respekt att du, Reslow, inte har hört ett enda av de förslag som jag nämnde från talarstolen.

Dels handlar det om att satsa mer på studie- och yrkesvägledningen i skolan, dels handlar det om att ha höga och positiva förväntningar, dels handlar det om mer resurser till skolan. Det handlar om att utöka rätten till studiehandledning i modersmål. Det handlar om att vi ska ha en skola som är likvärdig och jämlik över hela landet. Det handlar om att ha en skola där inte vinstdrivande aktörer kommer in och tar miljarder av våra skattepengar årligen, vilket de får uppbackning av Sverigedemokraterna här i riksdagen för att kunna fortsätta göra. Det handlar om en skola som inte sorterar elever utifrån det sätt man tror att de ska klara sig på utifrån deras klassbakgrund eller ursprung. Det handlar om att bygga upp en skola som är till för alla och inte bara för några få.

Vi vet vilka samhällen och vilka skolsystem som fungerar bäst; vi har nämligen haft ett av de system som fungerar bäst, och det är det system som inkluderar. Det är ett system som inte skapar och cementerar klasskillnader redan från lägre åldrar. Det är det skolsystem som högern inte har fått bestämma över, och det är det skolsystem som jag försvarar: ett skolsystem för alla barn.

Anf. 80 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Det är lite lustigt att höra Daniel Riazat stå här och säga att jag inte lyssnar på vad han säger. Daniel Riazat brukar ju vara bra på att mästra rätt så mycket i talarstolen och fläka ut sig i diverse extravaganser. Han kallar folk för högerextrema och allt vad det nu är han vräker ur sig.

Jag hörde inte någonting i ditt anförande om hur vi ska komma till rätta med att folk är skoltrötta och att det leder till avhopp eller till misslyckade skolresultat. Vi måste tänka nytt.

När jag stod i talarstolen sa jag att vi sverigedemokrater vill ha en två-årig utbildning men med möjligheten att läsa ett år till, en två-plus-ett-lösning. Det skulle innebära att elever som är skoltrötta när de söker till gymnasieskolan 16 år gamla och som sedan får ett intresse för skolan – det finns faktiskt många som får det under gymnasietiden – inte ska hindras från att läsa vidare.

Problemet har varit att det enda alternativ som har funnits är de treåriga linjerna, och då hoppar man av eller går och driver och får dåliga betyg.

Att vi får fler resurser, mer studiehundledning och allt vad Daniel Riazat talar om löser inte problemen med skoltrötthet eller dåliga skolresultat. Den enda slutsats jag kan dra är att Daniel Riazat är nöjd med dagens situation med utslagning i skolan och att folk inte får den chans de borde få, och det är beklagansvärt. Jag sa från början att Vänstern hoppar högt när man börjar tala om något som ligger utanför Vänsterns idéramar.

Anf. 81 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Att Sverigedemokraternas representant Patrick Reslow varken har lyssnat på mitt anförande eller mina repliker kan jag inte ta ansvar för. Det får Patrick Reslow ta med sig själv efter debatten.

Jag har kommit med ett antal olika förslag grundade på skolforskning, på lärarfackens åsikter och på beprövad erfarenhet inom skolan. Sverigedemokraterna står väldigt långt ifrån detta. Sverigedemokraternas och Alliansens förslag om en skola som sorterar, en skola med obegränsad vinstjakt, en skola man skär ned på för att sänka skatten för de rikaste och en skola som inte ska hålla ihop utan cementera skillnader går nämligen inte ihop med forskningen, med vad de som verkar inom skolan vill och med vad som är bäst för våra elever.

Låt mig ge ett tips till Sverigedemokraterna inför nästa debatt: Lyssna lite mer innan ni ställer frågor, och när ni får svaren visa respekt och låtsas inte att ni inte har hört dem.

(Applåder)

Anf. 82 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Fru talman! I måndags tillträdde jag som riksdagsledamot, och i går deltog jag vid mitt första sammanträde i utbildningsutskottet. Med denna rivstart känns det angeläget att kunna delta i debatten i kammaren redan dag tre när vi diskuterar viktiga frågor som rör gymnasieskolan.

Jag står naturligtvis bakom Kristdemokraternas samtliga reservationer, men för att spara tid yrkar jag endast på reservation 11 punkt 9 om breddad och förstärkt lärlingsutbildning.

Genom min bakgrund som skolsköterska under tio års tid har jag mött många skoltrötta elever som har kämpat hårt för att orka igenom skolan. Vi människor har olika begåvningsprofiler. Det är inte alla som är teoretiker. Många har i stället en praktisk fallenhet och kan bli utmärkt skickliga yrkesmän och yrkeskvinnor, och samhället behöver ju hantverkare, som elektriker, rörmokare, industriarbetare, målare, byggnadsarbetare, finsnickare och så vidare. Kompetensförsörjningen till flera av dessa sektorer är på sikt en stor utmaning för vårt samhälle.

Fru talman! För en del av dessa elever kan även den ämnesinriktade teorin i yrkesprogrammen vara ett oöverstigligt hinder. Sådana teoretiska kurser kan bli en kvarnsten kring halsen på den som kämpar för att över huvud taget orka igenom skolan. För dem kan en yrkesinriktad lärlingsutbildning vara räddningen eftersom den mesta studietiden är förlagd till en arbetsplats. De får helt enkelt lära sig jobbet på jobbet.

Det är i dag belagt att den viktigaste skyddsfaktorn mot att drabbas av såväl ekonomisk som social utsatthet och psykisk ohälsa senare i livet är att ha gått ut skolan med godkända betyg. Det ökar elevens möjligheter till arbete och självförsörjande.

Det jag nu har beskrivit kan i hög grad också vara tillämpligt på många nyanlända elever. De kan ha en bristfällig skolgång efter en uppväxt i länder med skiftande utbildningsväsen eller efter år på flykt utan någon möjlighet till ordnad skolgång. Vi ska naturligtvis göra allt för att dessa ungdomar får möjlighet att läsa in både gymnasie- och högskolekompetens, men för en del av dem kan en lärlingsutbildning vara en god väg till oberoende och självförsörjning.

I dag är dock alltför få lärlingsplatser tillgängliga. Det kan medföra att skoltrötta elever eller utpräglade praktiker mer eller mindre tvingas till gymnasieprogram med mer teoretiska kurser än personen klarar av, vilket kan bidra till att stärka känslan av misslyckande och i värsta fall på sikt leda till utanförskap.

Alliansregeringen återinförde lärlingsutbildningarna i Sverige. Det har ökat möjligheten för fler unga att få jobb. Genom ett tillkännagivande våren 2016 skulle regeringen utreda breddad och förstärkt kompetensförsörjning. Det har nu gått tre år utan något synbart resultat.

Fru talman! Därför yrkar jag bifall till allianspartiernas reservation 11. (Applåder)

Anf. 83 ROGER HADDAD (L):

Fru talman! Jag står givetvis bakom samtliga av våra reservationer men yrkar bifall enbart till reservation 13.

När jag lyssnar på denna debatt påminns jag om när jag började med gymnasiepolitik i Västerås stad 2002, först som ledamot och sedan som ordförande i utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden. Man kan tro att det inte har hänt något på detta område, men det är inte sant. Anledningen till att gymnasieskolan reformerades 2009/10, i synnerhet vad gällde yrkesprogrammen, var givetvis de många avhoppet och det utanförskap som dessa ungdomar hamnade i och att yrkesprogrammen inte förberedde eleverna för arbetslivet.

Vet ni vad? Vi hör detta fortfarande. Vi ser hur företag eller företag tillsammans med kommuner bygger upp egna yrkesskolor och egna program för att ännu bättre tillfredsställa sitt kompetensbehov. Jag har inga problem med det.

Vi får dock inte tro att det var bättre förr, och vi har absolut inte sänkt kraven för att komma in på gymnasiets yrkesprogram eller högskoleförberedande program. När vi satt i regeringen höjde vi kravet från tre godkända grundskoleämnen i den så kallade treämnesskolan till åtta godkända grundskoleämnen för att man över huvud taget skulle kunna komma in på ett yrkesprogram. Detta har verkligen bidragit till att höja förväntningarna och förhoppningsvis kvaliteten.

Liberalerna menar att gymnasieskolan måste bredda sitt utbud och skapa fler möjligheter. Vi behöver högskoleförberedande program. Vi har under många år drivit frågor om yrkesprogram, lärlingsutbildningar, branschlärningar och branschskolor – och nu det förslag vi självklart står bakom om tvååriga yrkesprogram, som jag återkommer till, fru talman.

Låt oss vara positiva i debatten om yrkesprogram. Det är 4 700 fler som har sökt till gymnasiets yrkesprogram. Det är en ökning med 11 procent. Och vi har en ökning på alla yrkesprogram i gymnasieskolan. Men att det är så kan man inte tro när man lyssnar på debatten. Det har skett ett trendbrott inom yrkesprogrammen på gymnasieskolan, och Liberalerna välkomnar det.

Det som efterfrågas mest just nu av branschen är gymnasial yrkesutbildning. Det råder brist på sådan kompetens. Att fortsätta att utveckla och förbättra detta måste därför vara målet för alla oss ledamöter i utbildningsutskottet.

Anledningen till att det inte är ännu fler som går på yrkesprogrammen och att det inte speglar alla som söker yrkesprogrammen från grundskolan är förstas att de inte är behöriga. De uppfyller inte kriterierna och förkunskapskraven från grundskolan.

Det generella problemet, som drabbar hela utbildningssystemet, är att grundskolan inte levererar tillräckligt. Så har det varit så länge jag har varit skolpolitiker, sedan 2002. Det är ungefär 17 000 obehöriga som kommer in på gymnasieskolan, och det är ungefär 20 000 ungdomar som lämnar gymnasiet efter tre år utan fullständig gymnasieexamen.

Införandet av tvååriga yrkesprogram eller yrkesskola gäller inte dem som är behöriga, utan nu pratar vi om dem som kommer från grundskolan till gymnasieskolan och som inte får plats på ett nationellt program därför att de inte har behörighet, eller om den andra målgruppen, nämligen nyanlända ungdomar med kort tid i Sverige. Dessa har av förklarliga skäl inte en chans att uppnå hela grundskolans ämnen på ett eller två år och sedan komma in på ett nationellt program.

Hur vill ni som är kritiska till förslaget hantera de 17 000 som kommer till gymnasieskolan? Och varför pratar ni så lite om de 20 000 som lämnar gymnasieskolan efter tre år? De ska naturligtvis gå till komvux eller fristående aktörer och läsa upp och läsa om, och vissa ska komplettera. Jag har inga problem med det, men vi måste inse och acceptera att det är denna verklighet som råder inom svensk gymnasieskola.

Den generella gymnasiedebatten har tyvärr handlat om högskolebehörighet eller inte, men det vi borde prata om är varför det kommer så många från grundskolan utan tillräckliga förkunskaper och varför vi fortfarande misslyckas när det gäller gymnasiet genom att många ungdomar fortsatt slås ut.

När det gäller PRIV, introduktionsprogram och språkintröduktion har det varit rena politiska experimentverkstaden de senaste 15–20 åren. Kvaliteten är undermålig. Eleverna får inte rätt utbildning. Den är inte kvalitativ och förbereder dem inte fullt ut för yrkeslivet. Varför säger Socialdemokraterna nej till tvååriga yrkesskolor för dessa ungdomar när man i migrationsöverenskommelsen sa ja till kortare kurser, som kan vara på såväl fem och sex månader som ett år? Varför ska jag säga ja till yrkespaket på ett år men nej till tvåårig yrkesskola? Det måste ni förklara för mig. Två-

åriga yrkesskolor för ungdomarna är ju längre än det så kallade yrkespaketet, som finns på några orter inom vissa inriktningar. Jag tror att det är 51 så kallade yrkespaket.

Det finns ingen logik i era argument mot att införa tvååriga yrkesskolor. Ni är svaret skyldiga. Berätta för oss om utmaningen, som ni kallar det för och som inte bara är en utmaning utan ett problem, att ungdomar inte får en utbildning och inte lär sig det svenska språket i Sverige! De kommer att hamna i utanförskap och arbetslöshet, och här sitter ni och röstar nej och påstår saker som vi inte ens har föreslagit.

Ni tar inte ansvar för dessa ungdomar, men vi ska göra det. Vi ska ha bra gymnasieutbildningar, branschutbildningar, lärlingsanställningar och lärlingsutbildningar, och vi ska ha kvalitetsåtgärder. Det kan vara bra studie- och yrkesvägledning, fler behöriga lärare och bra branschsamverkan, för det är då vi uppnår målet att gymnasieskolan ska förbereda inför yrkeslivet men också för högre studier.

Anf. 84 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Det blir en väldigt märklig gång här i riksdagen ifall det ska vara så att de som ska införa något som ingen i princip står bakom ska fråga dem som inte vill införa det varför de inte vill det.

Jag begärde ordet för att fråga dig, Roger Haddad, eftersom det är du och inte vi i de rödgröna partierna som är svaret skyldig: Varför är det så viktigt för Liberalerna att gång efter gång komma med förslag här i Sveriges riksdag som handlar om att splittra den svenska skolan, att sortera elever och att cementera skillnader i tidiga åldrar som fortlever under hela skolgången? Varför är det så himla viktigt att alltid prata om yrkesprogrammen? Du hyllade dem och sa att vi ska vara glada över att de har ökat. Vi är jätteglada. Vi har till och med skrivit det i vår reservation i betänkandet.

Hur kommer det sig att allianspartierna, och kanske främst ditt parti, alltid har synen att barnen från arbetarklasshemmen eller barnen som vill vidare till yrkesprogrammen är sämre, att de inte kan och att man inte kan ha förväntningar på dem?

Det är du som är svaret skyldig. Varför vill du skapa en sorteringsskola och skicka ungdomar vidare till ett arbetsliv som inte kommer att vara mottagligt för dem?

Anf. 85 ROGER HADDAD (L) replik:

Fru talman! Vi har fler som lämnar grundskolan och som är behöriga till gymnasieskolan, och vi har fler som lämnar gymnasieskolan med fullständig gymnasieexamen. Jag väljer, till skillnad från Vänsterpartiet, att hålla mig till fakta: Skolverkets inrapporterade statistik om att utvecklingen faktiskt går åt rätt håll. Du har ju helt fel, Daniel Riazat.

Prestation och genomströmning på yrkesprogrammen ökar. Det är ett trendbrott i genomströmningen även för dem som läser på yrkesprogram. Det är inte som på er tid, då man bara kom in men inte ut. Nu kommer man faktiskt ut med en utbildning också. Men denna debatt handlar om dem som inte kommer in på de nationella programmen, och ni har fortfarande inte föreslagit något för den målgruppen. Vi kan inte bara trola bort de 17 000, utan de finns på riktigt. Ni är svaret skyldiga om vart de ska ta vägen i den gymnasieskola som finns i dag.

Påklistra mig inte saker om sorteringskola eller att vi skiljer på ungdomar! Jag har följt gymnasiepolitiken de senaste 15–20 åren och kan visa dig exempel på sorteringskolor. Jag tycker att gymnasiet börjar gå åt rätt håll, men vi har ett problem i att många från grundskolan inte kommer in och att många nyanlända behöver individuella anpassningar. Där lägger vi fram förslag, men ni saknar förslag.

Anf. 86 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Det är jättelustigt att Vänsterpartiet, som aldrig någonsin i Sveriges historia har suttit i regering, ska ta ansvar för en skolpolitik som senaste gången klubbades igenom på initiativ av Liberalerna.

När det gäller den skola vi har i dag och som du, Roger Haddad, står här och skriker på mig om är det ditt parti som har stiftat lagarna och Vänsterpartiet som har gått emot. Det skedde bland annat under den tid då ditt parti och Jan Björklund satt på utbildningsministerposten. Ni kanske kan ta den diskussionen internt i Liberalerna ifall du är missnöjd med den politik som ni förde under åtta år med alliansregering.

När det gäller att utvecklingen går åt rätt håll gör den det i vissa delar. Som jag sa tidigare har vi även skrivit in detta i vår reservation. Men nu pratar vi inte om den frågan utan om de tvååriga yrkesprogram som ni vill stifta lag om att införa.

På vilket sätt förbättrar vi den nuvarande situationen genom att ha lägre förväntningar och genom att peka ut en viss grupp elever och barn i vårt samhälle och säga att de inte kommer att klara sig? I vilken annan bransch eller organisation skulle det funka att en chef kommer in och från dag ett säger att en person inte kommer att klara sig? Hur många personer kommer då att vara motiverade att lägga energi på att vilja klara sig? Jag menar att detta skapar skillnader.

Nej, Vänsterpartiet är inte svaret skyldigt i denna fråga, utan det är Roger Haddad och Liberalerna. Varför vill ni återigen sortera eleverna, som ni gjorde under åtta år med alliansregering, som ni gjorde under 90-talet genom att införa diverse olika reformer som har splittrat svensk skola och som ni fortsätter att göra i dag genom dessa förslag?

Anf. 87 ROGER HADDAD (L) replik:

Fru talman! Daniel Riazat ger en verklighetsfrånvärd bild av gymnasieskolan. Resultaten har ju gått uppåt. Du måste erkänna det, Daniel Riazat. Du kan inte föra fram något slags vänsterpartistisk statistik, utan vi måste hålla oss till fakta och statistik. Och du har fel, och jag har rätt.

När det gäller dessa elever går de redan dag i gymnasieskolan i de kritiserade inriktningar som har kallats språkinträdning, yrkesinträdning, programinriktat individuellt val och så vidare. Anledningen är att de har kommit till gymnasieskolan utan behörighet. Några går över till ett nationellt program. Men väldigt många slås ut från de nationella programmen för att de inte har några förutsättningar att klara av en utbildning. Det sker för övrigt även på lärarutbildningen, så det är inte något konstigt.

Men vi menar att dessa personer måste erbjudas en yrkesinriktad utbildning som inte finns i dag. Man kan inte ha det som ett lotteri så att man i Västerås erbjuds 15 timmar. Men nu ska regeringen införa något slags påbud om 23 timmar. Och i en kommun får man läsa om ämnen som man

redan är godkänd i och så vidare. Det är en myriad av experiment som du rimligen inte kan ställa dig bakom.

De personer som går till nationella program och vidare till högskolan direkt från yrkesintroduktion och språkintröduktion är mycket få.

Det som jag tycker att vi ska fokusera på är att se till att både de som går på de nationella programmen och de som inte klarar av att komma in på grund av att de inte har tillräckliga förkunskaper också ska få en chans. Det är sann socialliberalism.

Anf. 88 GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Jag tackar mina kollegor i utskottet. Det som vi diskuterar är ett brett betänkande som består av en lång rad motionsyrkanden om gymnasieskolan som lämnades in under allmänna motionstiden. Jag står såklart bakom de miljöpartistiska uppfattningar som finns i våra partimotioner och kommittémotioner som behandlas i betänkandet. Betänkandet är resultatet av överväganden som vi har gjort för att få igenom mesta möjliga grön politik.

Det finns ett antal riktigt viktiga frågor i betänkandet. Till exempel redovisas det arbete som pågår för att stärka naturbruksgymnasierna. Här finns en lång rad frågor och även en del som ligger utanför det som kommer i centrum av denna debatt om hur vi stärker kvaliteten i introduktionsprogrammen.

Caroline Helmersson Olsson pekade i sitt inlägg starkt på det ansvar som finns i gymnasieskolan vad gäller lärande för hållbar utveckling och hur det kan stärkas.

Jag skulle i mitt inlägg vilja peka på tre saker. Men innan dess ska jag konstatera att det som möjligt kan ge en lite splittrad bild av denna debatt är att vi har två sanningar samtidigt i den svenska skolan. Å ena sidan har vi förbättrade kunskapsresultat. Det hårda arbete som görs i svensk skola bär frukt. Fler elever lär sig mer. Det syns i de internationella kunskapsmätningarna, och det syns också i vår egen statistik som nu visar att fler elever antligen blir behöriga att gå vidare från grundskolan för att börja ett nationellt program i gymnasiet.

Samtidigt har vi en växande ojämlikhet med allt vad det innebär. Det handlar om att elever inte själva kan växa upp och bli de vuxna som de vill vara och ta makten över sina liv. Det handlar om att arbetet som lärare blir allt tuffare. Det handlar om tilltagande segregation och klyftor i samhället och de problem som uppstår inne i klassrummet och på skolor, till exempel ordningsproblem som vi har diskuterat i denna debatt.

Å ena sidan har vi ett mycket hårt arbete som utförs av lärare, rektorer, elevhälsa och medarbetare på skolor runt om i Sverige, och inte minst av elever i gymnasiet som anstränger sig hårt för att kunna nå sina drömmar och förverkliga sina mål. Å andra sidan har vi ett alldeles för svagt skol-system. Precis som OECD visar i sina utvärderingar av det svenska skol-systemet backas helt enkelt inte lärarna och eleverna upp av ett tillräckligt starkt system som ger det stöd som krävs för att skolan verkligen ska lyckas ge varje elev förutsättningar att bestämma över sitt liv.

Där kommer den fråga som nämns i betänkandet in som en pusselbit i hur vi stärker själva skolsystemet. Där finns det, som jag uppfattar det, en bred uppslutning för att vi vill ha en större statlig styrning över dimensioneringen av gymnasieskolan.

Fru talman! Med detta sagt vill jag peka på tre prioriteringar för Miljöpartiet. Den första gäller att vi måste göra allt vi kan för att motverka den psykiska ohälsan bland unga. När vi diskuterar de olika skäl som finns till att unga i dag inte får med sig de kunskaper och de examina som de behöver för att kunna ta makten över sitt liv och ta ett jobb – det gör vi ofta i utbildningsutskottet och i utbildningsdebatter – är detta en av de orsaker som vi diskuterar allra minst men som betyder allra mest. Jag har varit verksam i folkhögskolan, och när jag möter människor som jobbar i folkhögskolan beskriver de hur många av eleverna i folkhögskolan har kommit dit just därför att den press och den psykiska ohälsa som de upplevde under gymnasieåren gjorde det omöjligt att fullfölja en gymnasieutbildning.

Den psykiska ohälsan har såklart många olika orsaker. Den är inte i första hand ett resultat av skolsystemet utan ett resultat av samhället så som det ser ut. Det är en av anledningarna till att vi gemensamt, stat och kommuner, ska sätta ett mål om en helt köfri barn- och ungdomspsykiatri och slå fast det i ett avtal mellan staten och SKL. Målet är klipskt formulerat på det sättet att om vi ska nå det måste vi stärka barn- och ungdomspsykiatrin och de andra delarna där man kan möta det allmänna vid psykisk ohälsa, till exempel elevhälsan, men såklart också gemensamt och målmedvetet ge oss på orsakerna till att unga människor mår dåligt, till exempel ojämställdheten, och göra särskilda insatser för de grupper där vi ser att den psykiska ohälsan är extra stor.

Trots att den psykiska ohälsan i grunden inte är ett resultat av skolsystemet har vi delar av skolsystemet som spår på den psykiska ohälsan. Det är naturligtvis helt oacceptabelt. Vi ska ha ett skolsystem som ger människor verktyg att ta makten över sitt liv och leva ett liv som de är nöjda med. I stället har vi delar och ingredienser i skolsystemet som spår på den psykiska ohälsan. Mobbningen, som vi har diskuterat i andra sammanhang, är såklart en del av det men också sådant som vi har reglerat.

Vi vet av utvärderingar som görs att dagens betygssystem leder till mer psykisk ohälsa. Det är två pusselbitar i betygssystemet som måste förändras framöver. Det handlar bland annat om att bli kvitt kursbetygen i gymnasiet och i stället ha ämnesbetyg, som berörs i detta betänkande. Det handlar också om att förändra betygssystemet på ett sådant sätt att ett enskilt moment inte slår igenom så att eleverna upplever att de bara blir bedömda utifrån det som de har allra svårast för. Dessa två delar – dels hur momenten vägs mot varandra, dels kursbetygen – är ingredienser i betygssystemet i dag som spår på en psykisk ohälsa. Det ska ändras.

Den andra prioritering som jag vill nämna och som flera har tagit upp i debatten är att vi behöver ha ett skolsystem som inte har återvändsgränder och där det finns en möjlighet till ett livslångt lärande och där man värnar den krokiga bildningsresa som är de allra flesta människors. När människor tittar tillbaka på sina liv brukar de allra flesta kunna beskriva att de gjort olika saker, tagit olika steg och att det sällan var så att de stod på en punkt och visste exakt var de skulle vara om 10, 15 eller 20 år.

Eftersom människor inte vet det, och eftersom väldigt få 16-åringar vet det, måste vi ha ett utbildningssystem som ger möjlighet till ett verkligt livslångt lärande. Där är det ett problem i dag att så många som läser de yrkesförberedande programmen inte får med sig högskolebehörighet, inte för att alla sedan ska välja att studera på högskolan utan för att alldeles för

många senare upptäcker att de kanske skulle vilja söka in på högskolan och då har svårare att göra det.

Därtill skapar dagens system problemet att elever som nog helst skulle vilja läsa ett yrkesprogram och ser framför sig att de vill jobba i det yrke och i den bransch som ett yrkesprogram förbereder dem för väljer bort det därför att de är osäkra på om de på riktigt kommer att kunna få den högskolebehörighet som de vill ha som en öppning och en möjlighet någon gång i framtiden. Därför går de i stället till ett högskoleförberedande och brett program och kanske inte klarar det därför att de inte är så motiverade som de kanske skulle ha varit om de hade läst ett yrkesprogram.

Givetvis måste det finnas en valfrihet också i högskolebehörigheten. Förslaget från S, MP och V innebär inte att alla elever läser alla ämnen som krävs för högskolebehörighet. Det innebär att man fortfarande har möjlighet att välja bort. Men, som Caroline Helmersson Olsson uttryckte det, det vänder på kuttingen. Från att man i dag på ibland ganska komplicerade sätt måste välja till ämnen för att få högskolebehörighet betyder detta att man i stället skulle välja bort ämnen om man inte vill ha högskolebehörighet.

Vår linje – att vi vill undvika återvändsgränder – är också en av anledningarna till att vi är skeptiska till och oroliga över förslaget om tvååriga yrkesutbildningar. Vi har därför en reservation om detta. Det finns goda argument, till exempel att det måste finnas vägar framåt för att man tidigt ska kunna kvalificera sig för ett yrke och framför allt om man har kort utbildningsbakgrund eller om man är en av dem som vi i dag möter i introduktionsprogram av olika slag. Vi tycker dock att allt detta täcks upp av dagens yrkespaket.

Yrkespaketen finns i olika längd just för att de är anpassade utifrån vilka kunskaper man behöver för ett specifikt yrke. De är dessutom påbyggbara. Även om man har deltagit i ett yrkespaket och börjat arbeta inom den bransch som yrkespaketet förbereder en för kan man senare läsa in en fullständig gymnasieutbildning. Vi tycker helt enkelt att detta är en bättre modell än den fasta form med tvååriga yrkesprogram som föreslås av de borgerliga partierna.

Den tredje och avslutande prioritering jag vill ta upp i detta mitt första inlägg om ett motionsbetänkande på ganska lång tid, fru talman, handlar om de estetiska ämnenas betydelse. Dessa ämnen har en betydelse i hela det svenska skolsystemet av tre skäl.

För det första har estetiska kunskaper ett egenvärde likt andra kunskaper inom den svenska skolan. Egenvärden är ofta väldigt svåra att beskriva. Hur beskriver man egentligen ett egenvärde? En rektor gjorde det på ett sätt som var träffande för mig. Han sa: Sedan vi började jobba med estetiska läroprocesser på vår skola har det blivit mycket lugnare. Jag tror att det beror på att eleverna har hittat olika sätt att uttrycka sig om sådant som annars är svårt att uttrycka sig om. Detta kan vara ett sätt att träffande beskriva vad estetiska kompetenser kan ge.

För det andra har vi en växande arbetsmarknad för kreativa näringar. För ett par år sedan räknade man till 94 000 människor som jobbade inom de kreativa näringarna, där estetisk kompetens är helt grundläggande för att man ska kunna bidra på sitt arbete. Dessutom har nog många av oss som jobbar utanför det man vanligen kallar kreativa näringar upptäckt att det kan vara ganska bra att bemästra Powerpoint och göra det på ett sådant

sätt att någon kan förstå vad som står där. Det kan också vara bra att kunna hålla ett anförande på ett sätt som gör att någon faktiskt vill lyssna. Också detta ligger inom estetiska kompetenser.

För det tredje är det estetiska lärandet av det slag att det ger ledtrådar till annat lärande. Om man ska förstå geometri är det bra att ha bildförståelse. Många kan också vittna om hur man har lärt sig läsa och skriva på ett djupare sätt genom musiktexter.

Detta är en anledning till att vi fortfarande arbetar för att estetiska ämnen också ska finnas tillgängliga och som en del av all gymnasieutbildning. I dag finns ingen majoritet för detta, konstateras i utskottets bedömning. Men det här är fortfarande vår politik, och vi delar den med flera partier.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 17.)

§ 13 Vuxenutbildning

Utbildningsutskottets betänkande 2018/19:UbU12
Vuxenutbildning
föredrogs.

Anf. 89 NORIA MANOUCHI (M):

Fru talman! Vi i Moderaterna står självklart bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation nr 19.

Herr talman! Jag vill inleda debatten med ett uttalande av Ulf Kristersson: Integrationen är vår tids ödesfråga.

Själv vill jag påstå att lärandet av svenska språket är vår tids stora frihetsfråga. Det handlar om friheten att kunna fråga om vägen, att förstå vad barnets lärare säger på kvartssamtalet och att kunna läsa kallelsen till mammografin. Det handlar också om friheten att kunna söka ett jobb och att kunna ta ett jobb, att kunna läsa en innehållsförteckning i matbutiken – Nötter eller inga nötter? – att kunna kommunicera med polis eller brandmän och att kunna söka hjälp vid behov. Att lära sig svenska är för många i Sverige den största frihetsfrågan. Det är en fråga om att vara med eller att hållas utanför.

Hundratusentals personer befinner sig i dag i en otrygg situation. När vi som stat och samhälle inte klarar av att erbjuda tillräckliga möjligheter och när vi som land inte har tillräckligt höga krav och förväntningar misslyckas vi. Vi sviker varje individ och samhället i stort.

Herr talman! Svenska för invandrare och vuxenutbildningen måste reformeras i grunden. Vi behöver en nationell vuxenutbildningspeng, något som gör det möjligt för de studerande att själva välja utförare. Den kan vara privat eller kommunal. Detta skulle också skapa möjligheten att faktiskt välja bort och helt enkelt tacka nej till dålig kvalitet. Det är dags att införa frivux.

Alliansregeringen tillsatte Frivuxutredningen, som 2008 kom med sitt betänkande *Frivux – Valfrihet i vuxenutbildningen*. Med utgångspunkt i denna utredning bör en valfrihetsreform genomföras. I detta system skulle ett nytt tag om ansvaret krävas. Att lära sig svenska är inte bara den snabbaste vägen in i samhället utan också den bästa vägen in på arbetsmarknaden.

Moderaterna föreslår ett nytt ersättningssystem som baseras på prestation. Det ska vara ett resultatbaserat system som helt enkelt innebär att ju bättre och snabbare eleverna lär sig svenska desto högre ersättning får utföraren. Vi menar att detta skulle skapa en effektivisering som i dag saknas.

Herr talman! Man skulle egentligen kunna gå ännu längre och säga att utövare som hjälper de studerande att få en anställning borde få en bonus. Detta omtag behöver självklart kombineras med höga krav och ordentlig kontroll som säkerställer en god kvalitet och förhindrar fusk. Vi föreslår därför en förändrad ordning av tillsynen. I dag sker en systematiserad tillsyn av vuxenutbildningen bara på huvudmannanivå. Vi menar att Skolinpektionen bör få i uppdrag att granska varje verksamhet på enhetsnivå.

Vuxenutbildningen behöver som sagt reformeras i grunden och bli mer tillgänglig och mångfasetterad. Framför allt behöver dock resultat åter komma i fokus.

(Applåder)

Anf. 90 PATRICK RESLOW (SD):

Fru talman! Låt mig först yrka bifall till reservationerna 5 och 8.

Vuxenutbildningen är starkt kopplad till den diskussion om gymnasieskolan som vi precis har haft. De problem som möter gymnasieskolan är i de flesta fall också problem som möter vuxenutbildningen, i varje fall när det gäller utbildningsval och förkunskaper. Jag tänker därför inte förlänga debatten i onödan utan hänvisar till relevanta delar av det anförande om gymnasieskolan som jag nyss höll.

Det svenska systemet med vuxenutbildning är på sätt och vis unikt. Det finns få länder i världen som kan jämföra sig med oss när det gäller möjligheten till vidareutbildning senare i livet. Vi i Sverigedemokraterna tycker att det är bra. Så måste det vara. Om det är något vi under de senaste decennierna har lärt oss är det att världen är föränderlig och att samhällsutvecklingen går fortare än vad vi någonsin har trott. Därför måste det också finnas möjligheter att snabbt kunna anpassa sig till nya tiders krav och utmaningar.

Sverigedemokraterna ser också att det råder en stor mismatchning inom flera olika sektorer i samhället. Här fyller vuxenutbildningen ett stort syfte. Detta förutsätter såklart att grundutbildningen i sig är så bra att det lätt går att skaffa sig ny kompetens. Detta är också en av anledningarna till att vi säger att den som har gått ett tvåårigt yrkesgymnasium ska, om man inte gör det i direkt anslutning till gymnasiet, ha möjlighet att gå en kompletterande kurs senare i livet, det vill säga en två-plus-ett-lösning.

Sverigedemokraterna tycker alltså att det är bra att det finns en uppdelning mellan studieförberedande och yrkesinriktade program på gymnasiet. Detta ställer krav även på den kommunala vuxenutbildningen. För att möta elevernas behov av utbildning måste komvux vara väl utbyggt. Ungdomar

ska kunna komplettera sin utbildning eller byta inriktning helt och hållet, och då måste också vuxenutbildningen skapa reella möjligheter till detta.

Dagens vuxenutbildningssystem skulle jag vilja beskriva som väldigt spretigt. Det är kommunen som planerar. Det är kommunen som upphandlar. Det är kommunen som driver verksamhet i egen regi. Regelverken skiljer sig dessutom starkt beroende på vilken kommun du befinner dig i.

Det är svårt för alla aktörer, inte minst för aktörer från näringslivet, att orientera sig i denna snåriga djungel. Just därför menar vi sverigedemokrater att vuxenutbildningen, precis som grundskolan och gymnasieskolan, måste få ett statligt huvudmannaskap. Inte minst näringslivet skulle gynnas av detta, eftersom man då skulle kunna lägga mer tid på att höja utbildningskvaliteten och mindre tid på att anpassa sig till olika kommuners regelverk.

Vuxenutbildningen måste också se till att stärka kompetensen när det gäller bristyrken. Detta hänger nära samman med vår syn på satsningar på yrkesgymnasium, yrkeshögskola och lärlingsutbildningar. Vi vill därför se ökade satsningar på ett antal branscher som har behov av arbetskraft.

Bland annat ser vi att den svenska gruvnäringen är i behov av kompetens. Vi menar att det behövs utbildningsplatser med inriktning mot gruv- och mineralverksamhet, gärna i anslutning till de orter där gruvnäring bedrivs. Vi ser också möjligheten att det här bedrivs på distans genom att man utnyttjar de tekniska möjligheter som finns för detta.

En annan sektor där det finns ett stort behov av arbetskraft är stålindustrin. I dag är denna bransch väldigt högteknologisk, och det är viktigt att vi förser industrin med rätt kompetens på detta område. Vi ser i dag att det görs alldeles för svaga utbildningsinsatser – det krävs fler satsningar som är kopplade till stålindustrin. Även här ser vi fördelar med distansutbildning.

En tredje sektor som vi lyfter fram i vår motion är åkerinäringen. Vi vill se kraftiga satsningar på vuxenutbildningen inom åkerinäringen. Inom kort sägs det bli brist på exempelvis busschaufförer. Därför tycker vi att man bör öka antalet utbildningsplatser för yrkesförare.

Detsamma gäller skogsindustrin, som under lång tid har påtalat svårigheten att rekrytera kunnig personal på olika nivåer i företagen, inte minst i glesbygden.

Avslutningsvis, herr talman, menar vi sverigedemokrater att kraven på sfi-undervisningen måste skärpas avsevärt. Detta gäller inte bara kraven på närvaro och resultat utan även innehållet i undervisningen.

Vi vill att alla som anländer till Sverige ska få god kännedom om det svenska samhället. Vi vill därför se en obligatorisk samhällsorientering för samtliga som beviljas uppehållstillstånd. I denna ska det ingå undervisning i rättigheter och skyldigheter men också undervisning som ger kännedom om det svenska samhällets kultur, historia och värdegrund.

(Applåder)

I detta anförande instämde Jörgen Grubb och Michael Rubbestad (båda SD).

Anf. 91 DANIEL RIAZAT (V):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 9, men självklart står Vänsterpartiet bakom sina andra reservationer också.

Sverige är unikt när det kommer till frågan om vuxenutbildning, och detta är någonting som vi ska vara stolta över. Den kamp som fördes av arbetarklassen för att ge alla människor i vårt samhälle rätten till det livslånga lärandet ser vi resultatet av i våra folkhögskolor, i yrkesutbildningarna och på komvux. Detta är någonting som vi ska bevara.

Under ett antal år var delar av vuxenutbildningen, exempelvis komvux, under nedmontering. När alliansregeringen satt vid makten försämrade man människors möjligheter och rätt till kunskap hela livet – till det livslånga lärandet. Man minskade antalet platser på vuxenutbildningarna runt om i landet samtidigt som man sänkte skatten för de rikaste i vårt samhälle.

Något som kom in i det övriga skolväsendet var vinstjakten – att lägga ut vår vuxenutbildning på entreprenad. Jag kommer från en kommun där i princip all vuxenutbildning ligger på entreprenad. Är kvaliteten högre? Svar nej. Kommer dessa uppgifter från mig eller från Vänsterpartiet? Nej. Det finns forskning som visar att kvaliteten inte blir lika hög när vinstdrivande aktörer driver vuxenutbildningar eller utbildningar överlag inom vårt skolväsen och enbart har som syfte att göra vinst.

Jag måste säga att det är väldigt provocerande att se allianspartierna – återigen – vilja ta ytterligare steg för att utsätta vår vuxenutbildning för ytterligare experiment som går ut på att låta andra vinstdrivande aktörer komma in och göra det de har gjort med det resterande skolsystemet, det vill säga ta våra resurser utan att erbjuda den kvalitet som vi söker. Det riskerar också att konkurrera ut de seriösa aktörer – privata såväl som offentliga – som inte har detta vinstincitament utan som är där för att göra det som vi har gett dem i uppdrag att göra.

Jag skulle också vilja lyfta upp vår reservation 9, som jag yrkade bifall till. Den handlar om lärarassistentutbildningarna.

I dag finns en bred uppslutning bakom att vi ska ha lärarassistenter på våra skolor, men vi måste också se till att kvaliteten på utbildningarna för lärarassistenter är tillräckligt bra. Det finns yrkeshögskolor som erbjuder lärarassistentutbildningar, men vi vet ännu inte om kvaliteten är tillräckligt hög. Vi vet heller inte om de som ska arbeta i skolan som lärarassistenter får med sig de kunskaper som behövs för att arbeta i en verksamhet med barn och unga.

I många fall vet vi också att lärarassistenternas enda arbete inte är att göra det som lärarna inte hinner göra, utan det är faktiskt att göra det som i många fall är lärarnas uppdrag utifrån läroplanen: att arbeta med barn som behöver extra stöd i vår skola. Då är det ännu viktigare att se till att lärarassistentutbildningen fungerar och att man får med sig de kunskaper som man behöver.

I och med att detta är en debatt där vi debatterar motioner från den allmänna motionstiden och inte en generell betänkandedebatt tänker jag inte hålla på särskilt mycket längre. Jag vill dock återigen ta upp frågan om vinstjakten inom välfärden, inte minst inom vuxenutbildningen.

Vi har sett vad detta har gjort med vårt skolsystem – låt oss inte göra samma sak med vår vuxenutbildning! Låt oss inte lämna över det offentliga ansvaret när det gäller det livslånga lärandet till privata aktörer som inte är där för att hjälpa oss med detta uppdrag.

Låt oss se till att hålla en hög kvalitet. Det kan vi göra genom att stoppa vinstjakten i välfärden och i vuxenutbildningen.

Anf. 92 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Herr talman! Jag är nu inne på mitt andra anförande i kammaren på min tredje dag i riksdagen, så jag känner mig riktigt rutinerad vid det här laget!

Jag vill börja med att ställa mig bakom Kristdemokraternas samtliga reservationer, men jag kommer i detta inlägg att nöja mig med att tala om reservation 16, om bland annat sfi-undervisningen, under punkt 10. Jag tänker också säga några ord om reservation 21, som handlar om sfi för asylsökande.

Språket är en nyckel till god integration i ett nytt samhälle, men det är också nödvändigt att få kunskap och kännedom om hur samhället är uppbyggt och om kulturella och sociala koder. Språkkunskaper ger också avsevärt bättre möjligheter att komma in på arbetsmarknaden.

Sfi-undervisningen behöver förbättras – det är många överens om. Vårt förslag om individuella prestationsplaner och större nivåindelning innebär därför viktiga förbättringar för de berörda. Jag vill betona att det inte handlar om en negativ klassindelning utan om att ge var och en möjlighet att lära utifrån sin egen förmåga. Vem av oss har inte hört exempel på att exempelvis akademiker blandas med analfabeter i en grupp? Det skapar frustration för alla parter.

Ingen ska hållas tillbaka, och ingen ska lämnas efter. Var och en ska naturligtvis ha möjlighet att utvecklas till sin fulla potential, och där är förstås språket en nyckel. Förslaget att koppla ersättningen till sfi-anordnarna till elevernas resultat ger också en drivkraft att hålla god kvalitet på undervisningen.

Det är, herr talman, viktigt för självkänslan att så snart som möjligt komma i arbete och bli självförsörjande och slippa vara beroende av bidrag. Bästa sättet att lära sig svenska är att använda det, och då i en naturlig miljö. Därför vill vi förbättra möjligheterna att lära sig yrkessvenska på jobbet och kombinera sfi och yrkesvux.

Så några ord om min företrädare Jimmy Loords reservation 21. Asylsökande måste vänta länge på handläggning av sin asylansökan. Det kan innebära lång tid av ovisshet och passivitet. Jag instämmer i Jimmy Loords motion om att det bör ges undervisning i svenska och samhällsorientering redan på asylboendena från dag ett. En förkortad etableringstid är bra både för den enskilda människan och för samhället i stort.

Därmed, herr talman, ställer jag mig bakom Kristdemokraternas samtliga reservationer och yrkar bifall till nr 16 och 21.

(Applåder)

Anf. 93 TOMAS KRONSTÅHL (S):

Herr talman! Vuxenutbildning har alltid varit en väldigt viktig utbildning för oss socialdemokrater. Från början handlade det främst om att ge vuxna chansen att läsa in en gymnasiekompetens och att möjliggöra vidare studier. En del hade ofta en gammal utbildning, men det var också många gånger ekonomiska förutsättningar som gjorde att unga elever inte hade möjlighet att studera vidare. Därför var det väldigt viktigt att se till att starta en utbildning även för vuxna.

I år är det faktiskt 50 år sedan vi startade komvux som en skolform, främst riktad till just dessa vuxna som av olika anledningar hade behov av att ta en gymnasieexamen, växla yrke eller förverkliga en dröm och utbilda sig för att läsa vidare på högskola. Men komvux i dag handlar om så mycket mer. I dag är vuxenutbildningen ett helt avgörande instrument både för arbetsmarknadspolitiken, för integrationspolitiken och inte minst för att säkerställa kompetensförsörjningen både inom offentlig sektor och i det privata näringslivet.

Det blir alltmer tydligt att gymnasieskolan inte längre är tillräcklig för att ge alla som behöver det en grund för fortsatta studier, både inom yrkes- högskola och inom högskola. Det blir alltmer uppenbart att den kommunala vuxenutbildningen utgör en bas för den nationella och regionala kompetensförsörjningen till arbetslivet och en grund för fortsatta studier.

Vuxenutbildningen är en avgörande pusselbit för att möjliggöra ett livslångt lärande där varje människa kan växa under hela livet som aktiv samhällsmedborgare och skicklig yrkesperson. Den ger möjligheter att både växla och växa som inte bara skapar frihet och trygghet för individen utan också förbättrar matchningen och stärker vårt lands konkurrenskraft. Vuxenutbildningen ska vara en språngbräda till jobb och egen försörjning, en språngbräda till fortsatt utbildning eller nästa steg i kompetenstrappan men också en språngbräda till att etablera sig i det svenska samhället.

Herr talman! Sfi-undervisningen är avgörande för nya svenskers möjlighet att etablera sig i samhället. Oavsett tidigare utbildningsbakgrund är språkkunskaperna helt avgörande. Vi har i alltför många år haft ett system där man inte deltar i svenskundervisning eller samhällsintroduktion förrän den sökande fått besked om uppehållstillstånd. Jag är väl medveten om att bildningsförbund och andra under senare år har gjort ett heroiskt arbete vad gäller svenskundervisning och samhällsintroduktion. I januariöverenskommelsen slås det dock nu fast att vi ska ha samhällsintroduktion och undervisning i svenska från dag ett i vårt land, och det välkomnar jag verkligen. Det är ett viktigt tydliggörande och en helt nödvändig satsning som kommer att förbättra förutsättningarna för våra nya svenskar att snabbare bli en del av vår arbetsmarknad och det svenska samhället.

Men sfi-undervisningen behöver också fortsätta att moderniseras och förbättras. Inte minst måste man även när det gäller sfi utgå från individuella utvecklingsplaner för att tydliggöra individens möjligheter och förutsättningar att lyckas etablera sig på arbetsmarknaden, detta oavsett om man har svensk eller utländsk bakgrund. Kvaliteten måste höjas på undervisningen, och detta måste säkerställas oavsett om det är kommunala eller privata aktörer som står för undervisningen.

Här finns flera lyckade exempel att ta efter där kommuner och fristående utbildare tillsammans med lokala företag lyckats kombinera sfi, praktik och yrkesarbete för att skapa snabba vägar till jobb. I vissa fall har samtliga deltagare gått vidare till arbete eller fortsatt yrkesutbildning. Här behöver vi särskilt utveckla stödet för personer med kort utbildning och matcha dessa utbildningar mot de bristyrken som vi har i det svenska samhället i dag.

Herr talman! Min slutsats är att det måste bli betydligt enklare och smidigare att hitta den gyllene kombinationen av svenskundervisning, yrkes-svenska av olika typer, praktik och lärlingsplatser. Min tro är att det med de nu beslutade uppdragen och den vässade ambitionsnivån vad gäller både komvux i allmänhet och sfi-undervisningen i synnerhet finns goda förutsättningar att lyckas. Då kan vi både korta etableringstiden för nya svenskar, skapa nya jobb, möta kompetensbristen och möjliggöra för fler att göra ett utbildningssprång och – faktiskt – en livsresa.

Herr talman! Yrkeshögskolan är en annan oerhört viktig pusselbit i det livslånga lärandet. Genom att den utformas i nära samarbete med närings-liv och arbetsmarknad och mot utpekade bristyrken ser vi att en mycket hög procentandel av dessa elever går vidare direkt till ett jobb efter genomförd utbildning. Här är jag både glad och tacksam över att regeringen har beslutat att fortsätta utveckla yrkeshögskolan. Efter den nyligen genomförda socialdemokratiska partikongressen, som beslutade att fortsätta bygga ut yrkeshögskolan, känner jag också en stor stolthet och förhoppning inför framtiden.

I dag hamnar drygt 50 procent av utbildningarna i de tre största städerna. Här menar jag att vi måste jobba aktivt för att se till att dessa nya satsningar verkligen kommer hela landet till del. Yrkeshögskolan ska byggas ut, den ska utvecklas och den ska nå ut till hela landet.

Herr talman! Låt mig slutligen konstatera att det i ett modernt samhälle som vill vara i utbildningens och teknikens framkant är helt avgörande att vi lyckas erbjuda möjligheter till alla att ta del av det livslånga lärandet. Det livslånga lärandet är en förutsättning för en innovativ och konkurrenskraftig arbetsmarknad där vi inte konkurrerar med låga löner och usla arbetsvillkor utan med kunskap.

I den tid som vi nu lever i är kunskap mer än någonsin en trygghet. Kunskap är också styrka. Jag vill se ett samhälle där vi rustar varandra för ett långt och utvecklande arbetsliv. I det samhället är det viktigt att skapa ett lärandeklimat som både tar vara på tidigare arbetslivserfarenheter och möjliggör påbyggnad och vidare utbildningar genom hela livet. I det samhället är alla de nu nämnda skolformerna av helt avgörande betydelse.

Jag vill också passa på att yrka bifall till utbildningsutskottets förslag till beslut.

(Applåder)

I detta anförande instämde Pia Nilsson (S).

Anf. 94 GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Herr talman! Som flera av mina kollegor har sagt före mig hänger den här debatten om vuxenutbildning tätt samman med den om gymnasieutbildning som vi just hade. Så som man ser på gymnasiet och dess utmaningar och möjligheten där att förberedas för yrkeslivet och vuxenlivet ser man också delvis på vuxenutbildningen när man funderar på hur den ska utformas – eller åtminstone följer man samma principer.

En av de principer och viktiga prioriteringar för Miljöpartiet som jag nämnde i den förra debatten var att vi vill ha ett utbildningssystem utan återvändsgränder och där vi värnar den krokiga bildningsresan och möjligheten att göra olika saker genom livet och lära, lära om och lära nytt. För att åstadkomma det är tillgången till vuxenutbildning helt avgörande.

Vuxenutbildningen kan ge behörigheter som man inte fått tidigare i skol-systemet för att kunna söka vidare till akademisk utbildning, den kan ge möjlighet till nya kunskaper som behövs för att ta ett nytt steg i yrkeslivet och den kan ge helt nya kunskaper som man kanske inte från början visste att man efterfrågade. Jag återkommer till det.

Det finns särskilt två delar som är viktiga för oss när det gäller detta och som betänkandet behandlar mycket. Den ena är utbyggnaden av Kunskapslyftet som nu också är en del av januariavtalet. Det är bra att detta finns med där, för ska vi verkligen kunna värna den krokiga bildningsresan behövs det helt enkelt fler utbildningsplatser och fler möjligheter att utbilda sig. Den andra delen är att vi stärker kvaliteten i sfi. Det är helt avgörande för att man ska kunna ta makten över sitt liv oavsett om det handlar om möjligheten att vara medborgare i en demokrati eller att ha ett yrke. Förutsättningen är såklart att man får en god kunskap i svenska, och det kräver en sfi av allra högsta kvalitet. I betänkandet beskriver vi arbetet som pågår och det arbete som är aviserat i och med januariavtalet.

En reflektion som jag förutskickade att jag ville göra, herr talman, är att i den här diskussionen blir det lätt så att vi håller oss till den vuxenutbildning som är avgörande för att man ska bli anställbar, alltså den vuxenutbildning som är tätt kopplad till olika branscher. Det där är jätteviktigt, och precis som Tomas Kronståhl beskrev är yrkeshögskolan en oerhört bra del av den svenska vuxenutbildningen som just ger de där möjligheterna till ett jobb. Men det finns också andra delar av vuxenutbildningen och annan utbildning där du inte när du börjar är övertygad om exakt vad du ska använda din utbildning till.

Jag skulle vilja ägna någon minut åt att tala om bildning som sådan.

Steve Jobs, grundaren av Apple, lär en gång i ett tal för studenter på Stanford ha beskrivit hur han under sin högskoletid halkade in på en kurs om kalligrafi. Den kursen valde han för att det fanns någon som också gick den kursen som han ville spendera tid med och inte för att han trodde att han någonsin skulle få nytta av kalligrafin som sådan.

Det är väl ingen rikshemlighet att riksdagen håller oss med Appletelefoner, även om jag personligen tycker att det finns bättre alternativ. Men jag får konstatera när jag använder min Appletelefon att Apple flera gånger under it-revolutionen har gjort samma sak, nämligen tagit det som var tekniskt svårt och gjort det användarvänligt. Det har varit hela affärsidén sedan grundandet av det företaget. Det är det som byggt det företaget stort och revolutionerat it-användningen. Ledtrådarna till hur det skulle göras, sa Steve Jobs, fick han i kursen i kalligrafi.

Idéhistorikern Sven-Erik Liedman har uttryckt det så här: Kunskapens vägar är ofta omvägar. Vi får olika ledtrådar under utbildningsresan som sedan vi sedan visar oss ha en helt annan nytta av än vad vi först trodde. Därför är folkbildningen och folkbildningens roll i vuxenutbildningen – folkhögskolorna där man får breda kunskaper vare sig man går på de inriktade utbildningarna eller allmän linje och studiecirkelarna – helt avgörande. Jag tyckte att det behövde framföras även i den här debatten.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag säga någonting om det sista ställningstagandet som utskottet gör i betänkandet. Det handlar om vuxenutbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning. Där konstaterar utskottet tydligt att Komvuxutredningen i sin tur har konstaterat att det

finns alldeles för få möjligheter till den typen av vuxenutbildning för personer med intellektuell funktionsnedsättning i dag.

Komvuxutredningen lägger fram en del förslag på hur detta ska kunna rättas till och hur man bygger upp den typen av utbildningar. De förslagen bereds nu på Regeringskansliet, och jag hoppas att vi kommer att kunna få den typen av förslag på riksdagens bord, för det skulle kunna göra stor skillnad för många människor i Sverige som i dag inte har just den grundläggande möjligheten att ta makten över sitt liv som alla ska ha, även de med intellektuell funktionsnedsättning.

(Applåder)

Anf. 95 FREDRIK CHRISTENSSON (C):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation nr 6. Vi står givetvis bakom samtliga våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag alltså bifall endast till reservation nr 6.

Det betänkande vi i dag diskuterar handlar om vuxenutbildning, som är en oerhört viktig del för att skapa förutsättningar för människor att kunna omskola sig och vidareutbilda sig senare i livet. Utskottet diskuterade tidigare gymnasieutbildning, och som då nämndes hoppas var fjärde elev antingen av gymnasiet eller lämnar gymnasiet med ofullständiga betyg. Att det finns en vuxenutbildning av hög kvalitet är helt avgörande för att skapa ytterligare förutsättningar för de här personerna att få nya och bättre chanser senare i livet.

Det svenska utbildningssystemet präglas av valfrihet och möjligheten att kunna välja utbildningsanordnare – förutom när det handlar om kommunal vuxenutbildning. Det är ett av de få system som det de facto är upp till kommuner att avgöra om det ska finnas valfrihet i eller inte. Centerpartiet vill se en vuxenutbildningspeng så att valfrihet möjliggörs för personer som vill läsa på vuxenutbildningen. Det vore ett bra steg för att skapa mer valfrihet och stärka studenternas och elevernas förutsättningar.

Vuxenutbildningen spelar också en viktig roll för att klara det behov som finns på arbetsmarknaden. Många rekryteringar bland företagen misslyckas i dag. I den bästa av världar lyckas vi få människor att läsa yrkesprogram på gymnasiet, men när det inte sker är det otroligt viktigt att det finns vägar till dessa yrken via vuxenutbildningen. Vi behöver stärka yrkesvux för att möta den efterfrågan som finns och även stärka kvaliteten.

En fråga som det här betänkandet även berör är den om svenska för invandrare, sfi. Det är glädjande att flera delar av det som Centerpartiet har drivit under en längre tid kopplat till sfi finns med i januariavtalet som är skrivet mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Liberalerna. Fokus ligger på att öka kvaliteten, få fler timmar för de elever som behöver det och även utreda förutsättningarna för att få en sfi-peng på plats.

Herr talman! Betänkandet lyfter också den otroligt viktiga formen yrkeshögskoleutbildningar, som är en framgångssaga i Sverige sedan en tid tillbaka. De flesta studenter som hamnar på en sådan utbildning får jobb. Nio av tio kommer i ett kvalificerat arbete efter utbildningen.

Samtidigt finns det många utbildningar som i dag har hög kvalitet men som inte lyckas att få platser för att konkurrensen är så hård. Det är bra att utbyggnaden av yrkeshögskolan nu fortsätter tack vare januariavtalet. Det är ett viktigt steg framåt. Men från Centerpartiets sida skulle vi också vilja skapa förutsättningar att möjliggöra för de privat finansierade utbildningsplatser som finns genom yrkeshögskolan i dag att öppna platser den vägen så att fler utbildningar kan starta och bedrivs utöver de offentligt finansierade utbildningar som finns inom yrkeshögskolan.

Vi lär väl få återkomma till diskussionen om hur vi stärker vuxenutbildningen. Det är en otroligt avgörande fråga att det är en bra kvalitet på utbildningen och att vi ökar valfriheten inom vuxenutbildningen så att fler personer kan gå från utanförskap till arbete. Därmed skapar vi bättre förutsättningar för fler i vårt samhälle.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 17.)

§ 14 Kommissionens meddelande om en EU-ram för hormonstörande ämnen

Miljö- och jordbruksutskottets utlåtande 2018/19: MJU10

Kommissionens meddelande om en EU-ram för hormonstörande ämnen
(COM(2018) 734)

föredrogs.

*Kommissionens
meddelande om en
EU-ram för hormon-
störande ämnen*

Anf. 96 KRISTINA YNGWE (C):

Herr talman! I dag har jag, i egenskap av miljö- och jordbruksutskottets ordförande, fått den stora äran att föra hela utskottets talan i vårt eniga utlåtande om EU-kommissionens strategi för arbetet med hormonstörande ämnen.

Exempel på hormonstörande ämnen är olika varianter av ftalater, bromerade flamskyddsmedel eller metaller såsom bly och kvicksilver. Det är ämnen som finns i produkter som vi använder i vår vardag. Det har visat sig att de kan ha en koppling till bland annat bröstcancer, prostatacancer, fetma och sköldkörtelproblem. Det är därför oerhört viktigt att säkerställa att EU agerar på ett effektivt sätt för att säkerställa en hög skyddsnivå för EU:s befolkning och miljön och samtidigt upprätthålla den inre marknaden.

Hormonstörande ämnen är en fråga som under lång tid har engagerat regeringar av olika färg. De har också engagerat miljö- och jordbruksutskottet på många sätt. Därför har utskottet valt att granska EU-kommissionens meddelande *Mot en heltäckande EU-ram för hormonstörande ämnen* för att utvärdera om kommissionens presenterade strategi för arbetet med hormonstörande ämnen är tillräcklig eller om något saknas.

I utskottets granskning lyfter vi fram fyra områden som vi ser som extra viktiga att uppmärksamma. Det första handlar om kunskap om hormonstörande ämnen och effekter på hälsa och miljö. Utskottet instämmer i kommissionens bedömning att det behövs ytterligare forskning om förekomst och effekter av hormonstörande ämnen. Vi tycker samtidigt att det

är viktigt att översynen av relevant lagstiftning som kommissionen beskriver i sitt meddelande ska ha ett riskbaserat förhållningssätt så att de områden och den lagstiftning som är mest relevant vad gäller exponering för hormonstörande ämnen prioriteras. Vi ser därför positivt på kommissionens förslag att särskilt känsliga grupper som barn och tonåringar bör stå i fokus för ytterligare åtgärder och forskningsinsatser.

Det andra området som utskottet pekar på är försiktighetsprincipen. Vi instämmer i kommissionens bedömning att EU:s strategi för hormonstörande ämnen ska bygga på försiktighetsprincipen och ha som mål att minimera exponeringen för hormonstörande ämnen. Vi ser att erfarenheter från användningen av olika perfluorerade ämnen, i folkmun kallade PFAS, tydligt illustrerar behovet av förebyggande försiktighetsåtgärder.

Det finns ett flertal exempel på hur perfluorerade ämnen tidigare har ansetts vara helt ofarliga för människa och miljö, vilket har lett till att de har spridits i stor omfattning. Ny kunskap har därefter visat att dessa ämnen faktiskt kan ha hormonstörande egenskaper. Den stora spridningen och ämnernas låga nedbrytbarhet har lett till att perfluorerade ämnen kommer att finnas kvar i miljön lång tid framöver.

Enligt utskottets bedömning är det mot denna bakgrund viktigt att av försiktighetsskäl minimera spridning av potentiellt hormonstörande ämnen.

Herr talman! Område nummer tre handlar om cirkulär ekonomi. Vårt samhälle behöver sluta kretsloppen och arbeta för att det som i dag ses som avfall i stället ska ses som resurser som kan återanvändas eller återvinnas. Men i detta sammanhang är det också viktigt att titta på vilka ämnen de produkter som ska återvinnas faktiskt innehåller. Om en plastprodukt till exempel innehåller förbjudna ftalater är det inte helt lämpligt att återvinna den till en ny plastleksak för barn.

Utskottet anser därför att när EU-kommissionen ser över den befintliga lagstiftningen kopplad till hormonstörande ämnen måste man också titta på materialåtervinning och cirkulär ekonomi. EU:s reviderade strategi för hormonstörande ämnen måste samordnas med övrigt arbete för att åstadkomma en cirkulär ekonomi.

Det fjärde och sista området är tillsyn och marknadskontroll. Vi lever i en alltmer globaliserad värld med ökad handel mellan medlemsstater men inte minst med länder utanför EU som har ett annat regelverk kring hormonstörande ämnen än EU har. Det behövs därför ökade satsningar på relevant tillsyn och marknadskontroll i medlemsstaterna, så att spridningen av hormonstörande ämnen från importerade varor kan begränsas.

Herr talman! Sammantalet ser utskottet positivt på att kommissionen har presenterat detta meddelande. Vi anser att kommissionen med sin breda ansats täcker in de viktigaste frågeställningarna inom området. Utskottet föreslår därmed att riksdagen lägger utlåntagandet till handlingarna. (Applåder)

I detta anförande instämde Staffan Eklöf (SD).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 17.)

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2018/19:MJU9
Naturvård och biologisk mångfald
föredrogs.

Anf. 97 KRISTINA YNGWE (C):

Herr talman! Nu ger jag mig in på ett annat område. Det handlar om naturvård och biologisk mångfald.

För oss i Centerpartiet finns det några principer som är vägledande när det gäller arbetet med naturvård och biologisk mångfald. Den första är vikten av lokal delaktighet och att de åtgärder som vidtas har legitimitet hos dem som berörs. Jag tror att en stor del av de konflikter som vi i dag ser kopplat till naturvård runt omkring i vårt land grundar sig i frustration och en känsla av maktlöshet över att man inte kan påverka sin situation. Att människor känner sig lyssnade på och delaktiga är därför nycklar till en fungerande naturvård.

En annan viktig princip för Centerpartiet är att inskränkningar och begränsningar till följd av beslut från politiker eller myndigheter ska ersättas. Som brukare måste man kunna känna en trygghet i att veta att om man inte längre får använda sin skog som man vill eller om ens djur utsätts för rovdjursangrepp ska man också få ersättning för detta. Tyvärr ser vi att detta inte alltid är fallet.

Den tredje och sista principen handlar om att aktiva markägare och brukare är grunden i en fungerande förvaltning. I dag går många skogsägare omkring med en känsla av olust. Tänk om deras skötsel av skogen, som har skapat värden i form av till exempel bombmurklor eller lavskrikor, innebär att de plötsligt förlorar rätten att bruka sin skog! När brukare och markägare är rädda för att skapa biologisk mångfald är vi väldigt fel ute.

Dessa tre principer – lokal delaktighet, rätt till ersättning vid inskränkningar samt vikten av en aktiv förvaltning – gäller oavsett om det handlar om jord, skog eller vatten. Jag tänker i detta anförande ge några exempel på hur politiken måste förändras inom dessa olika områden.

Skogen debatterade vi ganska ingående här i kammaren för inte särskilt länge sedan. Jag tänker därför inte uppehålla mig särskilt mycket vid skogen i denna debatt. Men vi kan helt klart konstatera att när det gäller såväl lokal delaktighet som vikten av aktivt brukande och ersättning vid intrång finns det behov av förändringar i befintlig politik kopplat till naturvärden. Det är av yttersta vikt att det arbete som nu påbörjats inom ramen för januariavtalet också leder till en politik där skogsägarnas naturvårdande åtgärder uppmuntras och där fokus går från skyddets kvantitet till dess kvalitet.

Herr talman! Jag vill i stället uppehålla mig en stund vid en annan resurs: vattnet. Vi har tidigare i denna kammare debatterat fiskefrågor och vikten av en välbalanserad och fungerande kvotfördelning för ett levande bestånd. Men vi ser samtidigt att det behövs fler verktyg för att få ett välstående fiskbestånd, nämligen en mer aktiv förvaltning av säl och skarv. De äter tillsammans lika mycket fisk som kustfiskarna tar upp. Säl och skarv gör också stor skada på utrustning och nät och minskar möjligheterna att fiska med alternativa, mer skonsamma metoder.

I dag är skydds jakt på säl tillåtet. Men jag är glad att utskottet i dag rekommenderar riksdagen att rikta ett tillkännagivande till regeringen om att införa licensjakt på säl. Det är en fråga som Naturvårdsverket har utrett. Man förordar att licensjakt på säl införs, för att få en bättre förvaltning av fiskresurserna. Jag och utskottet delar denna bedömning.

Samtidigt är det såklart mycket beklagligt att det sedan 2015, till följd av ett WTO-ärendet, är förbjudet att handla med sälprodukter. Här är det bra att riksdagen under flera år tydligt har uttalat sitt stöd för att förändra denna lagstiftning när en sådan öppning ges. Men tyvärr är sannolikheten för detta ganska liten.

Centerpartiet ser att skarven är nästa fråga som vi måste arbeta vidare med. Den frågan är mer komplicerad att förändra än när det gäller sälen eftersom skarven är kopplad till EU:s fågeldirektiv som en art som inte omfattas av allmän jakt. Men för att så snabbt som möjligt kunna få till stånd en förändring vill Centerpartiet i ett första steg underlätta skydds jakt så att områden med stora kolonier kan begränsas i sin omfattning.

När det gäller lokal delaktighet i naturvården förtjänar ett exempel från vattnet att lyftas fram, nämligen samförvaltningen i Kosterhavets nationalpark. Här har forskare, fiskare, myndigheter och andra intressenter satt sig ned och beslutat om gemensamma regler och villkor. I stället för att totalförbjuda bottentrålning i området har man begränsat områdena i förvaltningsplanen och även gjort ett stort arbete för att utveckla nya, mer skonsamma trålningsredskap. På detta sätt har man kunnat balansera naturvård med det för området så viktiga fisket och turismen. Detta är en modell som vi i Centerpartiet vill se i fler skyddade områden, både i hav och på land.

Ett annat vattenområde där det finns ett starkt behov av ökat fokus på legitimitet och delaktighet är strandskyddet. Centerpartiet vill se ett decentraliserat och mer närodlat strandskydd där man har större lokal makt att bestämma vilka strandområden som ska bevaras och vilka som ska byggas. Regelkrånglet behöver minska, och de verkligt viktiga områdena behöver skyddas. Vi i Centerpartiet är glada att detta är en del av januariavtalet och att arbetet med en utredning som ska presentera ett i grunden reformerat strandskydd kommer att sjasättas under året.

Även vad gäller principen om ersättning vid intrång finns det aktuella vattenfrågor som behöver redas ut. Att värna och skydda vårt dricksvatten är helt nödvändigt, och det kommer att bli allt viktigare i framtiden. I flera kommuner pågår också ett aktivt arbete med att inrätta vattenskyddsområden, vilket samtidigt påverkar de lantbrukare som är aktiva i dessa områden. I vissa kommuner finns tydliga ersättningsmodeller, och i andra saknas detta, vilket har gett upphov till både konflikter och oro bland lantbrukarna. Vi i Centerpartiet menar att riktlinjerna kring ersättning vid inrättande av vattenskyddsområden behöver ses över på nationell nivå, något som även Dricksvattenutredningen har pekat på.

Herr talman! Sist men inte minst vill jag lyfta fram naturresursen åker- och betesmark. Här är ett aktivt brukande helt nödvändigt för den biologiska mångfalden. Jordbruksverket har tillsammans med Riksantikvarieämbetet, Naturvårdsverket och länsstyrelserna ganska nyligen presenterat en rapport om hur den biologiska mångfalden i odlingslandskapet ska kunna stärkas. I rapporten konstaterar man att en tredjedel av Sveriges rödlistade arter är beroende av odlingslandskapet för överlevnad. Främst handlar det om örtrika gräsmarker som hotas av igenväxning.

Man menar att lönsamma lantbrukare och ett ökat antal betande djur är den väg som vi behöver gå om vi ska klara våra mål om biologisk mångfald i odlingslandskapet. Jag skulle därför verkligen önska att den svenska debatten om kon kunde sansa sig och inte bara handla om kon som en klimatbov utan även om kon som den nödvändighet för biologisk mångfald den faktiskt är.

Ett annat område där det behövs en mer sansad debatt är genteknik i växtförädling. Samtidigt som svenskt lantbruk står för en del av lösningen kring ökad biologisk mångfald i odlingslandskapet kan vi nämligen konstatera att ett intensivt lantbruk ibland även påverkar den biologiska mångfalden i slättlandskap på ett negativt sätt. Minskad användning av insatsvaror som handelsgödsel och växtskydd nämns ofta som åtgärder, och det är också något som svenska lantbrukare arbetar aktivt med.

Samtidigt finns det i dag förädlingstekniker som kan korta ned utvecklingstiden och även ge sortegenskaper som till exempel torktålighet eller minskat behov av kväve eller växtskyddsmedel. Tyvärr har både EU och Sverige en lagstiftning som utgår ifrån förädlingsteknik i stället för sortegenskap, vilket gör att Sverige och EU halkar efter. Det är därför väldigt välkommet att utskottet föreslår att riksdagen ska uppmana regeringen att verka för en teknikneutral växtförädlingslagstiftning.

Herr talman! Inte bara kon behövs i odlingslandskapet – även får och getter fyller en viktig funktion för den biologiska mångfalden. Det är därför med sorg jag läser om fårföretagare som väljer att sluta med sin verksamhet efter rovdjursangrepp. En fungerande rovdjursförvaltning går hand i hand med god naturvård, och här ser vi flera brister.

En del handlar om förutsättningar vid skydds jakt. Både bemötande och ersättningsnivå skiljer sig åt mellan olika länsstyrelser, vilket gör det hela svåröversäglbart för den enskilde företagaren. Vi kan också konstatera att även om staten ersätter en viss del av skadan kan det bli väldigt kostsamt för lantbruksföretagaren inte bara emotionellt utan även pengamässigt. Det är därför rimligt att titta på om staten ska ta ett större ansvar för kostnader för förebyggande arbete, skydds jakt och skadeersättning vid rovdjursangrepp.

Herr talman! Sverige behöver ha en naturvård som uppmuntrar människor att vårda och förvalta. Den ska hjälpa markägare och brukare att bevara värdefull natur och skapa ny biologisk mångfald. För att nå dit behövs en politik som stärker delaktigheten och legitimiteten, garanterar rätt till ersättning vid inskränkningar och bygger på aktiv förvaltning. Dit har vi tyvärr fortfarande en bit kvar.

Jag ställer mig så klart bakom alla Centerpartiets reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall enbart till reservation 35.

(Applåder)
(forts. § 18)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.53 på förslag av talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

§ 16 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 28 mars

TU7 Trafiksäkerhet

Punkt 2 (Vissa frågor om vägars utformning)

1. utskottet
2. res. 2 (M)
3. res. 5 (KD)

Förberedande votering:

62 för res. 2

21 för res. 5

234 avstod

32 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:

144 för utskottet

62 för res. 2

111 avstod

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 26 V, 15 L, 14 MP

För res. 2: 62 M

Avstod: 62 SD, 28 C, 21 KD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Punkt 5 (Vissa frågor om vinterdäck)

1. utskottet
2. res. 9 (M)
3. res. 10 (C)

Förberedande votering:

62 för res. 9

28 för res. 10

227 avstod

32 frånvarande

Kammaren biträdde res. 9.

Huvudvotering:

227 för utskottet

61 för res. 9

28 avstod

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 SD, 26 V, 21 KD, 15 L, 14 MP

För res. 9: 61 M

Avstod: 28 C

Frånvarande: 11 S, 9 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Punkt 7 (Hastighetsbegränsningar)

Propositioner ställdes först beträffande utskottets förslag till beslut och därefter i fråga om motiveringen.

Förslag till beslut:

1. utskottet

2. res. 13 (SD)

Votering:

228 för utskottet

61 för res. 13

26 avstod

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 28 C, 1 V, 20 KD, 15 L, 13 MP

För res. 13: 61 SD

Avstod: 1 SD, 25 V

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 2 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Guðrun Brunegård (KD) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Motiveringen:

Godkännande av

1. utskottets motivering

2. motiveringen i res. 14 (V)

Votering:

228 för utskottet

26 för res. 14

62 avstod

33 frånvarande

Kammaren godkände utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 62 M, 28 C, 21 KD, 15 L, 14 MP

För res. 14: 26 V

Avstod: 62 SD

Frånvarande: 12 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Thomas Hammarberg (S) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 8 (Trafiksäkerhet vid vägarbeten)

1. utskottet

2. res. 15 (SD)

Votering:

255 för utskottet

62 för res. 15

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2018/19:72
3 april

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 89 S, 62 M, 28 C, 26 V, 21 KD, 15 L, 14 MP
För res. 15: 62 SD
Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Punkt 11 (Fördjupad översyn av förarutbildningen)

1. utskottet
2. res. 20 (S, V, MP)

Votering:

189 för utskottet
128 för res. 20
32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 62 M, 62 SD, 28 C, 21 KD, 15 L

För res. 20: 88 S, 26 V, 14 MP

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Lawen Redar (S) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 13 (Körkortsutbildningen för motorcyklister)

1. utskottet
2. res. 21 (M)

Votering:

193 för utskottet
62 för res. 21
62 avstod
32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 28 C, 26 V, 21 KD, 15 L, 14 MP

För res. 21: 62 M

Avstod: 62 SD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Punkt 15 (Uppvisande av giltigt körkort)

1. utskottet
2. res. 23 (M)

Votering:

193 för utskottet
62 för res. 23
61 avstod
33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 28 C, 26 V, 21 KD, 15 L, 14 MP

För res. 23: 62 M

Avstod: 61 SD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 1 SD, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

NU7 Näringspolitik

Punkt 3 (Övrigt om företagsfrämjande)

1. utskottet

2. res. 4 (SD)

3. res. 6 (V)

Förberedande votering:

62 för res. 4

27 för res. 6

228 avstod

32 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Gulan Avci (L) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Huvudvotering:

105 för utskottet

62 för res. 4

150 avstod

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 2 L, 14 MP

För res. 4: 62 SD

Avstod: 62 M, 28 C, 26 V, 21 KD, 13 L

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Maria Arnholm och Fredrik Malm (båda L) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 4 (Ungas företagande)

1. utskottet

2. res. 9 (M, C, L)

Votering:

212 för utskottet

104 för res. 9

1 avstod

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 SD, 26 V, 21 KD, 14 MP

För res. 9: 61 M, 28 C, 15 L

Avstod: 1 M

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Punkt 6 (Företagens kapitalförsörjning)

1. utskottet

2. res. 15 (C)

Votering:

129 för utskottet

28 för res. 15

160 avstod

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 26 V, 14 MP

För res. 15: 28 C

Avstod: 62 M, 62 SD, 21 KD, 15 L

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Punkt 8 (Principen om en regel in, en regel ut)

1. utskottet

2. res. 19 (M, C, KD, L)

Votering:

191 för utskottet

126 för res. 19

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 SD, 26 V, 14 MP

För res. 19: 62 M, 28 C, 21 KD, 15 L

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Punkt 9 (Regelbörda för mikroföretag)

1. utskottet

2. res. 20 (M)

Votering:

255 för utskottet

62 för res. 20

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 SD, 28 C, 26 V, 21 KD, 15 L, 14 MP

För res. 20: 62 M

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Punkt 10 (Övrigt om regelförenkling)

1. utskottet

2. res. 22 (SD)

3. res. 24 (KD)

Förberedande votering:

62 för res. 22

21 för res. 24

234 avstod

32 frånvarande

Kammaren biträdde res. 22.

Huvudvotering:
129 för utskottet
62 för res. 22
126 avstod
32 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 89 S, 26 V, 14 MP
För res. 22: 62 SD
Avstod: 62 M, 28 C, 21 KD, 15 L
Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU8 Regional tillväxtpolitik

Punkt 2 (Kommersiell och offentlig service)

1. utskottet
2. res. 1 (M, C)

Votering:

143 för utskottet
90 för res. 1
83 avstod
33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 26 V, 15 L, 14 MP

För res. 1: 62 M, 28 C

Avstod: 62 SD, 21 KD

Frånvarande: 12 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Thomas Hammarberg (S) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 3 (Återföring av medel från vatten- och vindkraft)

Propositioner ställdes först beträffande utskottets förslag till beslut och därefter i fråga om motiveringen.

Förslag till beslut:

1. utskottet
2. res. 5 (C)

Votering:

200 för utskottet
28 för res. 5
89 avstod
32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 62 M, 21 KD, 15 L, 14 MP

För res. 5: 28 C

Avstod: 1 S, 62 SD, 26 V

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Prot. 2018/19:72
3 april

Motiveringen:

Godkännande av

1. utskottets motivering
2. motiveringen i res. 6 (V)

Votering:

201 för utskottet

26 för res. 6

90 avstod

32 frånvarande

Kammaren godkände utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 21 KD, 15 L, 14 MP

För res. 6: 26 V

Avstod: 62 SD, 28 C

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Punkt 4 (Vissa övriga frågor om regional tillväxt)

1. utskottet

2. res. 7 (M)

3. res. 8 (SD)

Förberedande votering:

63 för res. 7

62 för res. 8

192 avstod

32 frånvarande

Kammaren biträdde res. 7.

Joakim Sandell (S) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

129 för utskottet

62 för res. 7

126 avstod

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 26 V, 14 MP

För res. 7: 62 M

Avstod: 62 SD, 28 C, 21 KD, 15 L

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

AU8 Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering

Punkt 1 (Jämställdhetspolitikens mål och jämställdhetsintegrering)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

3. res. 2 (C)

4. res. 3 (L)

Förberedande votering 1:

28 för res. 2

15 för res. 3

273 avstod

33 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Anna Sibinska (MP) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Förberedande votering 2:

63 för res. 1

28 för res. 2

226 avstod

32 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

212 för utskottet

62 för res. 1

43 avstod

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 26 V, 21 KD, 14 MP

För res. 1: 62 SD

Avstod: 28 C, 15 L

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Punkt 2 (Åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck)

1. utskottet

2. res. 4 (M)

3. res. 6 (KD)

Förberedande votering:

62 för res. 4

21 för res. 6

234 avstod

32 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Huvudvotering:

172 för utskottet

61 för res. 4

84 avstod

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2018/19:72

3 april

Partvis fördelning av rösterna:
För utskottet: 89 S, 28 C, 26 V, 15 L, 14 MP
För res. 4: 61 M
Avstod: 1 M, 62 SD, 21 KD
Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Punkt 3 (Åtgärder mot hbtq-personers utsatthet)

1. utskottet
2. res. 8 (V)
3. res. 9 (L)
Förberedande votering:
26 för res. 8
15 för res. 9
276 avstod
32 frånvarande
Kammaren biträdde res. 8.

Huvudvotering:
247 för utskottet
26 för res. 8
44 avstod
32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:
För utskottet: 89 S, 61 M, 62 SD, 21 KD, 14 MP
För res. 8: 26 V
Avstod: 1 M, 28 C, 15 L
Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Punkt 4 (Nationellt centrum för kvinnofrid m.m.)

1. utskottet
2. res. 10 (M, SD, KD)
Votering:
172 för utskottet
145 för res. 10
32 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:
För utskottet: 89 S, 28 C, 26 V, 15 L, 14 MP
För res. 10: 62 M, 62 SD, 21 KD
Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 17 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

TU10 Ändringar i lagen om elektronisk kommunikation, toppdomänen och radioutrustningslagen

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Statens långsiktiga ägande i Telia Company AB)

Propositioner ställdes först beträffande utskottets förslag till beslut och därefter i fråga om motiveringen.

Förslag till beslut:

1. utskottet
2. res. 1 (S, V, MP)

Votering:

190 för utskottet

127 för res. 1

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 2 S, 62 M, 62 SD, 28 C, 21 KD, 15 L

För res. 1: 87 S, 26 V, 14 MP

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Thomas Hammarberg och Leif Nysmed (båda S) anmälde att de avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Motiveringen:

Godkännande av

1. utskottets motivering
2. motiveringen i res. 2 (SD)

Votering:

139 för utskottet

62 för res. 2

116 avstod

32 frånvarande

Kammaren godkände utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 7 S, 62 M, 28 C, 1 V, 21 KD, 15 L, 5 MP

För res. 2: 62 SD

Avstod: 82 S, 25 V, 9 MP

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Jamal El-Haj, Patrik Engström, Thomas Hammarberg, Per-Arne Håkansson, Mattias Ottosson, Marianne Pettersson och Hanna Westerén (alla S) samt Emma Berginger, Jonas Eriksson, Elisabeth Falkhaven och Anna Sibinska (alla MP) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

JuU12 Processrättsliga frågor

Punkt 12 (Utökad användning av hemliga tvångsmedel)

1. utskottet

2. res. 8 (SD)

Votering:

194 för utskottet

62 för res. 8

61 avstod

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2018/19:72
3 april

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 89 S, 1 M, 28 C, 26 V, 21 KD, 15 L, 14 MP
För res. 8: 62 SD
Avstod: 61 M
Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Punkt 16 (Översyn av regelverket om förundersökningsbegränsning)

1. utskottet
2. res. 13 (S, V, MP)

Votering:

188 för utskottet

129 för res. 13

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 M, 62 SD, 28 C, 21 KD, 15 L

För res. 13: 89 S, 26 V, 14 MP

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Punkt 25 (Översyn av nämndemannasystemet)

1. utskottet
2. res. 17 (L)

Votering:

302 för utskottet

15 för res. 17

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 62 SD, 28 C, 26 V, 21 KD, 14 MP

För res. 17: 5 L

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Punkt 26 (Ett system med kronvittnen)

1. utskottet
2. res. 18 (S, C, V, MP)

Votering:

161 för utskottet

156 för res. 18

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 62 M, 62 SD, 21 KD, 15 L

För res. 18: 88 S, 28 C, 26 V, 14 MP

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Erik Ezelius (S) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 27 (Anonyma vittnen)

1. utskottet
2. res. 19 (S, C, V, MP)

Votering:

160 för utskottet

157 för res. 19

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 M, 62 SD, 21 KD, 15 L

För res. 19: 89 S, 28 C, 26 V, 14 MP

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Punkt 29 (Personsäkerhetsprogram)

1. utskottet
2. res. 20 (V)

Votering:

290 för utskottet

26 för res. 20

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 62 M, 62 SD, 28 C, 21 KD, 15 L, 14 MP

För res. 20: 26 V

Frånvarande: 12 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Punkt 35 (Svensk anslutning till den europeiska åklagarmyndigheten (Eppo))

1. utskottet
2. res. 23 (M, KD, L)

Votering:

219 för utskottet

98 för res. 23

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 SD, 28 C, 26 V, 14 MP

För res. 23: 62 M, 21 KD, 15 L

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU15 Unga lagöverträdare*Punkt 1 (Brottsförebyggande åtgärder för unga)*

1. utskottet
2. res. 1 (M, KD)

Votering:

233 för utskottet

83 för res. 1

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2018/19:72
3 april

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 SD, 28 C, 26 V, 14 L, 14 MP

För res. 1: 62 M, 21 KD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 5 L, 2 MP, 1 -

Joar Forssell (L) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 2 (Sociala insatsgrupper)

1. utskottet

2. res. 2 (L)

Votering:

302 för utskottet

15 för res. 2

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 62 SD, 28 C, 26 V, 21 KD, 14 MP

För res. 2: 15 L

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Punkt 3 (Polisen och skolan)

1. utskottet

2. res. 3 (KD)

Votering:

296 för utskottet

21 för res. 3

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 62 SD, 28 C, 26 V, 15 L, 14 MP

För res. 3: 21 KD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Punkt 10 (Straffmyndighetsålder)

1. utskottet

2. res. 9 (SD)

Votering:

255 för utskottet

62 för res. 9

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 28 C, 26 V, 21 KD, 15 L, 14 MP

För res. 9: 62 SD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Punkt 11 (Straffrabatt)

1. utskottet

2. res. 10 (SD)

3. res. 11 (C, L)

Förberedande votering:

62 för res. 10

43 för res. 11

211 avstod

33 frånvarande

Kammaren biträdde res. 10.

Huvudvotering:

212 för utskottet

62 för res. 10

42 avstod

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 26 V, 21 KD, 14 MP

För res. 10: 62 SD

Avstod: 28 C, 14 L

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 5 L, 2 MP, 1 -

Christer Nylander (L) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FöU9 Militära frågor

Punkt 1 (Försvarsmaktsorganisationen)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

3. res. 2 (C)

4. res. 3 (KD)

Förberedande votering 1:

28 för res. 2

21 för res. 3

268 avstod

32 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

62 för res. 1

28 för res. 2

227 avstod

32 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Prot. 2018/19:72
3 april

Huvudvotering:
208 för utskottet
62 för res. 1
47 avstod
32 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Ebba Busch Thor och Andreas Carlson (båda KD) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.
Tina Acketoft (L) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 89 S, 62 M, 26 V, 3 KD, 14 L, 14 MP
För res. 1: 62 SD
Avstod: 28 C, 18 KD, 1 L
Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Punkt 2 (Gotland)

1. utskottet
2. res. 4 (L)
Votering:
302 för utskottet
15 för res. 4
32 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 89 S, 62 M, 62 SD, 28 C, 26 V, 21 KD, 14 MP
För res. 4: 15 L
Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Punkt 3 (Organisation, ledning och styrning)

1. utskottet
2. res. 5 (M)
Votering:
255 för utskottet
62 för res. 5
32 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 89 S, 62 SD, 28 C, 26 V, 21 KD, 15 L, 14 MP
För res. 5: 62 M
Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Punkt 5 (Övnings- och skjutfält)

1. utskottet
2. res. 8 (SD)
3. res. 9 (V)

Förberedande votering:

- 62 för res. 8
26 för res. 9
228 avstod

33 frånvarande

Kammaren biträdde res. 8.

Thomas Hammarberg (S) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Huvudvotering:

- 166 för utskottet
61 för res. 8
90 avstod

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 1 SD, 27 C, 20 KD, 15 L, 14 MP

För res. 8: 61 SD

Avstod: 62 M, 1 C, 26 V, 1 KD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Helena Vilhelmsson (C) och Mikael Oscarsson (KD) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 8 (Hemvärnet)

1. utskottet
2. res. 13 (M, C, L)

Votering:

- 212 för utskottet
105 för res. 13
32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 SD, 26 V, 21 KD, 14 MP

För res. 13: 62 M, 28 C, 15 L

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU11 Gymnasieskolan*Punkt 1 (Ämnesbetyg)*

1. utskottet
2. res. 2 (SD)

Votering:

- 193 för utskottet
62 för res. 2
62 avstod

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2018/19:72
3 april

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 89 S, 28 C, 26 V, 21 KD, 15 L, 14 MP
För res. 2: 62 SD
Avstod: 62 M
Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Punkt 5 (Tvåårig yrkesskola på gymnasial nivå)

1. utskottet
2. res. 6 (S, V, MP)

Votering:

189 för utskottet

128 för res. 6

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 M, 62 SD, 28 C, 21 KD, 15 L, 1 MP

För res. 6: 89 S, 26 V, 13 MP

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Pernilla Stålhammar (MP) anmälde att hon avsett att rösta nej men markrats ha röstat ja.

Punkt 6 (Tvåårigt praktiskt gymnasieprogram)

1. utskottet
2. res. 7 (SD)

Votering:

255 för utskottet

62 för res. 7

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 28 C, 26 V, 21 KD, 15 L, 14 MP

För res. 7: 62 SD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Punkt 9 (Breddad och förstärkt gymnasial lärlingsutbildning)

1. utskottet
2. res. 11 (M, C, KD, L)

Votering:

191 för utskottet

126 för res. 11

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 SD, 26 V, 14 MP

För res. 11: 62 M, 28 C, 21 KD, 15 L

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Punkt 10 (Läringsanställning)

1. utskottet
2. res. 13 (L)

Votering:

274 för utskottet

15 för res. 13

28 avstod

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 62 SD, 26 V, 21 KD, 14 MP

För res. 13: 15 L

Avstod: 28 C

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Punkt 14 (Introduktionsprogram)

1. utskottet
2. res. 20 (V)

Votering:

186 för utskottet

26 för res. 20

105 avstod

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 21 KD, 14 MP

För res. 20: 26 V

Avstod: 62 SD, 28 C, 15 L

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU12 Vuxenutbildning

Punkt 4 (Behov och utbud av vuxenutbildning)

1. utskottet
2. res. 5 (SD)

Votering:

193 för utskottet

62 för res. 5

62 avstod

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 28 C, 26 V, 21 KD, 15 L, 14 MP

För res. 5: 62 SD

Avstod: 62 M

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Punkt 5 (Yrkesvux och vuxenutbildningspeng)

1. utskottet
2. res. 6 (C)

Votering:

287 för utskottet

28 för res. 6

1 avstod

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 62 M, 62 SD, 26 V, 20 KD, 15 L, 14 MP

För res. 6: 28 C

Avstod: 1 KD

Frånvarande: 12 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Lena Rådström Baastad (S) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Pia Steensland (KD) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 6 (Särskilda utbildningar)

1. utskottet
2. res. 8 (SD)
3. res. 9 (V)

Förberedande votering:

62 för res. 8

26 för res. 9

229 avstod

32 frånvarande

Kammaren biträdde res. 8.

Huvudvotering:

147 för utskottet

62 för res. 8

108 avstod

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 1 M, 28 C, 15 L, 14 MP

För res. 8: 62 SD

Avstod: 61 M, 26 V, 21 KD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Punkt 10 (Sfi-undervisningen m.m.)

1. utskottet
2. res. 16 (M, C, KD, L)

Votering:

191 för utskottet

125 för res. 16

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 1 M, 62 SD, 26 V, 13 MP

För res. 16: 61 M, 28 C, 21 KD, 15 L

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 3 MP, 1 -

Boriana Åberg (M) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Anna Sibinska (MP) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 12 (Kunskaps- och resultatkrav inom sfi)

1. utskottet

2. res. 19 (M)

Votering:

240 för utskottet

62 för res. 19

15 avstod

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 SD, 28 C, 26 V, 21 KD, 14 MP

För res. 19: 62 M

Avstod: 15 L

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Punkt 13 (Sfi för asylsökande)

1. utskottet

2. res. 21 (KD)

Votering:

297 för utskottet

20 för res. 21

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 62 SD, 28 C, 26 V, 1 KD, 15 L, 14 MP

För res. 21: 20 KD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 3 C, 2 V, 1 KD, 4 L, 2 MP, 1 -

Camilla Brodin (KD) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU10 Kommissionens meddelande om en EU-ram för hormonstörande ämnen

Kammaren biföll utskottets förslag.

Anf. 98 MAGNUS MANHAMMAR (S):

Fru talman! Det finns ingen skräckfilm som kan vara otäckare än om det skulle göras en film om den sjätte massutrotningen. Skräckfilmsregissörerna hade inte kunnat hitta en mer fasansfull berättelse att göra en film av. Det hemskaste av allt är att det här inte är film, utan det händer här och nu. Det är en dokumentär som pågår utanför riksdagens fönster.

En efter en försvinner djur- och växtarter från jordens yta. Tusentals, ja hundratusentals, ja faktiskt enligt den senaste forskningen till och med miljarder, arter är redan utrotade och för alltid försvunna. Just nu är ännu fler hotade.

Forskarna kallar detta för en biologisk utplåning och säger att det är en skrämmande attack mot själva fundamentet av vår mänskliga civilisation.

Fru talman! Den sjätte massutrotningen av arter går rekordsnabbt. Hela tre fjärdedelar av alla arter på jorden riskerar att försvinna. Den här gången är det människan som är orsaken till massdöden. Det är en massdöd som hotar vår egen existens.

Det är första gången ett massutdöende orsakas av en enskild art – människan i det här fallet – och inte av naturliga processer. Det förra utdöendet drabbade dinosaurierna då en meteorit slog ned för ca 65 miljoner år sedan.

Nu dör djur- och växtliv på grund av oss, bland annat på grund av giftiga föroreningar och på grund av klimatförändringarna. Men den absolut främsta orsaken är människans ständigt ökande och massiva exploatering av vår planet. Människan och våra tamdjur har tagit över planeten. Tillsammans utgör vi 95 procent av världens biomassa för ryggradsdjur. Vilda djur som tidigare var den absolut största delen, till exempel älgar, lejon, pingviner och andra vilda djur, står endast för 5 procent i dag. De minskar snabbt i antal.

Fru talman! Vi står vid ett vägskäl i planetens och mänsklighetens historia. Vårt sätt att leva slår sönder ekosystem och utrotar arter i en rasande takt. Mänskligheten har inte varit med om detta tidigare, och ingen vet exakt hur ekosystemen kommer att påverkas. Det enda vi vet är att ekosystemen kommer att påverkas. Vi vet också att vi människor är helt beroende av att det finns friska ekosystem och att de fungerar så att vi kan överleva.

Allt detta låter hemskt, och det är också hemskt. Det är oerhört allvarligt. Det händer i Sverige, och det händer runt om i världen. Men det finns fortfarande tid att vända utvecklingen. Det finns fortfarande tid att göra något, även om tiden nu börjar bli knapp. Planeten behöver vår hjälp, och mänskligheten behöver sin egen hjälp. Tillsammans kan vi vända på detta.

Men om vi ska lyckas vända måste vi börja värna den biologiska mångfalden med ett oerhört mycket större allvar än vad vi hittills har gjort. Här i Sverige finns ungefär 4 000 rödlistade arter, det vill säga hotade arter. De främsta hoten mot de rödlistade arternas existens är skogsavverkning och igenväxning av miljöområden. Det intensiva skogsbruket med kalhyggen som dominerande metod och igenväxning av öppna landskap, av ångar och hagar, gör att många arter får allt svårare att överleva och klara sig.

Men när våra naturskogar får leva sjuder det av liv. Här finns ofta olika sorters träd som sida vid sida står med döda träd som får finnas kvar. Det är träd som på det sättet blir en förutsättning för svampar, lavar, mossor och insekter – och även vissa fåglar som behöver dem för att överleva. Men när skogen avverkas och ersätts av trädodlingar där i princip endast en sorts träd växer är det många växt- och djurarter som inte klarar sig.

Fru talman! Även odlingslandskapen är viktiga för biologisk mångfald. Få platser har ett så rikt växt- och djurliv som ett varierat odlingslandskap. Betande djur håller landskapet öppet, och olika grödor kan odlas växelvis på åkrarna. Åkerholmar, stenmurar och våtmarker blir boplatser åt en mångfald av insekter och djur.

Men det industriella jordbruket tar även här i Sverige över alltmer av det som tidigare har varit ett varierat och traditionellt jordbruk. När det industriella jordbruket tar över utarmas åkrarna, och den biologiska mångfalden minskar i kapp med att kemiska bekämpningsmedel, konstgödsel och endast en typ av grödor används.

Fru talman! För att kunna stoppa denna massutrotning måste vi skydda en mycket större del av både Sveriges natur och världens natur. Vi måste ställa om till ett hållbart samhälle, en hållbar industri, ett hållbart jord- och skogsbruk och ett hållbart fiske.

Här i Sverige måste vi fortsätta att öka skyddet av land och hav. Vi har under den senaste mandatperioden gjort ett enastående arbete med detta, och det arbetet måste även fortsätta. Mer skog behöver skyddas, men det behöver göras i nära samarbete med skogsägarna. Ingen skogsägare ska behöva sväva i ovisshet eller inte bli kompenserad för den skog som ska skyddas.

Våra hav måste i mycket större utsträckning skyddas. I dag är stora delar av våra fiskbestånd överfiskade, och flera bestånd i och kring Sverige har redan försvunnit helt eller riskerar total kollaps. Det är fullständigt orimligt att vi som människor, och vi som politiker, på många sätt faktiskt står vid sidan om och ser på när detta händer. Vi måste ta i med hårdhandskarna och se till att överfisket stoppas.

En rimlig hållning när det gäller havet är att framöver diskutera och driva på för att öka antalet skyddade områden. Till exempel kan man till år 2030 se till att skydda 30 procent av havsområdena, och vidare ska man se till att 30 procent av de skyddade områdena faktiskt också blir helt fredade för fiske. I dag tror vi att skyddade områden är fredade för fiske. Det är de sällan. Vi behöver också områden som är fredade för fiske.

Fisken och haven måste räddas – och det måste ske inom kort. Annars kommer det att varken finnas någon fisk kvar eller för den delen något fiske. Vi måste ställa om till ett hållbart fiske, och det ska inte bara fiskarna göra själva. Jag menar inte fiskarna som simmar utan fiskarna som fiskar fisken. Från den sidan behöver staten kraftfullt, på ett helt annat sätt än hittills, gå in och stötta fiskenäringen för en omställning till hållbarhet. Det är ingenting som näringen ska behöva göra själv, utan den ska få stöd.

Samtidigt måste vi också minska utsläppen av växthusgaser. Klimatförändringarna och temperaturökningarna orsakar i sig en förstörelse av många livsmiljöer. Klimatet och biologisk mångfald är starkt sammanknutet.

Klimatpolitiska rådet visar att vi måste växla upp avsevärt då det gäller politiken för att rädda klimatet. Låt oss tillsammans börja leva upp till vad de vill.

Vi måste också ha en stark politik för att hålla de oexploaterade floderna och älvarna även i fortsättningen fritt strömmande. På alla de platser där det i dag finns kraftverk behöver vi se till att politiken och kraftverken gemensamt fortsätter att skapa förutsättningar för en rejäl utbyggnad av fiskvandningsleder och fisktrappor.

Fru talman! Även om det fortfarande är möjligt att göra något åt massdöden ska vi vara ärliga. Utsikterna ser tyvärr inte så goda ut om vi inte gör något rejält drastiskt från mänsklighetens sida. Därför måste vi nu dra i handbromsen, ställa om samhället och politiken till hållbarhet och ta det ansvar väljarna har gett oss. Klimatet, mänskligheten och vår planet måste räddas. Det finns inget annat alternativ. Inget annat borde gå före.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 99 BETTY MALMBERG (M):

Fru talman! Moderaterna står bakom alla sina reservationer i betänkandet, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 6.

För ungefär 15 år sedan antog riksdagen 16 miljökvalitetsmål. Varje år följs läget för dem upp, och emellanåt gör Naturvårdsverket en fördjupad analys av målen. Den senaste redovisades i januari.

Dessvärre ser utvecklingen för flera av målen inte jättegod ut. Trots det menar Naturvårdsverket att de mål som bör prioriteras nu är klimatet och utarmningen av biologisk mångfald. I sin rapport framhåller man också att Sveriges miljöutmaningar till stor del är gränsöverskridande och att det därför är viktigt att vi jobbar internationellt med dessa frågor.

Inte så förvånande, kanhända, men slutsatserna rimmar mycket väl med Moderaternas synsätt och de prioriteringar vi gjort. Vi menar att klimatåtgärder ska vara kostnadseffektiva och göras där de ger mest utsläppsminskning för pengarna.

På samma sätt måste arbetet med biologisk mångfald hanteras internationellt, gärna med Sverige som pådrivare. Detta ska inte uppfattas som att vi inte tänker göra vår hemläxa, men vi bedömer att det internationella samarbetet är mycket viktigt i dessa frågor. Just miljö och klimat är dessutom en av våra tre sakpolitiska prioriteringar inför valet den 26 maj.

Med hänvisning till det jag just sa måste vi också ta till oss eventuell kritik från EU. Det gäller bland annat frågan om invasiva arter, som regeringen nyligen kritiserades för att ha försummat. Vi har tydligen struntat i att rapportera vilka invasiva arter som har etablerats i vårt land och framför allt låtit bli att bekämpa dem. Det är något som kan få allvarliga konsekvenser, för invasiva arter saknar naturliga fiender hos oss.

Fru talman! När det gäller biologisk mångfald vill jag också nämna den målkonflikt som har uppstått mellan miljö och äganderätt. Detta har blivit särskilt tydligt när det gäller skogen. Där har artskyddsförordningen implementerats utan hänsyn till produktivt skogsbruk, vilket fått till följd att markägare i praktiken belagts med avverkningsförbud – utan att staten varit beredd att kompensera dem.

Ni har säkert hört talas om rättsprocesser där bombmurklor och lavskrikor har stoppat avverkning, men det finns andra märkliga exempel där den grundlagsskyddade privata äganderätten har satts ur spel. Detta är varken hållbart eller rättssäkert, och det inger inte förtroende för statens agerande.

En majoritet i riksdagen har tidigare uppmanat regeringen att se över både artskyddsförordningen och nyckelbiotopsinventeringen. Vi menar att det måste säkerställas att de är tillämpbara, effektiva och rättssäkra. Men hittills har regeringen inte brytt sig om detta. För bara några månader sedan fick vi till och med utstå skarp kritik från regeringens företrädare då vi såg till att pausa nyckelbiotopsinventeringen. I dag efter januariöverenskommelsen är tonen en annan, och det välkomnar vi. Vi välkomnar också att vårt förslag om att se över och stärka äganderätten ska verkställas.

En annan problematik som påverkar den biologiska mångfalden är vad som händer i haven, där vi i dag kan konstatera en stor ökning av antalet säl- och skarvar. Dessa arter rubbar för närvarande balansen i ekosystemen, vilket har haft betydande påverkan på fiskebestånden och därmed yrkesfisket. Enligt Havs- och vattenmyndigheten motsvarade bara sälens skador drygt 33 miljoner kronor per år för yrkesfisket – och den siffran härrör sig från fem år tillbaka i tiden.

Tekniska innovationer för att skydda fiskeredskap har kommit på plats, men de har dessvärre varit otillräckliga. I dag kan skyddsjakt tillåtas men reglerna för den upplevs som krångliga och omständliga, varför kvoterna sällan fylls. Samtidigt vet vi att sälpopulationerna har nått det man kallar gynnsam bevarandestatus och därmed skulle kunna förvaltas på ett mer systematiskt sätt.

Detsamma gäller för mellanskarven. Ett exempel från mitt hemlän är sjön Roxen, där ”tjuvfiskaren” mellanskarven i nuläget trivs alldeles för bra och har blivit ett svårt skadedjur. Vid sjön har man räknat till bortåt 6 000 skarvar under en period på 100 dagar. Skarven har gått hårt åt fiskebestånden, och det är inte så konstigt – den äter nämligen ett halvt kilo fisk om dagen. När fiskevårdsområdet då sätter ut gösyngel för att försöka upprätthålla fiskebeståndens status är skarven där och äter. Skyddsjakt är beviljad, men fiskevårdsområdet säger att det är alldeles för krångliga regler som råder för skyddsjakt.

Betänkandet tar även upp frågorna om förvaltning av björn, varg, järv och lo. Närvaron av dessa djur kan upplevas som oroväckande för många, något som blir särskilt påtagligt i de områden där rovdjursstammarna växer. Med tanke på upplevd rädsla och de angrepp som sker mot sällskapsdjur och tamboskap är det därför särskilt viktigt att acceptansen bland både lokalbefolkning och lokala djurhållare verkligen finns och är etablerad. Förvaltningen av dessa rovdjur bör därför hanteras lokalt i så stor utsträckning som möjligt men också genom att mer görs för att minska riskerna för angrepp.

Som ni märker ingår det väldigt många frågeställningar i detta betänkande.

Nu går jag in på strandskyddet. Det har också varit en återkommande fråga de senaste åren. Här har man gjort ändringar för att öka flexibiliteten i tillståndshandlingen, men likafullt är det fortfarande svårt för enskilda markägare och kommuner att få bygga i attraktiva vattennära områden.

Vi moderater menar att strandskyddet måste reformeras i grunden en gång till. Vi tänker oss att strandskyddet till skillnad från i dag ska gälla marker och natur där det anses som viktigast samtidigt som de generella markrestriktionerna lättas. Vi tror att vårt omvända perspektiv kan vara en lösning för att landsbygdskommuner faktiskt ska kunna bygga mer vatten nära och på så sätt locka till sig nya invånare.

Med tanke på de utmaningar som världen står inför när det gäller att kunna föda allt fler, ersätta fossil energi och öka växters tålighet mot torka eller vattenmättad jord behöver vi bli duktigare på snabb växtförädling. Gentekniken ger dessa möjligheter, men att olika metoder för växtförädling bedöms olika i lagen – även om de leder till samma resultat – innebär att vi tappar tid. Med försiktighetsprincipen som grund måste genteknik i dag ändå anses mogen att användas kommersiellt. En majoritet i miljö- och jordbruksutskottet har därför uttalat att lagstiftningen om genteknik bör moderniseras och göras teknikneutral.

Fru talman! Jag inledde mitt anförande med att berätta om Naturvårdsverkets utvärdering av miljömålen och uppmaning att prioritera klimat och biologisk mångfald. Sedan gav jag exempel på målkonflikter som kan uppstå i verksamheten och i samhället.

Dessa målkonflikter är något som Naturvårdsverket har iakttagit och insett. Man föreslår därför olika åtgärder för att vi ska bli mer lyckosamma i vårt arbete. Bland annat tar man upp samhällsekonomiska konsekvensanalyser och analyser av incitament och styrmedel för ett långsiktigt hållbart skogsbruk.

Moderaterna bedömer att detta vore värdefullt och ser fram emot förslag på dessa områden.

(Applåder)

Anf. 100 RUNAR FILPER (SD):

Fru talman! Vi debatterar naturvård och biologisk mångfald här i kväll. Vi i Sverigedemokraterna står självfallet bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 5 om övergångszoner mellan skogs- och jordbruksmark och reservation 14 om allmän jakt på skarv.

Frågor om naturvård och biologisk mångfald berör många områden. Jag kommer i mitt anförande främst att lägga fokus på frågor om artskyddsförordningen och om Artdatabanken och rödlistan, som har koppling till den.

Sverigedemokraterna ansluter sig mer än gärna till dem som vill främja biologisk mångfald inom Sveriges gränser. Innan vi börjar orientera oss i denna terräng kan det vara bra att skaffa sig en ordentlig karta över hur det egentligen ser ut.

I den svenska rödlistans senaste utgåva från 2015 listas 1 193 skogslevande arter som hotade. Detta missförstås ofta, inte sällan medvetet, som att de skulle vara hotade av skogsbruket. Vad som i första hand menas är att arterna är mycket ovanliga och ibland att de dessutom är missgynnade av människans brukande av naturen. Rödlistan är absolut ett bra instrument för att på ett organiserat sätt hålla ordning på ovanliga arter, men den ger inte automatiskt en rättvisande bild av risken för utdöende. Varje fall måste såklart bedömas enskilt och noga.

Runt 1970 började dagens storskaliga skogsbruk få allmänt genomslag i Sverige. Under 70-talet användes stora maskiner i stor utsträckning i skogsbruket, och av olika skäl användes de till att under kort tid åstadkomma mycket stora hyggen, vilket också kritiserades synnerligen aktivt i medierna en gång i tiden.

Om det storskaliga skogsbruket leder till utdöenden skulle detta rimligen ha varit mest synligt under och strax efter denna period. Efter hand har nämligen den årliga slutavverkningsarealen minskat, och de enskilda hyggena har blivit mycket mindre än de en gång i tiden var. Dessutom har den så kallade vardagshänsynen ökat, vilket bland annat innebär att enskilda träd, grupper av träd och torrträd lämnas. Vidare har arealerna formellt och frivilligt skyddad skog ökat kraftigt.

Artdatabanken vid SLU, som ansvarar för rödlistan, klassar ändå som sagt 1 193 skogsarter som hotade. Det finns goda skäl att jämföra detta antal med hur många skogsarter som faktiskt dött ut i Sverige efter 1970, när skogsbruket kan sägas ha gått över i en mer intensiv fas i stora delar av landet. Det är åtta arter. Ingen av dessa arter har dött ut globalt.

Vilka är då dessa åtta arter? Det är svart stork, *Dacne rufifrons*, som är en skalbagge, mellanspett, praktgrusmossa, förgyllt metallfly, tryfjäril, hedbålsmossa och trapetstecknat jordfly. Ingen av dessa åtta arter är globalt utdöd. De flesta finns i något eller några av våra grannländer. De flesta av de åtta arterna var tidigare endast kända i ett ytterst litet antal i Sverige.

Av de åtta arterna levde fyra i Skåne och hela sex huvudsakligen i landets sydligaste och sydöstligaste delar. Detta indikerar starkt att arterna över tid ambulerat över Sveriges södra och sydöstra gränser, vilket också beskrivs i flera av rödlistans artbeskrivningar.

Av de åtta arterna är det bara tre vars försvinnande i någon mån kan knytas till skogsbruket, där avverkning av boträd samt ersättande av lövskog och död ved med barrskog förefaller ha haft betydelse. I dag görs omfattande ansträngningar inom skogsbruket för att förbättra dessa betingelser. Det sker ingen ökning av antalet skogslevande arter som försvinner i Sverige. Efter 1970 har antalet snarast sjunkit.

Min avsikt är absolut inte att reducera biologisk mångfald till en icke-fråga. Det är såklart jätteviktigt; det vet vi alla här. Tvärtom emotser vi en konstruktiv debatt i denna fråga, och även verkningsfulla åtgärder.

Vi i Sverigedemokraterna tror dock inte att lösningen ligger i att kring-skära möjligheterna till jord- och skogsbruk i Sverige. Tvärtom finner vi många arter på hyggen, i beståndsgränser och i gränslandet mellan jord- och skogsbruk. En viktig åtgärd är således att underlätta för svenska lantbrukare att hålla igång sin verksamhet i hela landet. Om ingen köper svenskt nötkött kommer exempelvis betesmark och hagar att växa igen, och det gynnar inte den biologiska mångfalden. Vi har alltså en läxa att göra: att helt enkelt kämpa hårdare för det svenska skogs- och lantbruket.

Jag kan i förbifarten nämna förslaget om sänkt skatt på diesel och betesersättning för betande kor, som vi i Sverigedemokraterna har lagt fram här ett flertal år efter varandra.

Fru talman! Fisk är en resurs som givetvis ska utnyttjas i harmoni med vad bestånden långsiktigt tål. Skogen ska skötas och viltstammarna förvaltas. Så här inför EU-valet den 26 maj kan det heller inte nog understrykas att jakt och viltförvaltning måste förbli en nationell angelägenhet, vilket vi självklart även kommer att driva i EU-parlamentet.

Detta är inte så märkligt egentligen. Kunskapen om djur och natur finns inte i första hand hos tjänstemän i Bryssel. Där råder uppfattningen att en lösning, ett direktiv, kan vara tillämpligt i hela unionen. Det anser vi i Sverigedemokraterna är helt felaktigt. Kunskapen om djur och natur i mitt landskap Värmland finns naturligtvis i Värmland. Och den bästa kunskapen om djur och natur i Skåne finns såklart i Skåne. Vi vill alltså flytta beslutanderätten närmare de områden som berörs – allra helst *till* de områden som berörs – och inte i motsatt riktning.

Jag påminner om att Sverige hade en väl fungerande viltförvaltning redan före EU-inträdet. Det betyder alltså inte att allt är frid och fröjd.

Fru talman! Vi har i dag ett bestånd av sälar som har vuxit utom all kontroll, vilket är till stor skada för fisket i Östersjön. Det kan vara passande att här påminna om miljö- och jordbruksutskottets tillkännagivande om att införa licensjakt på säl.

Vi i Sverigedemokraterna anser att frågan om biologisk mångfald bör hållas levande och även prioriteras av exempelvis Naturvårdsverket och lokala institutioner. Vi anser också att skogsbruket, så som har nämnts i detta anförande, ska bedrivas med hänsyn till biologisk mångfald.

Detta innebär dock inte att skogsbruket kan kringräddas på vilka grunder som helst. Som jag förhoppningsvis har klargjort är förbud mot avverkning av barrskog ett extremt ineffektivt och i många fall helt verkningslöst sätt att skydda hotade arter. Ett mycket bättre sätt är troligen att vårda lövskog i södra Sverige, vilket också sker, och det är bra.

Arbetet för biologisk mångfald måste också föras parallellt med en strävan efter en landsbygd där även människan är närvarande och upprätthåller kunskapen om naturen. Jag skulle vilja säga att dessa frågor hör ihop.

(Applåder)

I detta anförande instämde Staffan Eklöf och Yasmine Eriksson (båda SD).

Anf. 101 JENS HOLM (V):

Fru talman! Tillståndet för den biologiska mångfalden i Sverige och i resten av världen är minst sagt mycket kritiskt. Enligt en tysk forskarrapport som kom för ett par år sedan, där man hade följt insekters utveckling i ett stort antal naturreservat, kunde man konstatera att 75 procent av insekterna hade försvunnit från områdena. En ekologisk katastrof, sammanfattade de tyska forskarna sina resultat. Och man konstaterade att utvecklingen har varit likartad i en stor del av världens länder.

Hur ser det då ut för den biologiska mångfalden i Sverige? Precis som Betty Malmberg från Moderaterna var inne på tidigare kan man titta på Naturvårdsverkets så kallade fördjupade utvärdering av miljömålen.

Vi har ett miljömål som heter ett rikt djur- och växtliv och kan konstatera att detta miljömål inte kommer att nås. 14 av de 16 miljömål som finns kommer inte att nås. Hälften av de svenska arter som man följer inom EU:s habitatdirektiv är mycket utsatta.

Naturvårdsverket konstaterar att vi i dag har ett skogsbruk som ensidigt prioriterar produktion på den biologiska mångfaldens bekostnad. Man konstaterar att vi har ett jordbruk med monokulturer. Den största delen av

djuren går inte utomhus och betar, bökar och pickar i marken och bidrar till den biologiska mångfalden, utan de står instängda i stall.

Naturvårdsverket konstaterar också att fysisk exploatering – anläggande av vägar, industrier, urbana centrum etcetera – väldigt sällan tar tillräcklig hänsyn till biologisk mångfald.

Ovanpå allt detta har vi den pågående klimatförändringen, som riskerar att förvärra och skynda på utarmningen av den biologiska mångfalden. En biologisk utarmning som sällan syns, och som också Naturvårdsverket ger stort utrymme, är utarmningen av biologisk mångfald inom våra marina områden. Fiske är en väldigt viktig orsak till utarmningen men även utsläpp till sjöss och till havs.

Det här måste vi självklart se till att komma till rätta med, och jag förväntar mig att alla partier i den här debatten presenterar konkreta åtgärder. Vi har ju hört några förslag. Men till Betty Malmberg vill jag säga att till skillnad från Moderaterna tycker vi i Vänsterpartiet att vi kraftigt måste höja anslagen till biologisk mångfald och till att bekämpa klimatförändringen. Då håller det inte att rösta igenom en budget tillsammans med Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna som halverar anslagen för biologisk mångfald och klimatinvesteringar.

Vi behöver också ha en skogspolitik som i grunden läggs om och som tar mycket större hänsyn till miljön och ger ett annat bruk av skogen. Vi kan till exempel tillämpa och främja det som brukar kallas för kontinuitetsskogsbruk. Det innebär att man inte hugger ned alla träd i form av ett kalhygge, utan man tar i stället mer plockvis och successivt ned de träd som är lämpade och låter en stor del av skogen få finnas kvar.

Vi behöver också ett jordbruk som i mycket större utsträckning främjar biologisk mångfald, där våtmarker bevaras och där djuren verkligen får gå ute och göra nytta för den biologiska mångfalden i form av betesdjur, grisar som bökar i marken, fåglar som pickar på marken och så vidare. Vi behöver också begränsa antalet miljögifter som finns i jordbruket.

I går var det väldigt glädjande att höra utslaget från mark- och miljödomstolen som sätter stopp för användningen av neonicotinoider. Man konstaterar att värnandet av bina och den biologiska mångfalden väger tyngre i det här sammanhanget.

Vi behöver en fysisk planering som tar större miljöhänsyn. Det borde vara lättare att stoppa byggandet av externa köpcentrum och nya motorvägar. Behöver vi verkligen ett nytt köpcentrum, och är det inte färdigbyggt med motorvägar? Jo, vi i Vänsterpartiet tycker att här kan man mycket tydligare vikta upp den biologiska mångfalden.

Självklart måste också skyddet för den marina mångfalden stärkas. Det är ett område som är väldigt kritiskt. Det som sker under vattenytan är ju sådant som vi tyvärr inte lägger så mycket märke till. Men precis som Naturvårdsverket konstaterar i sin fördjupade granskning är situationen väldigt kritisk.

Jag välkomnar att regeringen tidigare har tillskjutit rätt stora summor pengar på det här området, så att fler marina reservat har kunnat bildas under den tidigare mandatperioden. Men det är också viktigt att vi stärker kvaliteten i de marina reservaten. Det är inte så mycket värt om man till exempel kan få bedriva bottentrålning i ett marint reservat, och det sker i dag i ungefär hälften av våra marina reservat. Även om vi nu skyddar un-

gefär 13 procent av de marina områdena behöver vi skydda mer. Vi i Vänsterpartiet vill ha en plan för skydd av minst 20 procent av de marina områdena.

Vi behöver stärka kvaliteten på skydden genom att till exempel stoppa skadliga fiskemetoder som bottenrålning. De marina reservaten bör i större utsträckning ingå i ett större sammanhängande nätverk av marina reservat så att de tillsammans kan stärka varandra.

Med anledning av detta vill jag passa på att yrka bifall till vår reservation 37. Jag vill också yrka bifall till reservation 9, som rör en helt annan sak. Men nu är det sagt.

Magnus Manhammar, Socialdemokraterna, var inne på något väldigt viktigt när han talade om tidigare massutdöende av arter. Det är egentligen processer som har skett under hundratals miljoner år. Vi har sett det första, andra, tredje, fjärde och femte massutdöendet av arter. Då har det handlat om nedslag av meteoriter, klimatförändringar och andra relativt långsamma naturliga processer som har slagit ut en stor del av de då levande arterna. Men precis som Manhammar sa är den stora skillnaden nu i det så kallade sjätte massutdöendet av arter att det är människan som är orsaken till artutplåning.

Om det är vi människor som har försatt oss i det här problemet kan vi självklart också lösa det. Därför behövs ett politiskt ledarskap i frågan om att stärka den biologiska mångfalden. Vi behöver helt enkelt skydda vår natur bättre. Vi kan fortsätta att bruka jord och skog, men vi måste göra det på ett mycket mer hållbart sätt. Ytterst är det naturen, den biologiska mångfalden, som får sätta gränserna för vad vi kan göra. Och självklart måste vi drastiskt minska våra utsläpp av växthusgaser som förvärrar och spär på massutdöendet av arter.

Allt detta måste vi göra.

Fru talman! Det går om vi vill. Lås oss göra det.

(Applåder)

Anf. 102 BETTY MALMBERG (M) replik:

Fru talman! Tack för ditt anförande, Jens Holm! Jag tycker att det var intressant att lyssna till. Du tog också upp några frågeställningar där vi har en samsyn. En av dem handlar om det politiska ledarskapet. Om inte det finns på plats när vi inte de mål som vi måste nå.

Det som däremot gör mig lite beklämd är avsaknaden av framtidstro hos Jens Holm. När Naturvårdsverket går igenom sina slutsatser om miljömålen kommer de, precis som jag sa i mitt anförande, fram till att man måste förbättra styrningen, och då måste man hitta styrmedel för att lyckas med detta. De lägger fram förslag på bland annat samhällsekonomiska utredningar, vilket jag nämnde, men också på analyser och incitament för att få en hållbar skogspolitik. Det hade varit intressant att höra Jens Holm kommentera det.

Det är bra att Jens Holm säger att kvalitet är viktigare än kvantitet. Riksrevisionens rapport om skogen visade nyligen att i dagens skogsprogram är de arealer som kommer i fråga för olika subventioner eller ersättningar sämre vad gäller både arter, innehåll och areal.

Jag ser att min talartid löper på, så jag återkommer till mina kommentarer angående budgeten.

Om vi ska gynna klimatet måste vi faktiskt bruka skogen eftersom det är då vi binder koldioxid. Jag vill gärna ha en kommentar från Jens Holm om det.

Prot. 2018/19:72

3 april

Naturvård och
biologisk mångfald

Anf. 103 JENS HOLM (V) replik:

Fru talman! Det var flera viktiga frågor från Betty Malmberg. Vad gäller kvalitet vill Vänsterpartiet lite förenklat ha både bättre kvalitet och ökad kvantitet. Vi vill ha större skyddade arealer både på land och till havs, och vi vill att skyddet ska vara bättre och mer representativt. Det ska till exempel vara större sammanhängande områden.

Jag tänker på nyckelbiotopsinventeringar. Det är viktigt att vi har myndigheter som kan gå igenom och ta reda på vad som finns ute i våra skogar, till exempel vilka hotade arter som finns på olika platser. Ska man ha reservat av hög kvalitet och veta vilka områden man bäst behöver skydda måste vi göra sådana inventeringar. Men Moderaterna har tyvärr drivit på för att de ska stoppas.

Det finns en problematik med de så kallade frivilliga avsättningarna som görs. Om jag har förstått Moderaternas politik rätt tycker ni att det är bra med frivilliga avsättningar. Det kan vara bra, men ett stort problem är att en frivillig avsättning kan bytas mot ett annat skyddat område nästa år och mot ytterligare ett annat året därpå och så vidare. Det blir alltså ingen långsiktighet och kontinuitet i de frivilliga avsättningarna. Varför vill Moderaterna lägga så mycket vikt vid dem?

Jag diskuterar jättegärna budgetfrågor. Min huvudfråga till Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna är hur man ska kunna göra mer med mindre. Om ni halverar anslagen inom utgiftsområde 20 för biologisk mångfald och lokala klimatinvesteringar, tror ni då på fullaste allvar att vi kan få bättre biologisk mångfald och minska utsläppen snabbare?

Anf. 104 BETTY MALMBERG (M) replik:

Fru talman! Låt mig börja med budgeten, för det är viktigt att den blir rätt återgiven. Det stämmer att budgeten är lägre än den valbudget regeringen presenterade. Men den ligger 2 miljarder kronor över den budget regeringen presenterade för 2016, och det var den näst högsta budget som lades fram under den socialdemokratiska och miljöpartistiska regeringen.

Det vi precis som Naturvårdsverket är ute efter är att det måste vara effektivitet i åtgärderna. Vi har därför lagt 1 miljard kronor mer i klimatbistånd än vad andra partier har gjort, för som Jens Holm mycket väl vet stannar inte de klimatgaser vi är bekymrade över vid landsgränser.

När Konjunkturinstitutet gick igenom de åtgärder som regeringen har vidtagit bedömdes sju av åtta åtgärder vara ineffektiva. Man menade att de hade gjorts i alla fall och att de därför landade fel i den budget som fanns.

Vi har också lagt 1 miljard mer på de gröna näringarna, för det är i de gröna näringarna vi kan hjälpa klimatet genom att binda koldioxiden, vilket är viktigt.

Det är därför vi satsar mycket på en klimatbudget. Det gäller också havet, där vi bland annat tar upp läkemedelsrening.

Vi är inte emot inventeringar, men strukturen på nyckelbiotopsinventeringarna har fört med sig en rättsosäkerhet där markägare känner att de inte kan sälja sina produkter. Det ser inte vi som hållbart, och därför måste det bedömas på annat sätt. Vi upplever att regeringen har tagit till sig det.

Anf. 105 JENS HOLM (V) replik:

Fru talman! Jag tycker ärligt talat att Betty Malmberg jämför äpplen och päron när vi talar om budgeten. Det som dock är helt uppenbart är att det är näst intill en halvering av anslagen på området biologisk mångfald och lokala klimatinvesteringar, alltså det som kallas Klimatklivet inom utgiftsområde 20.

Det är bara att lyssna på Naturvårdsverkets chef som är mycket bekymrad och inte vet hur man ska kunna hålla samma höga profil som tidigare på detta område när man får så mycket mindre pengar av Betty Malmbergs parti med stöd av Sverigedemokraterna.

Ni har inget klimatbistånd, Betty Malmberg. Det ni gör i er budget är att lägga 1 miljard extra till uppköp av billiga och osäkra utsläppskrediter i andra länder. Det är inte ett klimatbistånd, tvärtom. Det är dessa länder som hjälper oss att minska våra utsläpp eftersom vi när vi köper upp dessa osäkra krediter kan tillgodoräkna oss det som om det hade varit utsläppsminskningar här i Sverige. Detta sågas av hela den globala miljörörelsen. Mängder med experter säger att detta inte är additionella minskningar, och det är därför jag säger att det är osäkra utsläppskrediter.

Trots detta välkomnar jag anslaget från Betty Malmberg. Moderaterna säger att de vill prioritera miljöfrågorna och i synnerhet klimatfrågorna mer i framtiden. Men om Moderaterna ska vara trovärdiga i dessa frågor måste de anslå mer pengar och ibland låta miljön vara överordnad produktionen, exempelvis vad gäller dagens skogsbruk. Moderaterna är inte där än, men vem vet, efter denna debatt kanske det har hänt något.

Anf. 106 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Fru talman! Vi står självfallet bakom alla våra reservationer, men jag vill yrka bifall till reservation nr 23 om skydds- och licensjakt.

Dagens kammardebatt om naturvård och biologisk mångfald känns i stora delar som en repris på flera av de andra tidigare debatterna vi har haft i kammaren med vårt utskott. Ämnena går ju in i varandra. Jag kommer därför till viss del att upprepa vad jag själv har sagt i tidigare debatter men självfallet även belysa en del andra saker som är nya här.

Det är tydligt att dagens ämne berör. Vad är det som gör att detta ämne debatteras flitigt i politiska församlingar, på insändarsidor, i debattartiklar och på möten i bygdegårdar ute i landet?

Låt mig citera Mats Nylinder, professor emeritus vid SLU: "Biologisk mångfald, larmrapporter om utrotning av djur med mera. Jag älskar sedan barnsben naturen och undrar om vi är på rätt väg för att bevara en artrik fauna och flora. Jag tror att vi i högre grad måste stödja dem som vill bo och leva på landsbygden och dem som vill bruka jord, skog och vatten, i stället för som jag ser det många gånger populistiska satsningar på enskilda arter och nyckelbiotoper."

Han fortsätter: ”Vill man bromsa upp förändringen i naturen så låt dem som lever närmast naturen på landsbygden ha större inflytande på sin egen tillvaro. Brukandet av vatten, jord och skog har skapat den mångfald vi har i dag.”

Här tror jag vi har ett av svaren. Många av landets markägare känner att de inte längre har det inflytande de har rätt till över sin egendom. De känner inte längre att de kan styra sin tillvaro så som de har gjort tidigare. De upplever bland annat att ägande- och brukanderätten är hotad.

Fru talman! EU:s art- och habitatdirektiv behöver uppdateras. Det måste bli smidigare att omklassa hotstatusen för olika arter i takt med att populationerna växer eller krymper. Det bör också skrivas in i direktivet vilka regler som ska gälla för prövning av beslut som kan beröras av direktivet.

Möjligheten till ändamålsenlig jakt är nödvändig för att upprätthålla lokal acceptans för rovdjurens förekomst samt för att det ska vara möjligt att leva och verka på landsbygden, även där rovdjurstrycket är högt. Värmland har 40 procent av Sveriges vargstam på 4 procent av Sveriges yta. Det är inte rimligt. Om det är ett område där vi som bor på landsbygden inte har inflytande över vår egen tillvaro så är det rovdjursförvaltningen.

Reglerna för skydds jakt på rovdjur som angriper tamdjur behöver ses över så att de blir rimliga utifrån enskilda djuruppfödarens verklighet. Livsmedelsstrategin blir bara tomma ord om rovdjur kan tillåtas att återkommande döda många djur på en och samma gård. Det är inte rimligt för en företagare att bedriva sin verksamhet under sådana förutsättningar.

Kristdemokraterna vill ha en livskraftig landsbygd med livsmedelsproduktion runt om i hela landet. Det ska vara möjligt med tamdjursuppfödning även inom områden med rovdjursförekomst, men då måste reglerna för skydds jakt vara anpassade efter det. Länsstyrelserna måste bli mer alerta när det gäller att ta initiativ till skydds jakt. I detta syfte bör en översyn av förordningar och regleringsbrev genomföras.

I vissa regioner behöver vargstammen minskas genom licensjakt. Besluten om det antal som ska skjutas vid licensjakt ska anpassas till de demokratiskt beslutade målen för rovdjursstammarna. Inga av våra svenska rovdjursarter är i dagsläget utrotningshotade. En fortsatt riktad och selektiv jakt på varg kan genomföras utan att påverka artens gynnsamma bevarandestatus.

Inom renskötselområdet ska beviljande av skydds jakt ske med särskild hänsyn till rennäringen, eftersom den är en betydelsefull del av samisk kultur samt viktig för sysselsättning och boende i Sveriges norra inland och fjällvärld, där man under lång tid haft renskötsel som sin bärbjälke. Våra storslagna fjällområden är en fantastisk naturmiljö men också en kulturmiljö där människor har bedrivit sin näring i tusentals år.

Det är heller inte rimligt att skydds jägare står helt utan ersättning. I dag beror det på i vilket län jakten sker om jägaren ska få någon ersättning för skydds jakten och hur stor ersättningen i så fall blir. Kristdemokraterna föreslår att reglerna ändras så att skydds jägarens ersättning inte blir beroende av i vilket län som det jagade djuret fålls.

Det är glädjande att vi får ett tillkännagivande till regeringen kring jakt på säl. De stora sälstammarna hotar fisket, dels genom konkurrens om fångsten, dels genom att de förstör fiskeredskap och dels genom att täta sälpopulationer ökar spridningen av sjukdomar till fisk, däribland torsk.

Jaktkvoterna måste därför höjas för att pressa ned populationsstorleken. Därför får det inte ges symboliska licenser, utan det måste ges licenser som faktiskt begränsar sälstammen. Sälbestånden är nu så stora att vi snart riskerar att få en ny säldöd. Alltför stora och täta populationer leder till sjukdomar och epidemier.

Fru talman! Jakten på skarv måste intensifieras. På flera håll i de svenska skärgårdarna har övriga sjöfåglar trängts tillbaka samtidigt som mellanskarven har brett ut sig. Yrkesfiskarna har dessutom fått se sina fiskfångster minska. Kristdemokraterna anser att mellanskarvens antal behöver decimeras betydligt genom jakt. Tyvärr sätter EU:s fågeldirektiv upp hinder för detta. Kristdemokraterna föreslår därför att fågeldirektivet uppgraderas så att skarven förs upp på listan över jaktbara arter. Även reglerna för jakt på gäss och tranor bör ses över i syfte att utöka jakten på dessa arter så att stammarna kan hållas på en balanserad nivå och bördorna därmed kan minskas för våra jordbrukare, som redan bär ett tungt lass.

Fru talman! Ett enkelt sätt att få en mer levande landsbygd är att reformera strandskyddet. Som det är i dag lägger strandskyddet en blöt filt över stora delar av vårt land som i stället skulle kunna utvecklas till bra boendemiljöer, som dessutom lockar till sig fler människor. Urbaniseringen skulle kunna avstanna.

Det måste bli avsevärt enklare att bygga bostäder i strandnära lägen i de glest befolkade delarna av landet. Regelverket måste reformeras i grunden. Dagens regelverk vilar på principen att allt som inte uttryckligen är tillåtet är förbjudet. För glest befolkade områden bör i stället bebyggelse vara tillåten, förutom i områden som genom beslut pekats ut som särskilt skyddsvärda. Där strandskyddsregler tillämpas bör strandskyddet i allmänhet sträcka sig 50 meter från stranden, snarare än de 300 meter som gäller i dag, om det inte finns särskilda skäl att ha en längre gräns.

För rättssäkerhetens skull är det viktigt att berörda markägare ska föreläggas att yttra sig innan beslut om utökat strandskydd tas. Ändå fattar länsstyrelserna i dag generella beslut där markägare endast får veta vad som pågår genom en kungörelse i tidningen. För att strandskyddet ska uppfattas som legitimt krävs respekt för allemansrätten och att markägarna får en verklig möjlighet att yttra sig, apropå att känna att man har inflytande över sin egen tillvaro.

Sverige har 42 000 mil strandlinje, och till stora delar står den helt orörd. Samtidigt brottas många kommuner runt om i Sverige med vikande befolkningsunderlag. För att öka attraktionskraften i att bosätta sig utanför storstäderna behöver det bli enklare att få bygga i sjönära lägen.

Den tidigare alliansregeringen ändrade strandskyddsreglerna vid ett par tillfällen. Syftet var att underlätta strandnära landsbygdsutveckling framför allt i områden med lågt exploateringsstryck, medan strandskyddet i mer exploaterade områden skulle värnas. Ambitionen var samtidigt att göra regelverket tydligare och att underlätta tillämpningen och göra den mer konsekvent. För att värna de hårdast exploaterade områdena infördes en möjlighet till utökat strandskydd upp till 300 meter i de fall särskilda skäl föreligger.

Det kunde dock ganska snart konstateras att de nya strandskyddsreglerna inte ledde till önskat resultat. Tvärtom tycks det, som en följd av lagändringarna, ha blivit en motreaktion på länsstyrelserna, som i stället

börjat tillämpa reglerna mer restriktivt. Detta har fått orimliga konsekvenser för många som lever av sin mark. I praktiken har det blivit så att 300 meter tillämpas om det inte finns särskilda skäl som talar för att tillämpa 100-metersgränsen.

Jag ska ta ett exempel, bland många, från min egen hemkommun Årjäng, som visar hur barockt strandskyddet tolkas. I Lennartsfors, Thomas Wassbergs hemort, ligger ett bostadshus invid en camping 98 meter från stranden. Med tanke på läget gjorde man om bostadshuset till en reception för campingen. Något år senare ville man återgå och på nytt göra huset till bostadshus, men då fick man avslag. Ärendet drevs till högsta instans utan att husägaren fick rätt.

Kristdemokraterna eftersträvar en balans mellan miljö, friluftsliv, bygande och utveckling i alla delar av Sverige. Strandskyddsreglerna behöver därför utformas med både storstadsområdenas och glesbygdens behov i åtanke. I dag hindras glesbygdskommuner på ett orimligt sätt i sina strävanden att utnyttja sin främsta resurs för att skapa bättre livsvillkor för sina invånare.

Slutligen, fru talman, vill jag säga några ord om allemansrätten. Allemansrätten utgör en viktig grund för att allmänheten ska kunna vistas fritt i skog och mark. Med rätten följer krav på hänsyn och varsamhet mot natur och djurliv, mot markägare och mot andra människor. Osäkerheten om vad allemansrätten innebär är ofta en orsak till konflikter. Det finns behov av att uppdatera gällande lagstiftning för att bättre svara mot dagens efterfrågan och förtydliga allemansrättens innebörd, inte minst för att våra markägare ska känna att de har inflytande över sin egendom och sin tillvaro.

Många barn och unga växer i dag upp i stadsmiljö utan naturlig koppling till landsbygden. Förståelsen för landsbygden och markägarnas villkor är liten, och i vissa fall saknas respekt för och kunskap om naturen. Urbaniseringen har medfört nya behov, krav och förväntningar på naturen. Den allmänna kunskapen om allemansrätten behöver förbättras.

Nya näringar har vuxit fram, vilket i sig är positivt för landsbygden, men samtidigt måste de bedrivas med respekt för äganderätten och i samverkan med markägare. I dag finns en otydlighet kring var gränsdragningen går mellan allemansrätten och äganderätten. Till exempel är det oklart hur stora rättigheter allmänheten har och hur långt markägare får gå för att skydda sin fastighet mot intrång.

Återkommande konflikter uppstår då markägare finner förstörda skogsplantor eller slitage på marken som ger negativa effekter för avkastningen från grödor eller då närgångna besökare befinner sig innanför hemfridszonen. Ökade informationsinsatser för allemansrätten behövs för att komma till rätta med de problem som i dag drabbar markägare, som på nytt får känslan att de inte har inflytande över sin egen tillvaro.

(Applåder)

Anf. 107 JENS HOLM (V) replik:

Fru talman! Det var mycket jag tänkte på när Kjell-Arne Ottosson talade. Men en sak som han inte talade om var den biologiska mångfalden till havs och till sjöss. Det är ett område som är minst lika utsatt som utarmningen av biologisk mångfald till lands. Där undrar jag helt enkelt vad Kristdemokraterna har för politik.

På lite drygt 40 procent av de marina reservat som vi i dag har i Sverige tillåts storskalig bottentrålning. Vi vet att bottentrålning så som den utförs på sitt mest klassiska sätt är en väldigt inträngande metod där egentligen allt som växer på botten sveps ned av de tunga trålar som släpas längs botten.

Jag undrar om Kristdemokraterna tycker att det vore en bra idé att förbjuda bottentrålning i åtminstone de marina reservaten. Jag undrar också vad Kristdemokraterna har för vision om hur mycket mer marint skydd som de vill skapa. Är ni nöjda med den nivå som finns i dag, eller vill ni avsätta mer pengar till ökat skydd?

Anf. 108 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Som jag sa senast vi hade möte i Miljömålsberedningen är mina erfarenheter av haven i stort sett att jag paddlar på havet eller badar i det. Jag ska därför direkt erkänna att mina kunskaper om haven inte är så stora. Det är inte mitt område.

Men när det gäller bottentrålning står vi bakom att man ska få fortsätta med den. Vi märker att det är en kamp mellan forskningen å ena sidan och yrkesfisket å andra sidan.

Som jag har förstått det trålar man på samma områden hela tiden, eftersom fisken rör sig i samma områden. Sedan trålar man inte på andra områden. De områden där det i dag bottentrålas är till stor del redan förstörda. Men man fortsätter inte att tråla på andra områden, eftersom det inte finns någon fisk där.

Kristdemokraterna menar fortfarande att där man bottentrålar ska man få fortsätta med det, eftersom fisket är en jätteviktig näring för många längs våra kuster. Men forskningen och vetenskapen är inte helt överens. Det har jag märkt när vi har arbetat i Miljömålsberedningen.

Jens Holm efterfrågar andra områden. En sak som vi har med i vårt förslag till budget och som vi håller på att titta på gäller syresättning för att få liv i botten igen. Vad kan vi göra där? Det är ett exempel. Tyvärr har jag inte hela denna budget i huvudet. Men det var detta som jag kom på nu.

Anf. 109 JENS HOLM (V) replik:

Fru talman! Att anslå mer pengar till syresättning av botten är en bra och viktig åtgärd. Men jag tänkte mer på om Kristdemokraterna hade ambitioner om att anslå mer pengar för att skydda större områden till havs. I dag skyddar vi ungefär 13 procent av de marina områdena. Vi i Vänsterpartiet har en vision om att vi ska skydda 20 procent, vilket skulle vara i linje med de internationella åtaganden som vi har. Men vi kan lämna den frågan.

Jag tycker att frågan om bottentrålning är intressant, och man kan titta på de områden där man tidigare har trålat och inte längre trålar. Det finns till exempel ett område i Kosterhavet där det är helt och hållet trålförbud men där man tidigare trålade. Där kan man se att den biologiska mångfalden återhämtar sig fenomenalt och att det faktiskt växer koraller där. Det är inte vanligt i svenska hav. Det är alltså ett område där man tidigare har trålat.

Om vi ska ha reservat och de verkligen ska ha någon innebörd och betydelse – vi talade om kvalitet i reservaten – kanske man måste acceptera att man inte kan bottenträla i dessa områden, eftersom detta ska vara skyddade områden.

Jag gör detta som ett medskick till Kristdemokraterna, så att de kan studera denna fråga lite noggrannare. Jag tror nämligen att det är mycket viktigt att vi har marina reservat av hög kvalitet där arter kan få en chans att återhämta sig.

Anf. 110 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag har egentligen inte så mycket mer att tillföra i debatten.

Som jag sa i mitt tidigare inlägg är det så att i och med att man fiskar i samma områden är andra områden skyddade. Vi har marina reservat i dag. Det finns alltså områden som är skyddade.

Sedan är det glädjande, som Jens Holm tar upp, att den biologiska mångfalden efter avslutat fiske återhämtar sig. Men vi måste ändå ställa detta mot näringen och yrkesfisket, som är en jätte viktig del för dem som bor längs våra kuster. Det är jätte viktiga jobb. Fisket är även viktigt för att vi ska få vår egen fisk på bordet och för att vi inte ska behöva importera så mycket mat från andra länder. Varannan tugga med mat som vi äter är faktiskt importerad. Om vi kan få inhemska mat är det såklart bättre än att importera fisk från andra länder.

Anf. 111 TINA ACKETOFT (L):

Fru talman! Som ett resultat av januariavtalet, där Liberalerna har fått gott gehör för sin politik, och för tids vinnande yrkar jag bifall endast till vår reservation 3 om övergripande frågor om biologisk mångfald. Jag hänvisar också till vårt särskilda yttrande.

I detta betänkande behandlas frågor som handlar om hur vi ser till att bevara vissa arter, hur vi begränsar andra arter, hur vi skyddar ömtålig natur och hur vi ser till att det går att bebygga i annan natur. Ovanpå det finns det dessutom lite om GMO. På åtta minuter låter sig inte detta avhandlas. Därför kommer jag här att ta upp bara ett par av frågorna.

Vi är beroende av naturen och den biologiska mångfalden för vår överlevnad. Därför måste också den mest värdefulla naturen skyddas, till exempel genom naturreservat och nationalparker, till lands och till havs. Den unika allemansrätten måste värnas, både för folkhälsans skull och för att vi på det sättet garanterar att kommande generationer förstår vikten av naturen och den biologiska mångfalden. Det är också en viktig grund för att skapa goda förutsättningar för en växande natur- och ekoturism.

Utrotningshotade djur och växter måste skyddas genom fridlysning, restaureringsinsatser och Artdatabankens arbete. Det är frågor som också tas upp i januariavtalet mellan regeringen, Centerpartiet och Liberalerna. Men för att bevara den biologiska mångfalden behövs också satsningar på att bekämpa invasiva arter, som annars utgör ett hot mot vår naturliga flora och fauna.

Att Sverige ska ha livskraftiga stammar av alla de fem stora rovdjuren är nog självklart. Men det är också en känslig fråga, som vi alla vet. Och känsligheten verkar faktiskt mest bero på geografisk hemvist snarare än politisk. Vi behöver balanserade beslut, och vi behöver basera dem på forskning, en regionaliserad rovdjursförvaltning och en levande dialog

med lokalbefolkningen i särskilt berörda områden och med medborgarna generellt för att skapa förståelse och legitimitet för lagstiftningen och för myndigheternas arbete. Det får inte råda något tvivel om att myndigheterna utför ett gott arbete.

Säl och skarv behandlas också i detta betänkande. Eftersom jag bor i en kommun som omges av vatten – Öresund, Skälderviken och Kattagatt – måste jag såklart ta upp frågan, eftersom vi förmodligen har lika mycket säl och skarv som vi har människor i kommunen.

Självklart vet jag att de delvis orsakar stor skada, främst för det kustnära fisket. Då kan det ses som märkligt att just jag inte valde att skriva under om utökad möjlighet till jakt, som vissa partier framför i dag.

Skydds jakt är i dag den enda tillåtna jaktformen av säl och skarv och får ske om Naturvårdsverket så beslutar, till exempel för att förhindra allvarlig skada och om det inte finns någon annan lämplig lösning. Låt oss minnas igen att det inte är sälen som har rubbat balansen eller ekosystemen utan att det är människan.

Naturvårdsverket tillåter jakt. Men frågan om att utöka skyddsjakten behöver ses i ljuset av länsstyrelsernas återrapportering, som visar att det sällan är mer än 50 procent av tilldelningen som faktiskt fålls. Att då öka tilldelningen av skydds jakt kan knappast vara lösningen. I stället behövs såklart insatser för att säkerställa att skydds jaktbesluten kan utnyttjas fullt ut.

Frågorna om hur Sverige kan uppnå en hållbar förvaltning av säl är dessutom under beredning i Regeringskansliet. Liberalerna följer noggrant detta arbete, och vi får se var vi hamnar. Det kan hända att en utökad jakt behövs men inte innan vi har använt alla andra möjligheter.

Fru talman! Vi liberaler vill reformera strandskyddet igen för att möjliggöra fler strandnära bostäder i områden där exploateringstrycket inte är särskilt hårt. Liberalerna är dock samtidigt en tydlig garant för ett starkt generellt strandskydd, både för allmän tillgänglighet längs våra stränder och för skydd av biologisk mångfald.

Vi kan konstatera att den reform av strandskyddet som gjordes 2009 för att skapa en mer flexibel tillämpning av reglerna inte har fått tillräckligt genomslag – eller något alls, vill jag drista mig till att säga. Som strandskyddsreglerna fungerar i dag hindrar de i alltför hög grad att bostäder byggs i attraktiva lägen. Kommunerna har alltför liten möjlighet att skapa förutsättningar för utbyggnad på platser där människor vill bo.

Liberalerna kommer att aktivt arbeta för att punkten i januariavtalet om en utredning om strandskyddet kommer att innebära att strandskyddet i grunden görs om med en ökad differentiering och ett ökat lokalt inflytande.

Fru talman! Till sist vill jag säga några ord om utskottets tillkännagivande till regeringen rörande GMO. Tillkännagivandet innebär att jag inte behöver yrka bifall till Liberalernas motion i denna del.

Vi vet att avkastningen kan öka på ett miljövänligt sätt genom att man anpassar växtsorter och brukningsmetoder utifrån lokala förhållanden. Vi vet också att genteknik, som är snabbare än konventionell växtförädling, är viktigt i detta arbete. Olika tekniker kan leda till samma resultat, men dagens lagstiftning gör skillnad på vilken förädlingsmetod som används. Växtsorter som framställts genom traditionell växtförädling kan vara tillåtna, medan växtsorter med samma egenskaper som framställts genom GMO-teknik inte är det.

Detta regelverk hämmar utvecklingen av nya växtsorter liksom lantbrukets utveckling. Det borde vara grödans förändrade egenskaper och dess potentiella miljö-, avkastnings- och hälsoeffekter som är viktiga att ta ställning till, inte förädlingsmetoden som sådan. Lagstiftningen om genetik bör mot denna bakgrund moderniseras och göras teknikneutral, säger utskottet, och Liberalerna instämmer i det.
(Applåder)

Anf. 112 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag instämmer i mycket av det som Tina Acketoft sa i sitt anförande. Det är dock tråkigt att vi inte är eniga vad gäller sälen.

Detta är egentligen inte en replik, utan jag vill snarare göra ett tillägg till protokollet. Tina Acketoft tog upp det faktum att man inte klarar av att skjuta de sälar som man har fått skydds jakt för. Orsaken till detta är att kraven innan man får lov att skjuta är så höga. Det är inte bara att åka ut och skjuta en säl, utan den måste finnas i direkt anslutning till fiskeredskap och så vidare. Här handlar det om metrar. Vad som gäller runt skydds jakt av säl är väldigt strikt reglerat. Detta är orsaken, inte att sälstammen är för liten.

Att skjuta säl genom skydds jakt är väldigt svårt om man ska hålla sig inom lagens rāmärken. Jag ville bara få det fört till protokollet.

Anf. 113 TINA ACKETOFT (L) replik:

Fru talman! Tack så mycket, Kjell-Arne Ottosson! Ja, det är möjligt att det behövde föras till protokollet. Jag tror dock att detta är kunskap som förmodligen alla här i salen har.

Som det ser ut i dag är sälbeståndet självklart livskraftigt. Det är därför jag valde att inte skriva under förslaget om att utöka skydds jakt eller jakt på säl. Det finns andra frågor som vi måste lösa först så att vi kan använda 100 procent i stället för de 50 procent som vi gör i dag. Inte sjutton skjuts fler sälar om vi säger att man får skjuta 150 procent om vi nu har 100 procent och bara kan skjuta 50 procent. Självfallet måste vi ha åtgärder på plats som gör att man faktiskt och aktivt kan använda hela den kvot vi har.

Jag kan tillägga att det är otroligt svårt där jag bor, för där simmar tumlare mellan sälar. Hur gör man då?

Problemen finns. Men som jag sa är lösningen just nu inte att utöka antalet, utan lösningen är att se vilka regelförenklingar vi kan göra och hur vi kan utveckla de metoder som behövs för att vi ska kunna fylla den kvot som redan finns i dag.

Anf. 114 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! En sådan regelförenkling får man genom att det blir licensjakt, eftersom det då inte finns lika höga krav. Då får man åka ut för att just jaga säl. Man måste inte bara skjuta sälen när den är på fiskeredskapen och håller sig inom ett antal meter. Den regelförenkling som Tina Acketoft talar om får man alltså om man övergår till licensjakt.

Jag har inget ytterligare att tillföra i debatten eftersom jag har fått det jag ville fört till protokollet.

Anf. 115 TINA ACKETOFT (L) replik:

Fru talman! Det som Kjell-Arne Ottosson säger stämmer, det vill säga att det blir förändrade regler om man så att säga förändrar rubriken för var sälen kan skjutas.

Just hållbar förvaltning av säl är dock under beredning i Regeringskansliet. Fortfarande finns dessutom 50 procent kvar av den kvot som vi inte skjuter av. Jag vill först se var vi hamnar när vi hittat andra lösningar. Som jag sa i mitt anförande är vi inte till hundra procent negativa till detta. Men som det ser ut i dag och tills vi har sett vad som händer står vi fast vid denna punkt.

Anf. 116 MARIA GARDFJELL (MP):

Fru talman! Rebecka Le Moine kommer lite senare att hålla Miljöpartiets linjetal om biologisk mångfald och hur viktigt det är att Sverige får en skarp naturpolitik och ett bättre skydd av naturen. Själv ska jag ta upp några specifika frågor som finns i betänkandet. Jag står för övrigt bakom de reservationer Miljöpartiet har men yrkar för tids vinnande bifall endast till reservation 13.

På 1980-talet arbetade jag på Naturhistoriska riksmuseet. Jag kunde då följa arbetet som leddes av forskare på museet om hur sälar, havsörnar och sillgrisslor hotades av organiska miljögifter och tungmetaller. Sälarterna i Östersjön var akut hotade på grund av miljögifter men också på grund av ett högt jakttryck. I dag har sälen börjat återhämta sig. Det ska vi vara glada för, vilket även generaldirektören för HaV sa på ett seminarium så sent som i går. Att vi minskar föroreningarna i vår miljö så att djurarter kan återhämta sig är viktiga framgångar.

Miljöpartiet tycker inte att det är läge att öppna för licensjakt på säl. Det finns visserligen stor kunskap om att sälar kan orsaka skada för det kustnära fisket, men den skydds jakt som förekommer utnyttjas tyvärr inte fullt ut. Ansträngningar bör nu göras för att underlätta och effektivisera förvaltningen av säl och säkerställa att skydds jaktbesluten utnyttjas till fullo.

Utöver detta är det här en fråga som bereds i Regeringskansliet. Vi tycker därför att det är rimligt att avvakta ett beslut innan man vidtar åtgärder som redan är på gång. Detta gör att tillkännagivandet kommer lite som en så kallad servettkiss. En aspekt som måste vägas in i sammanhanget är djurskyddsaspekten. Det är inte helt enkelt att jaga säl. Om skytten missar dyker sälen. Skadskjutna sälar utsätts för ett mycket stort lidande. Det är oerhört väsentligt att komma med förslag som är mer genomarbetade än detta.

Hanteringen av GMO är reglerad på EU-nivå. Förfarandena för riskbedömning och godkännande av GMO ska göras på vetenskaplig grund med beaktande av försiktighetsprincipen. Forskning ska självklart uppmuntras. Användningen av GMO i Sverige får inte leda till negativ påverkan på biologisk mångfald. Därför är det viktigt att försiktighetsprincipen även fortsättningsvis ska gälla.

Det är av mycket stor betydelse att GMO-produkter är tydligt märkta. Vi anser inte att det finns anledning att förändra lagstiftningen i dagsläget.

Att i klimatets namn påstå att GMO skulle vara en lösning är – måste jag säga – en väldigt stor överdrift. För att klimatanpassa jordbruket behöver vi se omfattande utvecklingssteg mot ett fossilfritt jordbruk och minskad användning av insatsmedel som konstgödsel och kemiska bekämpningsmedel.

Många GMO-tillämpningar låser dessutom fast oss i ett ökat kemikalieberoende och ett jordbruksekosystem med stor påverkan på miljön, särskilt på den biologiska mångfalden. Detta gäller inte minst pollinerarna, de vilda och tama bina, som vi måste slå vakt om just för matproduktionens skull.

Fru talman! Har du märkt att talgoxen sjunger när du är på väg hit till riksdagen på morgnarna? Har du märkt att sånglärkorna sångflyger över fälten, att krokusen blommar i rabatten och att träd och buskar knoppas allt mer?

Våren är verkligen på väg, och snart börjar det grönska. Det är denna tid på året som många människor börjar längta ut till naturen. Det är också denna tid på året som lantbrukarna börjar släppa ut sina kor i betesmarkerna. Det ska vi tacka dem för – de gör därigenom en stor insats för naturen.

Det är många lantbrukare vi bör tacka. Vi bör också tacka ekobönderna, som låter bli att spruta. De gynnar verkligen den biologiska mångfalden. Bland annat gynnar de fåglarna – gulsparven och sånglärkan för att nämna två.

Nu när vi längtar ut i naturen är det den där skogspromenaden som hägrar, när det fortfarande är ljus så här efter jobbet. Det kan också handla om första turen med kanoten eller om fågelskådning, för att man varje gång man är ute kan upptäcka att nya fåglar anlant. Det kan också handla om att bara komma ut och njuta av blåsippor och vitsippor.

Att vi kan röra oss fritt i skog och mark kan vi tacka allemansrätten för. Vi måste värna allemansrätten. När fyra partier, med Sverigedemokraterna i spetsen, vill inskränka allemansrätten måste vi involvera alla naturälskande svenskar i denna diskussion. När Centern ständigt propagerar för att stärka äganderätten undrar jag ibland vilken rätt som är tänkt att försvagas.

Allemansrätten är allas rätt att vara ute i naturen. Allemansrätten innebär också en skyldighet för den som är ute i naturen. Du måste visa hänsyn mot djur och natur, mot markägare och mot andra besökare.

Turismen är en växande basnäring för Sverige, och allemansrättens roll för att utveckla naturturismen är helt avgörande. Vi måste värna allemansrätten.

Strandskyddet ska utredas, enligt januariavtalet. Strandskyddet har funnits sedan 1950-talet – 100 meter upp på land och 100 meter ut i vattnet har skyddats. Syftet med strandskyddet är att trygga förutsättningarna för den allemansrättsliga tillgången till strandområden samt att bevara goda livsmiljöer för djur och växter på stränderna.

Tack vare strandskyddet kan vi promenera längs stränderna, bada, fiska, åka skridskor eller göra strandhugg med båten. Stränderna är också bland de mest artrika miljöer som finns i Sverige. Yngel växer upp i ålgräsängarna, och artrikedomen är extra stor längs de orörda älvsträckorna.

När strandskyddet nu ska utredas kan även vi från Miljöpartiet se förändarna med vissa förändringar. Vi tycker att det är bra att det ska gå att bygga bostäder och förstärka byar och tätorter på landsbygden. Vi tycker att det är bra att naturturismen och friluftslivet kan få sina behov tillgodosedda med olika anläggningar. Vi tycker att lantbruket och hästnäringen ska ha lika goda villkor att utvecklas och till exempel kunna anlägga stängsel ned mot sjöar och vattendrag.

Vi tycker att informationen om de beslut som fattas gällande strandskyddet måste förbättras, både till sakägare och till allmänheten.

Vi tycker också att strandskyddet ska stärkas där stränderna är hårt exploaterade. Länsstyrelsen i Norrbotten har gjort ett väldigt fint arbete. De har gjort en digital karta över alla stränder i hela Sverige. Där kan man verkligen få en överblick över hur stränderna i Sverige är exploaterade.

Det är ganska känt att stränderna i Stockholms län är hårt exploaterade – ungefär 50 procent av havsstranden är redan exploaterad. Men det är 37 procent av Västerbottens kuststräcka som är exploaterad, och 35 procent av Norrbottens havsstrand är exploaterad. Om man jämför med sjöarna är det där en betydligt mindre del som är exploaterad – i Norrbotten är det bara 5 procent.

Även om det är en liten siffra kan det ju vara intressant att veta att det nästan är en regel att det finns minst en stuga vid varje sjö i hela Sverige. Det är oerhört stor brist på helt orörda sjöar, och det är ganska unikt med milslånga havssträckor utan påverkan. Därför behöver vi också skärpa strandskyddet så att vi effektivt kan skydda den mest värdefulla natur vi har i Sverige.

Jag vill avsluta genom att citera något som statsministern sa när han läste upp regeringsförklaringen här i kammaren: ”Magin i svensk gammelskog, lärkans drill och surret av honungsbin – det är vår uppgift att bevara svensk natur åt våra barn och barnbarn.”

Anf. 117 BETTY MALMBERG (M) replik:

Fru talman! Tack, Maria Gardfjell, för anförandet!

Jag hade egentligen tänkt ställa en fråga, men jag reagerade också på någonting som Maria Gardfjell nämnde här. Det handlar bland annat om säljakten.

Ett skäl skulle vara just att vi kan skadskjuta säl. Naturvårdsverket fick, precis som utskottets ordförande sa tidigare, ett uppdrag och konstaterade redan 2013 att det är möjligt att genomföra licensjakt på säl. Vi får väl ändå hoppas att myndigheten hade kontroll på och kunde beakta att inte något djur skulle skadskjutas – det vill vi naturligtvis inte veta av.

Maria Gardfjell tog också upp – och anmärkte på – frågan om att genteknik skulle vara någonting som kunde ligga i klimatets intresse och som kunde användas i dess namn. Det förvånar mig att Maria Gardfjell inte ser den möjlighet som gentekniken faktiskt kan ge. Det är en metod bland andra, men jämfört med den konventionella växtförädlingen skulle det med denna metod gå mycket snabbare att åstadkomma förändringar i grödor.

Det utskottet har sagt handlar om att vi vill ha en teknikneutral lagstiftning där det inte ska spela någon roll att en ny gröda, som kanske är mer torktålig eller som kanske tål väta bättre, inte är framställd med konventionell växtförädlingsteknik utan med annan, modern teknik. Det är väl

detta som forskning och innovation har gett oss, och det är förvånande att man då inte kan använda det.

Prot. 2018/19:72

3 april

*Naturvård och
biologisk mångfald*

Anf. 118 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Betty Malmberg tog först upp säljakten. Även om Naturvårdsverket säger att det är möjligt att införa licensjakt behöver det inte vara önskvärt.

När det gäller frågan om GMO hade faktiskt Gentekniknämnden ganska nyligen ett ärende där man använde klimatargumentet som skäl för beslutet. Där visade det sig att man hade ett förslag på att genmodifiera ett sädeslag som skulle innehålla 7 procent i stället för 5 procent oljor i kärnan, tror jag att det var. Detta hävdade man skulle kunna vara bra för att i framtiden ersätta olika typer av mineralolja med fossilfria alternativ. Jag tycker att det var ett oerhört långsökt argument; just en kombination av vete och havre är kanske inte direkt någon oljeväxt över huvud taget. Jag måste säga att man verkligen greppar efter halmstrån när man ska använda klimatargument i GMO-sammanhang.

Anf. 119 BETTY MALMBERG (M) replik:

Fru talman! Jag tackar Maria Gardfjell för svaren.

Naturvårdsverket har sagt att licensjakt är möjligt men inte önskvärt, hävdar Maria Gardfjell. Men vi vet faktiskt inte om Naturvårdsverket har konstaterat huruvida det är önskvärt eller inte. Myndigheten har sagt att det är möjligt att genomföra licensjakt. Att sedan Socialdemokraterna ihop med Vänsterpartiet och Miljöpartiet inte finner det önskvärt tycker jag är en annan frågeställning. Det viktiga var här att en myndighet konstaterat att licensjakt är möjlig att genomföra. Att vi sedan har politiskt skilda uppfattningar om huruvida det är rimligt eller inte att genomföra sådan är en sekundär fråga.

När det handlar om genmodifieringen poängterar samma partier i sin reservation att man måste ta hänsyn till försiktighetsprincipen, att det ska vara vetenskapligt grundat och att man också måste se till att den biologiska mångfalden inte på något vis skulle kunna påverkas. Det, fru talman, står faktiskt redan i de statuter som reglerar genteknik. Det finns inget i det tillkännagivande som vi hoppas att riksdagen i morgon röstar för som på något vis står i motsättning till detta. När Jordbruksverket säger att deras provningstillstånd är tillräckliga och att den riskbedömning som de behöver göra är tillräcklig ingår det att detta också prövas mot biologisk mångfald. Jag förstår inte riktigt vad det är som de här partierna ser en fara i.

Anf. 120 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! När det gäller Naturvårdsverket och sälarna måste jag säga att jag är väldigt glad att vi har en gemensam hållning mellan Miljöpartiet, Socialdemokraterna, Liberalerna och Vänsterpartiet i den här frågan. Jag tror att det är oerhört viktigt att säkerställa att den skydds jakt som finns fungerar på ett bättre sätt än i dag. Därför vore det fel att hitta på helt nya inriktningar och skapa hittepålösningar. Det gäller att förbättra den skydds jakt som finns i dag. Jag tycker att Tina Acketoft från Liberalerna höll ett alldeles utmärkt tal om just det – hur det bör gå till och hur man bör prioritera där.

När det gäller klimatfrågorna och olika områden har vi hört i den politiska debatten att det finns olika partier på högerkanten som talar för att man ska införa kärnkraft för klimatets skull. Nu är det GMO för klimatets skull. Jag väntar bara, Betty Malmberg, på att någon snart kommer och säger att vi ska gå med i Nato för klimatets skull. Jag tror inte på det.

Anf. 121 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Vi måste värna allemansrätten, sa Maria Gardfjell. Ja, det ska vi göra. Men frågan, som jag även tog upp i mitt huvudanförande, är: Var går gränsen? Med rätten följer även krav på hänsyn och varsamhet mot natur, djurliv, markägare och andra människor. Vi vill att man ska uppdatera gällande lagstiftning, så att den svarar bättre mot dagens efterfrågan, och därmed förtydliga allemansrätten.

Maria Gardfjell tog upp naturturismen, som är en viktig del av vårt näringsliv. Men även där får vi konflikter med allemansrätten. Till exempel finns hemma i Värmland ett Natura 2000-område med ett väldigt rikt fågelliv. Ja, så är det på våren, fram till dess att kanotuthyrningsföretagen startar sin verksamhet. Då kommer kanotisterna och drar i land sina kanoter där, för det är så fint att sitta där och rasta. Därmed finns det inte kvar några fåglar där när äggen egentligen ska kläckas. Här handlar det alltså om att se var gränsen går, till exempel inom sådana områden.

Sedan finns det markägare som får sin skog förstörd längs med till exempel kanotleder för att man inte bryr sig om de lagar som gäller. Jag vill fortfarande hävda att vi har ett jobb att göra för att kunna stärka allemansrätten. När det gäller till exempel bärplockning är det en del företag som verkligen brukar naturen över gränsen för vad som borde falla under allemansrätten.

Jag vill fråga Maria Gardfjell: Anser Maria Gardfjell att allemansrätten i alla lägen ska övertrumfa den i grundlagen skyddade äganderätten?

Anf. 122 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar Kjell-Arne Ottosson för frågan. Jag måste verkligen säga att allemansrätten är en oerhört viktigt fråga. Det är viktigt att stå upp för allemansrätten och värna den.

Kjell-Arne Ottosson tar upp ett antal frågor kopplade till var gränsen ska gå för allemansrätten och om den verkligen ska vara så stark att den ska vara skyddad i grundlagen, vilket även den rätten är. Det här är oerhört viktigt. En partivän till Kjell-Arne Ottosson och jag var, liksom många andra här, på en konferens om fisketurism och fiskebranschens utveckling. Där togs det upp att grunden för att fisketurismen ska kunna utvecklas är allemansrätten.

Kjell-Arne Ottosson nämner konflikter kring allemansrätten och tar ett exempel där allemansrätten kommer i konflikt med fågelskyddet. Det finns möjlighet för kommunerna att ta initiativ till naturreservat och skyddsområden för olika arter. Det här skulle vara ett typiskt sådant område där man skulle kunna skydda fågellivet genom besöksförbud på stränderna vissa tider på året.

När det gäller bärplockning, fru talman, tycker jag att det är oerhört viktigt att komma ihåg vilken fantastisk resurs för vår mathushållning som de vilda bären är. Det behövs många fler bärplockare runt om i landet. Jag hoppas att väldigt många i allmänheten börjar plocka mer bär.

Anf. 123 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Som jag sa tidigare är allemansrätten viktig. Själv går jag gärna i skogen. Jag är ute och paddlar, går i fjällen, åker långfärdsskridskor och åker skidor. Självklart vill jag ut och färdas i skogen. Det är enormt viktigt.

I sitt svar tog Maria Gardfjell upp det här med skyddet gentemot fågellivet. Men de som äger skogen, äger marken, får i vissa områden se sina planteringar förstörda för att människor går där. Man tar sig alltså större friheter än vad allemansrätten ger rätt till. Därför anser vi att vi måste hitta nya vägar för att kunna möta orsakerna till konflikter.

Som sagt är allemansrätten viktig, men vi har även äganderätten. Det är faktiskt någon som äger marken. Jag får ofta höra: Jag är i *min* skog och plockar bär, jag är i *min* skog och plockar svamp! Men nej, det är inte *din* skog bara för att du är där och plockar bär eller svamp. Det är faktiskt någon som äger den, och äganderätten är som jag nämnde grundlagsskyddad.

Jag vill fråga Maria Gardfjell än en gång – jag vänder på frågan för att se om jag får svar då: Anser du att äganderätten någon gång ska kunna övertrumfa allemansrätten när det gäller hur enskilda personer kan bli drabbade?

Anf. 124 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Det förekommer absolut överträdelser av allemansrätten. Det finns exempel på olika aktörer som helt enkelt har förött naturen, och det är inte i enlighet med allemansrätten, utan allemansrätten innebär en skyldighet att faktiskt ta vara på naturen och även ta hänsyn till markägare och så vidare.

De seriösa naturturismföretagen ser till att sluta avtal med markägarna när de ska göra olika saker. Då blir det vinn-vinn för markägarna och det växande näringslivet på det här området.

Jag måste säga att jag ibland tror att en del av diskussionen om äganderätten handlar om att markägarna kanske är lite avundsjuka på de företagare som har goda idéer om hur man kan tjäna pengar på turism i naturen. Den typen av avundsjuka vill jag se mindre av. Jag vill se mer av ett växande näringsliv inom naturturismen.

Anf. 125 JENS HOLM (V) replik:

Fru talman! Allemansrätten och strandskyddet är något av det finaste vi har i svensk lagstiftning. Det handlar ju om att allmänheten ska få tillgång till naturen. Nu har ni redan debatterat allemansrätten, så låt mig ställa några frågor om strandskyddet.

Precis som Maria Gardfjell sa har strandskyddet en lång historia i Sverige. Vi kan åka ned till kontinenten – nästan vilket land som helst – och försöka promenera runt en sjö, längs en strand eller något liknande, så ser vi att det råder stenhård exploatering i länder där man inte har något som motsvarar ett strandskydd.

Strandskyddet handlar helt enkelt om att alla människor ska kunna lyssna till lärkans drill och känna magin i skogen och sjön, för att knyta an till det som Gardfjell talade om tidigare.

På det Maria Gardfjell sa lät det som om 73-punktsöverenskommelsen med Centerpartiet, Liberalerna och Socialdemokraterna handlade om att stärka strandskyddet. Men i punkt 23 i överenskommelsen talar man om att strandskyddslagstiftningen i grunden behöver göras om. Man talar om att det ska bli enklare att bygga strandnära. Man talar om fler bostäder, näringsverksamhet, besöksnäring etcetera.

Jag vill därför fråga Maria Gardfjell: Är syftet med att göra om strandskyddslagstiftningen verkligen att stärka allmänhetens tillgång till våra stränder?

Anf. 126 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Jag vill tacka Jens Holm för frågan. Det här är verkligen en fråga som engagerar mig mycket. Jag kan inte påstå att jag var superlycklig över att den här frågan kom in i 73-punktsprogrammet. Strandskyddet är ju en av de finaste saker vi har.

Men om du läser lite längre i den punkt i 73-punktsprogrammet som du nyss läste upp finns det också med att vi behöver stärka strandskyddet. Det handlar både om att förändra strandskyddet och om att stärka det på vissa ställen.

Jag tycker att det är oerhört viktigt att vi i den diskussion som förs om strandskyddet också involverar allmänheten. Jag tror, precis som du sa, Jens Holm, att många svenskar blir oroliga när vi ska göra om strandskyddet. Man känner väl till hur det är i andra länder, och det man uppskattar bäst ute i naturen i Sverige är just tillgången till stränderna.

Men det finns absolut skäl att utveckla redan befintliga byar, att ha en landsbygdsutveckling och att stärka lantbruket och hästnäringen. Det finns positiva sidor i en förändring av strandskyddet som jag faktiskt också kan se och som jag ser i den dialog som förs om strandskyddet.

Det gäller att gilla läget lite grann. Den här punkten finns i 73-punktsprogrammet, och nu måste vi vara med också. Jag hoppas att Vänsterpartiet också är med och definierar vad som är okej och vad som inte är okej när det gäller förändringar av strandskyddet.

Anf. 127 JENS HOLM (V) replik:

Fru talman! Man ska komma ihåg att strandskyddet har setts över och gjorts om i flera omgångar. Senast var det den borgerliga regeringen som införde landsbygdsutveckling i strandnära lägen, de så kallade LIS-områdena. Hur väl har det fungerat? Jag skulle vilja säga att det har blivit ett stort fiasko. Det har inte lett till något alls.

Redan i dag ges det väldigt mycket dispenser från strandskyddet. Det är en redan flexibel lagstiftning. Jag blir orolig när jag läser punkten. Det första man tar upp i punkt 23 i 73-punktsprogrammet är att det ska vara enklare att exploatera. Sedan står det mycket riktigt också att man ska kunna stärka skyddet, men, fru talman, tillåt mig tvivla när Miljöpartiet ska stärka strandskyddet tillsammans med Socialdemokraterna, Liberalerna och Centerpartiet. Tillåt mig tvivla en smula. Men jag säger så här: Lycka till!

Anf. 128 MARIA GARDFJELL (MP) replik:

Fru talman! Jag hoppas att jag kan få möjlighet att samarbeta med Jens Holm och många andra kring de här frågorna. Vi behöver verkligen ha en dialog med svenska folket om hur man ser på strandskyddet. Ibland glömer vi bort att Sverige inte bara består av markägare, utan det finns också väldigt många människor som vill komma ut i naturen och uppleva naturen. Där måste markägarens intressen stå mot möjligheten att ta en simtur i en sjö, att bada och att lägga till med båten. Är det just den finaste klippan vid sjön som ska exploateras? Är det de få kvarvarande sandstränderna längs våra kuster som ska få exploateras?

Jag tycker att vi behöver ha en mycket mer kvalitativ diskussion om detta. Tacka sjutton för att det getts för mycket dispenser. Det är inte bara de senaste åren som man har haft ambitionen att göra mer satsningar på landsbygden, vilket jag kan tycka är okej. I städerna har man haft ett slags allmän dispens från strandskyddet under lång tid. Jag tycker att det ska finnas en rättvisa för landsbygden, faktiskt.

Men när man ser att 37 procent av Västerbottens havsstrand är exploaterad och att det nästan inte finns några kuststräckor kvar som är en mil långa och oexploaterade i Sverige – nog sjutton har det gått alldeles för långt! Här tycker jag att man också ska ha en idédiskussion om strandskyddets utveckling och om var vi tycker att det är okej att utveckla Sverige. Det kan handla om byautveckling och utveckling för lantbruket. Jag tycker att det är viktigt.

(Applåder)

Anf. 129 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag vill i all ödmjukhet påminna om att vi inte tilltalar varandra med ”du” utan använder för- och efternamn.

Anf. 130 STAFFAN EKLÖF (SD):

Fru talman! I likhet med Runar Filper yrkar jag bifall till reservationerna 5 och 14.

Sverigedemokraternas miljöpolitik utgår från förvaltarens tanken och har alltid varit långsiktig, precis som all vår politik beaktar de långsiktiga konsekvenserna för kommande generationer. På samma sätt som vi och våra förfäder har fått leva i och vistas i den underbara svenska naturen med alla dess skepnader och skiftningar måste våra barn och kommande generationer få ha samma möjlighet.

Att leva av och med respekt för naturen är lika självklart. Det görs i dag mycket som är bra för biologisk mångfald, men prislappen är hög.

Hade vi haft normala invandringsnivåer de senaste årtiondena hade det inte varit något problem – då hade pengarna funnits. Men på grund av den förda politiken har Sverige dragit på sig stora framtida kostnader. Det gör att det kommer att finnas ett betydligt mindre ekonomiskt utrymme i framtiden.

Detta kommer att förstärkas av att vi går in i en lågkonjunktur, troligen snart. Situationen kommer att vara bestående i många år. Vad måste vi då göra? Jo, då gör vi klokt i att försöka finna kostnadseffektiva lösningar inom miljöpolitiken. Det gör miljöpolitiken robust i tider med sämre ekonomi och mindre ekonomiskt utrymme. Det är en hållbarhet i sig själv. Det handlar om att spara pengar på det som är mindre effektivt. Det handlar

om att hitta synergier och om att finna särskilt effektiva åtgärder för att skydda och stärka biologisk mångfald.

Biologisk mångfald handlar inte bara om avsättning av reservat. Mycket av den är beroende av aktivt brukande av jord och skog med varsam hand, precis som Runar Filper förklarade för en stund sedan. Det kräver kunskaper. Det kräver ny teknik. Det kräver engagemang hos brukarna, och det kräver lönsamma näringar. De tre sistnämnda förutsättningarna glömmer många bort.

Fru talman! Det finns tre sakområden som har fått för lite uppmärksamhet och där åtgärder effektivt skulle leda till skydd av biologisk mångfald:

- skydd av brynmiljöer
- åkermarksinventering
- invasiva arter.

Övergången mellan skog och åker, så kallade skogsbryn, ger livsförutsättningar för många arter, bland annat hotade arter, om brynen sköts på rätt sätt. Dessutom har bryn en naturlig linjär utbredning och finns överallt i landskapet, vilket minskar risken för fragmentisering. En mindre ansträngning ger stort resultat.

Den intensivt brukade åkermarken saknar i dag miljöövervakning. Det är en god idé att övervaka jordbruksmarkens biologiska status, både ur ett miljöperspektiv och ur ett långsiktigt produktionsperspektiv. Här finns en synergi. På så sätt kan man upptäcka långsiktiga förändringar som kan påverka biologisk mångfald och produktivitet. Det man upptäcker kan man sedan åtgärda.

EU och i synnerhet Sverige har varit pinsamt sena på bollen när det gäller invasiva arter. Det är arter som har flyttats hit med människans hjälp och som har blivit ett problem för biologisk mångfald och för ekonomi. De är ett av de största hoten mot biologisk mångfald. Till sist fick vi regler. Nu är det viktigt att noga följa tillämpningen av reglerna och att vara beredd att vidta åtgärder.

På dessa områden har vi lagt fram förslag. Ni har ännu inte anammat dem; det tycker jag är synd.

Det finns även anledning att fokusera på lagstiftning som inte fungerar. Miljöbalkens regler om skydd mot slentrianmässig exploatering av jordbruksmark har blivit ett rundningsmärke. Det har inte fungerat. Vi föreslår översyn och förändring. Det är synd att vi inte heller där fick stöd av er andra.

Gentekniklagstiftningen har vi pratat om. Den fungerar inte heller. Teknikutvecklingen har gjort den föråldrad. Lyckligtvis finns det en majoritet som inser detta. Därför kommer riksdagen i morgon med största sannolikhet att rösta igenom en revidering av gentekniklagstiftningen, i syfte att modernisera den och göra den teknikneutral.

Beslutet utgår från insikten om att vilken teknik som en växt eller en annan organism förändras med inte är det intressanta. Det är risknivån som ska få avgöra om till exempel en växt godkänns. Det som är riskabelt ska behandlas som riskabelt. Det som inte är riskabelt ska hanteras som att det inte är riskabelt. Det är logiskt, och det är vetenskapstillvänt. Beslutet är

egentligen självklart, men det är historiskt i och med att det sätter punkt för ett årtionde av tvekan om vilken som är Sveriges inställning. Sverige sätter ned foten i morgon. Men det ändrar inte vår försiktiga hållning, om nu någon skulle tro det.

Sedan är det synd att riksdagen inte vågar ta ett ytterligare steg för att möjliggöra för svenskt lantbruk att i närtid få verktyg för växtförädling som skulle föra upp Sverige till jordbrukets tätposition, både ekonomiskt och med tanke på offensiva miljöegenskaper. Det gäller till exempel växter som minskar insatsmedelsanvändningen. Jag kan ge ett exempel. Potatis som är resistent mot bladmögel skulle minska körningarna väsentligt. I dag kan man vid konventionell potatisodling tvingas göra ett tiotal körningar på fältet bara för att bekämpa bladmögel. Man besprutar då med svampbekämpningsmedel. Det skulle man slippa.

Man tar inte detta ytterligare steg. Riksdagen avstår nämligen från att rösta för Sverigedemokraternas förslag om att pröva den gängse tolkningen av EU-domstolens otydliga dom om nya förädlingstekniker. Riksdagen avstår också från att rösta för vårt förslag om att använda den undantagsparagraf som finns i befintlig gentekniklagstiftning för att pröva de allra mest okomplicerade produkterna.

(Applåder)

I detta anförande instämde Yasmine Eriksson och Runar Filper (båda SD).

Anf. 131 MAGNUS MANHAMMAR (S) replik:

Fru talman! Jag trodde att jag hade hört allt här i kammaren, men jag blev förvånad. Plötsligt skyller Sverigedemokraterna den dåliga miljöpolitiken på invandringen. Det är en absurd tanke, och det är hemskt att behöva höra det i den här kammaren, som trots allt är det demokratiska Sveriges mittpunkt. Här skylls allt på invandringen från Sverigedemokraternas sida. Det är kanske inte helt oväntat men väldigt, väldigt sorgligt.

Vi diskuterar miljöpolitik i dag. Vi kan läsa det som Sverigedemokraterna skrev om sin miljöpolitik i sin budgetmotion i höstas. Vi kan fundera lite grann på om det är deras miljöpolitik som är bäst eller inte. De hävdar att den är det. De skyller faktiskt inte på invandringen just här. Det är skönt att det i alla fall inte finns i texten, även om det togs upp i tal.

Ska man vara helt ärlig kom det väldigt många flyktingar till Sverige 2015. Det bidrog till en rekordhög tillväxt. Den var på gång redan tidigare, men den stärktes ännu mer. Det gjorde att vi hade ett reformutrymme som gjorde att vi bland annat kunde satsa rekordmycket på miljön. Bara under förra mandatperioden ökade antalet skyddade områden med 40 procent i Sverige. Det är en enastående politik. Det är någonting som vi allihop i denna kammare ska vara stolta över.

Vi kan läsa det som Sverigedemokraterna skriver om detta. Man menar att det är en skenande kostnadsutveckling inom miljöområdet i Sverige. Det har då ökat från 5,3 miljarder 2015 till 11,8 miljarder 2018. Man menar att det är katastrof. Det är oerhört dåligt, menar Sverigedemokraterna. Man menar att man borde ha varit mycket mer återhållsam i stället för att göra på det här sättet.

Vi kan läsa om vad Sverigedemokraterna själva ska satsa här. Man ska inte satsa någonting. Man drar ned med nästan 4 miljarder på klimat- och miljöområdet. Jag undrar om Staffan Eklöf kan svara på frågan: På vilket sätt blir miljöpolitiken bättre av den slakt av miljöpolitiken som Sverigedemokraterna gör?

Anf. 132 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Jag ska säga något helt kort. Befolkningsökning ger en ökad konsumtion av välfärd. Det är en kostnad. Och får man inte människor i arbete blir det inte motsvarande ökning av inkomsterna. Så enkelt är det. Skillnaden är att vi utgår från realiteter – det är en del av definitionen av oss – medan vissa andra inte gör det.

Det är ingen budgetdebatt nu, men jag ska gärna svara på frågan. Vi gör nedskärningar eftersom det finns behov på många ställen. De behoven kommer inte att minska. De kommer att öka. Jag försökte förklara det i anförandet. Man kan titta på de nedskärningar vi gör – det handlar om miljöövervakning, Naturvårdsverket och åtgärder för värdefull natur. Vi ligger på samma nivå som regeringen låg på 2017. Tycker man att vår budget i dag är otillräcklig tycker man att regeringens budget 2017 var otillräcklig.

Då blir min fråga till Magnus Manhammar: Anser inte Magnus Manhammar att vi bör utgå från realiteter? Ska vi utgå från något som inte stämmer?

Anf. 133 MAGNUS MANHAMMAR (S) replik:

Fru talman! Tack för frågan, som gällde ifall jag tycker att det är viktigt att vi utgår från realiteter. Självklart tycker jag att det är helt avgörande. Det är ju därför vi är här: Vi ska förändra verkligheten och förhoppningsvis göra den betydligt bättre.

Realiteten som vi står inför just nu är, som flera av oss har vittnat om här, att vi står inför den sjätte massutrotningen av arter på jorden. Här i Sverige sker det också utrotning av arter. Även om det inte är lika allvarligt här som på många andra ställen står vi inför en alarmerande utveckling när det handlar om arterna, inte minst på grund av klimatförändringarna men också på grund av den överexploatering som sker i Sverige.

I den realiteten behöver vi rekordsatsa på miljöarbetet. Vi behöver rekordsatsa på skydd av värdefull natur. Det är precis det vi behöver göra. Det har den tidigare regeringen gjort, och det hoppas jag att även den nuvarande regeringen kommer att göra. Utifrån vad som står att läsa i januariavtalet vet jag att det kommer att komma ganska mycket.

Sverigedemokraterna går däremot till val på, och till och med driver efter valet, att man ska försämra miljöpolitiken. Man ska dra ned 4 miljarder. Den slakt av miljöpolitiken som Sverigedemokraterna vill göra är lika stor som den slakt Donald Trump gjorde i USA och som blev utbuad av världen. Jag tror till och med att den slakt som Sverigedemokraterna försökte göra här i Sverige är större.

Konsekvensen av det som hände i höstas och den budget som gick igenom var just att stödet för skydd av värdefull natur minskade oerhört. Det minskade med 52 procent, om man läser det som Naturskyddsföreningen säger. Dessa 52 procent har fått ganska stora konsekvenser för miljön. Länsstyrelserna säger själva att man på grund av nedskärningarna inte kan

ha en aktiv tillsyn för tillfället. Det får konkreta konsekvenser i realiteten, och det är det jag tycker att vi ska diskutera här. Jag tycker att det är väldigt tråkigt att Sverigedemokraterna har en oseriös politik när det handlar om miljön.

Prot. 2018/19:72

3 april

*Naturvård och
biologisk mångfald*

Anf. 134 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Tack, Magnus Manhammar, för frågorna!

För det första är minus 4 miljarder en definition från ledamotens sida. Men som vi ser det är det en metodfråga. De stora nedskärningarna ligger på klimatsidan med Klimatklivet, något som till stora delar är utdömt som ineffektivt av Riksrevisionen.

För det andra gör vi andra satsningar, som ni inte kallar klimatsatsningar. Vi har insett att man måste ifrågasätta de metoder man har valt. Vi vill satsa pengar på u-länder som nu bygger upp sin infrastruktur och väljer väg mellan klimatbelastande och klimatvänlig utveckling. Vi lägger pengar på teknikutveckling som kan få ett globalt genomslag. För ärligt talat, det vi gör i Sverige och det vi sparar här kommer tyvärr inte att påverka klimatet på något sätt. Vi är ett alldeles för litet land, och ingen kommer att följa efter oss om de inte har mycket pengar och dessutom är en demokrati.

Det jag har pratat om här handlar om att ha ett effektivitetsperspektiv på miljöpolitiken, och det är väsentligt. Det är alltid bra att ha det, för man ska inte slösa med skattepengar. Men det kommer att bli ännu viktigare i framtiden. Många av de satsningar som har gjorts och som vi har kritiserat och skurit ned på har varit ineffektiva åtgärder. Vi har i stället satsat på effektiva åtgärder, och det är genomgående i vår politik.

Man kan givetvis ha olika åsikter, men då ska man kritisera det på den grunden och säga att vi inte tror att den politiken är bra utan att vi ser det på ett annat sätt. Men man måste ändå anamma effektivitetsperspektivet på miljöpolitiken. Det har varit väldigt lite av den varan tidigare, och alla, oavsett vad man tycker, bör anamma effektivitetstanken på miljöpolitikens område.

Anf. 135 JENS HOLM (V) replik:

Fru talman! Jag studsade verkligen till när jag hörde Staffan Eklöf säga att vi har bristande resurser för miljöarbetet på grund av för stor invandring. Är det inte så, fru talman, att vi har bristande resurser därför att Sverigedemokraterna tillsammans med Moderaterna och Kristdemokraterna har röstat igenom en budget som halverar anslagen till biologisk mångfald och dessutom avskaffar skatter för de rikaste, skatter på utsläpp från miljöskadlig verksamhet och flygskatt? Sverigedemokraterna ville sänka koldioxidskatten, dieselskatten och så vidare.

Jag vill fråga Staffan Eklöf varför Sverigedemokraterna lägger skulden för ett eftersatt miljöarbete, som ni var inne på här, på flyktingfamiljer från Syrien och Afghanistan. Varför skickar ni räkningen till dem?

Anf. 136 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Tack, Jens Holm, för frågan!

Pengarna räcker, säger Jens Holm. Det finns jättemycket pengar, låter det som när Jens Holm pratar. Vi kan satsa väldigt mycket på miljön.

Men pengarna räcker inte. Vi har ont om pengar, och det beror inte minst på den förda migrationspolitiken. Det är väldigt uppenbart. Pengarna räcker inte till en vettig sjukvård, inte till polisväsendet och inte till försvaret. SKL skriver att man måste höja kommunalskatten med flera kronor för att få ihop budgeterna. Pengarna räcker alltså inte i Sverige. Det är svåra tider, och det kommer ännu svårare tider.

Då måste man prioritera, och ett sätt att prioritera är att se till att varje politikområde är effektivt. Effektivitetstänkandet har inte varit så närvarande i miljöpolitiken, och det är det vi inför.

Vad anbelangar att flyktingar ska klä skott för detta har vi en flyktingpolitik som hjälper flest. Det är nog svar på den frågan.

Anf. 137 JENS HOLM (V) replik:

Fru talman! Jag håller med om att vi behöver prioritera i politiken. Det är inte alltid roligt att säga till bankerna att vi behöver en bankskatt, därför att ni har gjort vinster på 100 miljarder kronor och kan bidra lite mer till välfärden och miljöarbetet. Och ni superrika får bidra lite mer med en förmögenhetsskatt, därför att vi behöver pengar till välfärden och till miljöarbetet.

Principen om att förorenaren betalar innebär att den som smutsar ned mycket också får betala extra för det. Därför var vi i Vänsterpartiet med och införde flygskatten, därför har vi en koldioxidskatt och därför har vi skatter och avgifter på andra verksamheter som smutsar ned.

På alla dessa områden vill Sverigedemokraterna att bankerna ska gå fria, att de superrika ska betala lägre skatt och att den som förorenar inte ska betala skatt. Sverigedemokraterna sänker dessa skatter. Inte konstigt då att det inte finns några pengar till miljöarbetet i Staffan Eklöfs och Sverigedemokraternas värld!

Jag vill ändå fråga: Varför lägger ni ansvaret på de flyktingfamiljer som kom från Syrien och Afghanistan, människor som är på flykt från krig och politisk förföljelse? Varför kan inte Sverigedemokraterna se att det finns resurser i det här landet att omfördela och tillföra till välfärden och miljöarbetet som så väl behöver dessa resurser?

Anf. 138 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Skattehöjningar är ett känt tema från Vänsterpartiet, Jens Holm. Men där måste man ha både det korta och det långa perspektivet. Vissa skattehöjningar kan ge pengar i det korta perspektivet men förluster i det långa perspektivet. Ett exempel är jobbskatteavdraget som har skapat mängder av arbetstillfällen.

När man pratar om skatter måste man också bedöma konsekvenserna av det man gör. Men konsekvenserna verkar ofta underordnade när Vänsterpartiet diskuterar skattehöjningar. Man bedömer inte konsekvenserna av de skattehöjningar man föreslår, som i det långa perspektivet kan leda till minskade inkomster för staten och ett sämre fungerande näringsliv och samhälle.

Anf. 139 BETTY MALMBERG (M) replik:

Fru talman! Jag vill inte förlänga den här debatten, men i likhet med mina kollegor Jens Holm från Vänsterpartiet och Magnus Manhammar från Socialdemokraterna kan jag inte stillatigande smälta det som Staffan

Eklöf uttryckte här tidigare. Att lägga skulden på flyktingar som strävar efter att komma bort från umbäranden och svåra situationer och lägga dem till last att det inte finns nog med pengar för en miljöpolitik känns märkligt. Det är häpnadsväckande uttalanden.

Det som dessutom gör detta olyckligt är att jag faktiskt uppskattar Staffan Eklöfs kompetens på många områden när det gäller jordbruket. Sakpolitiskt har ledamoten otroligt mycket kompetens, och det framgick av resten av hans anförande. Det gällde bland annat åkerbrynen, men jag tyckte i och för sig att han missade att uttala sig om frivilliga avsättningar till lärkrutorna.

Jag delar uppfattningen att miljöpolitiken kan bedrivas mer effektivt, men jag vill med det här inlägget kraftfullt ta avstånd från den jämförelse som Staffan Eklöf gjorde i inledningen av sitt anförande.

I detta anförande instämde Kjell-Arne Ottosson (KD).

Anf. 140 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Sverige är ett konstigt land. Det är märkligt att det blir denna reaktion. Konsekvenser spelar en roll. Moderaterna har alltmer närmat sig ett konsekvensetiskt tänkande. Konsekvenser spelar en roll i alla sammanhang – utom ett. Varför är det så?

Givetvis måste man bedöma konsekvenserna av den förda migrationspolitiken, särskilt eftersom den är så otroligt kostsam. Flera har upprepat mantrat, i detta konsensusstyrda Sverige, att jag skulle ha lagt skulden på flyktingarna. Det är faktiskt en barock tanke.

Jag har tydligt lagt skulden på röda och blå regeringar. Nu förtydligar jag detta. Skulden ligger på röda och blå regeringar som har fört en felaktig politik i många år. Den ligger inte på flyktingarna. Flyktingarna ska hjälpas, och vi ska hjälpa dem på effektivaste sätt där man bedömer konsekvenserna för dem och för oss.

Vi har den effektivaste politiken. Det är för att vi vågar se konsekvenserna av allt handlande, inte bara av ett visst handlande utan av allt handlande.

Anf. 141 BETTY MALMBERG (M) replik:

Fru talman! Tack, Staffan Eklöf, för förtydligandet!

Förtydligandet ger en annan bild av det som sas, men likafullt berodde min upplevelse tidigare på, och det som fick mig att reagera, de ord som uttrycktes i anförandet. Men självklart får vi låta det senast sagda vara det som gäller.

Visst spelar konsekvenser roll. Jag har ingen annan uppfattning. Det är väl självklart. Vi för en politik, vi har ett ansvar för Sverige och för vad som händer i vårt land, hur vi påverkar andra länder och hur andra länder påverkar oss.

Vi moderater är för en global närvaro och ett internationellt samarbete. Det har tjänat Sverige väl. Men jag går tillbaka till att de konsekvenserna sedan inte kan läggas dem till last för att vi därför inte klarar miljöpolitiken. Är det den argumentationen man för inom varje område? Är det därför vi inte får tillräckligt bra resultat i skolan? Hur argumenterar Sverigedemokraterna i det läget? Det är förvånansvärt, och det var ett häpnadsväckande uttalande.

Jag är för att göra mer av samhällsekonomiska analyser. Det är något som vi moderater förespråkar. Jag tycker att det är intressant att även Naturvårdsverket tar upp en sådan analys som ett alternativ. Det måste man göra för att värdera vart politiken tar vägen. Men att på det viset såga en sårbar grupp jäms med fotknölarna känns inte anständigt, Staffan Eklöf.

Anf. 142 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Betty Malmberg hänvisar till en upplevelse. Jag tycker att det är anmärkningsvärt att tre talare samfällt har missförstått vad jag har sagt. Det är signifikativt för debattklimatet i Sverige. Det säger mig att vi inte har kommit så långt i Sverige. Vi är på väg ut ur ett dåligt debattklimat, men vi har inte kommit så långt med tanke på att personer kan missförstå på ett sådant sätt att de själva tror på det. Detta kan bara ske i Sverige.

Jag nämnde i mitt tal den utmaning vi har på invandringens område och den kostnad invandringen för med sig. Det är den enskilt största faktorn, och den glöms systematiskt bort av alla andra partier i alla sammanhang. Det är av demokratiska skäl viktigt att lyfta upp detta. Medborgarna ska få se vart pengarna går och hur flödet mellan olika poster ser ut.

Reaktionen på mitt anförande är ett dåligt kvitto på dagens debattklimat. Det är min slutkommentar.

Anf. 143 REBECCA LE MOINE (MP):

Fru talman! Vad spelar en fästing för roll? Många skulle nog likställa dess värde med noll, men vi vill gärna bevara pandor och tigrar, vilket indirekt skyddar både mossor och sniglar. Speciesism är inte ett påhittat ord utan det beskriver våra värderingar angående livet på moder jord, eller snarare och klarare diskriminering utifrån arttillhörighet. Men vad är det för typ av extrem självgodhet som vi besitter där vi sitter och försöker fatta viktiga beslut utifrån påhittade attribut?

Fru talman! Naturen behöver inte oss, och det är ett grundproblem att vi inte förstår att vi är en del av samma system. Tänk om det som är oansenligt faktiskt är helt ovärderligt för att förse oss med de tjänster vi använder varenda dag. Det finns ingen naturlag som säger att den öppna marknaden följer populationsekologin. Det är snarare så, fru talman, att det är i den förlegade ekonomin som vi har utrotat mängden däggdjur med 46 procent de senaste 40 åren. Vi slår alla de hemska rekorden.

Vad betyder solidaritet? Är det tjänster som begränsas inom vår mänsklighet, eller kan vi känna empati bortom Homo sapiens och faktiskt tillåta andra arter deras existens? Människans misslyckade lek är ett världshistoriskt svek när vi inte kan förvalta planetens liv eftersom det saknas ett genuint driv, när allt som gäller är att göra karriär helt oavsett hur det på planeten tär.

Om vi hugger ned skogarna och dämmer upp vattendragen fruktar jag dagen när framtida elever sitter på biologilektionerna och läser att deras föräldrar var huvudpersonerna som satte punkt för de ekologiska interaktionerna. Det är därför vi måste börja utlära att alla värden inte är monetära. Om vi på riktigt våra utmaningar vill lösa måste vi inse, fru talman, att våra medarter är allt annat än värdelösa.

Fru talman! I kväll handlar det om biologisk mångfald. Biologisk mångfald kan kännas främmande och akademiskt, men den är också grunden för hela vår välfärd.

Enligt FN:s definition handlar det om variationsrikedomen bland alla levande organismer. Det handlar alltså om alla djur, alla växter, alla svampar, stora som små, fula som söta. Från den lilla skalbaggen som ingen kände till, till den stora tigern.

Biologisk mångfald är en förutsättning för ett levande ekosystem, ett kunskapsbibliotek och en gratis motståndskraft mot kommande miljöförändringar, till exempel ett varmare klimat.

Fru talman! 40–50 procent av dagens läkemedel kommer ursprungligen från växter. Det globala marknadsvärdet för medicinalväxter överstiger 60 miljarder dollar årligen. Skydd av skogsekosystemets mångfald är avgörande för att insamlande av medicinalväxter ska kunna fortgå. I dag är cirka hälften av alla dessa växter hotade.

Vi vet att naturens rikedom gör att vi mår bättre. Redan efter fyra fem minuters promenad i skogen sjunker vår puls och vårt blodtryck. Cirka 80 procent av svenska folket säger att det är nödvändigt för vår livskvalitet att få vistas i naturen. Ungefär en tredjedel av den mat vi äter har pollinerats av bin och humlor, och det finns forskning som säger att en förlust av pollinatörer skulle kosta runt 200 miljarder kronor årligen i EU. Men då är frågan om alla arter måste motiveras med en ekonomisk nytta för oss människor. Jag tycker inte det, fru talman, och det är det som gör mig till miljöpartist. I vårt partiprogram står det att vi anser att allt levande har ett egenvärde oavsett dess nytta för människan. För mig har det varit en resa att upptäcka att något som känns så självklart för mig är allt annat än standard här i riksdagshuset.

Fru talman! Att hotet om förlust av biologisk mångfald inte är lika välkänt som klimathotet är inte så konstigt eftersom det rapporteras mycket mer om klimatet än om naturen. De flesta som tänker på miljö i dag tänker antagligen på koldioxid. Men faktum är att den planetära gräns som är mest överskriden är den för förlust av arter.

Att arter kommer och arter går är naturligt. Det som är onaturligt är hastigheten de försvinner i. Utdöendetakten är i dag 100–1 000 gånger snabbare än bakgrundsutdöendet, och det är helt klart vi människor som bär ansvaret för detta. I dag består den landlevande biomassan till 35 procent av oss människor och till ca 60 procent av djur som vi äter. Runt 5 procent av dagens landbiomassa är vilda djur. Vi har möblerat om radikalt på jordens yta, och det har såklart påverkat väldigt många arter.

Ändå vet vi inte vilka andra arter vi delar planeten med. Forskarna gissar att det finns någonstans mellan 10 miljoner och 100 miljoner andra arter. Vi har hittills namngett och kategoriserat ca 1,5 miljoner. Om en art försvinner är den borta för alltid, och eftersom vi än i dag inte vet vilka vi delar vårt hem med gör vi verkligen klokast i att tillämpa försiktighetsprincipen.

Fru talman! Den biologiska mångfalden är inte begränsad till ett enskilt land. Den biologiska mångfalden är något som alla länder ansvarar för. Det säger konventionen för biologisk mångfald, och vi är ett av de drygt 90 länder som skrivit på den. Det gör att vi inte kan fortsätta skjuta varg och motivera det med att det finns fler vargar någon annanstans, för det är när alla länder tänker så som arter utrotas. Det är *vi* som måste skydda,

stärka och återställa vår natur – våra ängar, våra sjöar, våra vattendrag och våra skogar.

Många tänker nog spontant att detta är ett problem som handlar om vad som händer på andra sidan jorden, men så är det såklart inte. I Sverige finns fler än 4 000 rödlistade arter, och trots att vi i 14 år haft ett miljömål som heter Ett rikt växt- och djurliv har vi inte nått det målet.

Det område i konventionen för biologisk mångfald som flest länder misslyckats med handlar om de finansiella resurser som ska användas. Det problemet har även Sverige. Vad vi måste göra, vilket vi i Miljöpartiet är väldigt glada att vi fick in en skrivning om i januariavtalet, är att höja anslaget för skydd av värdefull natur.

Fru talman! Det går förstås inte att lösa hela problemet genom skydd. Vi vill se ett samhälle där det lönar sig att jobba med naturen i stället för mot den. Det är därför vi i Miljöpartiet vill gynna de småskaliga, ekologiska och naturvänliga brukarna snarare än de stora industrierna som omvandlar natur till monokulturer.

Det storskaliga skogsbruket och jordbruket är bland de största hoten mot den svenska biologiska mångfalden. Det är där vi har störst antal rödlistade arter, men det är också där nyckeln finns för att lyckas vända de negativa trenderna. Det finns många skogs- och jordbrukare som i dag går före politiken genom att frivilligt ställa om sitt brukande för att främja den biologiska mångfalden. Men för att få med merparten ser vi att det måste vara lätt att göra rätt även inom skogsbruket och jordbruket, och vi i Miljöpartiet vill använda vår politiska kraft och kreativitet för att hitta vägar framåt i detta.

Fru talman! Det största hotet mot livet på jorden är kanske ändå vår syn på naturen som en extra kostnad, en syn som hör ihop med föreställningen att vi klarar oss utan naturen. Klimatfrågan är aldrig så populär som när det finns pengar att tjäna på kuppen.

Men faktum är att vi måste investera i biologisk mångfald om vi vill investera i framtiden, och det kommer att kosta. Det kommer att kosta flera miljarder. Det kommer att innebära att vi säger nej till profit genom att låta vattnet rinna förbi vattenkraftverken till förmån för livet i vattnet. Det kommer att innebära att vi säger nej till avverkning för att låta gammelskogens urdjur leva kvar, och det kommer att innebära att vi säger nej till storskaligt fiske på arter som annars riskerar att uttraderas. Om vi säger nej till detta säger vi nämligen ja till en blomstrande framtid och en levande planet.

Fru talman! Biologisk mångfald är också grunden för mitt politiska engagemang. Jag har jobbat med frågan utomparlamentariskt och sett hur engagemanget ökar dag för dag.

Det finns nog egentligen ingen som är aktivt för massutrotning av arter. Ändå låter vi det ske, passivt, i det tysta. Vi måste se till att den biologiska mångfalden hamnar högt upp i folks medvetande och högt upp på den politiska dagordningen. Det finns kunskap, och det finns stort engagemang hos folk tillsammans med stark beslutsamhet att lämna efter oss en levande planet för framtida generationer.

Vad som hittills saknats i alltför stor utsträckning är den politiska handlingskraften. Men med statsministerns regeringsförklaring, där han deklarerade att den biologiska mångfalden ska skyddas och ekosystemen ska värnas, tänker jag och mitt parti att det kan bli ändring på det.

Jag vill avsluta med att yrka bifall till reservation 9 och tacka för debatten.
(Applåder)

I detta anförande instämde Emma Hult (MP).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 4 april.)

Prot. 2018/19:72
3 april

*Naturvård och
biologisk mångfald*

§ 19 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 2 april

2018/19:471 Jordskredssäkring

av *Jimmy Ståhl* (SD)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2018/19:472 Ökat regelkrångel för företag i Sverige

av *Lars Beckman* (M)

till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

2018/19:473 Avgifter för tandvård

av *Katarina Brännström* (M)

till statsrådet Annika Strandhäll (S)

§ 20 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 2 april

2018/19:425 Atlantic Council

av *Håkan Svenneling* (V)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

den 3 april

2018/19:439 Arbetsmarknadsutbildningar

av *Lars Beckman* (M)

till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S)

2018/19:441 Brister i Arbetsförmedlingens kontrollfunktioner

av *Lars Beckman* (M)

till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S)

2018/19:446 Hedersrelaterat bortförande

av *Johanna Rantsi* (M)

till statsrådet Åsa Lindhagen (MP)

Prot. 2018/19:72
3 april

2018/19:447 Utbildning om hedersrelaterat våld och förtryck
av *Johanna Rantsi* (M)
till statsrådet Åsa Lindhagen (MP)

2018/19:458 Nollvision för mäns våld mot kvinnor
av *Olle Thorell* (S)
till socialminister Lena Hallengren (S)

§ 21 Kammaren åtskildes kl. 19.26.

Sammanträdet leddes
av talmannen från dess början till och med § 9 anf. 35 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 10 anf. 44 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 13 anf. 89 (delvis),
av talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.53,
av andre vice talmannen därefter till och med § 17 och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

THOMAS LARUE

/Olof Pilo

§ 1	Justering av protokoll.....	1
§ 2	Utökning av antalet suppleanter.....	1
§ 3	Val av extra suppleanter	1
§ 4	Anmälan om faktapromemoria	2
§ 5	Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 6	Ärenden för bordläggning.....	3
§ 7	Ändringar i lagen om elektronisk kommunikation, toppdomänenlagen och radioutrustningslagen	3
	Trafikutskottets betänkande 2018/19:TU10	3
	(Beslut fattades under § 17.).....	3
§ 8	Återköpsprogram av aktier i Telia Company AB.....	3
	Näringsutskottets betänkande 2018/19:NU9	3
	Anf. 1 MATHIAS TEGNÉR (S)	3
	Anf. 2 CHARLOTTE QUENSEL (SD)	5
	Anf. 3 BIRGER LAHTI (V).....	7
	Anf. 4 CARL-OSKAR BOHLIN (M)	8
	Anf. 5 BIRGER LAHTI (V) replik.....	10
	Anf. 6 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik	10
	Anf. 7 BIRGER LAHTI (V) replik.....	11
	Anf. 8 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik	11
	Anf. 9 MATHIAS TEGNÉR (S) replik	11
	Anf. 10 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik	12
	Anf. 11 MATHIAS TEGNÉR (S) replik	12
	Anf. 12 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik	13
	Anf. 13 HELENA LINDAHL (C)	13
	Anf. 14 MATHIAS TEGNÉR (S) replik	14
	Anf. 15 HELENA LINDAHL (C) replik	15
	Anf. 16 MATHIAS TEGNÉR (S) replik	15
	Anf. 17 HELENA LINDAHL (C) replik	16
	Anf. 18 CAMILLA BRODIN (KD)	16
	Anf. 19 ARMAN TEIMOURI (L)	17
	Anf. 20 BIRGER LAHTI (V) replik.....	18
	Anf. 21 ARMAN TEIMOURI (L) replik	19
	Anf. 22 BIRGER LAHTI (V) replik.....	19
	Anf. 23 ARMAN TEIMOURI (L) replik	20
	Anf. 24 LORENA DELGADO VARAS (V).....	20
	(Beslut fattades under § 17.).....	21
§ 9	Processrättsliga frågor	21
	Justitieutskottets betänkande 2018/19:JuU12.....	21
	Anf. 25 GUSTAF LANTZ (S)	21
	Anf. 26 LOUISE MEIJER (M).....	23
	Anf. 27 HENRIK VINGE (SD).....	24
	Anf. 28 JONNY CATO HANSSON (C)	26
	Anf. 29 LINDA WESTERLUND SNECKER (V).....	27
	Anf. 30 LOUISE MEIJER (M) replik	28
	Anf. 31 LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik.....	28
	Anf. 32 LOUISE MEIJER (M) replik	29

Anf. 33 LINDA WESTERLUND SNECKER (V) replik	29
Anf. 34 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD)	30
Anf. 35 JOHAN PEHRSON (L)	32
Anf. 36 RASMUS LING (MP)	34
Anf. 37 ADAM MARTTINEN (SD)	35
(Beslut fattades under § 17.)	35
§ 10 Unga lagöverträdare	36
Justitieutskottets betänkande 2018/19:JuU15.....	36
Anf. 38 JOHAN FORSSELL (M).....	36
Anf. 39 KATJA NYBERG (SD).....	37
Anf. 40 JONNY CATO HANSSON (C).....	39
Anf. 41 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD)	40
Anf. 42 JOHAN PEHRSON (L)	41
Anf. 43 PETTER LÖBERG (S).....	43
Anf. 44 LINDA WESTERLUND SNECKER (V).....	45
Anf. 45 KATJA NYBERG (SD).....	47
(Beslut fattades under § 17.)	47
§ 11 Militära frågor	47
Försvarsutskottets betänkande 2018/19:FöU9	47
Anf. 46 LARS PÜSS (M).....	47
Anf. 47 ROGER RICHTOFF (SD)	49
Anf. 48 DANIEL BÄCKSTRÖM (C).....	51
Anf. 49 HANNA GUNNARSSON (V)	54
Anf. 50 MIKAEL OSCARSSON (KD)	55
Anf. 51 ALLAN WIDMAN (L).....	57
Anf. 52 MARIE AXELSSON (S).....	58
Anf. 53 ROGER RICHTOFF (SD) replik.....	59
Anf. 54 MARIE AXELSSON (S) replik.....	59
Anf. 55 ROGER RICHTOFF (SD) replik.....	60
Anf. 56 MARIE AXELSSON (S) replik.....	60
Anf. 57 ELISABETH FALKHAVEN (MP)	61
Anf. 58 CAROLINE NORDENGRIP (SD)	62
Anf. 59 ROGER RICHTOFF (SD)	63
Anf. 60 BEATRICE ASK (M)	63
Anf. 61 MARIE AXELSSON (S) replik.....	64
Anf. 62 BEATRICE ASK (M) replik.....	65
Anf. 63 MARIE AXELSSON (S) replik.....	65
Anf. 64 BEATRICE ASK (M) replik.....	66
(Beslut fattades under § 17.)	66
§ 12 Gymnasieskolan.....	66
Utbildningsutskottets betänkande 2018/19:UbU11	66
Anf. 65 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S).....	66
Anf. 66 NORIA MANOUCHI (M).....	69
Anf. 67 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik	70
Anf. 68 NORIA MANOUCHI (M) replik.....	70
Anf. 69 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S) replik	71
Anf. 70 NORIA MANOUCHI (M) replik.....	71
Anf. 71 PATRICK RESLOW (SD)	71

Anf. 72 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S)	
replik.....	75
Anf. 73 PATRICK RESLOW (SD) replik	75
Anf. 74 CAROLINE HELMERSSON OLSSON (S)	
replik.....	76
Anf. 75 PATRICK RESLOW (SD) replik	76
Anf. 76 FREDRIK CHRISTENSSON (C).....	76
Anf. 77 DANIEL RIAZAT (V).....	78
Anf. 78 PATRICK RESLOW (SD) replik	80
Anf. 79 DANIEL RIAZAT (V) replik.....	81
Anf. 80 PATRICK RESLOW (SD) replik	81
Anf. 81 DANIEL RIAZAT (V) replik.....	82
Anf. 82 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD).....	82
Anf. 83 ROGER HADDAD (L).....	83
Anf. 84 DANIEL RIAZAT (V) replik.....	85
Anf. 85 ROGER HADDAD (L) replik.....	85
Anf. 86 DANIEL RIAZAT (V) replik.....	86
Anf. 87 ROGER HADDAD (L) replik.....	86
Anf. 88 GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	87
(Beslut fattades under § 17.).....	90
§ 13 Vuxenutbildning	90
Utbildningsutskottets betänkande 2018/19:UbU12	90
Anf. 89 NORIA MANOUCHI (M)	90
Anf. 90 PATRICK RESLOW (SD).....	91
Anf. 91 DANIEL RIAZAT (V).....	93
Anf. 92 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD).....	94
Anf. 93 TOMAS KRONSTÅHL (S).....	94
Anf. 94 GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	96
Anf. 95 FREDRIK CHRISTENSSON (C).....	98
(Beslut fattades under § 17.).....	99
§ 14 Kommissionens meddelande om en EU-ram för	
hormonstörande ämnen.....	99
Miljö- och jordbruksutskottets utlåtande 2018/19:MJU10	99
Anf. 96 KRISTINA YNGWE (C).....	99
(Beslut fattades under § 17.).....	100
§ 15 Naturvård och biologisk mångfald.....	101
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2018/19:MJU9	101
Anf. 97 KRISTINA YNGWE (C).....	101
(forts. § 18).....	103
Ajournering.....	103
Återupptaget sammanträde	104
§ 16 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 28 mars	104
TU7 Trafiksäkerhet	104
NU7 Näringspolitik	107
NU8 Regional tillväxtpolitik	109
AU8 Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering	111
§ 17 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens	
sammanträde.....	112
TU10 Ändringar i lagen om elektronisk kommunikation, toppdomänlagen och radioutrustningslagen	112

NU9 Återköpsprogram av aktier i Telia Company AB	113
JuU12 Processrättsliga frågor.....	113
JuU15 Unga lagöverträdare.....	115
FöU9 Militära frågor	117
UbU11 Gymnasieskolan	119
UbU12 Vuxenutbildning	121
MJU10 Kommissionens meddelande om en EU-ram för hormonstörande ämnen	123
§ 18 (forts. från § 15) Naturvård och biologisk mångfald (forts. MJU9).....	124
Anf. 98 MAGNUS MANHAMMAR (S).....	124
Anf. 99 BETTY MALMBERG (M).....	126
Anf. 100 RUNAR FILPER (SD).....	128
Anf. 101 JENS HOLM (V)	130
Anf. 102 BETTY MALMBERG (M) replik	132
Anf. 103 JENS HOLM (V) replik	133
Anf. 104 BETTY MALMBERG (M) replik	133
Anf. 105 JENS HOLM (V) replik	134
Anf. 106 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD).....	134
Anf. 107 JENS HOLM (V) replik	137
Anf. 108 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	138
Anf. 109 JENS HOLM (V) replik	138
Anf. 110 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	139
Anf. 111 TINA ACKETOFT (L)	139
Anf. 112 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	141
Anf. 113 TINA ACKETOFT (L) replik	141
Anf. 114 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	141
Anf. 115 TINA ACKETOFT (L) replik	142
Anf. 116 MARIA GARDFJELL (MP).....	142
Anf. 117 BETTY MALMBERG (M) replik	144
Anf. 118 MARIA GARDFJELL (MP) replik	145
Anf. 119 BETTY MALMBERG (M) replik	145
Anf. 120 MARIA GARDFJELL (MP) replik	145
Anf. 121 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	146
Anf. 122 MARIA GARDFJELL (MP) replik	146
Anf. 123 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	147
Anf. 124 MARIA GARDFJELL (MP) replik	147
Anf. 125 JENS HOLM (V) replik	147
Anf. 126 MARIA GARDFJELL (MP) replik	148
Anf. 127 JENS HOLM (V) replik	148
Anf. 128 MARIA GARDFJELL (MP) replik	149
Anf. 129 TREDJE VICE TALMANNEN.....	149
Anf. 130 STAFFAN EKLÖF (SD)	149
Anf. 131 MAGNUS MANHAMMAR (S) replik.....	151
Anf. 132 STAFFAN EKLÖF (SD) replik	152
Anf. 133 MAGNUS MANHAMMAR (S) replik.....	152
Anf. 134 STAFFAN EKLÖF (SD) replik	153
Anf. 135 JENS HOLM (V) replik	153
Anf. 136 STAFFAN EKLÖF (SD) replik	153
Anf. 137 JENS HOLM (V) replik	154
Anf. 138 STAFFAN EKLÖF (SD) replik	154

Anf. 139 BETTY MALMBERG (M) replik.....	154	Prot. 2018/19:72
Anf. 140 STAFFAN EKLÖF (SD) replik	155	3 april
Anf. 141 BETTY MALMBERG (M) replik.....	155	-----
Anf. 142 STAFFAN EKLÖF (SD) replik	156	
Anf. 143 REBECKA LE MOINE (MP)	156	
(Beslut skulle fattas den 4 april.)	159	
§ 19 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	159	
§ 20 Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	159	
§ 21 Kammaren åtskildes kl. 19.26.....	160	